

MESTNA OBČINA LJUBLJANA
MESTNA UPRAVA
Oddelek za kulturo

Ambrožev trg 7, 1001 Ljubljana, p. p. 25
☎ 306-48-45, ☎ 306-48-32

Šifra: 610-2/2007
Datum: 5.3.2008

ANALIZA STANJA NA PODROČJIH KULTURE V MESTNI OBČINI LJUBLJANA

***Strokovne podlage za
Program razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana
2008-2011***

KAZALO

Uvod – Ljubljana in program razvoja kulture v prestolnici

I. Oddelek za kulturo - analiza stanja na področjih kulture v MOL.....6

1. Strateški akti na področju kulture v MOL
2. Kultura kot dimenzija vseh razvojnih dokumentov MOL
3. Financiranje kulture v MOL v obdobju 2004-2007
4. Javna infrastruktura na področju kulture v MOL
5. Analiza stanja na posameznih področjih kulture v MOL
 - 5.1. Uprizoritvene umetnosti
 - 5.2. Vizualne umetnosti
 - 5.3. Glasbene umetnosti
 - 5.4. Intermedijske umetnosti
6. Kulturna dediščina
 - 6.1. Premična likovna dediščina v upravnih prostorih Mestne občine Ljubljana
7. Župančičeva nagrada

II. Javni zavodi s področja kulture v MOL – analiza stanja in predlog prednostnih usmeritev.....42

1. Osnovni podatki o javnih kulturnih zavodih, ki jih je ustanovila MOL
2. Festival Ljubljana
3. Lutkovno gledališče Ljubljana
4. Slovensko mladinsko gledališče
5. Mednarodni grafični likovni center
6. Pionirski dom – Center za kulturo mladih
7. Mestna galerija Ljubljana
8. Javni sklad RS za kulturne dejavnosti – Območna izpostava Ljubljana
9. Arhitekturni muzej Ljubljana
10. Mestni muzej Ljubljana
11. Knjižnica Otona Župančiča
12. Knjižnica Prežihov Voranc
13. Knjižnica Jožeta Mazovca
14. Slovanska knjižnica (letno poročilo 2006)

III. Nevladne kulturne organizacije v MOL – analiza stanja in predlog prednostnih usmeritev.....149

1. SCCA, Zavod za sodobno umetnost - Ljubljana
2. K6/4, Kapelica, Kiberpipa
3. Zavod Aksioma
4. Druga godba, zavod za organizacijo in izvedbo kulturnih prireditev
5. Zavod FV
6. SIGIC – Slovenski glasbenoinformacijski center
7. Društvo Cafe Teater
8. DSS – Društvo slovenskih skladateljev
9. Jazz Club Gajo
10. Društvo ŠKUC

11. KUD Mreža
12. Emzin, zavod za kreativno produkcijo
13. Forum Ljubljana
14. Kulturno društvo B-51
15. Mini teater
16. Šentjakobsko gledališče Ljubljana

IV. Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategij kulturnega razvoja mesta, raziskovalni projekt, Mirovni inštitut, 2005-2006.....	188
Priloga: Kultura in turizem.....	309

Avtorji prispevkov

Uvod – Ljubljana in program razvoja kulture v prestolnici: dr. Uroš Grile

I. Oddelek za kulturo - analiza stanja na področjih kulture v MOL

1. Strateški akti na področju kulture v MOL: **Davor Buinjac**
2. Kultura kot dimenzija vseh razvojnih dokumentov MOL: **Davor Buinjac**
3. Financiranje kulture v MOL v obdobju 2004-2007: **Saša Hren Koritnik**
4. Javna infrastruktura na področju kulture v MOL: **Samo Perat**
5. Analiza stanja na posameznih področjih kulture v MOL
 - 5.1. Uprizoritvene umetnosti: **Nina Kalčič**
 - 5.2. Vizualne umetnosti: **Lena Jevnik**
 - 5.3. Glasbene umetnosti: **Vanda Straka Vrhovnik**
 - 5.4. Intermedijske umetnosti: **Dario Seraval**
6. Kulturna dediščina: **Miljana Butina Smrdel**
 - 6.1. Premična likovna dediščina v upravnih prostorih Mestne občine Ljubljana: **Manja Ravbar**
7. Župančičeva nagrada: **Manja Ravbar**

II. Javni zavodi s področja kulture v MOL – analiza stanja in predlog prednostnih usmeritev

1. Osnovni podatki o javnih kulturnih zavodih, ki jih je ustanovila MOL: **Saša Hren Koritnik**
2. Festival Ljubljana: **Darko Brlek**
3. Lutkovno gledališče Ljubljana: **Marjan Gabrijelčič**
4. Slovensko mladinsko gledališče: **Uršula Cetinski**
5. Mednarodni grafični likovni center: **Lilijana Stepančič, Helena Podgorelec, Matej Zonta**
6. Pionirski dom – Center za kulturo mladih: **Vika Potočnik**
7. Mestna galerija Ljubljana: **Aleksander Bassin**
8. Javni sklad RS za kulturne dejavnosti – Območna izpostava Ljubljana: **Milena Končina**
9. Arhitekturni muzej Ljubljana: **dr. Peter Krečič**
10. Mestni muzej Ljubljana: **Blaž Peršin**
11. Knjižnica Otona Župančiča: **Vilenka Jakac Bizjak**
12. Knjižnica Prežihov Voranc: **mag. Teja Zorko**
13. Knjižnica Jožeta Mazovca: **Janez Lah**
14. Slovanska knjižnica (letno poročilo 2006): **Mateja Komel Snoj**

III. Nevladne kulturne organizacije v MOL – analiza stanja in predlog prednostnih usmeritev

1. SCCA, Zavod za sodobno umetnost – Ljubljana: **Barbara Borčič**
2. K6/4, Kapelica, Kiberpipa: **Jurij Krpan**
3. Zavod Aksioma: **Janez Janša**
4. Druga godba, zavod za organizacijo in izvedbo kulturnih prireditev: **Bogdan Benigar**
5. Zavod FV: **Monika Skaberne**
6. SIGIC – Slovenski glasbenoinformacijski center: **Mitja Bervar**
7. Društvo Cafe Teater: **Vita Mavrič**
8. DSS – Društvo slovenskih skladateljev: **Mitja Bervar**
9. Jazz Club Gajo: **Drago Gajo**
10. Društvo ŠKUC: **Karmen Jernejčič**
11. KUD Mreža: **Nataša Serec**
12. Emzin, zavod za kreativno produkcijo: **Jasna Rackov**
13. Forum Ljubljana: **Eva Rohrman**
14. Kulturno društvo B-51: **Damir Domitrovič Kos**
15. Mini teater: **Robert Walzl**

IV. Kultura kot dejavnik družbenega razvoja...: dr. Maja Breznik, mag. Aldo Milohnić

Priloga: Kultura in turizem: **Bratko Bibič**

UVOD – Ljubljana in program razvoja kulture v prestolnici

Ljubljana kot prestolnica republike je tudi nesporna prestolnica slovenske kulture. O tem govorijo obseg kulturne produkcije, zgostitev kulturnih inštitucij v Ljubljani, bodisi da gre za nacionalne javne zavode, za javne zavode, katerih ustanovitelj je MOL, za društva, zavode in posameznike, ki delujejo na področjih kulture. Kljub temu Ljubljana doslej še ni imela strategije razvoja kulture, ne glede na to, da jo k temu zavezuje tudi »Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo« (Uradni list RS, št. 77/07 – UPB1).

Kako do programa? Izkušnje kažejo, da je za vsako razvojno strategijo na področju kulture, kot tudi za vse zakonske rešitve, nujno voditi široko in odprto javno razpravo in iskanje soglasja o temeljnih razvojnih usmeritvah. A podlaga za vsako strategijo razvoja je analiza stanja na področju. Prav zato je Oddelek za kulturo Mestne občine Ljubljana pristopil k oblikovanju osnutka »Programa razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2008 - 2011« na način, da je k oblikovanju strokovnih podlag povabil najširšo zainteresirano javnost.

Novembra 2007 so bili k »Analizi stanja na področjih kulture v Mestni občini Ljubljana in predlogu prednostnih usmeritev« povabljeni direktorji javnih zavodov s področja kulture, katerih ustanoviteljica je Mestna občina Ljubljana, ter izvajalci javnih kulturnih programov s področij umetnosti. Prispevki so bili oblikovani na podlagi enotne metodologije. Oddelek za kulturo je pripravil »Analizo stanja na področjih kulture v Mestni občini Ljubljana«, s poudarkom na obdobju 2004-2007. Analizi je dodana še raziskava »Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategij kulturnega razvoja mesta, raziskovalni projekt«, ki jo je na podlagi podatkov za leto 2004 opravil Mirovni inštitut. Prejeto gradivo je v neokrnjeni obliki in brez kakršnih koli uredniških posredovanj zbrano in objavljeno v pričujočem dokumentu. Avtorji prispevkov so podpisani, vsem pa se v imenu Mestne občine Ljubljana zahvaljujem za dragocena razmišljanja o stanju in perspektivah kulture v prestolnici. Na teh treh podlagah je bil oblikovan osnutek »Programa razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2008 - 2011«, ki je plod sodelovanja številnih strokovnih služb Mestne občine Ljubljana in ki je posredovan v široko javno razpravo.

Velika heterogenost prispevkov, številne ideje in različnost pogledov na razvoj kulture v Ljubljani, ki so zbrani v »Analizi stanja«, obetajo živahno javno razpravo o predlaganem osnutku »Programa razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2008-2011«. K pripombam in predlogom ste vabljeni vsi, ki delujete na področjih kulture, ki kulturo spremljate ali v njej uživate. Rok za pripombe je 15. april 2008, prispevke pa lahko posredujete po elektronski pošti na naslov tajnistvo.kultura@ljubljana.si ali po pošti na naslov: Oddelek za kulturo MU MOL, Ambrožev trg 7, 1000 Ljubljana.

Vabljeni k oblikovanju »Programa razvoja kulture v Mestni občini Ljubljana 2008-2011«!

Dr. Uroš Grilc, načelnik Oddelka za kulturo MU MOL

I. Oddelek za kulturo - analiza stanja na področjih kulture v MOL

1. Strateški akti na področju kulture v MOL

Mestna občina Ljubljana vse od združitve nekdanjih ljubljanskih občin leta 1995 nima posebnega strateškega dokumenta za področje kulture. Edini dokument, ki je vseboval nekatere elemente strateških kulturnopolitičnih usmeritev je bil *Odlok o financiranju kulturnih dejavnosti zasebnih pravnih oseb in posameznikov* (Uradni list RS, št. 40/01). Le-ta je veljal med aprilom 2001 in aprilom 2004 in je določal način financiranja nevladnih kulturnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev. Novembra 2002 je bil sprejet *Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo* (Uradni list RS št. 96/02), ki v povezavi s *Pravilnikom o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa* (Uradni list RS, št. 93/05) in *Pravilnikom o strokovnih komisijah* (Uradni list RS, št. 109/02, 25/04 in 104/05) natančno določa postopke izbire kulturnih projektov in javnih kulturnih programov nevladnih kulturnih organizacij in posameznikov, tako da je mestni odlok iz leta 2001 v postopkovnem smislu postal brezpredmeten, saj je Mestna občina Ljubljana dolžna delovati v skladu z zakonsko ureditvijo na področju kulture.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2004 – 2007 (Uradni list RS, št. 28/04) je strateški dokument kulturnega razvoja Slovenije, ki se v številnih segmentih nanaša tudi na Mestno občino Ljubljana, saj je v prestolnici največ kulturnih institucij in dogodkov. Trenutno je v fazi priprave novi *Nacionalni program za kulturo 2008-2011*.

2. Kultura kot dimenzija vseh razvojnih dokumentov MOL

V nasprotju s tradicionalnim pojmovanjem, ki obravnava kulturo predvsem v kontekstu duhovnega razvoja človeka kot individua, sodobno razumevanje kulture poudarja tudi njeno družbeno vlogo. V tem smislu je kultura tudi »razvojna kategorija«, to je generator gospodarskega in družbenega razvoja. Razvojna naravnost kulture narekuje tesno sodelovanje z drugimi sektorji, kot sta na primer turizem in izobraževanje, saj je prav v povezavi z njimi mogoče doseči boljše in trajnejše razvojne učinke.

Kultura se z različnih razvojnih vidikov (programski, infrastrukturni ipd.) navezuje na naslednje razvojne dokumente Mestne občine Ljubljana:

I. Urejanje prostora (skupna vidika: urbanizem, arhitektura):

1. *Strategija trajnostnega razvoja Mestne občine Ljubljana in Prostorska zasnova Mestne občine Ljubljana* (2002) (trenutno je v fazi priprave novi *Prostorski načrt Mestne občine Ljubljana*, ki bo vseboval posebno poglavje o kulturi na območju MOL, vključno z opredeljenimi problemi, cilji in ključnimi projekti)
2. *Ljubljana 2025 – Predlog prostorske vizije dolgoročnega razvoja mesta* (predlog 93 izbranih projektov, ki so bili javnosti predstavljeni 14.4.2007 v galeriji Kresija)

II. Turizem (skupni vidik: kulturni turizem):

- *Strateški razvojni in trženjski načrt turistične destinacije Ljubljana za obdobje 2007-2013*

III. Šport: (skupni vidik: raba infrastrukture)

- *Strategija razvoja športa v MOL od 2008 do 2012 (sprejeta 4.2.2008)*

IV. Socialno varstvo: (skupni vidik: socialna kohezija)

- *Strategija razvoja socialnega varstva v Mestni občini Ljubljana 2007-2011 (sprejeta 10.12.2007)*

Med analitične podlage za pripravo programa razvoja kulture v MOL 2008-2011 sodijo, poleg zgoraj navedenih strateških dokumentov MOL, še naslednja strokovna gradiva in raziskave:

1. *Ljubljana 2012: Evropska prestolnica kulture*, gradivo, ki ga je pod vodstvom Nevenke Koprivšek pripravila posebna projektna skupina za pripravo kandidature MOL v okviru javnega razpisa Ministrstva za kulturo RS za izbor mesta za nominacijo za naslov »Evropska kulturna prestolnica« za leto 2012 (28.2.2007)
2. dr. Maja Breznik, mag. Aldo Milohnić: *Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategij kulturnega razvoja mesta*, raziskovalni projekt, izvajalec Mirovni inštitut, naročnik MOL, junij 2005 – oktober 2006
3. dr. Nataša Pichler, dr. Marjan Hočevnar: *Ljubljana – kulturna prestolnica Evrope, strateški okvir kulturne politike mesta v razmerah nadnacionalne razpoznavnosti*, raziskovalni projekt, izvajalec Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, naročnik MOL, junij 2007

3. Financiranje kulture v MOL v obdobju 2004-2007

DELEŽ SREDSTEV ZA KULTURO V PRORAČUNU MOL 2004-2007

	2004	2005	2006	2007
proračun MOL	218.692.829 €	227.211.111 €	267.624.733 €	279.353.540 €
proračun kulture	14.999.380 €	16.508.478 €	19.306.853 €	17.437.922 €
delež (%)	6,86	7,27	7,21	6,24

PRIMERJAVA FN KULTURE ZA OBDOBJE 2004-2007

Opis	2004	2005	2006	2007
Ohranjanje kulturne dediščine	1.037.025	908.826	2.152.813	473.047
- nepremična kulturna dediščina	414.946	410.716	796.612	423.047
- premična kulturna dediščina	622.079	498.110	1.356.201	50.000
Knjižničarstvo	6.034.372	6.298.221	7.141.533	7.502.618
- sredstva za plače in druge os.prejemke	4.240.457	4.304.025	4.700.559	5.176.944
- materialni stroški, tekoči str.vzdrževanja	1.123.237	1.322.297	1.668.983	1.485.175
- knjižnično gradivo	670.678	671.899	771.991	840.499
Umetniški programi	2.368.764	2.479.492	2.773.327	2.386.523
- programi javnih zavodov	723.007	779.717	1.001.502	845.636
- programi in projekti neinstit.izvajalcev	1.645.757	1.699.775	1.771.825	1.540.887
Ljubiteljska kultura	417.868	399.800	402.833	382.692
Drugi programi v kulturi	5.106.965	6.401.240	6.234.823	6.086.230
- zavarovanje objektov in opreme	41.116	64.901	77.450	66.275
- drugi programi in projekti	240.688	164.627	171.904	112.550
- Župančičeve nagrade	27.043	25.663	27.541	23.794
- promocija kulture mesta	44.948	47.989	87.631	6.510
- investicijsko vzdrževanje	854.379	459.022	488.232	273.936
- funkcionalna oprema	297.613	250.376	358.872	125.188

- Ljubljanski grad	176.416	104.323	171.090	0
- obnova javne infrastrukture	956.826	1.794.358	703.221	635.099
-sredstva za plače druge os.prejemke	956.807	1.065.511	1.212.273	1.377.301
- mat.str.in sred.tekoč.vzdrževanja	1.444.613	1.847.772	2.042.351	2.002.844
- obnova kulturnih objektov	66.516	576.698	894.258	1.462.735
Splošna proračunska rezervacija	0	0	0	5.288
- SRP-Kultura	0	0	0	5.288
Programi v kulturi nam.sred.	34.385	20.899	31.920	31.920
- Projekt Scene	34.385	20.899	31.920	31.920
Drugi programi v kulturi	0	0	569.604	569.604
- Nakup prostorov za knjižnice	0	0	569.604	569.604

SKUPAJ	14.999.380	16.508.478	19.306.853	17.437.922
---------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Opomba : Finančni načrt kulture je sestavljen iz dveh glavnih programov (Ohranjanje kulturne dediščine in Programi v kulturi), znotraj teh dveh programov pa so naslednji podprogrami : Nepremična kulturna dediščina, Premična kulturna dediščina, Knjižničarstvo in založništvo, Umetniški programi, Ljubiteljska kultura in Drugi programi v kulturi.

4. Javna infrastruktura na področju kulture v MOL

Leta 1994 je državni zbor sprejel Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (Ur. list RS, št. 75/94), ki je opredelil tudi razglasitev nepremičnin za javno infrastrukturo na področju kulture. Namen razglasitve neke nepremičnine za javno infrastrukturo na področju kulture je bil predvsem zavarovati in ohraniti namembnost kulturnih prostorov ter ohraniti prostore, v katerih so se že dotlej izvajale kulturne dejavnosti. Zakon je lokalnim skupnostim naložil, da nepremičnine, ki so v njeni lasti, izvedejo postopek razglasitve o javni infrastrukturi na področju kulture. Mestni svet Mestne občine Ljubljana je na svoji 23. seji dne 6.3.1997 sprejel Sklep o določitvi javne infrastrukture na področju kulture (Uradni list RS, št. 31/97 in 75/03). Tako so postale javna infrastruktura na področju kulture vse nepremičnine na območju Mestne občine Ljubljana, ki so bile na dan 17.12.1994 javna lastnina oziroma družbena lastnina v upravljanju mesta, občine ali krajevnih skupnosti in so bile pretežno namenjene opravljanju kulturnih dejavnosti. Na omenjeni pravni podlagi je bil sprejet tudi Sklep o določitvi javne infrastrukture na področju kulture št. 627-2/99 z dne 1.2.1999 za Kino Šiška in Kino Dvor. Leta 2002 je pričel veljati nov zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list, RS. Št. 77/7 – UPB), ki je uvedel nekoliko drugačno metodologijo vodenja javne infrastrukture na področju kulture. Na njegovi podlagi je Mestni svet MOL sprejel Sklep o določitvi javne infrastrukture na področju kulture št. 627-64/02-11, z dne 14. 7. 2003 in Sklep o spremembah Sklepa o določitvi javne infrastrukture na področju kulture št. 627-64/02-10, z dne 14.7.2003, s katerim smo že upoštevali spremembe, nastale v času od sprejema sklepa z dne 6. 3. 1997. Na 12. seji MU MOL, dne 20.12.2007, je bil sprejet nov predlog Sklepa o spremembah in dopolnitvah sklepov o določitvi javne infrastrukture na področju kulture (Uradni list RS, št. 5, 18.1.2008). Sprejemu omenjenega akta sledi v letu 2008 priprava čistopisa omenjenih dokumentov.

Določitev javne infrastrukture na področju kulture iz leta 1997 je zajemala 54 prostorov – enot, ki jih upravljajo javni zavodi na področju kulture, 16 enot kulturnih in drugih domov za kulturne dejavnosti ter dvorane za kulturne prireditve in 27 umetniških ateljejev, ali skupaj 57.738,15 m² površin. Leta 1999 sta bila posebej določena za javno infrastrukturo še dva (2) kinematografa, in sicer Kina Dvor in Kina Šiška. S sklepom o spremembah sklepa iz leta 1997 so bile, vsled izgub prostorov v denacionalizacijskih postopkih in drugih upravljavsko - statusnih sprememb črtane štiri enote (4) javnih zavodov in deset (10) enot drugih kulturnih domov in dvoran. S sklepom o določitvi javne infrastrukture iz leta 2003, na podlagi

oveljavitve nove področne zakonodaje pa je bilo na novo določenih še 16 prostorov – nepremičninskih enot. Po sprejemu Sklepa o spremembah in dopolnitvah sklepov o določitvi javne infrastrukture na področju kulture zajema seznam javne infrastrukture na področju kulture 44 prostorov – nepremičninskih enot javnih zavodov, 12 enot kulturnih in drugih domov za kulturne dejavnosti ter dvorane za kulturne prireditve ter 36 enot umetniških ateljejev (pri Mojstrskih delavnicah gre za sklop 8 ateljejev, ravno toliko 8 jih je v sklopu ateljejev na Metelkovi), s skupno neto površino 57.059,78 m². K temu je treba pridati še prostore, v katerih izvajajo svojo osnovno dejavnost knjižnice v Ljubljani, in sicer Knjižnica Bežigrad, na lokaciji Einspielerjeva 1, z neto površino 1723 m², Slovanska knjižnica na isti lokaciji z neto površino 1671 m², Delavska knjižnica Ljubljana, na Kersnikovi 2 z neto površino 5834 m² in Knjižnica Šiška z neto površino 2000 m², ali skupaj **68.287,78 m²**, vseh prostorov, ki so ali bodo (op.o. Leasing nakup za omenjene knjižnice) določeni za javno infrastrukturo na področju kulture.

Po strukturi dejavnost na področju kulture so prostorske zmogljivosti javne infrastrukture razporejene takole:

dejavnost	skupaj	Površina v m ²
<i>Knjižnična dejavnost</i>	<i>skupaj</i>	<i>14.323.75</i>
<i>gledališka dejavnost</i>	<i>skupaj</i>	<i>16.732.11</i>
<i>galerijska dejavnost</i>	<i>skupaj</i>	<i>4.757.62</i>
<i>likovni ateljeji</i>	<i>skupaj</i>	<i>2.412.00</i>
<i>bivalni ateljeji</i>	<i>skupaj</i>	<i>418.00</i>
<i>muzejska dejavnost</i>	<i>skupaj</i>	<i>12.132.05</i>
<i>posredniška dejavnost</i>	<i>skupaj</i>	<i>14.904.46</i>
<i>Kinematografska dej.</i>	<i>skupaj</i>	<i>2.308.96</i>
<i>Skupaj</i>	<i>skupaj</i>	<i>68.287,78</i>

Z določitvijo javne infrastrukture na področju kulture je MOL dobil enovit in celovit vpogled v prostorske zmogljivosti na področju kulture, ki so (ali bodo) v lasti MOL, nastavke za vzpostavitev evidence nepremičnin, ki služijo namenu kulture, podlage za sistemsko ureditev področja investicijsko vzdrževalnih del in investicij, premoženjskopравnih razmerij ustanov s področja kulture ter premoženjsko razmejitev razmerij med državo in MOL-om, oziroma novo nastalimi primestnimi občinami.

V zvezi z dejavnostmi na področju javne infrastrukture na področju kulture v MOL velja omeniti, da se je v letu 2006 v skladu z usmeritvami Mestne uprave MOL poenotilo evidenco premoženja za sredstva dana v upravljanje javnim zavodom in da se je pristopilo k sklepanju pogodb o prenosu sredstev MOL v upravljanje javnim zavodom na področju kulture. Naloga je v teku. Poleg tega se je na Oddelku za kulturo nadaljevalo s prizadevanji, da se prostori, ki služijo namenu kulture in so v upravljanju drugih oddelkov znotraj MU MOL (6 enot v upravljanju SLS in 9 enot ter 36 ateljejev v upravljanju ORZ), oddajo izvajalcem kulturnih programov brezplačno, pod pogojem, da prevzamejo obveznost rednega tekočega vzdrževanja, kot je to opredeljeno v 75. členu Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07–UPB). Kot izhaja iz povedanega, velja na nepremičnine (in opremo), ki so v javni lasti in so namenjene kulturi, predpisan poseben pravni režim, ki ga določa ZUJIK. Ta je tudi v tem, da je upravljavec dolžan dajati javno kulturno infrastrukturo v upravljanje ali v uporabo izvajalcem kulturnih dejavnosti brezplačno, pod pogojem, da prevzamejo obveznosti rednega tekočega vzdrževanja. Zgoraj navedena obrazložitev je potrjena tudi s strani Okrajnega sodišča Ljubljana, P 1015/2005–II z dne 13.11.2007, ki je v

primeru tožbe Šentjakobskega gledališča presodilo, da je najem poslovnih prostorov za kulturno dejavnost brezplačen.

Po podatkih iz januarja 2008, s katerim razpolaga MOL je oproščenih plačila najemnine 13 izvajalcev s področja nevladnih organizacij in društev na področju kulture, ki delujejo v prostorih, ki so lasti MOL. Iz preglednice prostorov za dejavnost prijaviteljev programa izvajalcev kulturnih programov za obdobje 2007 do 2009 je razvidno, da ima, od 44 evidentiranih nevladnih kulturnih organizacij, poleg že omenjenih, 9 izvajalcev sklenjene pogodbe za najem prostorov z Ministrstvom za kulturo RS, za katere najemnine ne plačujejo, 11 jih deluje v privatnih prostorih, preostali pa v lastnih ali v prostorih, ki so v lasti drugih najemodajalcev. Določbe v zvezi z uporabo oziroma oddajo javne infrastrukture se smiselno uporabljajo tudi za drugo stvarno premoženje države ali lokalnih skupnosti, ki se uporablja za kulturne namene, čeprav ni razglašeno za javno kulturno infrastrukturo 78. člen ZUJIK*).

Za javno infrastrukturo na področju kulture v MOL so bili določeni tudi objekti, ki so bili sicer na dan uveljavitve Zakona o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (1994) še javna oziroma družbena lastnina, so pa bili glede njih sproženi postopki denacionalizacije. Prav denacionalizacija predstavlja pri javni infrastrukturi na področju kulture v MOL poseben problemski sklop, saj so ti postopki močno zaznamovali področje kulture MOL. Zakon o denacionalizaciji, Uradni list RS, št. 27/91 (v nadaljevanju ZDEN) v 1. odstavku 19. člena določa, da nepremičnine ni mogoče vrniti, če služi za opravljanje dejavnost državnih organov ali dejavnosti s področja t.i. družbenih dejavnosti oziroma drugih javnih služb, pa bi bila s tem bistveno okrnjena možnost za opravljanje teh dejavnosti, ker je ni mogoče nadomestiti z drugo nepremičnino ali bi bila nadomestitev povezana z nesorazmernimi stroški.

Po podatkih pristojnega Oddelka za ravnanje z nepremičninami so v postopku denacionalizacije še naslednje nepremičnine:

- Slovensko mladinsko gledališče, Vilharjeva cesta 11, Ljubljana;
- Mestno gledališče ljubljansko, Čopova ulica 14, Ljubljana;
- Festival Ljubljana - Križanke, Trg francoske revolucije 1-2, Ljubljana;
- Pionirski dom – Center za kulturo mladih, Vilharjeva cesta 11, Ljubljana;
- Galerija ŠKUC, Stari trg 21, Ljubljana, Ljubljana;
- KIC Križanke, Trg francoske revolucije 7, Ljubljana;
- Ljudski dom Šentvid, Prušnikova 99, Ljubljana;
- Galerija glina, Gornji trg 11, Ljubljana;
- Tavčarjeva hiša, Breg 10, Ljubljana

Ob tem velja pripomniti, da so postopki denacionalizacije že zdavnaj prekoračili vse razumne roke, objekti propadajo, tudi ali predvsem objekti spomeniškovarstvenega značaja. Čeprav MOL zagovarja stališče, da se prostorov, ki služijo namenu kulture, ne vrača v naravi, je glede na postopke, tudi sodno prakso, težko napovedati njih izide. Opozoriti moramo, da bo imela morebitna izguba prostorov, ob ohranitvi prostorskega standarda, znotraj najemnih razmerij, lahko velike finančne posledice za MOL, kot je bil to primer z bivšimi prostori KOŽ – Mestne knjižnice.

V postopku denacionalizacije so bili vrnjeni naslednji objekti, ki so služili namenu kulture:

- Knjižnica Otona Župančiča - enota Mestna knjižnica, Dvorni trg 2;
- Knjižnica Otona Župančiča - depo Delavske knjižnice, Gosposvetska ulica 13;
- Pionirski dom - Center za kulturo mladih, Plesna šola Jenko, Petkovškovo nabrežje 35;

- Knjižnica Prežihov Voranc, Enota Kozarje, Dolgi most – Kozarje 4;
- Knjižnica Prežihov Voranc - Enota Rudnik, Dolenjska cesta 19;
- Slovanska knjižnica, depo Vegova ulica 6;
- Kulturnica, Židovska steza 1;
- Galerija Equrna, Gregorčičeva ulica 3;
- Gledališče Glej, Gregorčičeva 3, (kasneje odkupljeno s strani bivše občine Ljubljana Center);
- Kulturni dom Dolgi most Kozarje;
- Mestni muzej Ljubljana, Mestni trg 10;
- atelje Božidarja Jakca, Ciril Metodov trg 21;
- zaradi požarno varnostnih zahtev so bili izgubljeni prostori na Gosposvetski 13 (Kolizej), v katerem sta imela skladišče kulis Lutkovno gledališče Ljubljana in Šentjakobsko gledališče, ki so bili postopku denacionalizacije;
- Društvo za oživljanje starega mestnega jedra, Gornji trg 15;
- LRZSV, Stari trg 2;
- Otroški kulturni center Malči Belič, Vič;
- Dom Svobode zgornja Šiška, Vodnikova 141, tudi kar nekaj likovnih ateljejev je bilo na soroden način vrnjenih.

V tem delu velja le omeniti, da je Oddelek za kulturo s posebno pozornostjo spremljal dejavnosti v zvezi s postopki denacionalizacije. V predmetnih zadevah smo podajali mnenja, v katerih smo opozarjali na omejitve vračila objektov kulture v naravi, z željo in ciljem po ohranitvi obstoječega prostorskega standarda za kulturne dejavnosti. V postopkih, ki so končani s pravnomočno odločitvijo, je MOL uspela ohraniti prostore Mestne galerije Ljubljana, na Mestnem trgu 5, prostore in objekte v sklopu Vodnikove domačije, Bežigrasko galerijo I, ki deluje v okviru Mestne galerije Ljubljana, objekt Pionirska knjižnica, Komenskega 9, Ljubljana, Keramični in lončarski center, Gornji trg 7, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Ciril Metodov trg 21, in Zadržni dom Barje, Ižanska cesta 305.

Na področju naložbene dejavnosti na področju kulture si je MOL prizadeval pridobiti tudi nove prostorske zmogljivosti. Prednostno se je pristopilo k sanaciji objektov, ki so sodili, oz. sodijo v nepremičninski sklop lastnine MOL, so spomeniško zaščiteni, v njih so prostori za kulturno dejavnost in sedeži javnih zavodov, katerih ustanovitelj je MOL, oziroma k sanaciji prostorov, ki so bili do tedaj brez namembnosti in jih je bilo možno usposobiti za dejavnost.

Ob hkratni statični in protipotresni sanaciji objektov je MOL tako pridobila:

- nove podstrešne prostore v Lutkovnem gledališču (580,30 m²) leta 2000,
- nove podstrešne prostore v gradu Tivoli (380 m²) leta 2000,
- nove površine v objektu na Karunovi 6, Ljubljana, v sklopu Plečnikove dediščine (150 m²) leta 2000;
- Za potrebe Mestnega muzeja Ljubljana je MOL odkupila in leta 2000 adaptirala prostore na Gregorčičevi 3a, Ljubljana. Prostor Konservatorskega središča ščit s površino 650 m² obsegajo delavnice za preventivno zaščito, primarno obdelavo gradiva ter za izvajanje zahtevnejših konservatorskih in restavratorskih del.
- Leta 2004 je bila dejavnosti Mestnega muzeja Ljubljana predana obnova Turjaške palače, katerih neto površina znaša 4131 m².
- V tem obdobju je MOL dejavno pristopila tudi k razreševanju prostorske problematike splošnoizobraževalnih knjižnic. MOL je leta 2000 uspela pridobiti in urediti ter opremiti nove prostore za matično Knjižnico Bežigrad (1723 m²) in Slovansko knjižnico (1671 m²) na lokaciji Einspielerjeva 1, Ljubljana.

- Leta 2004 je bil zgrajen prizidek h Knjižnici Prežihov Voranc, s čemer smo pridobili dodatnih 128 m površin.
- Ob izteku leta 2006 je MOL dejavnosti predali nove knjižnične prostore Knjižnice Otona Župančiča, na lokaciji Kersnikova ulica 2, Ljubljana, ki se raztezajo na površini 5834 m².
- Po predvidevanjih, naj bi bili tudi novi prostori Knjižnice Šiška namenu predani v začetku leta 2008. Za dejavnost Knjižnice Šiška je predvidenih cca 2000 m², s čemer bo razrešena kar nekaj let trajajoča prostorska problematika omenjene knjižnice.
- Leta 2003 je bil Kinoteki predan Kino Dvor, s podpisom sporazuma med MK in MOL, pa naj bi Kinoteka poskrbela za umetniškega kina.
- V prvi polovici leta 2008 bo namenu predan tudi Kino Šiška – Center za urbano kulturo.
- Med prostorskimi pridobitvami velja še omeniti izgradnjo ateljejev na območju novih poljan (Ob Ljublanici 16, območje urejanja CS 7/8 Nove Poljane) s katerim je MOL pridobila 437 m² neto površin za 11 ateljejev.
- Sanacija Jakopičeve galerije leta 2005 bo omogočala bistveno boljše pogoje za predstavitev produkcije nevladnih organizacij s področja vizualnih umetnosti.
- Leta 2002 namenu predali celovito obnovo Poletnega gledališča Križanke.

Analiza stanja in vizija razvoja javne infrastrukture na področju kulture v Mestni občini Ljubljana je pripravljena na osnovi naslednjih pravnih predpisov:

1. Zakonske podlage

- Ustava Republike Slovenije;
- Zakon o stvarnem premoženju države, pokrajin in občin (Ur.l.RS, št. 14/07),
- Uredba o stvarnem premoženju države, pokrajin in občin (Ur. list RS, št 84/07, 94/07);
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list, RS, št. 77/07 - UPB)*;
- Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1, Uradni list RS št. 87/01);
- Standardi za splošne knjižnice (Ljubljana: nacionalni svet za knjižnično dejavnost, 2005);
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javno službo (Uradni list RS, št. 73/05);
- **Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08);**
- Pravilnik o vodenju evidence javne infrastrukture na področju kulture (Uradni list RS, št. 11/03);
- Sklep o spremembah in dopolnitvah sklepa o določitvi javne infrastrukture na področju kulture (Uradni list RS, št.5/08);
- Navodilo za popis sredstev in obveznosti do virov sredstev šifra 450-273/05-20, z dne 27.1.2006;
- Zakon o denacionalizaciji (Uradni list RS, št. 27/91);
- Zakon o invalidskih organizacijah (ZInvO, Uradni list RS, št. 108/02.

* Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07):

- opredelitev javne kulturne infrastrukture (2. in 70. člen);
- določitev javne kulturne infrastrukture v občini (70. člen);
- dajanje v upravljanje in v uporabo (73., 74., 80., 93., 123. in 127. člen);
- oddajanje kulturne infrastrukture v uporabo (73., 74., 75., in 12. člen);

- enakopravna obravnava izvajalcev javnih kulturnih programov pri javnem financiranju (27. in 56. člen);
- neodplačen prenos javne kulturne infrastrukture (44. in 77. člen);
- investicije v javno kulturno infrastrukturo (10., 71., 72. člen) in
- zaščita nepremičnin v javni lasti, ki so namenjene kulturi (87., 132. in 76. člen).

2. drugi dokumenti:

- Smernice za pripravo strategije prostorskega razvoja
- Strateški prostorski načrt Mestne občine Ljubljana in prostorskega reda Mestne občine Ljubljana (MzK, št. 35002-23/2005)
- Prostorska problematika kulturnih dejavnosti – I. faza (Mirovni inštitut 1999)
- Ljubljana ustvarjalno mesto – (Asociacija – Skupina za infrastrukturo)
- Standardna pravila OZN za izenačevanje možnosti invalidov (generalna skupščina OZN, 1993).

Analiza stanja in izhodišča za pripravo novih projektov

Glede javne infrastrukture na področju kulture je moč ugotoviti, da MOL razpolaga z določenim obsegom javne infrastrukture na področju kulture. Postopke vpisa nepremičnin na MOL izvaja za to pristojna služba znotraj Oddelka za ravnanje z nepremičninami. Po naši oceni bi bilo potrebno postopke vpisov, s strani sodišča, pospešiti. Ravno tako bi bilo potrebno pospešiti postopke povezane z etažnim urejanjem nepremičnin. Vzpostavljena je evidenca nepremičnin za sredstva dana v upravljanje, v teku je postopek sklepanja pogodb o prenosu sredstev MOL na javne zavode s področja kulture. Seznam javne infrastrukture zajema tudi prostore, ki so določeni za javno infrastrukturo na področju kulture in so v postopku denacionalizacije. MOL bo vztrajala na stališču, da ti prostori služijo namenu kulture, zato obstajajo zakonske ovire za vračilo v naravi. V seznamu je tudi 6 nepremičninskih enot, ki se vodijo znotraj fonda SLS in 9 enot in 36 ateljejev, ki sodijo v fond ORN. Glede na to, da so z uporabniki omenjenih prostorov sklenjene pogodbe na različnih pravnih podlagah, smo mnenja, da bi jih veljalo oblikovati na novo, na podlagi določb ZUJIK. Tudi za omenjene nepremičnine (tudi opremo), ki so javni lasti in so namenjene kulturi velja predpisan poseben pravni režim. Brezplačna oddaja prostorov, pod pogojem prevzema rednega tekočega vzdrževanja.

Da bi sledili določbam sistemskih predpisov povezanih z oddajo prostorov, ki so določeni za javno infrastrukturo na področju kulture, oziroma služijo namenu kulture, bo potrebno ponovno preveriti ali oddani prostori še služijo za opravljanje kulturnih dejavnosti (predvsem na področju likovnih ateljejev). Če ne, bo potrebno poiskati pravno rešitev za odvzem prostora. V nadaljnjem koraku bo potrebno za odvzete, oziroma proste prostorske zmogljivosti skleniti nove pogodbe za brezplačen najem prostorov, po postopku in na način kot ga predvideva ZUJIK. Praksa kaže, da bi veljalo pogodbe o upravljanju za nevladni sektor časovno vezati na dobo petih (5.) let. Poleg tega bo v letu 2008 potrebno za tako zamišljeno oddajo prostorov izdelati kriterije na osnovi katerih bo lahko ustrezen organ, objektivno presojal ali je posamezna oddaja prostorov v javnem interesu.

Vzporedno s pričujočim dokumentom se oblikuje gradivo za ureditev oddajanja javne kulturne infrastrukture v najem oziroma uporabo.

Zagotavljanje prostorov za delovanje nevladnih organizacij s področja kulture v MOL

Sredstva za investicijsko vzdrževanje so namenjena za vzdrževanje javne infrastrukture na področju kulture v Ljubljani, kadar je le-ta zastarela in iztrošena.

Pogoj za sodelovanje za nevladna društva in skupine na področju kulture je bil skozi vsa leta, da ima izvajalec status nevladne kulturne organizacije, ki se ji iz proračuna MOL financira javni kulturni program, ki je bil izbran na javnem razpisu in deluje v prostorih, ki sodijo v sklop javne infrastrukture na področju kulture ali so prostori v lasti MOL. Za ta del programa sredstva v letih 2007 in 2008 niso bila zagotovljena. Kaže pa se potreba po zagotovitvi določenega deleža sredstev, vsaj na ravni minimalnih sredstev za interventne posege.

Pri pojmu nakup opreme izhajamo iz ekonomske klasifikacije in za opremo štejemo: nakup pisarniškega pohištva, pisarniške opreme, računalnikov in programske opreme, drugega pohištva, opreme za tiskanje in razmnoževanje, telekomunikacijske opreme in napeljav, avdiovizualne opreme in napeljav, opreme za knjižnice in druge opreme in napeljav. Pogoj za sodelovanje za nevladne organizacije in društva je bil skozi vsa leta, da ima izvajalec status nevladne kulturne organizacije, ki se ji iz proračuna MOL financira javni kulturni program, ki je bil izbran na javnem razpisu MOL 2004 – 2006. Prednost so imeli tisti izvajalci javnih kulturnih programov, ki s kupljeno opremo omogočajo kakovostnejše in trajnejše delovanje nepridobitnih kulturnih organizacij, se pravi, ki zagotavljajo uporabo opreme tudi drugim akterjem na področju. Omenjena izhodišča bi veljalo upoštevati tudi v prihodnje. Izhajajoč iz ocene stanja »Asociacije nevladnih organizacij« je kar nekaj tovrstnih institucij, ki se že dalj časa otepa z podopremljenostjo svojih prostorov in zato ne morejo slediti zahtevam sodobnih umetniških produkcij, ki so v posameznem segmentu izrazito vezane na informacijsko komunikacijsko opremo. To velja tako za galerije, kot tudi za večnamenske uprizoritvene prostore, v katerih se prirejajo programi in projekti sodobne umetnosti.

Po predlogu »Asociacije«, bi moral biti komplet pomične opreme sestavljen iz:

- lučnega sistema, ki izhaja iz teaterskih standardov;
- avdio sistema, ki izhaja iz teaterskih in glasbenih standardov,
- video sistema, kjer je potrebno imeti minimalno en videoprojektor moči min 2000 ansi lumnov, 2 SHS videorekorderja, 2 barvna TV z diagonalo ekrana 70 cm, 1 DVD player,
- računalniške mreže z optičnim priključkom na internet in 4 računalnikov, ki so kompatibilni in prenosljivi (rack verzija);
- kamera z digitalnim fotoaparatom (mini DV) za dokumentiranje programov.

Na področju kulture se na območju Mestne občine Ljubljane v zadnjih petdesetih letih ni veliko gradilo. Prva prosto stoječa Knjižnica Prežihov Voranc je morala na gradnjo čakati 30 let, za lokalne potrebe je bil zgrajen KD Španski borci, nekaj prostora za knjižnično dejavnost je kultura pridobila na račun sproščenih vzgojno varstvenih zmogljivosti, oziroma prostorov bivših Krajevnih skupnosti. Večina dejavnosti se je odvijala v prostorih, ki so bili po II. svetovni vojni nacionalizirani ali zaplenjeni.

Na področju delovanja nevladnih organizacij je MOL znotraj mestne lastnine uspela pridobiti in urediti prostore Gledališča Glej, Plesnega teatra Ljubljana in Šentjakobskega gledališča. Oddaja prostorov bivše podružnične šole Šentjakob v vadbene namene bo izvedena v letu 2008. Omenimo naj še, da za potrebe ljubiteljske dejavnosti zagotavljamo prostore Zvezi kulturnih društev Ljubljana, na Krekovem trgu 2 in Društvu Vodnikova domačija v sklopu Vodnikove domačije. Trajna naloga MOL je, da si v okviru možnih lokacij še nadalje prizadeva za pridobitev produkcijskih in predstavitvenih prostorov in tako te prostore napolni s kvalitetnimi in raznovrstnimi kulturnimi vsebinami.

Iskanje ustreznih lokacij v ožjem mestnem predelu predstavlja poseben problem. Večina dogodkov je vezana na lokalne sredine, na urbani del mesta.

Nadomestnih lokacij za gradnjo kulturnih objektov ni kaj dosti na razpolago. Delno je uspelo omenjeni prostorski deficit reševati znotraj prostorskih zmogljivosti obstoječih zavodov, in še to tam, kjer so bili prostori brez namembnosti in jih je moč usposobiti za izvajanje kulturne dejavnosti (praviloma podstrešni prostori).

MOL je tudi izrabila možnosti za dejavnost s področja neinstitucionalne kulture v širšem središču mesta (Stara elektrarna, Metelkova, Jakopičeva galerija), ki so in bodo prispevale k razvejanosti kulturne ponudbe.

Možnosti se kažejo tudi v na območju bivše tovarne Rog, Tobačne tovarne, kompleksa BTC, kjer lahko kultura bistveno prispeva k vsebinski izpolnitvi prostorov in bogatejši podobi in ponudbi posameznih predelov mesta.

Po drugi strani pa lahko prav umeščanje kulturne ponudbe v samo središče mesta in staro mestno jedro bistveno prispeva k revitalizaciji le-teh in k razvoju kulturnega turizma. Naj na tem mestu omenimo še, da ima MOL v planu tudi obnovo in revitalizacijo Plečnikove hiše na Karunovi ulici.

Prostorski primanjkljaj se izkazuje tudi v pomanjkanju prostorov za likovne in bivalne ateljeje, namenske depoje (trenutno aktualen Mestni muzej Ljubljana) in skladiščne prostore, kjer trenutno beležimo potrebo Mestnega gledališča ljubljanskega.

V zvezi z omembo invalidske problematike naj omenimo, da je pri ranljivi skupini, kot so invalidi, potrebno zelo paziti na posebno varstvo, ki se na podlagi ustave Republike Slovenije uresničuje z dvema institutoma in sicer, institutom integracije in institutom pozitivne diskriminacije. Kulturna politika MOL bo občutljiva do te tematike.

Knjižnična mreža

V nadaljnjem razvoju knjižnične mreže bo potrebno upoštevati tudi odprtje novih knjižničnih izposojevališč, še posebej tam, kjer nastajajo nove večje soseske, saj knjižnice kot informacijska, kulturna in izobraževalna središča zadovoljujejo širok razpon potreb prebivalcem MOL. Potrebe po novih izposojevališčih se kažejo na območjih novo / starih sosesk kot npr. Župančičeva jama, Štepanjsko naselje, Koseze, Dravlje, Podutik, Tacen, Vižmarje, Trnovo – Murgle, Dolgi most – Kozarje, Ilovica in Rudnik. Potrebe po prostorski razširitvi in novih lokacijah za knjižnično informacijsko dejavnost so strokovno utemeljene in nujno potrebne za normalno, nemoteno delovanje in razvoj knjižnične informacijske dejavnosti. Knjižnice v Sloveniji so organizirane v mrežo splošnih knjižnic in delujejo kot del enotnega knjižnično-informacijskega sistema. Vsaka osrednja splošna izobraževalna mora po zakonu o knjižničarstvu in po svoji ustanovitveni dolžnosti organizirati mrežo stalnih izposojevališč v krajih nad 1.500 prebivalci. Izhodišče za potrebnost obstoja knjižnice so veljavni standardi in normativi na področju knjižnične dejavnosti. Ne glede na dokaj uspešno politiko MOL glede razvoja knjižnične mreže pa je izredno pereče stanje Knjižnice Jožeta Mazovca, katerega reševanje je ena izmed prednostnih nalog za obdobje 2008-2001.

Vizualne umetnosti

Možnosti za ureditev tega vprašanja vidimo znotraj prostorov nekdanje Tovarne Rog in Tobačne tovarne. Tudi na območjih, kjer se predvideva oziroma načrtuje novogradnje in kjer naj bi bilo del prostora namenjenega kulturnim dejavnostim predlagamo večje sklope slikarskih ateljejev (10-15) z osrednjim razstavnim prostorom in posebno delavnico za skupne umetniške projekte, večje sklope bivalnih ateljejev. V degradiranih ali kakor koli neizkoriščenih prostorih v mestu (na primer bližina železniške proge) ali na obrobju mesta

namenska gradnja večjega sklopa kiparskih ateljejev (20-30) s skupno, opremljeno delavnico in razstavnim prostorom, ki bi bil dostopen širši javnosti in kjer bi se lahko odvijala razstavna dejavnost.

SWOT ANALIZA:

Slabosti

- razpoložljiva sredstva za posodabljanje javne infrastrukture ne zadoščajo niti za kritje najnujnejših sanacijskih posegov in nakupov ustrezne funkcionalne opreme
- nerazumni roki pri odločanju o denacionalizacijskih postopkih
- prepočasni postopki vpisov nepremičnin v zemljiško knjigo
- premoženjsko pravna neurejenost nepremičnin, ki niso v lasti MOL,
- nefunkcionalnost prostorov, ki niso bili posebej grajeni za kulturno dejavnost
- iztrošenost prostorov in opreme, ki služijo namenu kulture
- pomanjkanje prostorov za knjižnično dejavnost v novonastalih soseskah
- pomanjkanje skladiščnih in depojskih prostorov ter neustrezno hranjenje muzealij in scenskih rekvizitov
- pomanjkanje likovnih ateljejev, dvoranskih in vadbenih prostorov

Prednosti

- sorazmerno stabilni pogoji za nemoteno poslovanje javnih zavodov s področja kulture
- premoženjsko pravna in statusna urejenost nepremičnin in opreme javnih zavodov in drugih izvajalcev na področju kulture
- posodobitev in vzdrževanje obstoječe javne infrastrukture na področju kulture v MOL
- sledenje zahtevam umetniških produkcij
- varovanje naravne in kulturne dediščine
- informacijsko dobro podprto poslovanje ustanov s področja kulture
- organizirana varnost pri delu in požarna varnost
- urejeno zavarovanje za nepremičnine in opremo, ki služijo namenu kulture
- organiziran pristop k ravnanju z okoljem (obnovljivi viri)
- zagotavljanje oz. ustvarjanje pogojev enakih možnosti za dostop in delovanje na kulturnem področju

Nevarnosti

- morebitna izguba nepremičnin, ki služijo namenu kulture v postopkih denacionalizacije,
- nezadostna količina sredstev namenjenih za investicije na področju kulture
- nadaljevanje stihijskega reševanja prostorskih problemov kulture v MOL

Priložnosti

- doseganje prostorskih standardov na področju
- kulture, ki bi zagotavljali trajne pogoje za
- razvoj vseh področij kulture v MOL
- povečanje učinkovitosti porabe javnega denarja za sredstva, ki so dana v upravljanje
- potencialno znižanje stroškov poslovanja
- z načrtnim urbanističnim načrtovanjem oblikovati umetniške četrti, kjer bi bila na manjšem prostoru dostopna raznolika kulturna ponudba
- s smiselnim zaokroževanjem kulturne ponudbe
- v MOL oživljati mestne predele in jim dajati novo vsebino
- večja dostopnost kulturnih dobrin vsem
- prebivalcem in obiskovalcem MOL ter s tem večja stopnja demokratizacija kulturne politike

Cilji MOL glede infrastrukture na področju kulture

- Ohranitev, vzdrževanje in izboljšanje prostorskih pogojev za delovanje izvajalcev s področja kulture v Ljubljani;
- Pridobivanje novih prostorskih zmogljivosti, ki bodo omogočale boljše dostopnost raznovrstnih kulturnih dobrin vsem prebivalcem in obiskovalcem MOL, še posebej mlajši generaciji, obenem pa bo na ta način z vključitvijo kulturnih vsebin v posamezna območja MOL, ki so predmet urbanističnih premislekov, prestolnici dajala novo, boljso bogatejšo podobo;
- Zagotavljanje dostopnosti in pogojev za participacijo pri ustvarjanju kulturnih dobrin za vse oblike invalidnosti v tem, da dostopnost in participacija pri ustvarjanju kulturnih dobrin ne sme biti ovira za kogarkoli;
- V letu 2008 oblikovati transparentne kriterije oddajanja javne infrastrukture na področju kulture v najem, ki temeljijo na treh splošnih ciljih kulturne politike MOL: kvaliteta produkcije, raznovrstnost produkcije in dostopnost prebivalcem in obiskovalcem Ljubljane.

5. Analiza stanja na posameznih področjih kulture v MOL

5.1. Uprizoritvene umetnosti

Ustvarjalce na področju uprizoritvenih umetnosti v Ljubljani delimo na dve veliki skupini: to so na eni strani javni zavodi, ki se v programskem delu financirajo predvsem s strani državnega proračuna, in na drugi strani nevladne organizacije (v nadaljevanju: NVO), ki se financirajo bodisi projektno bodisi programsko. S podpiranjem javnih zavodov in nevladnih organizacij na področju kulture ter posameznikov MOL zagotavlja kvalitetno in raznovrstno umetniško produkcijo na področju uprizoritvenih umetnosti, ki je namenjena in dostopna vsem starostnim in socialnim skupinam prebivalstva.

Vsebinsko uprizoritvene umetnosti obsegajo področji gledališča in plesa. Področje gledališča zajema dramsko, lutkovno, raziskovalno, ulično gledališče in vse druge gledališke prakse, ki se prepletajo z avdiovizualnimi umetnostmi, novimi tehnologijami itd.

I. Javni zavodi

Mestna občina Ljubljana je za zagotavljanje trajnostnega posredovanja kulturnih dobrin na področju uprizoritvenih umetnosti ustanovila štiri javne zavode. To so Gledališče za otroke in mlade Ljubljana (GOML), Lutkovno gledališče Ljubljana (LGL), Slovensko mladinsko gledališče (SMG) in Mestno gledališče ljubljansko (MGL).

Kadrovske in prostorske kapacitete:

	<i>Lokacija</i>	<i>Število zaposlenih</i>
<i>Gledališče za otroke in mlade Ljubljana (GOML)</i>	Zaloška 61 / pretežni del zgradbe KD Španski borci, 1.553,67 m ²	15 10 strok. 5 režija
<i>Lutkovno gledališče Ljubljana (LGL)</i>	Krekov trg 2 / Mestni dom – del zgradbe, 2.684,8 m ²	45 34 strok. 11 režija

<i>Slovensko mladinsko gledališče (SMG)</i>	1. Vilharjeva 11 / Baragovo semenišče - del zgradbe, 2.396 m ² 2. Robbova 15 / poslopje Stare pošte, 1,137 m ² (last MOL-a, ni pogodbe, predvideno za rušenje?)	60 47 strok. 13 režija
<i>Mestno gledališče ljubljansko (MGL)</i>	1. Čopova 14 / zgradba, sedež zavoda, gledališče, 4.612,6 m ² , 2. Čopova 14 / III. nadstropje, poslovni prostori, 451,81 m ²	108 89 strok. 19 režija 169 zun. sodelavcev za izvedbo programa v letu 2008

Področja delovanja posameznih javnih zavodov

Gledališče za otroke in mlade Ljubljana je pravni naslednik Kulturnega doma Španski borci, ki je bil ustanovljen leta 1984. Gledališče v okviru javne službe pripravlja in izvaja gledališke predstave, pripravlja in izvaja umetniške in druge kulturne prireditve, prireja likovne, fotografske in druge razstave ter izvaja razne oblike vzgojno-izobraževalnih programov. Poleg naštetih dejavnosti zavod organizira in izvaja kongresno dejavnost, oddaja prostore za komercialne prireditve ipd. Poslanstvo zavoda je trajno in nemoteno izvajanje javne kulturne dobrine na področju gledališke dejavnosti.

Lutkovno gledališče Ljubljana skrbi za nemoteno in trajno zagotavljanje javnih kulturnih dobrin na področju lutkarske dejavnosti. Z raznovrstnostjo vsebin, žanrov in estetik povezuje in združuje klasične animacijske tehnike z vsemi izraznimi scenskimi oblikami. Prednostno skrbi za izvirno domačo ustvarjalnost pri nastajanju besedil in likovnih zasnov ter načrtno vzpodbuja razvoj tehnologij in tehničnih rešitev. Glede na razgibano in bogato zgodovino slovenskega lutkarstva obnavlja in promovira postavitev najzanimivejših del iz preteklosti, ki so nepogrešljiva sestavina domače in širše evropske dediščine. Pretežni del dejavnosti gledališča je namenjen otrokom v najzgodnejši starosti ob hkratnem osveščanju drugih generacij, da je lutkarstvo medij neskončnih možnosti, katerega umetniško in kulturno poslanstvo je namenjeno vsem in vsakomur.

Slovensko mladinsko gledališče s stalnim igralskim ansamblom skrbi za trajno izvajanje kakovostnih programov in projektov ter posredovanje kulturnih dobrin na področju uprizoritvenih umetnosti v lokalnem, regionalnem in mednarodnem prostoru. Povezuje se v mednarodne gledališke tokove in mreže (IETM, IITM, Evropska gledališka konvencija in druge), ki zagotavljajo navzočnost v evropskem in mednarodnem prostoru. Zavod je odprt prostor za produkcije in koprodukcije v nacionalnem in mednarodnem prostoru. S svojim igralskim ansamblom, programskim vodstvom, tehnično ter organizacijsko bazo vzpostavlja gledališko hišo kot atelje gledaliških umetnikov in za gledališke umetnike, v katerem se bo na dialektičen način srečevalo uveljavljeno in neznano, védenje in raziskovanje, klasično in sodobno, nove gledališke prakse in njihova refleksija.

Mestno gledališče ljubljansko je dramsko repertoarno gledališče z igralskim ansamblom. Njegovo temeljno poslanstvo je trajno in nemoteno izvajanje komunikativnega gledališkega

repertoarja, ki je sestavljen z mislijo, da bi intelektualno zadovoljeval in vznemirjal največji krog gledalcev z ambicioznimi in v estetskem smislu zahtevnimi uprizoritvami.

Je gledališče s premišljeno estetsko podobo evropske usmeritve, ki se s slovensko sodobno in tujo dramatikom ter klasiko živo odziva na aktualna dogajanja v družbi, z ambicijo visoke ravni umetniškega izraza. Svojo repertoarno ponudbo bogati s koprodukcijskimi projekti in odprtostjo do neodvisne gledališke produkcije in tako daje možnost razvoju novih estetskih produkcijskih oblik.

Vsak od naštetih javnih zavodov ima svoj prepoznavni profil in nagovarja svojo publiko. **Mestno gledališče ljubljansko** je v zadnjih letih namenjeno uprizoritvam kvalitetnih lahkotnejših predstav, še posebej so uspešni pri produkciji komedij in v zadnjem času tudi muzikalov, kar je na slovenskih tleh precej neuveljavljena gledališka praksa. **Slovensko mladinsko gledališče** nagovarja bolj zahtevno gledališko publiko, ki ljubi eksperimentalno gledališče in se posebej posveča mladini kot publiku. Program **Lutkovnega gledališča Ljubljana** je namenjen najmlajšim in tudi malo starejšim prebivalcem našega mesta. Goji in nadgrajuje bogato tradicijo lutkarstva v našem mestu. **Gledališče za otroke in mlade Ljubljana** je namenjeno prvemu stiku mladega občinstva z gledališčem.

Financiranje JZ v obdobju 2005-2007: Javne zavode na področju uprizoritvenih umetnosti je MOL financirala v letu 2005 v skupni vrednosti 126.606,57 EUR (Gledališče za otroke in mlade Ljubljana: 70.939,74 EUR, Mestno gledališče ljubljansko: 23.118,01 EUR in Slovensko mladinsko gledališče: 32.548,82 EUR), v letu 2006 110.582,55 EUR (Cankarjev dom: 6.259,39 EUR Gledališče za otroke in mlade Ljubljana: 42.563,85 EUR, Mestno gledališče ljubljansko: 20.864,63 EUR, Festival Ljubljana: 15.857,12 EUR in Lutkovno gledališče Ljubljana: 25.037,56 EUR), v letu 2007 49.000 EUR (Mestno gledališče ljubljansko: 14.000 EUR in Gledališče za otroke in mlade Ljubljana: 35.000 EUR).

Primerjava javnih zavodov (MGL, LGL, SMG, GOML) za leto 2007:

	<i>MGL</i>	<i>SMG</i>	<i>LGL</i>	<i>GOML</i>
<i>ŠT. PREMIER</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	<i>3</i>
<i>ŠT. PONOVI</i>	<i>473</i>	<i>258</i>	<i>622</i>	<i>86</i>
<i>ŠT. PREMIER V KOPRODUKCIJI</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>ŠT. GOSTOVANJ</i>	<i>79</i>	<i>50</i>	<i>61</i>	<i>62</i>
<i>DELEŽ PRIHODKOV OD PRODANIH VSTOPNIC</i>	<i>22 %</i>	<i>10,7 %</i>	<i>11,9 %</i>	<i>26 %</i>

Ključni problemi pri razvoju javnih zavodov na področju uprizoritvenih umetnosti:

Eden izmed ključnih problemov je sofinanciranje tistih javnih zavodov na področju uprizoritvenih umetnosti, pri katerih je ustanovitelj mesto, sofinancer programa pa država (LGL, MGL, SMG), saj nobeden od njih ne zagotavlja zadostnih finančnih sredstev za investicije in nakup opreme. Število investicij se v zadnjih letih zmanjšuje v skladu z zniževanjem subvencij MOL. Posledično zaradi zastarele tehnologije nastajajo težave pri kakovostni realizaciji gledaliških projektov, zlasti obsežnejših in ambicioznejših, saj režiserji

vse težje uresničuje svoje gledališke vizije in težko konkurirajo na mednarodni gledališki sceni.

Prostorski problemi pa se ne kažejo le pri zastarelosti in slabi opremljenosti gledališč, temveč tudi pri lastništvu, saj so nekateri objekti še vedno v postopku denacionalizacije (SMG, MGL). Pri Lutkovnem gledališču Ljubljana se kaže še prav specifičen problem obnavljanja igralskega ansambla, ker v Sloveniji nimamo ustreznih visokošolskih oblik izobraževanja lutkarjev in ker se le redki odločajo za študij v tujini.

II. Nevladne organizacije

Področje uprizoritvenih umetnosti obsega področja gledališča, plesa in performansa, ki se lahko med seboj prepletajo in dopolnjujejo. Področje gledališča sestavljajo različne gledališke prakse: dramsko, glasbeno, lutkovno, poulično, raziskovalno in druga gledališča.

Do leta 2001 so se vsi predstavniki NVO na področju uprizoritvenih umetnosti sofinancirali s strani MOL projektno, torej vsakoletno preko javnega razpisa. Od leta 2001 dalje je uvedeno triletno programsko financiranje, kar omogoča izvajalcem kontinuirano delo v triletnem obdobju in tako lažje načrtovanje posameznih programskih enot v daljšem časovnem razdobju.

Na področju uprizoritvenih umetnosti je Mestna občina Ljubljana v obdobju od leta 2004 do 2006 sofinancirala javne kulturne programe **šestindvajsetim** nevladnim organizacijam. **Enaindvajset** si jih je uprizoritvene umetnosti opredelilo za osnovno področje, **pet** pa za drugo. Od leta 2004 dalje je vsak od izvajalcev triletnih programskih pogodb upravičen tudi do kritja dela stalnih neprogramskih stroškov, torej stroškov, ki nastanejo vzporedno z izvajanjem posameznih programskih enot in niso z njimi neposredno povezani, kulturni programi izvajalcev potekajo skozi celo leto in se delijo na posamezne programske enote (to so produkcije, festivali, koprodukcije itd.).

Izvajalci projektov ne delujejo v smislu kontinuiranega dela skozi celo leto, temveč so na podlagi javnega razpisa izbrani za izvedbo enega projekta.

Razmerje razdelitve finančnih sredstev na področju uprizoritvenih umetnosti je v obdobju 2004-2007 približno **84,65 %** za programske izvajalce in **15,35 %** za projektne izvajalce.

	PROJEKTI (%)	PROGRAMI (%)
2004	15,05	84,95
2005	16,57	83,43
2006	18,43	81,57
2007	11,36	88,64

Na področju uprizoritvenih umetnosti je bilo v obdobju 2004-2007 izvedenih na leto povprečno 44 projektov (leta 2004 80 projektov, leta 2005 39 projektov, leta 2006 33 projektov in leta 2007 24 projektov).

Kulturna ponudba, ki jo NVO ustvarjajo na področju uprizoritvenih umetnosti je sila raznolika od sodobnega plesa, fizičnega, ambientalnega, pouličnega in lutkovnega gledališča,

do posebnih predstav za otroke ali mladino in vseh ostalih interdisciplinarnih oblik gledaliških praks. Posebej pomembni za mesto Ljubljana so že uveljavljeni festivali s področja uprizoritvenih umetnosti, ki se financirajo v okviru javnih kulturnih programov, saj zahteva izvedba večjega, mednarodnega festivala dolgoročno pripravo, ki poteka skozi celo leto. Najpomembnejši festivali, ki že tradicionalno bogatijo kulturno ponudbo mesta Ljubljane so: Festival Exodos, Ana Desetnica, Mladi levi, Ex Ponto, Mesto žensk, Gibanica idr.

Že nekaj časa je v Ljubljani opaziti trend naraščanja produciranja predstav namenjenih za najmlajšo publiko, saj se je ta zvrst izkazala za donosnejšo in uspešnejšo, pri občinstvu pa se kaže velika potreba po tovrstni produkciji. Pri tem lahko izpostavimo na področju programskih izvajalcev Mini teater, Društvo lutkovnih ustvarjalcev, Hišo otrok in umetnosti in tudi druge, ki v zadnjem času ustvarjajo poleg drugih zvrsti tudi produkcijo za otroke npr. Gledališče Glej. Na projektnem razpisu prav MOL vsako leto podpira veliko število izvajalcev, ki ustvarjajo otroške predstave (v obdobju 2004- 2007 povprečno 12 projektov na leto).

Na področju sodobnega plesa v Ljubljani je v obdobju 2004-2007 opaziti trend naraščanja krajših, produkcijsko, tehnično in umetniško manj zahtevnih projektov (pri tem velja omeniti veliko število t.i. solo predstav).

Velik problem za izvajalce javnih kulturnih programov in projektov predstavlja pomanjkanje prostorov za vadbo in uprizarjanje. Od izvajalcev javnih kulturnih programov imajo svoje prostore: Gledališče Glej, Plesni teater Ljubljana, Šentjakobsko gledališče, Zavod Bunker, Mini teater, KUD Lutkovno gledališče Jože Pengov. V letu 2008 se bo z ustanovitvijo Centra za urbano kulturo Kino Šiška, katerega dejavnost bo osredotočena predvsem na glasbene in uprizoritvene umetnosti nevladnega sektorja v kulturi, zapolnila velika vrzel glede prostorov za vaje in produkcijo.

5.2. Vizualne umetnosti

Mestna občina Ljubljana zagotavlja javni interes na področju vizualnih umetnosti z namenom ustvarjanja stabilnih pogojev za kulturno ustvarjalnost, kulturno raznolikost in dostopnost javnih kulturnih dobrin s področja vizualnih umetnosti najširšemu občinstvu ter podpiranja najkvalitetnejših vsebin s področja vizualnih umetnosti.

I. Javni zavodi

Kadrovske in prostorske kapacitete JZ

Na področju vizualnih umetnosti je MOL ustanovila dva javna zavoda: Mestno galerijo Ljubljana in Mednarodni grafični likovni center – MGLC.

Mestna galerija Ljubljana deluje na štirih lokacijah. Poleg matičnega razstavišča na Mestnem trgu 5, še na Cankarjevem nabrežju 11 ter v Bežigradski galeriji 1 (Dunajska c. 31) in Bežigradski galeriji 2 (Vodovodna c. 3 in 3a) v Ljubljani. V Mestni galeriji Ljubljana je 10 zaposlenih, od tega 5 strokovnih delavcev.

Mednarodni grafični likovni center – MGLC ima svoje prostore v Tivolskem gradu v Tivoliju (Pod turnom 3). Zaposluje 13 ljudi, od tega 5 strokovnih delavcev.

Področja delovanja, kulturna ponudba, ki jo ustvarjajo JZ na področjih kulture

Mestna galerija Ljubljana je bila ustanovljena za trajno zagotavljanje razstavne dejavnosti na področju moderne in sodobne vizualne umetnosti doma in v tujini. Njena dejavnost obsega samostojno prirejanje slovenskih in tujih razstav doma in v tujini v vlogi producenta, izmenjavo slovenskih in tujih razstav, izmenjavo med sorodnimi slovenskimi in tujimi galerijskimi in muzejskimi ustanovami, promocijo vizualne umetnosti, ustvarjanje stalne zbirke slovenskih in tujih likovnih del zlasti na papirju ter izvajanje strokovne matičnosti za področje vizualnih umetnosti iz obdobja moderne in sodobne vizualne umetnosti za območje ljubljanske regije.

Mednarodni grafični likovni center – MGLC je posebni muzej za umetnost tiska, nastalega od 20. stoletja naprej, ki na temelju poslanstva ohranja, proučuje, komunicira in popularizira materialno in nematerialno dediščino umetnosti tiska različnih kulturnih in umetniških opredelitev od 20. stoletja naprej ter ustvarja in predstavlja vizualno umetnost istega časovnega obdobja. Poslanstvo utemeljuje na zbirkah in zbiralni politiki zavoda ter na tradiciji in viziji mednarodnih grafičnih bienalov. Njegova dejavnost je povezana z vlogo, ki jo ima kot osrednja slovenska kulturna institucija za področje grafike, sodeluje s sorodnimi galerijami in muzeji doma in v tujini, pripravlja študijske razstave iz svojih zbirk in izdaja tiskano umetnost v raznih tehnikah in oblikah. Najpomembnejša dejavnost pa je priprava iz izvedba grafičnih bienalov.

Financiranje JZ (MOL, MK) v obdobju 2004-2007

Dejavnost Mestne galerije Ljubljana se v celoti financira iz mestnega proračuna, za posamezne razstavne projekte se zavod lahko prijavlja na projektni razpis Ministrstva za kulturo. Druga sredstva, kot so donatorska in sponzorska, so vezana na značaj in širino posameznega razstavnega projekta, medtem ko so lastna sredstva odvisna od prodanih vstopnic (pri čemer je vstopnina predpisana za Mestno galerijo na Mestnem trgu 5 in za prostore Zbirke na Cankarjevem nabrežju 11, medtem ko sta obe Bežigradski galeriji brez vstopnine po vzorcu ljubljanske Male galerije, Galerija Kresija ipd.). Delež donatorskih in sponzorskih sredstev v celotnem prihodku Mestne galerije Ljubljana je bil v letu 2007 1,84%, delež vstopnin pa 0,18%.

Dejavnost Mednarodnega grafičnega likovnega centra – MGLC se večinoma financira iz državnega proračuna. Mesto pokriva stroške investicijskega vzdrževanja in nakupa opreme ter posamezne projekte v okviru prijavljenega programa na Ministrstvu za kulturo. Poudarek je na financiranju mednarodnega grafičnega bienala in odkupu umetniških del za zbirko MGLC. V letu 2007 je država zagotovila 70%, mesto pa 17,5% celotnih prihodkov MGLC. Delež sponzorskih sredstev v letu 2007 je znašal 4,7%, delež donacij 0,14% celotnih prihodkov, kamor pa niso všteta umetniška dela, ki jih MGLC letno prejema v dar. V letu 2007 je ta vrednost znašala 16.987 evrov. Delež vstopnin v letu 2007 je znašal 1,51% in se je v primerjavi z letom poprej bistveno zmanjšal (podatek za leto 2006 je 3,36%).

Ključni problemi pri razvoju javnih zavodov

1. Pomanjkanje galerijskih prostorov za bienalno razstavo – veliko razstavišče (MGLC).
2. Razbitost posameznih razstavnih površin na več lokacij in pomanjkanje večjega razstavnega prostora (Mestna galerija Ljubljana).
3. Pomanjkljaj stalnih koordinatorjev za andragoško pedagoške projekte.
4. Pomanjkanje tehničnega in strokovnega kadra (Mestna galerija Ljubljana).
5. Pomanjkanje oziroma skromna sredstva za informiranje javnosti o programu.
6. Ureditev depojev.
7. Pomanjkanje zbiralne strategije posameznih javnih zavodov.

8. Premajhna sredstva za nakupe umetniških del za zbirke.
9. Prešibko vsebinsko povezovanje z razvojnimi in akcijskimi načrti mesta in države.
10. Slaba koordinacija kulturnih, turističnih in gospodarskih aktivnosti v Ljubljani.

II. Nevladne organizacije

Področje vizualnih umetnosti zajema slikarstvo, kiparstvo, grafiko, risbo, inštalacijo, umetniško fotografijo, video, animirani film, oblikovanje, arhitekturo in izobraževanje na področju sodobnih vizualnih umetnosti. Izvajalci na področju vizualnih umetnosti, ki jih sofinancira MOL, so poleg javnih zavodov, katerih ustanoviteljica je MOL, tudi nevladne organizacije s področja kulture ter samostojni kulturni ustvarjalci. S podpiranjem nevladnih organizacij na področju kulture ter posameznikov poskuša MOL spodbuditi ponudbo raznovrstne kulturne produkcije v prestolnici, ki bi bila namenjena in dostopna vsem starostnim in socialnim skupinam prebivalcev in obiskovalcev MOL.

Podpora s strani MOL področju vizualni umetnosti v obdobju 2004-2007

<i>leto</i>	<i>število programov</i>	<i>število projektov</i>	<i>višina sredstev v EUR</i>	<i>Razmerje med podprtimi programi in projekti</i>
2004	4 osn. + 8 drugi	43	199.779	68% / 32%
2005	4 osn. + 8 drugi	61	213.361	64% / 36%
2006	4 osn. + 8 drugi	53	262.810	68% / 32%
2007	6 osn. + 4 drugi	26	248.505	76% / 24%

Vsako leto MOL objavi javni razpis za izbor kulturnih projektov, ki jih bo v tekočem letu sofinancirala Mestna občina Ljubljana. Javni razpis za izbor kulturnih projektov je bil leta 2004 prvič objavljen skupaj z javnim razpisom za izbor javnih kulturnih programov v obdobju od 2004 do 2006. Leta 2007 je bil razpis zopet združen in sicer za izbor javnih kulturnih programov v obdobju od 2007 do 2009 in za izbor kulturnih projektov v letu 2007, ki jih bo sofinancirala Mestna občina Ljubljana. V tem obdobju je torej kulturna politika MOL temeljila na podpiranju večjih in referenčnejših izvajalcev s področja nevladnih organizacij, s katerimi so bile sklenjene pogodbe o triletnem financiranju, s čimer so bili tem izvajalcem zagotovljeni trajnejši pogoji in omogočeno lažje delovanje, ki je primerljivo s sodelovanjem z javnimi zavodi. Po drugi strani pa je MOL z vsakoletno podporo kulturnim projektom zagotavljal možnost izvedbe tudi posameznim projektom, ki so bili skladni s cilji MOL na tem področju (kvaliteta, raznovrstnost, dostopnost).

Prioritete podpore MOL področju v obdobju 2004-2007

- področja razpisa: **kulturni projekti** na področju vizualnih umetnosti so zajemali naslednja področja: slikarstvo, kiparstvo, grafika, risba, umetniška fotografija in video film, oblikovanje, animirani film in arhitektura. Iz področja pa je bilo izločeno oblikovanje in pojavljanje na spletnih straneh, avdiovizualna dela, medijski izdelki z namenom trženja, komercialne prireditve, tiskanje knjig, prirejanje festivalov in nagrad ter izobraževanje na področju sodobnih vizualnih umetnosti. **Javni kulturni programi** na področju vizualnih umetnosti so poleg področij navedenih pri projektih vključevali še izobraževanje na področju sodobnih vizualnih umetnosti.
- kriteriji: splošni in prednostni razpisni kriteriji za izbor **kulturnih projektov** se med leti 2004 in 2007 na področju vizualnih umetnosti niso bistveno spreminjali. Navajamo podatke za leto 2007:

I. Splošni razpisni kriteriji:	70
---------------------------------------	-----------

- kakovost projekta,	30
- reference predlagatelja in avtorja ter posameznikov, ki so vključeni v izvedbo projekta,	10
- aktualnost projekta za mesto Ljubljana,	10
- dostopnost projekta občinstvu,	5
- projekt, ki mu ni moč pripisati namena ustvarjanja dobička,	5
- utemeljenost vsebinske obrazložitve projekta,	5
- večji delež lastnih sredstev ter sredstev iz drugih virov.	5
II. Področni razpisni kriteriji:	30
- uspešna realizacija projektov v preteklih letih, ki so bili so bili s strani strokovne kritike/javnosti pozitivno ocenjeni,	12
- sodelovanje (organizacijsko, tehnično, kadrovske) z drugimi izvajalci kulturnih projektov,	8
- projekt vključuje mednarodne izmenjave, koprodukcije in gostovanja pri katerih lahko predlagatelj izkaže interes mednarodnega partnerja s pisno izjavo o višini zagotovljenega sofinanciranja,	5
- projekt vključuje mesta, s katerimi ima MOL dogovor o sodelovanju na področju kulture (pobratena mesta).	5

Prav tako so bili splošni in prednostni razpisni kriteriji za **izbor javnih kulturnih programov** v obdobju od 2007 do 2009 precej podobni tistim leta 2004 za obdobje od 2004 do 2006. Navajamo podatke zadnjega javnega razpisa iz leta 2007:

I. Splošni razpisni kriteriji **80**

1. Kakovost in uspešnost realizacije programa oziroma projektov predlagatelja v obdobju od 2004 do 2006 **30**

- ocena kakovosti in uspešnosti izvedbe programa oziroma projektov v obdobju od 2004 do 2006; **15**

- aktualnost in raznovrstnost ponudbe; **5**

- odmevnost v strokovni javnosti v obliki števila kritičnih odmev, nagrad ipd.; **5**

- stopnja finančne soudeležnosti predlagatelja pri izvedbi programa oziroma projektov v obdobju od 2004 do 2006 z lastnimi sredstvi oziroma s sredstvi iz zasebnih virov. **5**

2. Kakovost in izvedljivost programa predlagatelja v obdobju od 2007 do 2009 **50**

- vsebinska zaokroženost programa v smiselno celoto, iz katere je razvidna osnovna rdeča nit; **15**

- aktualnost in izvirnost programskega koncepta ter utemeljenost vsebinske obrazložitve; **10**

- finančna konstrukcija s predvidenim večjim deležem drugih virov s poudarkom na pridobivanju evropskih sredstev; **10**

- izvedba predlaganega programskega sklopa v daljšem časovnem obdobju (skozi leto); **5**

- mednarodno sodelovanje in gostovanje; **5**

- dostopnost večjemu številu starostnih družbenih skupin (otroci, mladina, starostniki). **5**

II. Prednostni razpisni kriteriji po posameznih področjih **20**

C. VIZUALNE UMETNOSTI

- načrtujejo večje število programskih enot v okviru programskih sklopov samostojne in skupinske razstave; 5
 - načrtujejo večje število programskih enot, kjer promovirajo mlajše avtorje; 5
 - načrtujejo večje število razstav z mednarodno udeležbo; 5
 - načrtujejo sodelovanje na mednarodnih prireditvah (bienali, sejmi ipd.). 5
- ciljnost podpore: finančna podpora je bila v obdobju od 2004 do 2007 namenjena vsem kvalitetnim izvajalcem javnih kulturnih programov in kulturnih projektov. Iz zgoraj navedenih splošnih in prednostnih kriterijih izhaja, da je bila podpora iz mestnega proračuna dostopna zelo širokemu krogu kvalitetnih izvajalcev, ki so svoje projekte predstavljali doma in v tujini. Bolje so bili ocenjeni in s tem tudi podprti projekti in programi, ki so v svojih finančnih konstrukcijah predvidevali večji delež sredstev iz drugih virov, s poudarkom pri pridobivanju evropskih sredstev (javni kulturni programi).
 - prioritete: prioriteto so bili podprti kvalitetni izvajalci s področja vizualnih umetnosti, še posebej tisti, ki so bili izbrani v programsko sofinanciranje. V obdobju od 2004 do 2006 so bili to na osnovnem področju: Zavod P.A.R.A.S.I.T.E., Društvo likovnih umetnikov Ljubljana, Zavod Emzin in Društvo ŠKUC. Pri naslednjem razpisu za obdobje od 2007 do 2009 se je pokazala potreba po širitvi področja, saj sta se štirim nevladnim organizacijam zaradi svoje kvalitete v preteklem triletnem obdobju pridružili še dve: Forum Ljubljana in KUD Mreža.

Ključne težave razvoja področja v obdobju 2004-2007

1. Pomanjkanje kvalitetnih razstavnih prostorov in pomanjkljiva oprema tistih razstavnih prostorov, ki so opredeljeni kot javna infrastruktura na področju kulture. Nefunkcionalnost razstavnih prostorov.
2. Pomanjkanje ateljejskih prostorov, relativno visoke najemnine ter neprimeren fond prostorov, ki jih MOL namenja za ateljeje (dostopnost, višina).
3. Težave pri legalizaciji Metelkove (nimajo uporabnih dovoljenj). Stavbe, v katerih so tudi ateljejski in razstavni prostori, bi morali z investicijami urediti do te mere, da bi pridobile uporabna dovoljenja, kar je pogoj za nadaljnjo legalizacijo delovanja.
4. Pomanjkanje producentov na področju vizualnih umetnosti in s tem povezanih izplačil avtorskih honorarjev v obliki razstavnin neposrednim izvajalcem programov in projektov.

Na področju vizualnih umetnosti je MOL ustanovila dva javna zavoda (MGLC in Mestna galerija Ljubljana). MGLC upravlja z enim razstaviščem (Tivolski grad), Mestna galerija Ljubljana pa s štirimi razstavišči (Mestna galerija 1, Mestna galerija 2, Bežigrajska galerija 1 in Bežigrajska galerija 2). Poleg razstavišč, ki jih upravljata omenjena javna zavoda, velja omeniti še Ljubljanski gradi, ki ga upravlja javni zavod Festival Ljubljana in Galerijo Vžigalica, ki jo upravlja javni zavod Mestni muzej Ljubljana in deluje od leta 2007. Galerija Kresija je razstavni prostor MOL, prav tako Jakopičeva Galerija, ki bo od druge polovice leta 2008 naprej imela svojega upravljalca.

Razstavišče	Št. razstav 2005	Št. razstav 2006	Št. razstav 2007	
MGLC – TIVOLSKI	6+bienale	5	4+bienale	19 koprodukcij v

GRAD				MGLC
MESTNA GALERIJA 1	12	8	10	
MESTNA GALERIJA 2	12	12	8	
BEŽIGRAJSKA GALERIJA 1	6	8	5	
BEŽIGRAJSKA GALERIJA 2	8	8	7	
LJUBLJANSKI GRAD	11	9	25	
GALERIJA VŽIGALICA	/	/	8	
GALERIJA KRESIJA	17	22	18	
JAKOPIČEVA GALERIJA	/	/	3	
Skupaj	73	72	89	234 razstav v obdobju

Na področju vizualnih umetnosti MOL v obdobju od 2007 do 2009 programsko sofinancira šest izvajalcev javnih kulturnih programov (Društvo likovnih umetnikov Ljubljana DLUL, Forum Ljubljana, Emzin zavod za kreativno produkcijo, Društvo ŠKUC, Zavod P.A.R.A.S.I.T.E. in KUD Mreža).

Društvo likovnih umetnikov Ljubljana DLUL razstave pripravlja v Galeriji Kresija, na Ljubljanskem gradu, v galeriji ZDSLU in v Tobačnem muzeju v Ljubljani.

Forum Ljubljana svoje projekte predstavlja v različnih razstaviščih (na primer Galerija Kresija in KUD France Prešeren Trnovo).

Zavod Emzin pripravlja razstave v Galeriji Avla NLB.

Društvo ŠKUC upravlja z galerijo na Starem trgu 21.

Zavod P.A.R.A.S.I.T.E. upravlja z Galerijo in Centrom P74 v Šentvidu, od leta 2008 pa še z galerijo Kapsula v podhodu Ajdovščine, ki se kot razstavišče šele uveljavlja.

KUD Mreža upravlja z Galerijo Alkatraz na Metelkovi.

Izvajalec	Matično razstavišče	Št. razstav 2005 v Ljubljani	Št. razstav 2006 v Ljubljani	Št. razstav 2007 v Ljubljani
DLUL	ne	14	15	14
Forum Ljubljana	ne	6	7	11
Zavod Emzin	ne	5	7	7
Društvo ŠKUC	da	12	14	12
Zavod P.A.R.A.S.I.T.E.	da	15	14	16
KUD Mreža	da	16	28	23
Skupaj		68	85	83
236 razstav v obdobju				

5.3. Glasbene umetnosti

Področje glasbenih umetnosti je zelo raznovrstno, zajema posamezne koncerte, samostojne glasbene nastope, koncertne cikle in festivale ter glasbeno založništvo, vključuje pa vse zvrsti glasbenih umetnosti, od klasične glasbe, zborovskega petja, popularne glasbe (rock, hip hop, elektronska glasba, šanson) do jazza in etnološko obarvane glasbe. Podpora MOL je

vezana na tisti del glasbenih umetnosti, ki je javno predstavljena na območju Mestne občine Ljubljana.

Izvajalce na področju glasbene umetnosti, ki jih podpira MOL, delimo na dvoje vrst: javni zavod Festival Ljubljana in nevladne organizacije, tj. društva, zasebni zavodi in samostojni ustvarjalci ter gospodarske organizacije, ustanovljene za ustvarjanje kulturnih dobrin in organizacijo umetniških dogodkov s področja.

Javni interes z vidika MOL na področju glasbenih umetnosti se nanaša na podporo tistim programom in projektom, ki izkazujejo kakovost, prispevajo k raznolikosti in raznovrstnosti glasbenih izrazov in zvrsti, na ta način bogatijo glasbeno podobo prestolnice, ter zagotavljajo dostopnost glasbene umetnosti prebivalcem in obiskovalcem MOL. MOL je ta javni interes udejanjala predvsem skozi merila in kriterije javnih razpisov in pozivov.

Pomembni so zlasti naslednji kriteriji kvalitete: vsebinska celovitost, zahtevnost, dostopnost, deficitarnost, aktivno vključevanje mladih ustvarjalcev in poustvarjalcev.

Pri odločitvah o podpori programom in projektom s področja glasbenih umetnosti, je MOL poskušala vseskozi slediti usmeritvam glede enakomerne zastopanosti vseh glasbenih zvrsti. Ta glasbeni pluralizem bo tudi v prihodnje eno temeljnih izhodišč kulturne politike MOL glede področja glasbe, ki mora biti pozorna tako do ohranjanja in prezentacije tradicionalnega glasbenega izročila kot tudi ohranjanja odprtost do novih glasbenih tokov in praks. Zato je pomembno, da kulturna politika do tega področja spodbuja tako vrhunsko umetniško izražanje kot nova glasbena iskanja tudi v primeru tistih glasbenih projektov in programov, katerih umetniški dosežki in dognanja še niso v celoti preverjeni, obetajo pa močan in prepoznaven estetski in ustvarjalni naboj.

I. Javni zavodi

Festival Ljubljana je edini javni zavod, ki ga je na področju glasbenih umetnosti ustanovila MOL. Festival Ljubljana organizira različne kulturno umetniške prireditve s področja glasbene, plesne, likovne in gledališke umetnosti, vsako leto organizira mednarodni poletni festival, poleg tega pa organizira tudi simpozije, predavanja, delavnice. Tradicionalni Poletni festival Ljubljana se odvija v poletnih mesecih in združuje različne glasbene zvrsti (klasična glasba, opera, sodobna popularna glasba) ter gledališke in baletne predstave, saj je namenjen širšemu, a vendar predvsem zahtevnejšemu občinstvu. Poleg osrednje poletne prireditve Festival Ljubljana vsako pomlad organizira tudi Slovenske glasbene dneve, kjer se predstavijo nove skladbe slovenskih skladateljev. Vsako leto organizirajo tudi predstavitev mladih glasbenih talentov pod naslovom Mladi virtuoz. Največjo težavo v tem hipu predstavlja neurejen status ljubljanskih Križank (denacionalizacijski postopek še traja) in s tem povezano minimalno vlaganje v infrastrukturo. V prihodnosti bo potrebno za infrastrukturo in tehnično opremo poskrbeti z izdatnimi sredstvi, če želimo, da postane Mednarodni poletni festival Ljubljana eden vodilnih festivalskih dogodkov, ki bo privabil številne obiskovalce ne le iz Slovenije, temveč iz širšega evropskega prostora. Kulturni turizem je ena izmed pomembnih priložnosti, ki jih mora Ljubljana izkoristiti. Festival Ljubljana je s svojim programom gotovo eno pomembnih kulturnih središč v Ljubljani, ki privablja obiskovalce od blizu in daleč, s tem pa pomembni ponudnik kulturno-turistične ponudbe v prestolnici. Prav tem segmentu so možnosti za razvoj Festivala Ljubljana precejšnje. V januarju leta 2008 je bila podpisana deklaracija evropskih festivalov, katere podpisnik je tudi Festival Ljubljana. Evropsko združenje festivalov se s to deklaracijo pridružuje Evropski komisiji pri spodbujanju medkulturnega dialoga in to je nova priložnost tudi za Festival Ljubljana.

II. Nevladne organizacije

Na področju glasbenih umetnosti v MOL deluje precejšnje število glasbenih ustvarjalcev. Z dvanajstimi izvajalci, katerih matično področje delovanja je glasbeno, ima MOL sklenjeno triletno pogodbo o financiranju javnih kulturnih programov. Med njimi so zasebni zavodi in društva, ki izvajajo ali organizirajo izvedbo glasbenih dogodkov vseh zvrsti, od komorne glasbe (Glasbeno društvo Slowind, Komorni godalni orkester Slovenske filharmonije), jazz glasbe (Jazz club Gajo), sodobne popularne glasbe (Kapa, Channel Zero, FV, K6/4), do klasične glasbe (Društvo slovenskih skladateljev, Društvo za oživljanje kulturne podobe starega mestnega jedra).

Glasbeno društvo Slowind sestavljajo sami profesionalni glasbeni ustvarjalci, zaposleni v Slovenski filharmoniji, ki gojijo glasbo za pihalni kvintet. Gostujejo po Sloveniji, zelo veliko tudi preko naših meja, predvsem v ZDA. Njihovi programi se odlikujejo po inovativnem programskem pristopu, pokrivajo področje glasbe, ki je deficitarno.

Komorni godalni orkester SF je sestav, v katerem muzicirajo glasbeniki, ki so sicer bili (ali so še vedno) zaposleni v Slovenski filharmoniji in si želijo tudi komornega nastopanja. Izvajajo koncertni

abonma v Narodni galeriji, poleg tega pa občasno gostujejo v tujini in prirejajo koncerte skupaj z glasbeno šolo na Viču.

Glasbena mladina ljubljanska je društvo, ki je aktivno pri organizaciji simfoničnih koncertov in komornih koncertov za mlade. Nedvomno gre za eno najpomembnejših društev, ki izobražuje mlado občinstvo in, ki pomaga mladim, še neuveljavljenim glasbenikom do prvih nastopov. V svoji sredi gosti tudi mladinski zbor Veter.

Druga godba je mednarodni festival, ki predstavlja ljudske glasbenike vsega sveta, pa tudi komercialno glasbo na osnovi etno vzorcev. Že ves čas obstoja skrbi za seznanjanje slovenskega občinstva z zanimivimi glasbeniki in njihovimi praksami z vseh koncev sveta.

F V, zavod za umetniško in kulturno produkcijo: se ukvarja s koncertno dejavnostjo naših mladih, še neuveljavljenih, pretežno rockovskih, skupin, ki gostujejo v tujini, recipročno pa poskrbijo za izmenjave tujih primerljivih skupin na Slovenskem.

Društvo slovenskih skladateljev je stanovsko društvo, v katerega je včlanjena večina skladateljev z akademsko izobrazbo. Dejavnost društva je razvejana in obsega koncertno dejavnost, (Noč slovenskih skladateljev, Koncertni atelje, Musica Danubiana), Založniško dejavnost

Mednarodno sodelovanje (izmenjave koncertov s stanovskimi organizacijami v Evropi in mednarodna promocija slovenske glasbene ustvarjalnosti)

Društvo Jazz Club Gajo bogati koncertno življenje v Ljubljani s številnimi jazzovskimi koncerti domačih in tujih glasbenikov (okoli 250 letno).

KUD France Prešeren: društvo, kjer se dogajajo glasbene prireditve, ki so nekonvencionalne,

inovativne in zadovoljujejo kulturne potrebe zlasti mlajše, pa tudi srednje generacije. Vsakoletna prireditev Trnfest privabi množico obiskovalcev in jih razveseljuje z različnimi glasbenimi in gledališkimi prireditvami ves mesec avgust.

Društvo za oživljanje kulturne podobe starega mestnega jedra vsako poletje popestri glasbeno dogajanje v starem mestnem jedru s številnimi komornimi koncerti, ki jih občinstvo brez plačila vstopnine lahko spremlja v ljubljanskih cerkvah ali dvoriščih starih stavb.

KUD Channel Zero ima na Metelkovi svojo dvorano, v kateri vsak konec tedna pripravljajo različne glasbene dogodke, ki pritegnejo kar precejšnje število, predvsem mladih, poslušalcev. **ŠKUC** in **ŠKUC Buba** gojita koncertno dejavnost, ki razveseljuje predvsem mlado glasbeno občinstvo in spodbuja mlade glasbene talente k ustvarjanju.

SIGIC- Glasbeno - informacijske centre najdemo v vseh kulturno razvitih državah, nekatere

jih premorejo celo več. Običajno pokrivajo več področij: gre za enotno bazo podatkov, v kateri lahko obiskovalci kadarkoli najdejo vse informacije o glasbenih ustvarjalcih, poustvarjalcih, glasbenih delih, posnetkih, notnih in knjižnih glasbenih izdajah, pridobijo pa lahko tudi podatke o glasbenih dogodkih v posameznih mestih in posameznih prireditvenih prostorih. SIGIC na svojem portalu skuša slediti tudi glasbenemu dogajanju po svetu, v skoraj idealnih razmerah pa bi lahko deloval tudi kot prodajalna notnih in knjižnih izdaj ter zgoščenk, morda pa tudi kot neke vrste koncertna agencija. Če skušamo biti že skoraj utopistični, bi se lahko razširil v multikulturni informacijski center, kjer bi obiskovalci lahko dobili informacije o vseh področjih umetnosti in kulture.

Posamezni ustvarjalci

Poleg društev in zavodov, s katerimi ima MOL sklenjene triletno pogodbe o izvajanju javnega kulturnega programa, v Ljubljani deluje še vrsta društev in samostojnih izvajalcev na področju kulture, ki s posameznimi projekti dopolnjujejo celotno podobo glasbenega dogajanja v Ljubljani. Mnogi med njimi (npr. Bojan Gorišek, Milko Lazar, Volodja Balžalorsky, Dubravka Tomšič Srebotnjak ...) so glasbeni ustvarjalci svetovnih razsežnosti in Ljubljano s svojimi deli umeščajo v zemljevid svetovnih središč kulture.

Ključne težave razvoja področja v obdobju 2004-2007

Ključne težave preteklega obdobja so se kazale predvsem v slabem medsebojnem povezovanju kulturnih ustvarjalcev, kar je posamezne projekte pogosto podražilo in zmanjšalo njihovo uspešnost. Projekti pogosto niso bili dovolj prepoznavni, ker so se odvijali brez ustrezne promocije. Projekti s področja glasbenih umetnosti za izvedbo na visoki kvalitativni ravni potrebujejo akustično ustrezne in tehnično opremljene prostore, ki pa jih na področju MOL primanjkuje oziroma je njihov najem tako drag, da je subvencija MOL pogosto zadoščala le za delno pokrivanje najemnine, ne pa za izvedbo projekta samega. Na razpisih za izbor kulturnih projektov je bila izbrana množica projektov, ki je dobivala majhno finančno podporo in zato so bili projekti pogosto realizirani v okrnjeni obliki, na nižji kvalitativni ravni ali pa do realizacije sploh ni prišlo.

Kulturna politika

MOL bo tudi v prihodnje ustvarjala takšno kulturno politiko, da bodo društva, zavodi in posamezniki dosegali mednarodno primerljivo raven ali jo celo presegali, zato bo tudi v prihodnosti po strokovnih merilih preverjala kakovost izvedbe programa, gospodarno porabo sredstev in skladnost uresničenega programa s prijavljenim, predvsem pa spremljala učinke sofinanciranih programov in projektov z vidika dostopnosti produkcije prebivalcem in obiskovalcem MOL. Posebej je potrebno stimulirati ustanove, ki so uspešne tudi na trgu, da ne bi znižale ravni kakovosti programov, in tiste ustanove, ki skrbijo za visok delež slovenske ustvarjalnosti, za vključevanje mladih glasbenih ustvarjalcev in za popestritev in oživitve javnih površin z glasbenimi prireditvami. Zavodom in neinstitucionalnim izvajalcem programov bo MOL tudi v prihodnje omogočila stabilno večletno financiranje, s čimer bo povečala njihovo avtonomnost, obenem pa vzpostavila sistem spremljanja, analiz in ocenjevanja izpolnjevanja pogodbeno določenih obveznosti (zlasti z vidika doseganja programskih ciljev) na podlagi presoje strokovnih skupin. Na podlagi ugotovitev in mnenja strokovne skupine za glasbene umetnosti in strokovne službe MOL je smiselno zmanjšanje odobrenih projektov v primerjavi s preteklim obdobjem, saj je tako ob nezmanjšanih razpisnih sredstvih mogoče izbranim projektom dodeliti primernejše višine sofinanciranja.

Na področju glasbene umetnosti je opazno izrazito pomanjkanje izobraženih glasbenih kritikov, posledice omenjenega pa so, da o strokovnih glasbenih dosežkih v medijih pogosto

podajajo mnenja premalo poučeni posamezniki, ki v glasbeni javnosti nimajo dovolj strokovnih referenc. Zagotoviti je potrebno dostopnost glasbeno informacijskih vsebin domači in mednarodni javnosti.

V prihodnosti bo potrebno zagotoviti ustrežnejše prostore za delovanje društev in zavodov s področja glasbene umetnosti, predvsem vadbene prostore za malo večje zasedbe in akustično ustrezne prireditvene prostore za koncerte, ki privabijo med 500 in 1500 obiskovalcev. Precej novih možnosti za ustvarjanje se odpira z ustanovitvijo javnega zavoda Kino Šiška, kjer bodo svojo priložnost za delo lahko dobili številni ustvarjalci s področja glasbe in gledališča. Na več kot 200 m² velikih vadbenih prostorih bo z racionalno rabo prostora svoje mesto našlo veliko mladih, še neuveljavljenih glasbenih ustvarjalcev.

Za ljubitelje jazz glasbe bo MOL skušala najti ustrezen prostor, kjer se bo program lahko izvajal nemoteno. Ena možnost so pritlični prostori Mestne galerije, ki že sedaj služijo kot gostinski prostor. Vsekakor je zelo pomembno, da jazz klub najde svoje mesto v središču Ljubljane in tako popestri kulturno – turistično ponudbo.

5.4. Intermedijske umetnosti

Opis področja intermedijskih umetnosti

Področje intermedijskih umetnosti zajema pripravo in izvedbo umetniških projektov, ki temeljijo na interdisciplinarnosti in povezovanju različnih umetniških zvrsti ter pri tem za svoj izraz uporabljajo nove tehnologije. Gre za umetniške projekte, ki primarno nastajajo z uporabo računalniške in programske opreme, a obenem posegajo v različna polja znanosti, družbe in kulture. Področje obsega predvsem:

- spletno umetnost - vključuje projekte, ki se manifestirajo na svetovnem spletu;
- softversko umetnost - vključuje projekte, ki se izvajajo s pomočjo uporabe programske opreme in niso nujno dostopni na spletu;
- računalniško animacijo - vključuje projekte, pri katerih animacija nastane s pomočjo programske in računalniške opreme;
- digitalni video - vključuje projekte, ki so izvedeni z uporabo digitalne opreme (digitalna kamera, računalniška in programska oprema).

Ker gre za sorazmerno mlado in dinamično področje umetnosti, ne obstajajo javni zavodi, ki bi pokrivali to dejavnost, vendar pa je zavljo interdisciplinarnosti, povezovanja tradicionalnih in sodobnih umetniških izrazov in praks stik in povezovanje z javnimi zavodi s področja vizualnih in uprizoritvenih umetnosti neizbežen in potreben. Tako glavnino dela na tem področju pokrivajo nevladne organizacije. V interesu MOL je, da podpira referenčne inštitucije, ki delujejo na tem področju, ki s svojo infrastrukturo in dejavnostjo širijo dostopnost digitalne in medmrežne tehnologije, znanje o uporabi le-te in zavedanje o možnosti ustvarjalnih pristopov pri uporabi digitalnih medijev, najširši javnosti. Še poseben interes MOL pri podpori področju intermedijskih umetnosti pa je, da podpira tiste programe in projekte s področja, ki nagovarjajo in aktivno vključujejo mlajšo generacijo in ki prav njej na sodoben in inovativen način približuje različne umetniške izraze, spodbujajo dialog med tradicionalnimi in sodobnimi umetniškimi praksami in spodbujajo kritično distanco do uporabe tehnologij, do medijskih vsebin ter družbene realnosti. Pomembna prednost področja pa je praktično splošno dostopnost teh vsebin na svetovnem spletu, in sicer ne glede na čas izvedbe, saj digitalna tehnologija omogoča arhiviranje in dokumentiranje velike večine vsebin, ki nastanejo v tem polju umetnosti.

Nevladne organizacije s področja kulture, ki delujejo v MOL

Obstajata dva načina delovanja nevladnih organizacij na področju kulture, katerih primarna dejavnost je produkcija intermedijske umetnosti.

V prvo skupino sodijo producenti, ki svojo tehnološko infrastrukturo ponujajo različnim, tudi zunanjim ustvarjalcem, kar omogoča širšo in bolj raznoliko produkcijo na intermedijskem področju. Ti so: Kapelica in Kiberpipa, ki delujeta znotraj Zavoda K6/4, Ljudmila, ki deluje znotraj KUD-a France Prešeren Trnovo, ter SCCA.

Ljudmila in SCCA s svojimi spletni portali omogočajo tudi spletno predstavitev najširšem spektru producentov neodvisne umetnosti, SCCA pa le te tudi sistematično informira ter ustvarja javno dostopen digitalen arhiv intermedisjskih umetnikov.

Najvidnejši mednarodno priznan producent intermedijskih dogodkov je galerija Kapelica (Zavod K6/4), ki kontinuirano producira in predstavlja vrhunske domače in mednarodne dosežke na tem področju. Zavod K6/4 producira tudi dva bienalna ljubljanska festivala intermedijske umetnosti, »Break« in »HAIP«.

V drugo skupino pa sodijo organizacije, ki so jih ustanovili najvidnejši umetniki na tem področju. Zavod Projekt Atol je s svojimi visokotehnološkimi razvojnimi umetniškimi deli in projekti dosegel zavidljivo prezentnost na mednarodnem odru. Marko Peljhan, ustanovitelj in umetniški vodja Zavoda Projekt Atol je dobitnik nagrade Prešernovega sklada v letu 2007 ter številnih mednarodnih nagrad, med drugim Zlate Nice, ki jo podeljuje Ars Electronica, najpomembnejši mednarodni festival intermedisjske umetnosti.

Zavod Aksioma, ki ga umetniško vodi Janez Janša, je tudi mednarodno priznan producent intermedijskih projektov.

Poleg naštetih so bile v letih 2004-2007 deležne so-financiranja programov še štiri inštitucije (torej skupaj devet), ki kontinuirano producirajo projekte na področju intermediskih umetnosti, ter še približno 15 nevladnih organizacij, ki se redno (poleg spreminjajočega se števila posameznikov) prijavljajo na javne razpise za sofinanciranje kulturnih projektov.

Nevladne organizacije občasno sodelujejo pri posameznih projektih z javnimi institucijami kot so Moderna galerija, Mestna galerija, Mestni muzej, Cankarjev dom, vendar je to sodelovanje zaradi specifičnosti področja in nestimuliranosti javnega sektorja redko. Javni sektor še ni izoblikoval specifične kulturne politike na področju intermedijske umetnosti s katero bi to področje intenzivneje vključeval v svoje programe.

Intermedijska umetnost je ljubljanskemu občinstvu dostopna na spletu, v galerijah Kapelica, ŠKUC, Alkatraz, P74, v Kiberpipi, KUD France Prešeren Trnovo ter občasno v Cankarjevem domu, Mestni galeriji, Mestnem muzeju, Moderni galeriji in MGLC. Publika tovrstnih prireditev je relativno majhna. Širšo javnost pa dosežejo dogodki, ki se bližajo spektakelski/uprizoritveni formi.

Poleg Ljudmile, Kiberpipe in SCCA ni posebnih prostorov za produkcijo in umetniki ustvarjajo v redkih ateljejih, največ pa kar v lastnih bivalnih prostorih.

Podpora s strani MOL področju v obdobju 2004-2007

V letih 2004 in 2007 sta bila izvedena razpisa za triletno programe, vsako leto pa je bil izveden tudi razpis za sofinanciranje kulturnih projektov.

V letu 2004 je bilo sofinanciranih 9 programskih sklopov, odobreno je bilo 24 projektov, skupna sredstva za sofinanciranje programov in projektov pa so znašala 106.250 EUR

V letu 2005 je bilo sofinanciranih 9 programskih sklopov, odobreno je bilo 21 projektov, skupna sredstva za sofinanciranje programov in projektov pa so znašala 110.250 EUR

V letu 2006 je bilo sofinanciranih 9 programskih sklopov, odobreno je bilo 26 projektov, skupna sredstva za sofinanciranje programov in projektov pa so znašala 117.900 EUR

V letu 2007 je bilo sofinanciranih 9 programskih sklopov, odobreno je bilo 10 projektov, skupna sredstva za sofinanciranje programov in projektov pa so znašala 106.750 EUR

Prioritete podpore MOL področju v obdobju 2004-2007

Področja razpisa, ki jih je MOL v tem obdobju sofinancirala, so spletna umetnost, softverska umetnost, računalniška animacija in digitalni video.

Poglavitni kriteriji za sofinanciranje projekta so bili kakovost, reference, aktualnost za mesto in inovativnost projekta oziroma programskega sklopa. Strokovna komisija in strokovna služba MOL sta iskali pravo razmerje med podporo strokovni publiki že dobro znanimi ustvarjalci ter mlajšimi izvajalci, ki se šele uveljavljajo. V tem obdobju je bila očitna prioriteta podpora izvajalcem javnih kulturnih programov (kar je prišlo do izraza v letu 2007, ko je bilo podprtih manj kulturnih projektov), ta usmeritev pa se je izkazala za pravilno, saj so učinki financiranja javnih kulturnih programov precej boljši tako glede napredka v kvaliteti programov, njihove večje dostopnosti, kot tudi glede večjega odziva v medijih.

Ključne težave razvoja področja v obdobju 2004-2007

V Ljubljani ni posebnega prizorišča, ki bi bilo prilagojeno potrebam sodobnih intermedijskih praks, primanjkuje primernih produkcijskih prostorov za intermedijske prakse. Takšna prizorišča ali intermedijski centri bi imeli ključno vlogo pri spodbujanju sodelovanja med umetniško produkcijo in tehnološkimi IT podjetji ter bi s tem posledično tudi zagotovili večji delež nejavnih virov financiranja.

Po navedbah nevladnih organizacij je sodelovanje med javnimi zavodi in nevladnim sektorjem nezadostno navkljub določbam ZUJIK-a. Javni zavodi niso stimulirani, da bi v svoje prostore vključevali zunanje producente, razlog temu je morda tudi slabo poznavanje področja.

Država ni razvila sodobnih sistemov informiranja na področju kulture, podpornih programov, ki zajemajo programe in programske vsebine, ki interdisciplinarno povezujejo področja sodobnih umetniških praks z vidika informiranja in svetovanja. Obenem pa sistemsko ne podpira že obstoječih informacijskih projektov, ki jih kljub temu poskušajo izvajati posamezne nevladne organizacije. Prav tovrstni projekti pa lahko ključno prispevajo k razvoju celotnega področja kulture.

6. Kulturna dediščina

Opis področja in opredelitev poslanstva – ocena stanja

Dediščina so dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih opredeljujemo kot odsev in izraz vrednot, identitet, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas.

Dediščina se deli na **materialno** - premično in nepremično ter **živo** dediščino (iz Zakona o varstvu kulturne dediščine, Ur. list RS, št.16/08, ki je začel veljati 1. marca 2008).

Materialni ostanki, ki so se ohranili od poselitve območja do danes in jih je kot takšne prepoznala stroka (arhivarji, konservatorji, muzealci ...), predstavljajo materialno dediščino.

Živa dediščina so dobrine, kot so prakse, predstave, izražanja, znanja in veščine, ter z njimi povezane premičnine in kulturni prostori, ki se prenašajo iz generacije v generacijo in jih skupnosti, skupine ter posamezniki poustvarjajo v odzivanju na okolje, naravo in tradicijo. To področje dediščine doslej ni bilo posebej opredeljeno, varstvo pa se je delno izvajalo v okviru Etnografskega in ostalih muzejev ter društev.

Zakonsko varstvo kulturne dediščine na območju Slovenije poteka nepretrgoma od leta 1948 (Zakon o varstvu kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti v Ljudski republiki Sloveniji (Uradni list LRS, št. 23/48). Do leta 1999 je bilo varstvo naravne in kulturne dediščine zagotovljeno izmenično, z enotnim (1948-61, 1981-99) ali z dvema zakonoma (1961-81 in od 1999 dalje). Zaradi tega varstvo naravnih vrednot – območij oblikovane narave, kulturne krajine oz. spomeniškega območja ni dovolj prepoznano (primer: Botanični vrt, Tivoli).

Sedanja zakonodaja, naravno in kulturno dediščino varuje z dvema zakonoma

- Zakon o varstvu kulturne dediščine, v nadaljevanju ZVKD (Ur. list RS, št. 16/08),
- Zakon o ohranjanju narave (Ur. list RS, št. 56/99)

Varstvo nepremične in premične kulturne dediščine sodi med osnovne naloge MOL tudi po **Zakonu o lokalni samoupravi** (Ur. list RS, št. 100/05). Naloge so opredeljene v 21. členu.

Naloge MOL po tem zakonu so zlasti:

- upravljanje s svojim premoženjem - kar spomeniki nepremične kulturne dediščine v lasti MOL so in
- skrb za kulturno dediščino na svojem območju v skladu z zakonom (o kulturni dediščini).

Nepremična dediščina

Leta 1999 je država **javno službo varstva nepremične kulturne dediščine** poenotila tako, da je javno službo varstva združila v en zavod. S tem je ukinila javni zavod (Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine), ki so ga leta 1982 skupaj z Ljubljano ustanovile občine: Cerknica, Grosuplje, Kočevje, Krško, Litija, Logatec, Ribnica, Škofja Loka, Vrhnika in Zagorje ob Savi.

V zakonu so se takrat spremenile tudi pristojnosti v zvezi z upravljanjem. Naloga upravljanja je iz javne službe varstva dediščine, družbenih organizacij, šol ipd., prešla na lastnika spomenika. Zakon je predvidel tudi revidiranje starih odlokov, kar pa se je realiziralo le deloma, le do leta 2003. Postopek izdaje odločb lastnikom spomenikov na podlagi na novo sprejetih ali revidiranih aktov ni zaživel (neurejena Zemljiška knjiga, denacionalizacije, dolgotrajni zapuščinski postopki). Strokovne pristojnosti: strokovne podlage za pripravo aktov za razglasitve spomenikov, kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstvena soglasja,

izvaja Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Ljubljana (ZVKDS, OE Ljubljana).

Na območju MOL je evidentiranih 1290 enot kulturne dediščine, ki so vpisane v Enotni register dediščine na Ministrstvu za kulturo, uradni seznam (ZVKDS, OE Ljubljana, Smernice varstva kulturne dediščine za SPR MOL, februar 2006).

Od tega je z 82. akti zaščitenih 365 enot kulturne dediščine, ki imajo status kulturnega spomenika lokalnega ali pa državnega pomena. Največji del enot dediščine, 237, je registriranih na območju stare Ljubljane. Večji del enot je objektov – arhitekturna stavbna dediščina (187 enot), ki je pretežno v privatni lasti. Zgodovinskih in umetnostno zgodovinskih spomenikov je 91. Med enotami je tudi sedem (7) spomeniških območij:

1. Pot spominov in tovarištva
2. park Tivoli
3. pokopališče Navje
4. parkovna ureditev grajske planote (Ljubljanski grad)
5. zgodovinsko območje na Pugledu na kraju partizanskega taborišča
6. spomeniško območje Urh pri Ljubljani
7. Ljubljanski botanični vrt

Zakon, ki je veljal do začetka tega leta, je varoval in enako obravnaval vse enote dediščine vpisane v register dediščine, kot tiste iz registra, ki so z aktom posebej zaščitene kot spomeniki lokalnega ali spomeniki državnega pomena. Po novem zakonu temu ni več tako.

Varovanje vrednot oblikovane narave, kar so po sedanjem zakonu o kulturni dediščini območja ali objekti vrtne in parkovne oblikovanja, navadno povezani z drugimi kulturnimi spomeniki, z estetsko in kulturno namembnostjo, v obdobju 1999 do 2007 ni bilo ustrezno oz. te vrednote niso imele ustrezne teže v primerjavi z varovanjem vrednot zgodovinskih, arhitekturnih ali umetnostnozgodovinskih spomenikov. Spomeniki oblikovane narave, po novem zakonu spomeniška območja v Ljubljani so: Grajski grič, Tivoli, Botanični vrt na Ižanski cesti.

Premična dediščina

Varstvo premične dediščine v MOL je zagotovljeno preko dveh zavodov, katerih ustanoviteljica je MOL.

MOL je ustanoviteljica **Mestnega muzeja Ljubljana** (deluje nepretrgoma od leta 1935), javnega zavoda, ki ima dejavnost varstva premične dediščine v svojem osnovnem poslanstvu.

- evidentira, pridobiva, dokumentira, ohranja, hrani ter strokovno in znanstveno raziskuje gradivo, pomembno za zgodovino Ljubljane z okolico;
- pripravlja razstave in druge oblike predstavljanja izsledkov muzejskega dela doma in v tujini ter organizira gostovanja domačih in tujih razstav;
- izdaja strokovne in znanstvene publikacije o gradivu iz svojih zbirk, sintetične monografske študije, razstavne kataloge in poljudne publikacije s svojega področja dela

Poslanstvo muzeja

Z zbiranjem, ohranjanjem, dokumentiranjem, raziskovanjem in predstavljanjem kulturne dediščine in življenja ljudi, ki ga zaznamuje več tisočletna zgodovina, omogoča obiskovalcem lastna aktivna doživetja in prepoznavanje skupnega spomina.

S svojimi zbirkami, dokumenti, znanji, z razstavami in dogodki Mestni muzej Ljubljana vzpodbuja samozavest slovenske prestolnice in njenih prebivalcev. Z odprtostjo in

dostopnostjo, z informacijami in interpretacijami pa je nepogrešljiv vir spoznavanja preteklosti in razumevanja sedanjosti Ljubljane ter širšega slovenskega prostora.

Zavod razpolaga in upravlja z naslednjimi nepremičninami:

1. Turjaška palača, matična stavba, uprava in razstavní prostori Gosposka 15	4.131 m ²
2. Ščit, konservatorsko središče, Gregorčičeva 3a	650 m ²
3. Mestni trg 10	566 m ²
4. Galerija Vžigalica (prej KIC),	190 m ²
5. Arheološki park Emonska hiša na Mirju	1.700 m ²
6. Arheološki park Starokrščanski center (ob Osnovni šoli Majde Vrhovnik)	1.600 m ²
7. depo v Trnovem (v najemu)	650 m ²

Število zaposlenih 29

Javni zavod **Arhitekturni muzej Ljubljana**, ustanovljen leta 1972, v svojem osnovnem poslanstvu proučuje razvoj arhitekture in urbanizma ter industrijskega, grafičnega in unikatnega oblikovanja ter fotografije na Slovenskem.

Arhitekturni muzej Ljubljana je razvrščen med posebne muzeje z naslednjim opisom področij dela:

- izvaja javno službo na območju RS za področja arhitekture, urbanizma, industrijskega, grafičnega in unikatnega oblikovanja (BIO) ter fotografije,
- skrbi za zapuščino arh. Jožeta Plečnika ter opravlja dejavnost s področja specialne knjižnice,
- na področju varstva premične dediščine sodeluje z javnim zavodom ZVKDS in državnimi muzeji.

Poslanstvo muzeja

Poslanstvo muzeja je trajno in nemoteno muzejsko delovanje na področju arhitekture, urbanizma, industrijskega, unikatnega in grafičnega oblikovanja ter fotografije na Slovenskem in drugod, če so ta področja pomembna za slovenski kulturni prostor.

V skladu z uredbo o vzpostavitvi muzejske mreže in izvajanje javne službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev (Ur. list RS, 97/2000 in 103/2000) muzej kot posebni muzej strokovno sodeluje za ZVKDS in državnimi muzeji ter izvaja javno službo na področju RS.

Poslanstvo muzeja je tudi skrb za dediščino arhitekta J.Plečnika in prirejanje mednarodnega grafičnega bienala za industrijsko oblikovanje.

Zavod razpolaga in upravlja z naslednjimi nepremičninami:

1. uporabni (obnovljeni) prostori v matični stavbi, grad Fužine	2.150 m ²
2. ostali (neobnovljeni) prostori v matični stavbi, grad Fužine	1.963 m ²
3. park in okolica gradu	21.404 m ²
4. Plečnikova hiša (Karunova 6,4),	640 m ²
5. vrt Plečnikove hiše	3.075 m ²
6. depo Polica pri Grosuplju	600 m ²

Število zaposlenih 18

V **postopku denacionalizacije** sta, poleg objektov javne infrastrukture, ki imajo tudi status kulturne dediščine (Križanke, Baragovo semenišče) Spomeniško območje Urh pri Ljubljani – del in Ljubljanski botanični vrt na Ižanski cesti 15.

15. februarja 2008 je bil sprejet nov zakon o varstvu kulturne dediščine (velja od 1.marca 2008). Bistvene spremembe so: na področju nepremične dediščine so zakonsko varovane le tiste enote dediščine, ki imajo status kulturnega spomenika lokalnega ali državnega pomena, predvideno je posebno varstvo spomeniških območij, večji poudarek in bolj je razdelano varstvo arheološke dediščine, uveden je termin varovanja žive (nesnovne) dediščine. Zakon močno posega tudi na področje javnega varstva premične dediščine.

V besedilu smo upoštevali termine, ki jih prinaša nov zakon (živa dediščina, kulturna krajina, spomeniško območje) ter skušali slediti novim nalogam z vključitvijo programov upravljanja za spomeniška območja.

Zakonske podlage:

- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Ur. list RS, št. 16/08),
- Zakonu o lokalni samoupravi (Ur. list RS, št. 100/05),
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Ur. list RS, št. 77/07 - UPB),
- 82 aktov o razglasitvah spomenikov državnega in lokalnega pomena (v prilogi)

Kronologija dejavnosti s strani MOL

2004

Nepremična kulturna dediščina

V letu 2004 je bilo realiziranih 94.473.558,16 SIT oziroma 95,01 % sredstev veljavnega proračuna za leto 2004. Od tega je 26.877.932 SIT oziroma 28,45 % prenos sredstev iz leta 2003 in 1.056.578 SIT oziroma 1,12 % plačilo obveznosti iz leta 2003.

Med pomembnejšimi projekti, ki so se financirali iz te postavke, so: obnova pergole v ljubljanskih Križankah, obnova fresk v ljubljanski stolnici, zaključek sanacije bastijskega obzidja na Ljubljanskem gradu, ureditev parka pred Kostnico na ljubljanskih Žalah in obnova Vodnjaka življenja na Žalah, ki so ga v letu 2003 vandali močno poškodovali.

Prenos sredstev iz leta 2003: prva faza obnove Kostnice na ljubljanskih Žalah, obnova bust in ureditev parka pred Glasbeno matico na Vegovi ulici in postavitev zimske zaščite spomenika na Urhu pri Ljubljani.

Večjih odstopanj med sprejetim (veljavnim) in realiziranim finančnim načrtom ni bilo.

Na javni razpis je prispelo 8 vlog, s katerimi je bilo zaprošeno skupno 58.344.053 SIT. Odobrenih je bilo 5 projektov v skupni višini 26.019.150 SIT, kar znaša 44,6 % zaprošenih sredstev.

Na osnovi javnega razpisa so bili realizirani naslednji projekti: obnova fresk v ljubljanski stolnici, obnova poslikave v Evangeličanski cerkvi, zaščitna dela na Starem gradu v Podgradu, začetek obnove cerkve sv. Pavla v Šentpavlu in nadaljevanje arheoloških raziskav na bastiji ljubljanskega gradu.

Premična kulturna dediščina

Prioritetni letni cilj, postavitve stalne zbirke v Mestnem muzeju Ljubljana, z naslovom »Obrazi Ljubljane« (začetek realizacije projekta v letu 2003) je bil realiziran v predvidenem obsegu: dokončanje prezentacije arheoloških in stavbnih ostalin, nadaljevanje dela na filmu Narava in mesto, dokončanje tematskega sklopa stalne postavitve »Moč in oblast mesta« (Hribarjeva soba), dokončanje sobe Poišči sam, razstava Povodni mož in predstavitev stalne postavitve v kletnih in v prvem nadstropju muzeja, v prostoru za delavnice v pritličju so bili pripravljeni in izdelani prvi scenski elementi, nadaljevala se je nabava muzealij za stalno postavitev, urejena je bila notranja in del zunanje signalizacije.

Izvedene so bile priprave na razstavo ob 100. obletnici Ljubljanskega gradu.

Uspešno se je nadaljeval mednarodni projekt Art nouveau in Progress, ki promovira secesijsko dediščino Ljubljane.

Na osnovi javnega razpisa pa so bili realizirani naslednji projekti:

Dediščina šentviških mizarjev, prezentacija KD Podgrad, dve fotografski razstavi - Bežigranski stadion in Vodne postaje, predstavitev lutkarja Jožeta Pengova, Po poti kulturne dediščine Ljubljane Slovenskega šolskega muzeja, razstava Zakladi reke Cetine v Centru ZVKDS in pet konservatorskih projektov ZVKDS, OE Ljubljana.

Program dela je bil glede na zastavljene cilje in finančne kazalce uspešno realiziran.

Turjaška palača je bila 16. julija 2004 sicer slavnostno odprta, vendar zaradi zmanjšanja finančnih sredstev stavba še vedno nima obratovalnega dovoljenja, postavitve stalne muzejske zbirke je močno upočasnjena, zavod pa je moral ob zaključku leta najeti kredit.

V letu 2004 se je zaključil mednarodni projekt SCENE (projekt je bil prijavljen na program Kultura 2000 – Evropski dediščinski laboratoriji. Predvideno je bilo, da bo MOL v letu 2004 prejela 35.000 EUR (dokončni znesek je vedno odvisen od dejanske realizacije), MOL je 7.5.2004 prejela 24.000 EUR, v januarju 2005 pa 11.049,56 EUR.

Sredstva so bila porabljena:

- za prevode Vodiča po evropskih pokopališčih in spletnih strani projekta SCENE v znesku 526.273,20 SIT,
- nakup digitalnega fotoaparata v znesku 288.355 SIT,
- na kontu Obnove so bila predvidena sredstva v višini 7.110.000 SIT za obnovo Kostnice na ljubljanskih Žalah. Sredstva so bila realizirana iz postavke 082 017 Vzdrževanje in obnova kulturne dediščine v januarju 2004, ker so bila sredstva iz Evropske komisije nakazana po realizaciji projekta, torej naknadno in v dveh obrokih (glej zgoraj).

Odstopanja so nastala zaradi nakazila sredstev Evropske komisije v dveh obrokih in zaradi sprememb menjalniških tečajev.

2005

Nepremična kulturna dediščina

V programu dela so bili v glavnem doseženi vsi bistveni letni cilji, zastavljeni v obrazložitvi finančnega načrta.

Realizirane so bile prioritete programa v letu 2005:

- obnova podstavka oz. kamnitega dela Prešernovega spomenika,
- Pot spominov in tovarštva - obnovitvena dela so bila v letu 2005 realizirana v večjem obsegu kot je bilo to predvideno: zasajenih je bilo 730 dreves, obnovljenih (čiščenje, obnova črk, zaščitni premaz) 70 spominskih kamnov/stebričkov, obnovljene so bile vse informacijske table ter talni ostanki bunkerja ob Biološkem središču,

- na osnovi javnega razpisa sta bila realizirana dva projekta: nadaljevanje obnove fresk v stolni cerkvi sv. Nikolaja, v Evangeličanski cerkvi pa so bila dela na poslikavi oltarne stene zaključena.

Realiziran je bil program vzdrževanja in obnov kulturnih spomenikov lokalnega pomena in sicer:

- tekoče vzdrževanje grobov slovenskih kulturnikov (Slovenska moderna, Janez Evangelist Krek, Etbin Kristan, Žiga Zois, Ivan Grablovič) in grobišč Kostnice na ljubljanskih Žalah, Brezarjevega brezna ter Kucje doline,
- tekoče vzdrževanje in varovanje Spominskega parka Navje,
- vsakoletna zimska zaščita spomenika na Urhu in
- čiščenje spominskih kamnov na Poti spominov in tovarištva.

V programu vzdrževanja je bila realizirana obnova vodnjaka v parku Zvezda, ki so ga v letu 2004 vandali močno poškodovali, ponovno je bil postavljen spomenik Rihardu Jakopiču pred Jakopičevo galerijo – tudi tega so vandali v letu 2004 poškodovali, obnovljen je bil Spomenik talcem v Ulici talcev.

Na osnovi javnega razpisa je bila realizirana obnova stranskega oltarja sv. Florjana iz cerkve na Šmarni gori.

Interventna sredstva so bila namenjena ponovni postavitvi ukradenega kipca Dečka z venčkom iz parka Zvezda ter ponovni postavitvi dveh plošč na mežnariji v spomeniškem območju Urh pri Ljubljani. Izveden je bil interventni poseg na Robbovem vodnjaku: odstranjen je bil obelisk, vse tri figure in skalovje med figurami.

Program dela je bil glede na zastavljene cilje in finančne kazalce uspešno realiziran v povečanem obsegu - obnova Poti spominov in tovarištva, zaključena je bila zasaditev dreves v parku pred Kostnico na Žalah.

Najpomembneje pa je gotovo začetek vračanja fresk na Ljubljanski grad. Freske so bile snete v 70-ih letih, preden so se začela gradbena dela na gradu v večjem obsegu. Zaradi raznih okoliščin, pomanjkanja prostora, selitev, reorganizacij, ipd. so bile skoraj pozabljene; maja 2005 nas je ZVKDS, Restavratorski center obvestil, da se pri njih nahajajo fragmenti fresk z Ljubljanskega gradu in da razpolagajo z dokumentacijo, na podlagi katere bo vrnitev na prvotna mesta možna. V letu 2005 smo zagotovili vrnitev fragmentov fresk in obnovo grba v prostorih kazemat. Ocenjujemo, da bo program fresk z Ljubljanskega gradu zaključen do leta 2008.

Premična kulturna dediščina

Prioritetni letni cilj, stalna postavitev zbirke v Mestnem muzeju Ljubljana, z naslovom »Obrazi Ljubljane« je bil realiziran v predvidenem obsegu:

Izvedena je bila razstava ob 100. obletnici Ljubljanskega gradu.

Izvedena sta bila dva javna razpisa za financiranje kulturnih projektov na osnovi katerih so bili realizirani naslednji projekti:

Uspešno se je zaključil mednarodni projekt Art nouveau in Progress, ki promovira secesijsko dediščino Ljubljane – razstava je bila po planu odprta 18. januarja 2006 v Narodnem muzeju; Potujoča razstava – Jože Plečnik: Začetki slovenske moderne arhitekture, restavrirana je bila slika Mateja Sternena z naslovom 1575, zbrana je bila zapuščina fotografa arhitekta Damiana Galeta, pripravljen je zgodovinski pregled vilne arhitekture v Ljubljani v 20. stoletju, fotografska razstava Fasade konteksta-konteksti fasad, nadaljeval se je projekt Po poti kulturne dediščine v Ljubljani in njeni okolici (III.) Slovenskega šolskega muzeja.

Program dela je bil glede na zastavljene cilje in finančne kazalce uspešno realiziran.

Mednarodni projekt SCENE je bil v celoti uspešno zaključen že junija 2004 v programu Kultura 2000 – Evropski dediščinski laboratorij.

Januarja 2005 je MOL prejela drugo, zadnje nakazilo sredstev Evropske komisije. MOL je za izveden projekt prejela 50% realizirane vrednosti, kar znaša 35.049,56 EUR.

Projekt je dosegel vse zastavljene cilje, promocijo ljubljanske kulturne dediščine v mednarodnem prostoru in prvo aktivno sodelovanje v evropskem mednarodnem kulturnem prostoru.

2006

Nepremična kulturna dediščina

Postavljena je bila kopija Robbovega vodnjaka. Za izvedbo so bile sklenjene tri pogodbe v skupnem znesku 135.298.462 SIT, kar predstavlja kar 64% realizacije postavke.

Pot spominov in tovarištva - obnovitvena dela so v letu 2006 obsegala obnovo stebrov ob vpadnicah v mesto in talnih ostankov bunkerja na Rudniku, s čimer je bila Pot spominov in tovarištva v letu 2006 obnovljena v celoti. Zaradi suše v drugi polovici leta 2005 je bilo potrebno na ponovno zasaditi 96 novih dreves (v letu 2005 je bilo na novo zasajenih 730 dreves). V celoti je bila zamenjana parkovna oprema (koši, klopi). Za obnovo je bilo realiziranih 12.247.231 SIT.

V celoti so bile obnovljene arkade na pokopališču Navje po pogodbi v višini 7.877.640 SIT.

Nadaljevala se je obnova fresk na Ljubljanskem gradu,, ki se je pričela leta 2005. za izvedbo del je bila sklenjena in realizirana neposredna pogodba z ZVKDS, Restavratorskim centrom v višini 1.200.000 SIT. Freske so bile snete v 70-ih letih, preden so se začela gradbena dela na gradu v večjem obsegu. Zaradi raznih okoliščin, pomanjkanja prostora, selitev, reorganizacij, ipd. so bile skoraj pozabljene; maja 2005 nas je ZVKDS, Restavratorski center obvestil, da se pri njih nahajajo fragmenti fresk z Ljubljanskega gradu in da razpolagajo z dokumentacijo, na podlagi katere bo vrnitev na prvotna mesta možna. V letu 2006 smo zagotovili obnovo fragmentov na treh lokacijah na Ljubljanskem gradu. Ocenjujemo, da bo program fresk z Ljubljanskega gradu zaključen do leta 2008.

Na osnovi javnega razpisa je bilo realiziranih šest projektov: zaključila se je obnova fresk v ladji stolnice sv. Nikolaja in obnova stavbne lupine cerkve sv. Pavla v Šentpavlu. Pričela se je obnova močno poškodovanih Langusovih fresk v frančiškanski cerkvi, zaključila se je obnova zvonika na nunski cerkvi sv. Trojice. Realizirana sta bila tudi dva projekta posameznikom in sicer obnova notranjosti domačije Topolovčar in strehe gospodarskega poslopja domačije v Črni vasi 177. Dve pogodbi sta bili torej sklenjeni s posamezniki, štiri pa z župnijskimi uradi. Skupna vrednost pogodb je znašala 11.197.103 SIT, kar predstavlja 5% vrednosti postavke. Vse pogodbe so bile v celoti realizirane v letu 2006.

Realiziran je bil program vzdrževanja in obnov kulturnih spomenikov:

- tekoče vzdrževanje grobov slovenskih kulturnikov (Slovenska moderna, Janez Evangelist Krek, Etbin Kristan, Žiga Zois, Ivan Grablovič) in grobišč Kostnice na ljubljanskih Žalah, Brezarjevega brezna ter Kucje doline,
- tekoče vzdrževanje in varovanje Spominskega parka Navje,

- vsakoletna zimska zaščita spomenika na Urhu in
- čiščenje spomenikov na območju MOL, predvsem stadiona za Bežigradom.

Program dela je bil glede na zastavljene cilje in finančne kazalce uspešno realiziran razen obnov dveh spomenikov: spomenika NOB v Črnučah in spomenika Tonetu Tomšiču na Zemljemerski ulici.

Premična kulturna dediščina

Sredstva v višini 292.000.000 SIT (95% sredstev postavke) so bila namenjena stalni postavitvi zbirke v Mestnem muzeju Ljubljana z naslovom »Obrazi Ljubljane«. Stalna postavitve v Mestnem muzeju Ljubljana je najpomembnejši projekt na področju kulturne dediščine.

Na osnovi javnega razpisa za financiranje kulturnih projektov je bilo realiziranih osem projektov v skupnem znesku 10.610.000 SIT, kar predstavlja 3% sredstev postavke. Ena pogodba je bila sklenjena s posameznikom (660.000 SIT), tri pogodbe z neprofitnimi organizacijami (2.950.000) in štiri pogodbe z javnimi zavodi (7.000.000). Vse pogodbe so bile v celoti realizirane v letu 2006.

Uspešno se je zaključil mednarodni projekt Art nouveau in Progress, ki promovira secesijsko dediščino Ljubljane – razstava je bila po planu odprta 18. januarja 2006 v Narodnem muzeju; 50. pohodu po Poti spominov in tovarištva sta bili namenjeni dve razstavi, realizirana je bila, sedaj že tradicionalna poletna muzejska noč. Med pomembnejšimi projekti je gotovo razstava Slovenskega šolskega muzeja Hiše učenosti, ki jo je spremljal obsežen katalog vseh slovenskih šol iz začetka 20.st. Predstavi Goljuživni peki in Borbe čolnarjev na Ljubljani so običaji, ki sodijo že na področje etnološke dediščine in so kot nesnovna dediščina pomembni za ohranjanje ljudskega izročila.

2007

Nepremična kulturna dediščina

Zaradi predsedovanja Slovenije EU je bilo več javnih spomenikov temeljito obnovljenih: Ilirski steber na Trgu francoske revolucije, Sidro na Kongresnem trgu, Spomenik slovenskim impresionistom pred Trnovsko cerkvijo, Spomenik Tonetu Tomšiču na Zemljemerski ul. in Spomenik NOB v Črnučah na Dunajski 367. Za obnovo je bilo realiziranih 103.767,29 EUR.

Manjša obnovitvena dela so se izvedla na naslednjih spomenikih: postavila se je kopija Dečka z venčkom na Spomeniku demonstracijam žensk na Kongresnem trgu (original je shranjen v Mestnem muzeju Ljubljana), Miklošičev spomenik, Spomenik Gabrijelu Gruberju in osuševanju Barja, Trubarjev spomenik, Zoisova piramida. Za ta dela je bilo realiziranih 9.358 EUR.

Nadaljevala se je obnova fresk na Ljubljanskem gradu, ki se je pričela leta 2005. Za izvedbo del je bila sklenjena in realizirana neposredna pogodba z ZVKDS, Restavratorskim centrom v višini 15.000,00 EUR. Freske so bile snete v 70-ih letih, preden so se začela gradbena dela na gradu v večjem obsegu. Zaradi raznih okoliščin, pomanjkanja prostora, selitev, reorganizacij, ipd. so bile skoraj pozabljene; maja 2005 nas je ZVKDS, Restavratorski center obvestil, da se pri njih nahajajo fragmenti fresk z Ljubljanskega gradu in da razpolagajo z dokumentacijo, na podlagi katere bo vrnitev na prvotna mesta možna. V letu 2007 smo zagotovili delno obnovo grafitov v okroglem stolpu. Ocenjujemo, da bo program fresk z Ljubljanskega gradu zaključen v letu 2008.

Na plato spomenika žrtvam fašizma na Urhu je bil vstavljen napisni trak z imeni žrtev.

Realiziran je bil program vzdrževanja in obnov kulturnih spomenikov:

- tekoče vzdrževanje grobov slovenskih kulturnikov (Slovenska moderna, Janez Evangelist Krek, Etbin Kristan, Žiga Zois, Ivan Grablovič) in grobišč Brezarjevega brezna ter Kucje doline,
- tekoče vzdrževanje in varovanje Spominskega parka Navje in
- vsakoletna zimska zaščita (montaža, demontaža) spomenika na Urhu.

Ob otvoritvi prenovljenega starega Karlovškega mostu je bila v podhodu novega mostu postavljena razstava o Karlovškem mostu in G. Gruberju. Predstavljen je bil projekt osuševanja barja in pomen, ki ga ima Gruberjev prekop danes. Razstava (besedilo, slikovno gradivo) je na 11. panojih.

Premična kulturna dediščina

Največji delež sredstev je bil namenjen ureditvi Spominske sobe Otonu Župančiču v prostorih osrednje splošnoizobraževalne knjižnice (Markus).

Ostala sredstva so bila namenjena zagotavljanju izvedbe mednarodnega projekta (2005-2008) Urbanističnega inštituta RS, z naslovom Nova umetnost in družba, v katerem zavod promovira secesijsko dediščino Ljubljane in predstavitvi Vrta vseh svetih na ljubljanskih Žalah. Vrt vseh svetih je bil prejemnik znaka Evropska dediščina. Ob tej priložnosti je bila pripravljena tudi razstava.

6.1. Premična likovna dediščina v upravnih prostorih Mestne občine Ljubljana

Oddelek za kulturo Mestne uprave Mestne občine Ljubljana je v letu 2007 v sodelovanju z Mestnim muzejem Ljubljana začel popisovati premično likovno dediščino v upravnih prostorih Mestne občine Ljubljana. Prvi popis je bil narejen v letu 1999, ko smo na 21 lokacijah evidentirali 639 umetnin. Zdaj poteka ponoven popis, pri katerem uveljavljamo selektivne kriterije kvalitete in upoštevamo pomen varovanja kulturne dediščine. Zavzemamo se, da bi umetniško zbirko Mestne občine Ljubljana obravnavali, hranili in nadgrajevali po likovnoestetskih kriterijih in standardih za varovanje. Vzpostavili smo elektronsko bazo umetnin, tako da v evidenčne obrazce vnašamo preverjene podatke o umetninah (lokacije, imena odgovornih oseb, datacije, avtorstvo, mere, tehnike, opis, konservatorsko poročilo, vrednost in opombe). Do februarja 2008 smo opravili pregled na terenu in vpisali v bazo podatkov 734 umetnin, popis pa še vedno poteka in bo predvidoma zaključen do maja 2008. Po zaključku popisa bo stekel postopek konzervacije in restavracije poškodovanih umetnin, narejen bo pravilnik za pravilno hranjenje in ravnanje z umetninami za vse zaposlene in predlog za prenos najdragocenejših umetnin na ustreznejše lokacije. V likovni zbirki Mestne občine Ljubljana hranimo dela naših in tujih umetnikov, ki so v podobah prestolnice ali v drugih motivih našli navdih za svoje umetniško ustvarjanje. Izbor najpomembnejših del bomo po koncu popisa predstavili v knjigi - Katalogu umetniške zbirke Mestne občine Ljubljana.

7. Župančičeva nagrada

Župančičeve nagrade so najvišja priznanja Mestne občine Ljubljana za izjemne stvaritve na področju umetnosti in kulture, ki trajno bogatijo kulturno zakladnico slovenske prestolnice in s svojo vrhunskostjo odmevajo tudi v širšem nacionalnem in mednarodnem prostoru.

Namenjamo jih ustvarjalcem iz Ljubljane za življenjsko delo in za stvaritve, ki so bile javnosti predstavljene v letu pred podelitvijo. Poleg umetniške skulpture in listine, ki vsebuje predlog besedila sklepa o podelitvi, prejmejo nagrajenke in nagrajenci tudi denarno nagrado v višini treh povprečnih bruto plač v Republiki Sloveniji. Nagrado podeljuje župan Mestne občine Ljubljana na slovesnosti v mesecu juniju v spomin na pesnika Otona Župančiča, po katerem nagrada nosi ime.

Merila za nagrajevanje vrhunske ustvarjalnosti določa Odlok o priznanjih Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 10/2001), po katerem se vsako leto podelijo največ štiri nagrade. 42. podelitev Župančičevih nagrad je v letu 2007 zamajalo znatno krčenje proračunskih sredstev zaradi oškodovanja mestnega proračuna, vendar je mestna oblast z vizijo, da je umetnost darilo ljudi, ki se skozi svojo ustvarjalnost bližajo človeški biti, 19. junija 2007 nagradila vrhunske dosežke štirih ljubljanskih umetnic in umetnika. Nagrado so jim namenili ugledni slovenski ustvarjalci: predsednik Komisije za podelitev Župančičevih nagrad akademik prof. dr. Matjaž Kmecl in člani prof. Meta Hočevar, prof. Aldo Kumar, prof. Ranko Novak, Metod Pevec in Vojko Vidmar.

Nagrado za življenjsko delo je prejela akademska slikarka in likovna pedagoginja Alenka Gerlovič, za dosežke na področju kulture v preteklem letu pa so bili nagrajeni: gledališka in filmska igralka Polona Juh, baletna umetnica Ana Klašnja in pisatelj ter prevajalec Andrej E. Skubic in se tako pridružili dosedanjim prejemnikom Župančičeve nagrade, ki jo podeljujemo od leta 1965 dalje.

Večina naših umetnic in umetnikov, ki bi sicer lahko ustvarjali v večjih svetovnih umetniških središčih, ostaja v Ljubljani in s tem izkazuje zaupanje v prihodnost mesta, ki se zarisuje v umetnostni zemljevid Evrope in sveta. S svojim delovanjem bogatijo mesto tudi s sodobnimi umetnostnimi tokovi in vplivajo na mlajše umetnice in umetnike. Zato bo Mestna občina Ljubljana, ki vsako leto nagrajuje najvidnejše dosežke vrhunskih umetnikov, tudi v prihodnje kulturo izdatno podpirala s proračunskimi sredstvi.

II. Javni zavodi s področja kulture v MOL - analiza stanja in predlog prednostnih usmeritev

1. Osnovni podatki o javnih kulturnih zavodih, ki jih je ustanovila MOL

Ime	Dejavnost	Poslanstvo	Število lokacij*	Število zaposlenih
1. Knjižnica Bežigrad, Einspielerjeva 1	– zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, -zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, - izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov, -posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev, - sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij, - pridobivanje in izobraževanje uporabnikov, - informacijsko opismenjevanje, Poleg nalog, ki sodijo v knjižnično dejavnost kot javno službo, zavod izvaja tudi posebne naloge(sodelovanje v vseživljenskem izobraževanju, domoznanstvo, vzpodbujanje bralne kulture, ipd).	Informacijsko, kulturno in izobraževalno središče v četrtih skupnostih Bežigrad, Posavje in Črnuče. Dolgoročni cilj: uspešno izvajanje kulturnega, informacijskega, izobraževalnega in socialnega poslanstva v korist in zadovoljstvo uporabnikov knjižničnih storitev in dvigovanje bralne kulture ter ravni znanja in pismenosti v naši družbi.	1. Einspielerjeva 1, 1.723 m², 2. Glinškova ploščad 11, 292 m², 3. Belokranjska ulica 2, 184 m², 4. Vojkova cesta 87a, 477 m², 5. Dunajska cesta 367, 179 m²	30
2. Knjižnica Otona Župančiča, Kersnikova a 2	– zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, -zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, - izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov, -posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev, - sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij, - pridobivanje in izobraževanje uporabnikov, - informacijsko opismenjevanje, Poleg nalog, ki sodijo v knjižnično dejavnost kot javno službo, zavod izvaja tudi posebne naloge (prireja seminarje, posvetovanja, prireja razstave, izvaja dejavnosti	Informacijsko, kulturno in izobraževalno središče; izvajanje nalog osrednje območne knjižnice (osrednjeslovenska regija – 27 občin, skupaj 500.000 prebivalcev)	1. Kersnikova 2, 5.834 m², 2. Zarnikova 3, 73,5 m², 3. Povšetova 37, 140,8 m², 4. Trg OF, 91,6 m²	74

	namenjene uporabnikom s posebnimi potrebami, Borza znanja, Borza dela, Središče za samostojno učenje, Središče za mlade, ipd).			
3. Knjižnica Jožeta Mazovca, Zaloška c. 61	– zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, -zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, - izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov, -posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev, - sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij, - pridobivanje in izobraževanje uporabnikov, - informacijsko opismenjevanje, Druga področja : bibliopedagoško delo, širjenje bralne kulture, izobraževanje uporabnikov, informacijsko opismenjevanje, skrb za vseživljensko izobraževanje.	Informacijsko, kulturno in izobraževalno središče - opravljanje knjižnične dejavnosti na vzhodnem delu mestne občine.	1. Zaloška 61/ del zgradbe, 511 m² 2. Preglov trg 15, 286,6 m² 3. Zadobrovska 1, 270 m² 4. Zaloška 220, 204 m² 5. Clevelandska 15, 159 m²	32
4. Knjižnica Šiška, Celovška c.161	– zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, -zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, - izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov, -posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev, - sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij, - pridobivanje in izobraževanje uporabnikov, - informacijsko opismenjevanje, Druga področja : bibliopedagoško delo, širjenje bralne kulture, izobraževanje uporabnikov, informacijsko opismenjevanje, skrb za vseživljensko izobraževanje.	Informacijsko, kulturno in izobraževalno središče na področju treh občin : Mestne občine Ljubljana (četrtna skupnosti: Šiška, Šentvid, Dravlje, Šmarna gora), Občine Medvode in Občine Vodice	1. Celovška 161, 540 m² 2. Prušnikova 106, 261,5 m² 3. Srednje Gameljne 50, 156 m² 4. Vodnikova 65, 44 m²	41
5. Knjižnica Prežihov Voranc, Tržaška 47 a	– zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, -zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, - izdelovanje knjižničnih katalogov,	Informacijsko, kulturno in izobraževalno središče na področju Mestne občine Ljubljana in sedmih drugih občin : Brezovica, Dobrova-Polhov Gradec, Horjul, Ig, Škofljica	1. Tržaška 47 a, 1.162,9 m² 2. Brdnikova 14, 54 m² 3. Dolenjska 11, 253 m² 4. Cesta na Brdo 63, 138,5 m²	35

	podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov, -posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev, - sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij, - pridobivanje in izobraževanje uporabnikov, - informacijsko opismenjevanje, Druga področja : bibliopedagoško delo, širjenje bralne kulture, izobraževanje uporabnikov, informacijsko opismenjevanje, skrb za vseživljensko izobraževanje.			
6. Slovanska knjižnica, Einspielerjeva 1	– zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva, -zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij, -izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov, -posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev, - sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij, - pridobivanje in izobraževanje uporabnikov, - informacijsko opismenjevanje, - varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,	Informacijsko, kulturno in izobraževalno središče. Kot specialna knjižnica zbira, hrani in varuje strokovno in znanstveno knjižnično gradivo za področje humanističnih ved v slovenskem in drugih, predvsem tujih slovanskih jezikih. S svojo knjižnično zbirko in storitvami podpira študijsko, strokovno in raziskovalno delo zaposlenih v različnih znanstvenih, izobraževalnih in kulturnih ustanovah, kakor tudi delo študentov in drugih posameznikov.	1. Einspielerjeva 1, 1.671 m ²	10
7. Festival Ljubljana, Trg francoske revolucije 1-3	- organizira, izvaja in posreduje kulturno-umetniške prireditve s področja glasbene, plesne in gledališke dejavnosti, – organizira mednarodni poletni festival, – organizira koncertne, operne, baletne, folklorne in dramske predstave z domačimi in tujimi umetniki in ansambli, – prireja simpozije, predavanja, seminarje, glasbene delavnice in druge oblike izobraževanja v okviru svoje dejavnosti, – organizira razstave in virtualne predstavitve, – organizira produkcijo in koprodukcijo kulturno-umetniških prireditev, – izdaja publikacije vseh vrst s področja svoje dejavnosti, – sodeluje s kulturnimi	Zavod trajno in nemoteno zagotavlja javne kulturne dobrine na področju vseh vrst kulturnih prireditev, gledaliških, glasbenih in vizualnih ter posredniških, kongresnih in drugih dejavnosti. Kot osrednjo prireditev organizira Ljubljanski poletni festival (koncerte simfonične in komorne glasbe, operne, baletne in gledališke predstave z vrhunskimi domačimi in tujimi umetniki).	1. Trg francoske revolucije 1-2, objekti Križanke, 3.752,5 m ² , 2. Koseskega ulica 11, skladišče, 1.946 m ² , 3. Ljubljanski grad, Grajska planota 1, 5.196 m ²	34

	institucijami doma in v tujini ter se vključuje v domače in mednarodne kulturne asociacije, – spodbuja umetniški razvoj talentiranih mladih umetnikov, – predstavlja slovenske skladatelje in njihova dela domači in tuji javnosti, – promovira in organizira turistično dejavnost v objektih, s katerimi opravlja. Poleg osnovne dejavnosti opravlja zavod tudi druge dejavnosti, ki služijo izvajanju osnovne dejavnosti in se financirajo izključno iz nejavnih virov.			
8. CKM Pionirski dom, Vilharjeva 11	Zavod izvaja kot javno službo vzgojno-kulturno, kulturno-izobraževalno, jezikovno, kulturno-svetovalno in znanstveno-raziskovalno dejavnost za mladino in otroke ter svetovanje poklicnim strokovnjakom, vzgojiteljem in staršem s področja svoje dejavnosti. Poleg tega zavod opravlja še druge dejavnosti, ki služijo izvajanju osnovne dejavnosti (posredovanje študijskih gradiv; izvajanje strokovnih predavanj, posvetovanj predavanj in podobnih prireditve; organizira in izvaja plesno šolo, organizira in izvaja prireditve, oddaja poslovne prostore za kulturne in druge programe.	Izvajanje programov, ki dopolnjujejo šolski sistem na področjih, ki so izjemnega pomena za razvoj in poznavanje otrokovega razvoja. Zavod razvija dejavnosti in ponuja programe namenjene kreativnemu preživljanju prostega časa in razvija ustvarjalnost mladih ter spoznavanju in učenju jezikov in kultur narodov in narodnosti Evrope in sveta. V programe vnaša vrednote in principe spoznavanja in spoštovanja različnosti, vzpodbuja medvrstniški in medgeneracijski dialog..	1. Vilharjeva 11/Baragovo semenišče, del zgradbe, 3370 m². 2. Miklošičeva 28, 185,6 m², 3. Komenskega 9.667 m²	30
9. Gledališče za otroke in mlade GOML, Zaloška c. 61	V okviru javne službe zavod pripravlja in izvaja gledališke predstave, pripravlja in izvaja umetniške in druge kulturne prireditve, prireja likovne, fotografske in druge razstave ter izvaja razne oblike vzgojno-izobraževalnih programov. Poleg prej naštetih dejavnosti zavod tudi organizira in izvaja kongrese, oddaja prostore za komercialne prireditve.	Trajno in nemoteno izvajanje javnih kulturnih dobrin na področju gledališke dejavnosti.	1. Zaloška 61 / pretežni del zgradbe KD Španski borci, 1.553,67 m²	15
10. Mestna galerija Ljubljana, Mestni trg 5	Samostojno prirejanje slovenskih in tujih razstav doma in v tujini v vlogi producenta, izmenjava slovenskih in tujih razstav, izmenjava med sorodnimi slovenskimi in tujimi galerijskimi in muzejskimi ustanovami, promocija vizualne umetnosti, ustvarjanje stalne zbirke slovenskih in tujih likovnih del zlasti na papirju, izvajanje	Trajno zagotavljanje razstavne dejavnosti na področju moderne in sodobne vizualne umetnosti doma in v tujini.	1. Mestni trg 5, 862,32 m² 2. Bežigradska galerija I, Dunajska c. 31 – 104 m² 3. Bežigradska galerija II, Vodovodna c. 3 in 3a – 494 m² 4. Prostori stalne zbirke Mestne galerije Ljubljana, Cankarjevo nabr. 11 – 223 m² (prostor je v najemu)	10

	strokovne matičnosti za področje vizualnih umetnosti iz obdobja moderne in sodobne vizualne umetnosti za območje ljubljanske regije.			
11. Lutkovno gledališče Ljubljana, Krekov trg 2	–priprava in izvedba gledaliških predstav, –gostovanja s predstavami po Sloveniji in tujini, –organizacija domačih in mednarodnih festivalov s področja lutkarske oziroma gledališke dejavnosti, –priprava in izvedba seminarjev, strokovnih posvetovanj, delavnic s področja lutkarske dejavnosti, –izdelovanje lutk, scenskih elementov in rekvizitov, –vzdrževanje stikov s sorodnimi ustanovami in kulturnimi organizacijami doma in v tujini, –založniška dejavnost, –priprava in objava strokovnih in drugih lutkarskih publikacij, –sodelovanje v organih mednarodne lutkarske organizacije UNIMA in drugih organizacijah oziroma organih, –mentorska dejavnost v vzgojno-izobraževalnih in izobraževalnih ustanovah za pedagoge, učitelje in organizatorje kulturnih dejavnosti.	Nemoteno in trajno zagotavljanje javnih kulturnih dobrin na področju lutkarske dejavnosti. Z raznovrstnostjo vsebin, žanrov in estetik povezuje in združuje klasične animacijske tehnike z vsemi izraznimi scenskimi oblikami. Prednostno skrbi za izvirno domačo ustvarjalnost pri nastajanju besedil in likovnih zasnov ter načrtno vzpodbuja razvoj tehnologij in tehničnih rešitev. Glede na razgibano in bogato zgodovino slovenskega lutkarstva obnavlja in promovira postavitev najzanimivejših del iz preteklosti, ki so nepogrešljiva sestavina domače in širše evropske dediščine. Pretežni del dejavnosti gledališča je namenjen otrokom v najzgodnejši starosti ob hkratnem osveščanju drugih generacij, da je lutkarstvo medij neskončnih možnosti, katerega umetniško in kulturno poslanstvo je namenjeno vsem in vsakomur. Mednarodno sodelovanje gledališča bo usmerjeno v Evropo. Gledališče bo skrbelo za izobraževanje strokovnih in umetniških kadrov na svojem področju delovanja kot nadomestilo za manjkajoče institucionalne oblike.	1. Krekov trg 2 / Mestni dom – del zgradbe, 2.684,8 m ²	45
12. Slovensko mladinsko gledališče, Vilharjeva 11	-priprava in izvedba gledaliških predstav v prostorih zavoda ter na gostovanjih doma in v tujini; -prirejanje seminarjev, strokovnih posvetovanj ter festivalov s področja gledališke oziroma scenske dejavnosti; -koprodukcija in izmenjava gledaliških predstav z domačimi in tujimi gledališči; -izdelovanje scenografij, gledališke opreme, rekvizitov in kostumov; -vzdrževanje stikov s sorodnimi organizacijami doma in v tujini ter delovanje znotraj mednarodnih gledaliških združenj in strokovnih organizacij; -sodelovanje s slovenskimi in tujimi festivali; -priprava in izdelava publikacij	Zavod s stalnim igralskim ansamblom skrbi za trajno izvajanje kakovostnih programov in projektov ter posredovanje kulturnih dobrin na področju uprizoritvenih umetnosti v lokalnem, regionalnem in mednarodnem prostoru. Povezuje se v mednarodne gledališke tokove in mreže (IETM, IITM, Evropska gledališka konvencija in druge), ki zagotavljajo navzočnost v evropskem in mednarodnem prostoru. Zavod je odprt prostor za produkcije in koprodukcije v nacionalnem in mednarodnem prostoru. S svojim igralskim ansamblom, programskim vodstvom, tehnično ter	1. Vilharjeva 11 / Baragovo semenišče - del zgradbe, 2.396 m ² 2. Robbova 15 / poslopje Stare pošte, 1.137 m ² (last MOL-a, ni pogodbe, predvideno za rušenje?)	60

	vseh vrst s področja dejavnosti zavoda.	organizacijsko bazo vzpostavlja gledališko hišo kot atelje gledaliških umetnikov in za gledališke umetnike, v katerem se bo na dialektičen način srečevalo uveljavljeno in neznano, védenje in raziskovanje, klasično in sodobno, nove gledališke prakse in njihova refleksija.		
13. Mestno gledališče ljubljansko MGL, Čopova 14	- samo ali v sodelovanju z drugimi organizacijami ustvarja in izvaja nova odrska dela in druge prireditve s scenskega področja, -spodbuja nastajanje in omogoča predstavljanje (uprizorjanje) izvirne slovenske dramatike, sledi novitetam sodobne slovenske in svetovne dramatike in vzdržuje ravnovesje med kulturnim izročilom in novimi umetniškimi stremljenji, -skrbi za razvoj gledališke umetnosti z iskanjem novih gledaliških izrazov in uvajanjem novih tehnologij, z usposabljanjem umetniških ustvarjalcev in poustvarjalcev ter usposabljanjem tehničnega osebja, -omogoča široko dostopnost kulturnih dobrin, ne le v okviru prestolnice, ampak po vsej Sloveniji, -programsko in poslovno sodeluje z državnimi, zamejskimi, lokalnimi in regionalnimi dramskimi gledališči in drugimi javnimi zavodi na področju kulture, -sodeluje s Slovenskim gledališkim muzejem, -na podlagi poslovnega sodelovanja svojo produkcijo in prireditve predstavlja na RTV Slovenija, -sodeluje z Akademijo za gledališče, radio, film in televizijo in ji omogoča predstavitev njihove umetniške produkcije, -omogoča umetniški razvoj najbolj talentiranim mladim umetnikom, -bogati svojo repertoarno ponudbo tudi s koprodukcijskimi projekti in odprtostjo do neodvisne gledališke produkcije in tako daje možnost razvoju novih estetskih produkcijskih oblik, -skrbi za predstavitev kvalitetne umetniške produkcije z organizacijo gostovanj domačih in tujih gledališč, -predstavlja lastno umetniško	Gledališče je dramsko repertoarno gledališče z igralskim ansamblom. Njegovo temeljno poslanstvo je trajno in nemoteno izvajanje komunikativnega gledališkega repertoarja, ki je sestavljen z mislijo, da bi intelektualno zadovoljeval in vznemirjal največji krog gledalcev z ambicioznimi in v estetskem smislu zahtevnimi uprizoritvami. Je gledališče s premišljeno estetsko podobo evropske usmeritve, ki se s slovensko sodobno in tujo dramatiko ter klasiko živo odziva na aktualna dogajanja v družbi, z ambicijo visoke ravni umetniškega izraza. Svojo repertoarno ponudbo bogati s koprodukcijskimi projekti in odprtostjo do neodvisne gledališke produkcije in tako daje možnost razvoju novih estetskih produkcijskih oblik. Znano je kot tipično in specialno gostovalno gledališče in je prisotno v vsem slovenskem gledališkem prostoru; intenzivno prisotno je tudi na etnično in kulturno občutljivi meji. Gledališče je tudi založnik na področju uprizoritvenih umetnosti z izdajanjem specifične strokovne literature v okviru založniške dejavnosti "Knjižnica MGL", ki je najstarejša redno izhajajoča tovrstna knjižna edicija v Sloveniji. Gledališče trajno in nemoteno skrbi za izvajanje kakovostnih programov in projektov ter posredovanje na področju uprizoritvenih umetnosti in založništva v lokalnem, regionalnem in mednarodnem prostoru.	1. Čopova 14 / zgradba, sedež zavoda, gledališče, 4.612,6 m², 2. Čopova 14 / III. nadstropje, poslovni prostori, 451,81 m²	108

	produkcijo na gostovanjih po Sloveniji, v tujini in zamejstvu, -sodeluje s slovenskimi kulturnimi organizacijami po vsej državi pa tudi v zamejstvu in v tujini, -nudi prireditve mlajšemu občinstvu in skupinam s posebnimi potrebami po znižanih cenah, -pridobiva in vzgaja mlado občinstvo z repertoarnimi izbirami in pedagoškim delom, -organizira gledališke delavnice, samo ali v sodelovanju z drugimi organizacijami, -skrbi za gledališko vzgojo mladih, izvaja vzgojno-pedagoške vsebine za otroke in mladino, -izobražuje zaposlene ter organizira izobraževalne vsebine za zainteresirano javnost, -skrbi za dostopnost dramske literature in poglobljene teoretske analize dramskih besedil z izdajanjem gledaliških listov.			
14. Mednarodni likovni grafični center – MGLC, Pod turnom 3	-evidentira, dokumentira, raziskuje, inventarizira kulturno dediščino na podlagi zbiralne politike in poslanstva zavoda; –varuje in hrani zbirke, ter jih dopolnjuje v skladu s poslanstvom zavoda in zbiralno politiko; –razvija vlogo osrednje slovenske kulturne institucije za področje grafike v sodelovanju s sorodnimi galerijami in muzeji; –pripravlja študijske razstave iz svojih zbirk, pri razstavah sodeluje z domačimi in tujimi galerijami in muzeji ter drugimi ustanovami; – prireja mednarodne grafične bienale; –izdaja tiskano umetnost v raznih tehnikah in oblikah; –sodeluje s sorodnimi kulturnimi, raziskovalnimi in drugimi institucijami doma in v tujini; – pripravlja in izvaja pedagoške in andragoške programe ter programe za težje prilagodljive družbene skupine.	Mednarodni grafični likovni center je posebni muzej za umetnost tiska, nastalega od 20. stoletja naprej, ki na temelju poslanstva ohranja, proučuje, komunicira in popularizira materialno in nematerialno dediščino umetnosti tiska različnih kulturnih in umetniških opredelitev od 20. stoletja naprej ter ustvarja in predstavlja vizualno umetnost istega časovnega obdobja. Poslanstvo utemeljuje na zbirkah in zbiralni politiki zavoda ter na tradiciji in viziji mednarodnih grafičnih bienalov.	1. Pod turnom 3 – 1.987,3 m ²	13
15. Mestni muzej Ljubljana, Gosposka 15	-evidentira, pridobiva, dokumentira, ohranja, hrani ter strokovno in znanstveno raziskuje gradivo, pomembno za zgodovino mesta Ljubljana, prestolnice Slovenije; -pripravlja razstave in druge oblike predstavljanja izsledkov muzejskega dela doma in v tujini ter organizira gostovanja domačih	Z zbiranjem, ohranjanjem, dokumentiranjem, raziskovanjem in predstavljanjem kulturne dediščine in življenja ljudi, ki ga zaznamuje več tisočletna zgodovina, omogoča obiskovalcem lastna aktivna doživetja in prepoznavanje skupnega spomina. S svojimi zbirkami, dokumenti, znanji, z razstavami in dogodki	1.Turjaška palača, matična stavba, Gosposka 15 – 4.131 m ² 2.Ščit, konserv.središče, Gregorčičeva 3a – 650 m ² 3.Mestni trg 10 – 566 m ² 4.Galerija Vžigalica (prej KIC) –190 m ² 5.Arheološki park Emonska hiša na Mirju –	29

	in tujih razstav; -izdaja strokovne in znanstvene publikacije o gradivu iz svojih zbirk, sintetične monografske študije, razstavne kataloge in poljudne publikacije s svojega področja dela.	Mestni muzej Ljubljana vzpodbuja samozavest slovenske prestolnice in njenih prebivalcev. Z odprtostjo in dostopnostjo, z informacijami in interpretacijami pa je nepogrešljiv vir spoznavanja preteklosti in razumevanja sedanjosti Ljubljane ter širšega slovenskega prostora.	1.700 m ² 6.Arheološki park Starokrščanski center (ob Osnovni šoli Majde Vrhovnik)- 1600 m ² 7.depo v Trnovem (v najemu) – 650 m ²	
16.Arhitekturni muzej Ljubljana, Pot na Fužine 2	-sodeluje z javnim zavodom ZVKDS in državnimi muzeji; -izvaja javno službo na območju RS za področja arhitekture, urbanizma, industrijskega, grafičnega in unikatnega oblikovanja ter fotografije; -skrbi za Plečnikovo zbirko, pokriva področje za starejše in novejšo arhitekturo, fotografije, vizualne komunikacije, industrijskega oblikovanja.	Poslanstvo muzeja je trajno in nemoteno muzejsko delovanje na področju arhitekture, urbanizma, industrijskega, unikatnega in grafičnega oblikovanja ter fotografije na Slovenskem in drugod, če so ta področja pomembna za slovenski kulturni prostor. V skladu z uredbo o vzpostavitvi muzejske mreže in izvajanje javne službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev (Ur. list RS, 97/2000 in 103/2000) muzej kot posebni muzej strokovno sodeluje za ZVKDS in državnimi muzeji ter izvaja javno službo na področju RS. Poslanstvo muzeja je tudi skrb za dediščino arhitekta J.Plečnika in prirejanje mednarodnega grafičnega bienala za industrijsko oblikovanje.	1.uporabni (obnovljeni) prostori v matični stavbi grad Fužine – 2.150 m ² 2.ostali (neobnovljeni) prostori v matični stavbi grad Fužine 1.963 m ² 3.park in okolica gradu Fužine - 21.404 m ² 4.Plečnikova hiša (Karunova 6,4) – 640 m ² 5.vrt Plečnikove hiše – 3.075 m ² 6.depo Polica pri Grosuplju – 600 m ²	18

* navedene so le lokacije na območju MOL

2. Festival Ljubljana

1. OPIS PODROČJA DELA IN POSLANSTVO JAVNEGA ZAVODA

Glavne dejavnosti zavoda:

- organizira, izvaja in posreduje kulturno-umetniške prireditve s področja glasbene, plesne in gledališke dejavnosti,
- organizira mednarodni poletni festival,
- organizira koncertne, operne, baletne, folklorne in dramske predstave z domačimi in tujimi umetniki in ansambli,
- prireja simpozije, predavanja, seminarje, glasbene delavnice in druge oblike izobraževanja v okviru svoje dejavnosti,
- organizira razstave in virtualne predstavitve,
- organizira produkcijo in koprodukcijo kulturno-umetniških prireditev,
- izdaja publikacije vseh vrst s področja svoje dejavnosti,
- sodeluje s kulturnimi institucijami doma in v tujini ter se vključuje v domače in mednarodne kulturne asociacije,
- spodbuja umetniški razvoj talentiranih mladih umetnikov,
- predstavlja slovenske skladatelje in njihova dela domači in tuji javnosti,
- promovira in organizira turistično dejavnost v objektih, s katerimi opravlja.

Poslanstvo zavoda:

Zavod trajno in nemoteno zagotavlja javne kulturne dobrine na področju vseh vrst kulturnih prireditev, gledaliških, glasbenih in vizualnih ter posredniških, kongresnih in drugih dejavnosti. V okviru svoje dejavnosti Festival Ljubljana kot osrednjo prireditev organizira Ljubljanski poletni festival (koncerte simfonične in komorne glasbe, operne, baletne in gledališke predstave z vrhunskimi domačimi in tujimi umetniki), prireja glasbeni cikel Mladi virtuozi, na katerem se predstavljajo mladi slovenski glasbeniki, tradicionalni festival sodobne glasbe – Slovenski glasbeni dnevi, ki vključujejo koncertni in simpozijski del, prireditve v božično novoletnem obdobju ter druge prireditve.

Na Ljubljanskem gradu zavod organizira predvsem razstavno dejavnost, koncerte in gledališke predstave, kakor tudi sodeluje pri drugih vrstah prireditev kot so seminarji, predavanja in druge oblike izobraževanja. Kot stalna muzejska postavitev pa deluje Virtualni muzej.

Z navedenimi dejavnostmi zavod pospešuje promocijo Ljubljane in Slovenije. Delovanje zavoda zagotavlja usklajeni razvoj Slovenije in presega lokalni pomen.

2. IZVEDEN PROGRAM JAVNEGA ZAVODA V OBDOBJU 2004 - 2007

2.1. Ključni programski projekti, ki so pomembno prispevali h kulturni podobi Ljubljane v obdobju 2004 - 2007

FESTIVAL LJUBLJANA 2004

Ljubljana, 8. julij – 18. avgust 2004

Ljubljanski poletni festival je bil v svoji 52. sezoni osrednja poletna kulturna prireditev v prestolnici. Simfonični in komorni koncerti, operne in baletne predstave, muzikali ter koncerti jazza, etna in popularne glasbe so se odvijali na različnih prizoriščih v Ljubljani, osrednje prizorišče pa so ostale Križanke in dvorane na Ljubljanskem gradu.

Med umetniki, ki so se predstavili ljubljanskemu občinstvu, so mednarodno uveljavljeni posamezniki in sestavi, ki jih gostijo tudi najprestižnejši svetovni glasbeni centri.

Eno izmed težišč letošnjega festivala je bila baletna oz. plesna umetnost. Sprva načrtovano gostovanje Baleta Maurica Bejrta sta sicer zamenjali dve operni predstavi Carmen v režiji Dimitrija Bertmana, produkcija vrhunskega Opernega gledališča Helikon iz Moskve. Obiskovlace in kritiko je navdušil svež Bertmanov pristop k operni režiji. Po lanskem uspešnem gostovanju s predstavo Romeo in Julija so v goste spet prišli člani baletnega ansambla Hrvaškega narodnega gledališča iz Zagreba – tokrat s predstavo F. Lhokte Vrag na vasi v klasični koreografiji Pie in Pina Mlakarja.

Po dolgih letih premora so na odru Križank spet zaplesali člani baleta Narodnega gledališča iz Beograda. Na sporedu je bila predstava Dr. Jekyll & Mr. Hyde v koreografiji Vladimirja Lugunova. Tako koreografija, kot izbor glasbe sta mojstrsko predstavila vprašanje človekovega dvojnika.

Mariborski balet se je v Ljubljani predstavil s Tangom Edwarda Cluga, ki se lahko pohvali z ugodnim odzivom in s z novo predstavo, ki je v hipu postala uspešnica – Grk Zorba (koreograf Lorca Massine) in morda še bolj kot v matičnem gledališču zaživela v Poletnem gledališču Križank.

Ob baletnih predstavah so bili na programu še vrhunski simfonični in komorni koncerti, trije večeri so bili zapolnjeni z ritmi salse, jazza in musicie popular Brasileira, ki so jih predstavili gostje producenta Braneta Rončela, mariborska opera pa je gostovala še z Mozartovo Čarobno piščaljo in Bernsteinovim Kandidom. Ob omenjenem so na festivalu svoj prostor našli tudi mladi slovenski glasbeniki. S selektorjem Tomom Vranom smo pripravili VII. Mednarodno likovno kolonijo, v okviru katere je bila dokončana dokončanje postavitve sončne ure in ureditve Šanc na Gradu (projekt je pripravil lanski udeleženec Bojan Frantar).

FESTIVAL LJUBLJANA 2005

Ljubljana, 4. julij – 18. avgust 2005

53. ljubljanski poletni festival je bil osrednja poletna prireditev ter tako obogatil prestolnico z izjemnimi kulturnimi dogodki. Prireditve so se odvijale na že ustaljenih prizoriščih v Ljubljani: Križanke in dvorane na Ljubljanskem gradu kot osrednja prizorišča, festival pa je med drugim gostoval tudi v Cankarjevem domu, Slovenski filharmoniji, nekaterih cerkvah ter Stari Elektrarni.

Med izbranimi umetniki, ki so se predstavili festivalskemu občinstvu, so mednarodno uveljavljeni posamezniki in sestavi, ki jih gostijo tudi najprestižnejši svetovni glasbeni centri. Prav gotovo je bila že otvoritev 53. ljubljanskega poletnega festivala potrditev napovedi o izjemnih umetniških ustvarjalcih: znameniti Akademski državni Bolšoj teater iz Rusije pod vodstvom umetniškega vodje in prvega dirigenta Aleksandra Vedernikova se je v dveh večerih predstavil z izredno zanimivo opero Sergeja Prokofjeva Ognjeni Angel. Tretji večer pa so navdušili še z Orkestrom, ki je pod taktirko maestra Vedernikova odigral dve Šostakovičevi deli: Leningrajsko simfonijo ter v drugem delu Koncert za violončelo in orkester št. 2, op. 126 s solistom Aleksandrom Knjaževim.

Svojo izrazno, na trenutke že magično moč je ponovno potrdil Valerij Gergijev z Orkestrom Marijinskega gledališča iz St. Petersburga, ki je na ljubljanskem festivalu nastopil že tretjič zaporedoma.

Ob simfoničnih orkestrih naj omenimo tudi nekatere komorne skupine: komorni orkester Arpeggione z mlado violinistko Patricijo Kopačinskajo, godalni kvartet Archimede, ki je svoj program izvedel z dvema solistoma: pianistom Sandrom de Palma v prvem in klarinetistom Slavkom Goričarjem drugem delu. Predstavili so se tudi komorni godalni orkester Solisti Piranesi pod umetniškim vodstvom Primoža Novšaka, komorni orkester Dunajskega koncertnega združenja, Godalni sekstet Münchenske filharmonije...

S Simfoniki RTV Slovenija je na koncertu opernih arij nastopil argentinski tenorist Marcelo Alvarez, ki ga kritiki uvrščajo med največje glasbeno presenečenje. Pianist Rudolf Buchbinder je z orkestrom iz Padove predstavil dva Beethovnova klavirska koncerta. S Festivalskim orkestrom iz Vilne se je na Stradivarijevi violini predstavil Vadim Repin.

V sodelovanju z Opero in baletom Maribor smo ljubljanskemu občinstvu predstavili novo operno predstavo Offenbachove Hoffmanove pripovedke. Velik obisk in navdušenje občinstva sta zabeležili tudi obe plesni predstavi: Lacrimas – projekt Edwarda Cluga ter Dotik – Baleta Austin iz Teksasa. Prav poseben poletni večer pa so prav gotovo pripravili tudi člani gledališča Komedija iz Zagreba z muzikalom Chicago.

Na drugi strani pa Ljubljanski poletni festival ceni sodelovanje z mladimi, ki se že spogledujejo z virtuoznostjo igranja. Predstavili so se: Komorni ansambel Gaudeamus, Komorna skupina Glasbeni julij na obali in Piran v glasbi.

Stalnica festivala so tudi gostje producenta Braneta Rončela, nastopili so vokalni kvartet Manhattan Transfer, David Calzado ter Adalberto Alvarez y su son.

S selektorjem Tomom Vranom smo pripravili VIII. Mednarodno likovno kolonijo, kjer je sodelovalo osem likovnih ustvarjalcev, štirje iz Slovenije in štirje iz tujine.

FESTIVAL LJUBLJANA 2006

Ljubljana, 19. junij – 31. avgust 2006

Med 19. junijem in 31. avgustom 2006 smo izvedli program Festivala Ljubljana 2006 / 54. ljubljanski poletni festival, ki je s premišljenim izborom svetovno priznanih izvajalcev s programi in klasične in moderne glasbene literature spet najpomembnejša poletna kulturna prireditev v Sloveniji.

Festivalsko dogajanje je s programom, posebej zasnovanim za Ljubljano (Mozart, Mahler), uvedel koncert Newyorške filharmonije po taktirko Lorina Maazela. V koprodukciji z Zavodom Bunker sta nastali plesni predstavi Drugi z leve in Oko brez rokava koreografov Sanje Nešković Peršin in Alessia Silvestrina. Balet Dunajske državne in Ljudske opere je ob spremljavi Orkestra Slovenske filharmonije navdušil z baletom Giselle. Orkester Slovenske filharmonije pa je dva dni kasneje s priznanimi solisti pod vodstvom Georgea Pehlivaniana privabil več kot 1000 ljudi na koncert Mozartovega zadnjega dela – Rekviema. Poletno gledališče Križank so tri večere zapored napolnili glasbeniki, ki so Ljubljano obiskali na povabilo Braneta Rončela: Dizzy Gillespie Big Band Orchestra s Slideom Hamptonom, Kubanca Jose Luis Cortes in Manolin s svojima skupinama ter sloviti Caetano Veloso. V sodelovanju z ljubljansko Opero in Cankarjevim domom sta bili na sporedu operni uspešnici Renske nimfe in Zaljubljen v tri oranže ter balet Romeo in Julija. Gledališče Komedija je spet navdušilo z muzikalom – tokrat z Adio E. Johna in T. Ricea. Sloviti Julian Rahlin je v dveh večerih predstavil vse Mozartove koncerte za violino, Pierre Hommage pa na treh koncertih s pianistko Yasuko Matsuda vse Beethovnovе sonate za violino in klavir. Med komornimi koncerti velja posebej izpostaviti gostovanje Daniela Hopea z odličnim Komornim orkestrom is Basla in Aleksandra Rudina, ki se je na koncertu z Akademskim komornim orkestrom

Musica Viva predstavil v kar treh vlogah – pianist, violončelist ter dirigent. Uroš Lajovic se je iz mesta šefa dirigenta Beograjske filharmonije poslovil s koncertom na Festivalu – pridružila se jim je še Sabina Cvilak, ki velja za eno uspešnejših slovenskih glasbenic mlade generacije. Tradicionalno je serijo predstav pripravila Mariborska opera (Nabucco, Radio & Juliet, Labodje jezero, Attila). V zadnjih dneh Festivala se je ljubljanskemu občinstvu predstavil še Tomaž Pandur z novo predstavo Tesla; sklepni večer pa je pripadel Orkestru Slovenske filharmonije, Georgeu Pehlivanianu ter slovitemu ruskemu baritonistu Dmitriju Hvorostvskemu.

FESTIVAL LJUBLJANA 2007

Ljubljana, 2. julij – 1. september 2007

Še pred uradno otvoritvijo Festivala Ljubljana 2007 so Križanke v koprodukciji med RTV Slovenija in Festivalom Ljubljana gostile koncert Poletna noč, ki je predstavil umetniški poti legend slovenske zabavne glasbe – Mojmira Sepeta in Jureta Robežnika.

Sad koprodukcijskega sodelovanja med ljubljansko in mariborsko operno hišo je letos uprizoritev Borodinovega Kneza Igorja, ki je z ljubljansko premiero začel letošnji Festival. V Rončelov jagodni izbor, kot smo poimenovali tri koncertne večere v produkciji Braneta Rončela so bili uvrščeni vrhunski izvajalci jazzovskih in latino ritmov: Richard Galiano, Roy Ayers, Maraca's Otra Vision, New York Salsa All Stars, Lenine, Yerba Buena.

Veliko gostovanje Litovske državne opere, ki je poleg Aide predstavila dve predstavi, ki jih na naših odrih skoraj ni: Wagnerjevo Valkiro in Straussovo Salome je navdušilo operno občinstvo in strokovno kritiko.

Predvsem v Slovenski filharmoniji, na Ljubljanskem gradu in v Križevniški cerkvi smo pripravili vrsto komornih koncertov, na ketrih so se z deli klasične literature med drugimi predstavili Sreten Krstić, Vadim Repin, Leipziški godalni kvartet in Mojca Zlobko Vajgl ...

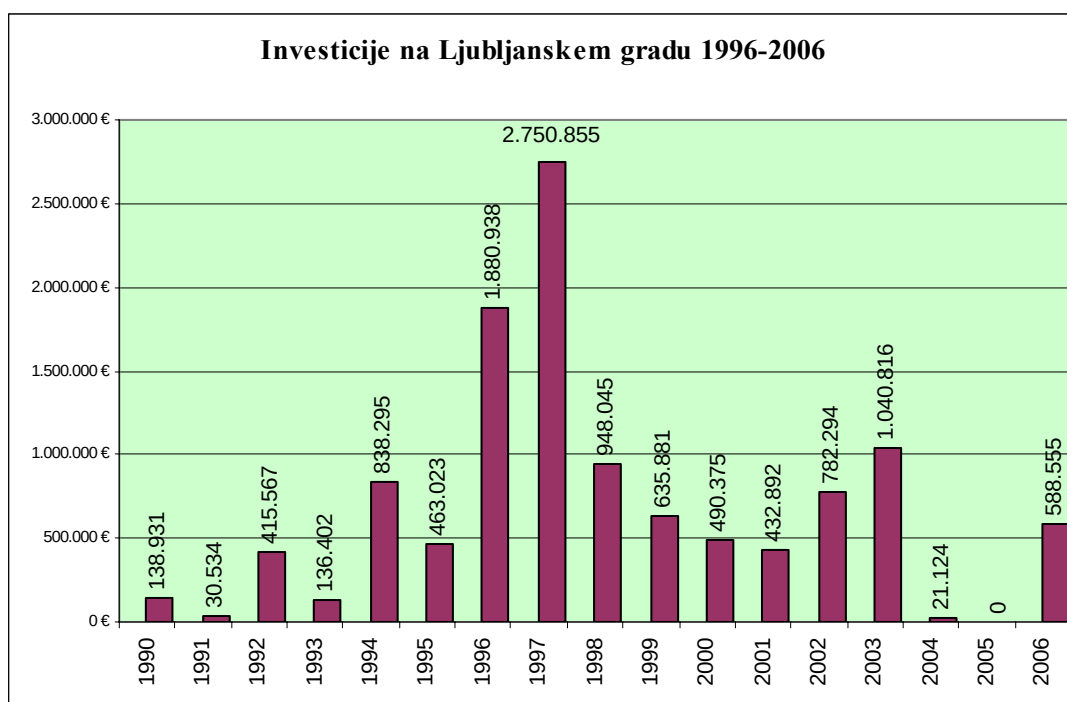
Orkester Slovenske filharmonije je pod taktirko Georga Pehlivaniana na koncertu opernih arij spremljal Marjano Lipovšek in Evo Johansson, spet smo gostili Sinfonetto Cracovio s slovitim Penderecki.

Sklepni teden Festivala pa je bil rekorden na več področjih – gostili smo največjo produkcijo na festivalu nasploh – opero Boris Godunov iz Bolšoj teatra, ponovno razprodali Križanke s Pandurjevo predstavo Tesla Electric Company in imeli kar dva koncerta Izraelske filharmonija. Prav vse prireditve so napolnile dvorane, sledile so jim laskave ocene strokovnjakov.

2.2. Investicije

Festival Ljubljana je aktivno in uspešno sodeloval pri realizaciji investicij na Ljubljanskem gradu, ki so se gibale v sledečem zaporedju:

- Leto 2000: Dokončanje trakta D-E – Stanovska dvorana
- Leto 2001: Obnova trakta H2, H3 – Virtualni muzej
- Leto 2003: Obnova traktov F, G: Palacij in povezovalni trakt med Palacijem in Stanovsko dvorano
- Leto 2006: Obnova Lapidarija ABCM, obnova mestnega obrambnega obzidja

Investicije v opazovanem obdobju (2000-2006) so bile realizirane v višini 3.356.056 € (v letu 2007 ni bilo investicij v obnovo in dokončanje prostorov na Ljubljanskem gradu), pri čemer ni upoštevana investicija (7.378.090 €) v izgradnjo tirne vzpenjače na Ljubljanski grad, katere koncesionar za gradnjo in upravljanje je bil Festival Ljubljana.

Vsa investicijska vlaganja je Festival Ljubljana uspešno realiziral in tudi vzpostavil obratovanje oz. delovanje omenjenih investicijskih vlaganj.

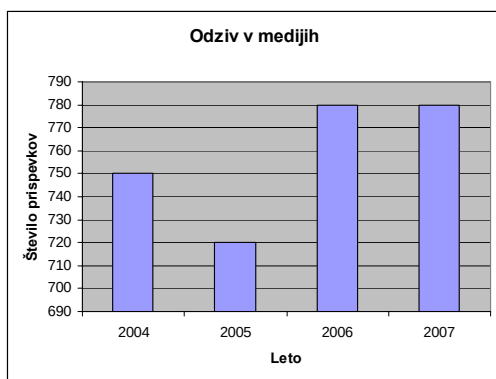
2.3. Zagotavljanje dostopnosti (število prodanih vstopnic, število obiskovalcev, izposoja, ciljno občinstvo itd.)

Podatki so razvidni iz prilog:

1. Poslovno poročilo 2004
2. Poslovno poročilo 2005
3. Letno poročilo 2006

2.4. Odmevnost izvedbe programa javnega zavoda v strokovni javnosti in v medijih

Program Festivala Ljubljana zelo natančno spremljajo številni slovenski mediji. O tem pričajo spodnji podatki o številu objav

Analiza kritičkih zapisov in prispevkov o prireditvah pokaže, da je večina (85%) pozitivnih ali zelo pozitivnih. Negativnih kritik je malo, pa še te se redko ukvarjajo s konkretnim odrskim dogodkom.

2.5. Povezovanje z nevladnim sektorjem

Festival Ljubljana redno sodeluje z nevladnim sektorjem na več področjih. Najpogostejša sta programska in koprodukcijsko sodelovanje, pri čemer je vložek Festivala infrastruktura. S Pandur.Theaters po koprodukcijskem sodelovanju pri predstavi Sto minut nadaljujemo sodelovanje z uvrščanjem njihovih predstav v naš redni program. V letu 2007 je za nami uspešno sodelovanje s Festivalom Ex Ponto – skupaj smo pripravili otvoritev festivala s predstavo Tito – izbrani diagrami hrepenenja. Redno sodelujemo z Glasbeno mladino ljubljansko, društvom Spektrum, društvom Savitra, Cafe Teatrom, Društvom likovnih umetnikov ...

2.6. Vključevanje v razvojne projekte MOL

Izgradnja in vzpostavitev celotnega delovanja Tirne vzpenjače na Ljubljanski grad.

Upravljanje Ljubljanskega gradu.

Zastopanje Mestne občine Ljubljana v denacionalizacijskem postopku objektov Križank (po pooblastilu g. župana).

3. OCENA USPEHA DELOVANJA JAVNEGA ZAVODA V OBDOBJU 2004 - 2007

Podatki so razvidni iz prilog:

1. Poslovno poročilo 2004
2. Poslovno poročilo 2005
3. Letno poročilo 2006
4. Poslovni načrt 2007.

Podatki za leto 2007 bodo razvidni iz Letnega poročila 2007, ki ga bo sprejel Svet Festivala Ljubljana, predvidoma v mesecu februarju 2008.

4. KLJUČNE TEŽAVE PRI RAZVOJU JAVNEGA ZAVODA

Zmanjšanje sofinanciranja zavoda v letu 2007 v primerjavi z letom 2006 s strani ustanovitelja.

Neurejen status kompleksa Križank

Nujno potreba obnova poslovne stavbe v Trnovem (v prostorih stavbe se nahajata tehnična služba, FRS ter skladiščni prostori za opremo in scenske elemente ter arhiv).

Nefinanciranje investicijskega vzdrževanja s strani ustanovitelja na objektih Križank, Ljubljanskega gradu in v Trnovem ter nakupa nujno potrebne funkcionalne opreme.

Zelo omejen sistem nagrajevanja zaposlenih.

5. PREDLOG PREDNOSTNIH RAZVOJNIH USMERITEV NA PODROČJU DELOVANJA JAVNEGA ZAVODA V OBDOBJU 2008 – 2011

5.1. Cilji

Dolgoročni cilji Festivala Ljubljana

Ohraniti in nadgraditi vlogo Festivala Ljubljana kot ene najpomembnejših kulturno-umetniških organizacij v Sloveniji in Evropski skupnosti.

Slovenski in tuji javnosti zagotoviti kulturno-umetniške vsebine in programe vrhunske kakovosti z mednarodno udeležbo svetovno priznanih umetnikov z najrazličnejših področij.

Pozicionirati znamko Festival Ljubljana v javnosti kot najboljšega / vodilnega ustvarjalca kulturnih potreb v Sloveniji.

Z vrhunskimi kulturnimi vsebinami bogateti in izobraževati slovensko družbo in s tem ustvarjati večjo kulturno osveščenost in izobraženost.

Ohraniti in poglobiti bistvene razlikovalne prednosti Festivala Ljubljana – dolgoletna tradicija v posebni kombinaciji z izbranostjo in sproščenostjo ustvarja edinstveno vzdušje tako za nastopajoče kot za obiskovalce.

Preseči geografske in časovne okvirje programa v okviru Festivala Ljubljana – širitev na tuje trge (predvsem Avstrija, Italija in Hrvaška) ter ponudba kulturno-umetniških vsebin skozi vse leto. Festival mora postati najprestižnejši v tem delu Evrope.

Spodbujati razvoj kulture z vključevanjem in spodbujanjem slovenskega gospodarstva pri sponzoriranju vrhunskih kulturnih dogodkov.

Diverzifikacija kulturnih vsebin in smeri ter zadovoljevanje kulturnih potreb z vrhunskimi izvajalci na svojem področju.

Ohranjanje tradicije in visokega ugleda Ljubljane na svetovnem zemljevidu festivalskih mest ter bogatenje turistične ponudbe mesta skozi celo leto.

Sodelovanje pri projektu Kolizej – programsko in tehnično, uporaba dvorane za prireditve Festivala Ljubljana.

5.2. Ukrepi

Racionalizacija poslovanja.

Pridobivanje še višjih sponzorskih in sredstev iz evropskih skladov.

Nadaljevanje zastopanja MOL v denacionalizacijskem postopku Križank z namenom pozitivne rešitve.

Dokončanje obnove gradu z oddajo vseh prostorov in uresničitve programske zasnove odbora MOL, pod vodstvom podžupana, g. Janeza Koželja.

5.3. Pričakovani učinki

Utrditev vloge Festivala Ljubljana kot enega izmed vodilnih festivalov v evropskem prostoru.

5.4. Kazalci uspešnosti

Podatki so razvidni iz prilog:

1. Poslovno poročilo 2004
2. Poslovno poročilo 2005
3. Letno poročilo 2006
4. Poslovni načrt 2007.

Podatki za leto 2007 bodo razvidni iz Letnega poročila 2007, ki ga bo sprejel Svet Festivala Ljubljana, predvidoma v mesecu februarju 2008.

3. Lutkovno gledališče Ljubljana

Opis področja dela in poslanstvo javnega zavoda

Poslanstvo gledališča je nemoteno in trajno zagotavljanje javnih kulturnih dobrin na področju lutkarske dejavnosti. Z raznovrstnostjo vsebin, žanrov in estetik povezuje in združuje klasične animacijske tehnike z vsemi izraznimi scenskimi oblikami. Prednostno skrbi za izvirno domačo ustvarjalnost pri nastajanju besedil in likovnih zasnov ter načrtno vzpodbuja razvoj tehnologij in tehničnih rešitev. Glede na razgibano in bogato zgodovino slovenskega lutkarstva obnavlja in promovira postavitve najzanimivejših del iz preteklosti, ki so nepogrešljiva sestavina domače in širše evropske dediščine. Pretežni del dejavnosti gledališča je namenjen otrokom v najzgodnejši starosti ob hkratnem osveščanju drugih generacij, da je lutkarstvo medij neskončnih možnosti, katerega umetniško in kulturno poslanstvo je namenjeno vsem in vsakomur. Mednarodno sodelovanje gledališča je usmerjeno v Evropo. Gledališče je in bo skrbelo za izobraževanje strokovnih in umetniških kadrov na svojem področju delovanja kot nadomestilo za manjkajoče institucionalne oblike.

Gledališče opravlja pod enakimi pogoji in na način, ki velja za javno službo, naslednje dejavnosti:

- priprava in izvedba gledaliških predstav,
- gostovanja s predstavami po Sloveniji in tujini,
- organizacija domačih in mednarodnih festivalov s področja lutkarske oziroma gledališke dejavnosti,
- priprava in izvedba seminarjev, strokovnih posvetovanj, delavnic s področja lutkarske dejavnosti,
- izdelovanje lutk, scenskih elementov in rekvizitov,
- vzdrževanje stikov s sorodnimi ustanovami in kulturnimi organizacijami doma in v tujini,
- založniška dejavnost – priprava in objava strokovnih in drugih lutkarskih publikacij,
- sodelovanje v organih mednarodne lutkarske organizacije UNIMA in drugih organizacijah oziroma organih,

– mentorska dejavnost v vzgojno-izobraževalnih in izobraževalnih ustanovah za pedagoge, učitelje in organizatorje kulturnih dejavnosti.

Poleg dejavnosti iz prejšnjega odstavka tega člena opravlja gledališče tudi naslednje druge dejavnosti, ki služijo izvajanju dejavnosti iz prvega odstavka tega člena in se financirajo izključno iz nejavnih virov:

- priprava in izvedba kulturnih in umetniških prireditev,
- medijsko posredovanje umetniških stvaritev,
- prirejanje razstav in prodaja umetniški del domačih in tujih avtorjev,
- organizacija in izvedba kongresov, posvetovanj, predavanj, sejmov, proslav, tiskovnih konferenc, dražb umetniških del in drugih sorodnih prireditev,
- priprava in uresničevanje vzgojnih in izobraževalnih programov, povezanih z lutkarstvom in gledališko dejavnostjo nasploh,
- splošna založniška dejavnost,
- snemanje, predvajanje in distribucija filmov, video filmov v lastni produkciji ali koprodukciji,
- prodajanje in posojanje vsebin na nosilcih zvoka in slike,
- posojanje tehnične, scenske, druge gledališke opreme in rekvizitov,
- ponujanje storitev v okviru registriranih dejavnosti,
- gostinske storitve za lastne potrebe in obiskovalce prireditev v LGL,
- prodaja spominkov, knjig, katalogov, plakatov, tiskovin, vsebin na nosilcih zvoka in slike ter drugih predmetov, ki so povezani z dejavnostjo gledališča.

Gledališče opravlja dejavnosti v obsegu in na način določen z letnim programom dela in finančnim načrtom.

Izveden program javnega zavoda v obdobju 2004-2007

Leto 2004 smo pričeli s postavitvijo **MEDVEDA PUJA**, ki se je obdržala vse do danes in dokazuje uspešnost »klasičnega« režiserja v lutkovnem mediju. Projekt **LUTKE V LABIRINTU ZNANSTVENIH DOŽIVETIJ – LABIRINT BREZ FINT**, je bil prav gotovo najbolj nenavadna oblika sodelovanja gledališča z drugimi subjekti doslej. Po celotni površini podstrehe smo zgradili montažni labirint, sestavljen je iz treh (vsebinsko definiranih) delov - zrak, voda, zemlja. V celotnem labirintu je prek petnajst »postaj«, na vsaki po eden ali več znanstvenih eksperimentov, ki so bili vezani na drobne lutkovne ekshibicije. Sledile so postavitev Shakespearovega **VIHARJA**, uprizoritev **KO SMO BILI ŠE MAJHNI**, prvič uprizorjeno **LABODJE JEZERO** Petra Iljiča Čajkovskega, potem Andersenov **SVINJSKI PASTIR** in čisto na koncu leta še **HRESTAČ**.

Otroci so lahko izbirali med petimi različnimi delavnicami, ki smo jih pripravljali tudi v naslednjih dveh letih: **GLEDALIŠKA IGRALNICA** (Martina Maurič Lazar), **LUTKOVNI LABORATORIJ** (Katja Povše), **LUTKOVNA MALA ŠOLA** (Nina Skrbinšek) ter **BALET LGL 1** in **BALET LGL 2** (Barbara Sekirnik).

Leto 2005 je ponudilo najprej novo besedilo mlade slovenske avtorice Jere Ivanc **ZAKAJ VERJETI V ZMAJE**. Istočasno je na Malem odru premiero svoje igre **PREDSTAVLJAJTE SI** pripravil Matjaž Loboda. Izredno nežna, dobro sprejeta in visoko ocenjena postavitev. Med velike uspešnice leta se je uvrstila **ODTRGANA SLUŠALKA**. Zadnjo premiero pred poletjem smo imeli sorazmerno pozno, ker smo gostili režiserja Jana Zakonjška, trenutno živečega v Chicagu. Pripravil je lutkovni scenarij **MOJSTER ŠIVIC IN LUNA** (po knjigi Mickla Maherja) in sledil nekoliko nenavadnemu konceptu - otroški gledalci so namreč sodelovali. Uradni gledališki kritiki so vrnitev režiserja Zakonjška na slovensko lutkovno sceno z navdušenjem pozdravili. Sledila je premiera **PETER ZAJEC**, znamenite Beatrix Potter. Na velikem odru se je zgodil **ČAROVNIK IZ OZA**, v priredbi in likovni zasnovi Silvana Omerzuja. Zadnja premiera v letu je nosila naslov **KREDA**, ki so jo zaznamovale navdušujoče ocene uradnih recenzentov in naklonjenost občinstva.

V letu 2006 je bila prva **HIŠICA ZA PUNČKE**, avtorski projekt igralka Urške Hlebec. Sledila je premiera Shakespearovega **HAMLETA** na Velikem odru v režiji Vita Tauferja in **GOSKE**, avtorski projekt igralka Alenke Pirjevec. Uprizoritev brez besed o večnem življenjskem krogu ljubezen – smrt – ljubezen..... Vsestranska lutkovna ustvarjalka Alenka Vogeltnik je sama dramatisirala ter režijsko in likovno zasnovala znano Levstikovo pravljico **KDO JE NAPRAVIL VIDKU SRAJČICO**. Nov avtorski projekt iz cikla »Na obisku« je pripravila mlada igralka Martina Maurič Lazar. Uprizoritev **POŠTARSKA PRAVLJICA** je nastala po motivih istoimenske pravljice Karla Čapka. Sledila je projekt **NAREDI MI LUTKO**, avtorice Barbare Bulatović. Gre za (po)učno predstavo, ki male gledalce seznani z nekaterimi skrivnostmi gledališča, predvsem pa s postopkom nastajanja lutke. Leto smo zaokrožili na Velikem odru z otroško igro **VILA MALINA** avtorice Svetlane Makarovič, ki je sama prevzela tudi režijo in likovno zasnovu lutk.

In še tekoče **leto 2007**. Mineva v znamenju uprizoritve štirih izvirnih domačih besedil iz natečaja pred dvema letoma. Slednji je izkazal veliko zanimanje za lutkovni medij med slovenskimi avtorji, hkrati pa tudi pokazal na njihovo premajhno poznavanje lutkarskega sveta ter njegovih zakonitosti. Gre za **PASJE POPOLDNE**, avtorja Marka Radmilovića in režiserke Barbare Bulatović, za **DEKLICO Z VIOLINO**, avtorice Darinke Kladnik in režiserja Borisa Kobala, za **ČAROVNIČKO** avtorice in režiserke Špele Stres ter za predstavo **DOBRI ZLOBKO**, avtorice Žanine Mirčevske in režiserke Barbare Bulatović. Tem smo dodali še **MALO MORSKO DEKLICO** v režiji Ajde Rooss in **KLJUKCA S STREHE** v režiji Saše Jovanovića.

Nekaj kritičnih utrinkov za pokušino:

»Ljubljansko lutkovno gledališče že nekaj let uprizarja drzne zamisli in pogosto so njihove predstave dobrodošle tudi najstnikom in odraslim.«

Tatjana Marković, »Ne zmanjka jim tudi drznih zamisli«, Dobro jutro, 24.4.2004

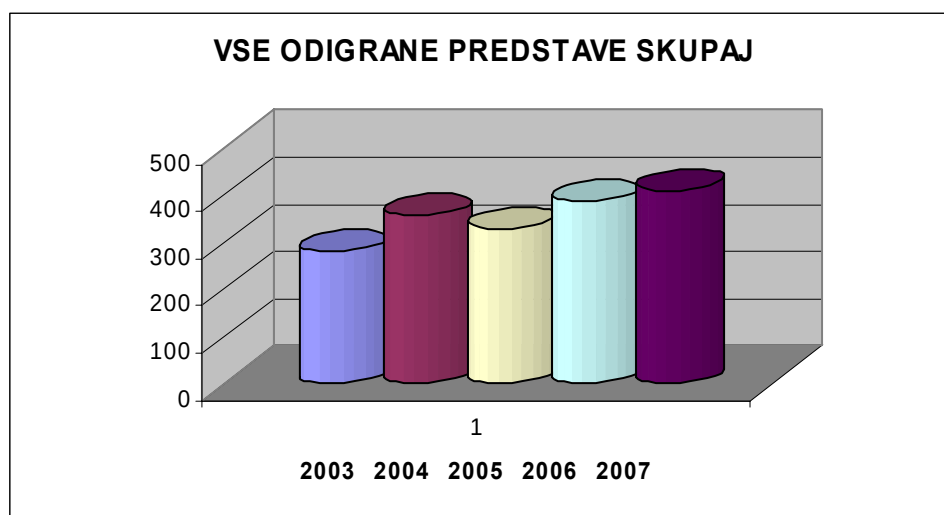
»Vsekakor je ansambelska igra nekaj, kar bi tudi v prihodnjih uprizoritvah veljalo večkrat uporabiti. Gre namreč za ekipo, večinoma sestavljeno iz profesionalnih igralcev, ki ga od kakovostnih ekskluzivno igralskih interpretacij loči zgolj nekaj več razigranosti in igralske kilometraže.«

Andrej Jaklič, »Dvorezni pastir«, Polet, 11. 11. 2004

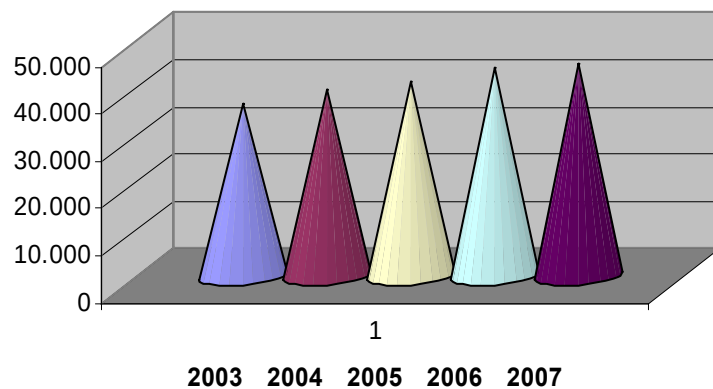
»V predstavi je nastopilo enajst igralcev LGL. Kot celota so delovali suvereno in znova, kot sem zapisala že večkrat, dokazali svoj kvaliteten primat v slovenskem lutkovnem prostoru.«

Mojca Jan Zoran, »Ne čisto Omerzujev čarovnik«, Dnevnik, 24. 10. 2005

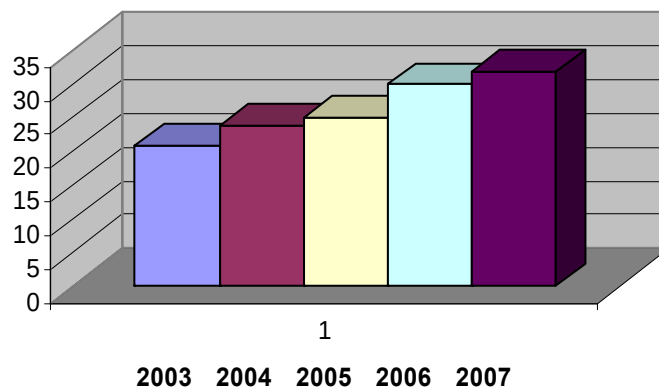
Vsi projekti so imeli v Ljubljani in širšem slovenskem prostoru opazen odmev. Sicer pa statistika pravi, da smo v teh letih odigrali skupaj 2300 predstav, od tega je bilo 27 premiernih postavitev in 40 naslovov iz preteklih sezon. Več kot dve tretjini vsega se je zgodilo v lastni hiši, torej v Ljubljani. Poglejmo nekaj podatkov v grafični obliki:

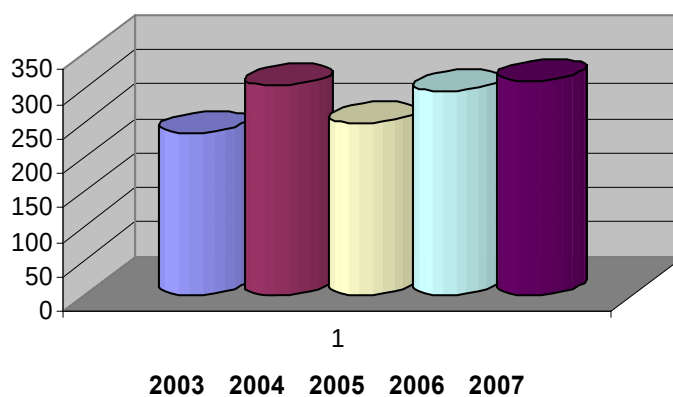
OBISKOVALCI PREDSTAV LGL

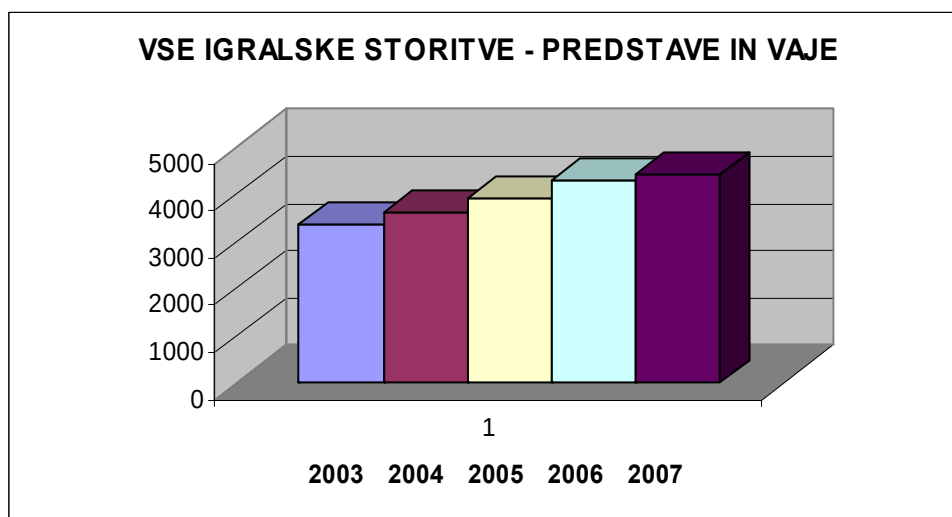

BLAGAJNIŠKI PRIHODEK V MIO SIT

VSE PREDSTAVE V LASTNI HIŠI

Projekti, ki so pomembno prispevali h kulturni podobi Ljubljane

Zelo sta odmevala tudi oba mednarodna festivala **LUTKE 2004** in **LUTKE 2006** s pisano udeležbo iz številnih evropskih držav in zunaj nje. Prav vse predstave so bile praviloma razprodane, ocene kritikov in drugih spremljevalcev pa več kot ugodne. V nem od zapisov smo lahko prebrali: »Dobrodošel in kakovosten prerež evropske lutkovne produkcije.....nabito polne dvorane so bile morda najpomembnejša potrditev tega festivala.«

Vsako leto, že vrsto let, gledališče organizira **PUSTNI SPREVOD**, ki že dobiva oblike prepoznavne tradicije. Enako velja za **MIKLAVŽEV SPREVOD**, ki napolni Ljubljano z obiskovalci iz bližnje in daljne okolice in ki upošteva tudi nekatera zgodovinska mestna izročila.

Investicije

Zgradba Mestnega doma doživlja oziroma je že doživela v zadnjih dveh desetletjih temeljito preobrazbo zunanje podobe in notranje prostorske namembnosti. Iz gasilskega doma in skladiščnih prostorov je dobila Ljubljana prestižno oblikovan in zasnovan objekt za vrsto kulturnih dejavnosti. Pomembno je vedeti, da smo tik pred dokončanjem investicije na ostrejšjo zgradbo, ki ne prinaša zgolj novih prostorskih možnosti, pač pa smiselno zaključuje dolgoletni investicijski proces. Vsi obnovljeni ali deloma obnovljeni podstrešni prostori bodo uporabno zaživel v novi funkciji stranskih prostorov bodoče osrednje dvorane **POD ZVEZDAMI**, MESTNI DOM pa bo tako postal pomemben kulturni center z mnogimi dejavnostmi.

Dostopnost

kulturnih dobrin je izrazito občutljivo vprašanje, ko gre za mlade in najmlajše. V strateškem načrtu gledališča med drugim ugotavljamo, da mnogi otroci živijo v socialno neugodnih razmerah, da so jim kulturne dobrine težje dostopne in da moramo biti v prihodnje do njih bolj pozorni. Zato smo se odločili poiskati čim več vrat za njihovo vstopanje v svet umetnosti oziroma kulture z vedenjem, da brez tvornega sodelovanja različnih partnerjev ne bo šlo. Splošna resnica je, da stopnja prežemanja kulture in gospodarstva sooblikuje identiteto slehernega okolja, naroda, družbe, države, vendar smo hkrati ujetniki padajočih trendov vrednosti sredstev, ki jih gospodarski subjekti namenjajo kulturnim ustanovam.

A ni vedno tako in narobe bi bilo, če bi se s tem sprijaznili.

In tako sta se na križišču sorodnih interesov srečala zavarovalnica KD ŽIVLJENJE in Lutkovno gledališče Ljubljana. Donatorstvo ni pogosta oblika povezovanja večjega števila različnih subjektov za doseganje čisto posebnih ciljev. A ko se zgodi, je pogosto močno, odmevno, trdno, koristno. Tako je pod pokroviteljstvom KD ŽIVLJENJE nastala edinstvena združba štirih partnerjev - še Lutkovnega gledališča Ljubljana, Kliničnega centra Ljubljana in Zveze prijateljev mladine Slovenije (skupaj z območnimi zvezami) – ki smo se namenili približati lutkovne predstave obolelim in socialno ogroženim otrokom. Nemara gre v slovenskem okolju za edinstven primer tvornega sožitja različnosti v kulturnem in humanem poslanstvu, za obliko sodelovanja in doseganja skupnih ciljev subjektov s področij gospodarstva, socialnega varstva, zdravstva in kulture. Aktivno partnerstvo med gospodarstvom in civilno družbo, ne več samo sponzorstvo ali donacija, spodbuja družbeno odgovornost na višji ravni. Omenjeni partnerji želimo poudariti skupne vezi družbe, v kateri živimo, in katere del smo.

V tovrstne aktivnosti vključujemo tudi socialno ogrožene otroke in sicer tako, da v sodelovanju z republiško in območnimi zvezami prijateljev mladine **gostujemo z izbranimi predstavami širom po Sloveniji (ali pa oni pridejo v Ljubljano)**, pri čemer je posebej poskrbljeno, da pridejo **brezplačne vstopnice v prave roke**.

Številni pisni in vsakršni odmevi organizatorjev dokazujejo, kako pomembne so takšne aktivnosti in koliko veselja zasejejo med otroke, ki imajo zelo omejene možnosti obiskovanja gledaliških in drugih prireditev.

Ocena uspeha delovanja javnega zavoda v obdobju 2004-2007

Grafično prikazani rezultati poslovanja zavoda v zadnjih letih so verjetno zgovorni sami po sebi, ko gre za materialne oziroma količinski kazalce. Kritiški zapisi o predstavah pa izkazujejo trdno in trajno programsko kvaliteto, ki se potrjuje z dobrim povprečnim obiskom vseh uprizoritev.

Ključne težave pri razvoju javnega zavoda

Zavod ima dve opaznejši razvojni težavi in sicer:

- ✚ problem **obnavljanja igralskega ansambla**, ker v Sloveniji nimamo ustreznih visokošolskih oblik izobraževanja in ker se le redki odločajo za študij v tujini;
- ✚ **razkorak med statusom zavoda in financiranjem**, ki je posledica dejstva, da je ustanovitelj mesto, »plačnik« programa pa država (ministrstvo za kulturo), pri čemer nobeden od njiju ne zagotavlja sredstev za obnavljanje in nakup opreme.

Razvojne usmeritve zavoda

Prihodnost Lutkovnega gledališča Ljubljana se najčisteje zrcali v projektu o NACIONALKI oziroma **JAVNEM LUTKOVNEM ZAVODU DRŽAVNEGA POMENA**. V našem gledališču ne razmišljamo o spremembi statusa zaradi zagledanosti vase, ali zaradi zagotavljanja materialnih plati delovanja v prihodnje, pač pa zaradi dejstev in argumentov, ki nedvoumno izpričujejo potrebo po vzpostavitvi ustreznih mehanizmov za obstoj in razvoj dejavnosti, katere prihodnost je utemeljena z njeno bogato preteklostjo.

Pred dnevi smo imeli namreč pogovor s predstavniki mestne uprave, da bi preverili možnost prenosa lastnine LUTKOVNEGA GLEDALIŠČA LJUBLJANA na državo, če bi se le-ta odločila razglasiti ga za kulturno ustanovo državnega (nacionalnega) pomena. Pogovor smo sklenili nekako takole:

- ✚ podeljevanje statusa nacionalke na področju kulture je izrazito vsebinsko in strokovno vprašanje, ki ni neposredno povezano ali odvisno od lastništva zgradbe, opreme in drugih infrastrukturnih elementov,
- ✚ javni zavodi državnega pomena so statusno opredeljeni z natančno določenimi razlogi oziroma nalogami, ki soustvarjajo mozaični podobo slovenske kulture v njenem obstoju in razvoju,
- ✚ za uresničevanje programov in vsebin morajo državni zavodi izpolnjevati zahtevane ali pričakovane pogoje, ker gre sicer lahko za status na papirju,
- ✚ sleherni zavod je »fizično« lokalni, vsebinsko in programsko pa lahko tudi državni, kar pomeni, da mu je treba določiti najprej vsebino in pogoje delovanja, šele nato ga postaviti v prostor oziroma zgradbo,
- ✚ če razumemo delovanje države kot mehanizem različnih nivojev, potem ni nujno, da se vse dejavnosti državnega pomena dogajajo v državnih prostorih, kot verjetno tudi ni res, da je vse, kar se dogaja v državnih prostorih samodejno državnega pomena.

Slovensko lutkarstvo nima šole (univerzitetnega študija ali vsaj usmeritve univerzitetnega študija na umetniški akademiji), nima svojega centra, ki bi razvijal lutkovno teoretično misel, nima muzeja, knjižnice in prostora, kjer bi sistematično razvijali aplikativne možnosti lutke (npr. v pedagogiki, terapiji ali preprosto dvigovanju kvalitete življenja).

Katere umetnosti v Sloveniji so razumljene in priznane kot pomembne umetnosti »na nacionalni ravni«, katere »umetnosti« imajo svoje »nacionalke«? Gledališče, balet, galerije... In zakaj potrebuje svojo nacionalko tudi lutkarstvo? **Da lahko raste naprej.** Da dobi svoje žarišče, svoj motor, svoj razvoj in svoje dostojanstvo.

Zakaj so državi Sloveniji potrebne lutke? **Da ob njih rastemo.** Ni mogoče zrasti brez lutk, z lutkami komuniciramo sami s seboj, z okolico in nazadnje z nam nerazumljivimi silami in bitji. Lutke so nujno potrebne in neločljivo povezane s človekovim obstojem. Lutke so prve, ki slehernega od nas vraščajo v svojo – slovensko- kulturo. Lutke so bile za Slovence vedno pomembne.

Ne glede na ponavljanje znanih dejstev, moramo začeti z **izpostavljanjem najpomembnejših sestavin lutkarske dejavnosti**, okrog katerih se vrtinči argumentacija za oblikovanje nacionalke z vsebinami (dejavnostmi, programi...) in sicer:

- ✚ skrbi za mesto lutke v naši kulturi
- ✚ skrbi za estetske usmeritve lutkarstva v Sloveniji
- ✚ skrbi za povezovanje med lutkovnimi ustvarjalci v Sloveniji
- ✚ skrbi za umeščanje slovenskega lutkarstva v mednarodnem okviru
- ✚ skrbi za odnos do zgodovine našega lutkarstva
- ✚ raziskuje izrazne možnosti lutke
- ✚ sproža zanimiva teoretična vprašanja in pospešuje razvoj teoretične misli o lutki in lutkarstvu
- ✚ skrbi za razvoj lutkovne stroke, predvsem njenih specifik: pri tem mislimo predvsem animacijo kot obvladovanje posameznih lutkovnih tehnik, pa tudi kot poetiko življenja materiala na odru. Prav oživiljanje neživega kot specifična naše umetnosti narekuje odnose z elementi vseh drugih umetnosti, ki se dogajajo v procesu lutkovne »predstave«, kot sinkretične umetnosti. Seveda pa gre tudi za obvladovanje in razvijanje specifičnih tehnologij in materialov, ki želene gibanje omogočajo. Slednje razvijamo v naših delavnicah, ki so kadrovske v Sloveniji najštevilčnejše in visoko usposobljene.

Pri lutkah oziroma njihovi izdelavi so ob običajnih zadevah pomembne in hkrati posebne naslednje stvari:

- ✚ poznavanje klasičnih in sodobnih materialov, njihove trajnosti in trpežnosti, načinov posebne priprave in obdelave, pogojev arhivskega oziroma muzejskega shranjevanja,
- ✚ poznavanje principov in tehnologij oblikovanja in sestavljanja lutk, kar je v največji meri odvisno od vrste animacije,
- ✚ poznavanje animacijskih tehnik z vidika zagotavljanja optimalne funkcionalnosti (mehanizmi, sklopi, vzvodi, pregibi, vodila, navezave, prijemalke, obtežitve.....).

Animacija je pogojena z vrsto oziroma tehniko izdelave lutk, slednja pa je odvisna od načina in koncepta (režije) lutkovne predstave. Gre za vrsto tehnik (prijemov, preprijemov, gibov, premikov, potegov.....), ki se združujejo v različne načine animacije, ki jih morajo igralci najprej teoretično spoznati, se nato naučiti osnovnih veščin ter ves čas vzdrževati kondicijo in gibkost vseh delov telesa za animacijo. Razmerje med igralcem in lutko je večplastno in ima tudi več »pojavnih« oblik – od tega, da igralec lutko samo oživlja in je sam v ozadju (lahko celo skrit), do tega, da sta enakopravna subjekta v predstavi, da, povedano poenostavljeno, igrata skupaj.

Vse to omenjamo zaradi tega, da ponovno opozorimo na zahtevnost in specifičnost nekaterih znanj in veščin, ki jih v obstoječem domačem šolskem sistemu ni mogoče pridobiti. Ker v naslednjih letih ni pričakovati, da bi se v domačem izobraževalnem sistemu v tem smislu kar koli spremenilo, bi bila **ena od pomembnejših nalog nacionalne organizacije izobraževalnih oblik za izdelovalce lutk (tehnologe) ter za diplomirane dramske igralce za animacijo.**

Ob morda največjem problemu – izobraževanju igralcev/animatorjev ter izdelovalcev lutk/tehnologov – bi morali na lutkarskem področju v Sloveniji zagotavljati še vrsto drugih dejavnosti, če naj bo področje primerljivo z drugimi tudi v smislu celovitega zagotavljanja strokovnih, specialnih, tehnoloških, arhivskih, etnoloških, muzejskih, publicističnih ter še mnogo drugih nujnih elementov kot so:

- ✚ priprava in izvedba predstav,
- ✚ izdelovanje lutk, scenskih elementov in rekvizitov,
- ✚ založniška dejavnost (izvirna in prevodna strokovna literatura),
- ✚ izdajanje strokovne periodike,
- ✚ (so) organizacija domačih in mednarodnih festivalov,
- ✚ sodelovanje v mednarodnih strokovnih organizacijah,
- ✚ vzdrževanje stikov in povezav s sorodnimi tujimi ustanovami,
- ✚ organizacija lutkovnega studia za študente igalskih akademij ali/in sodelovanje z akademijami pri pripravi in izvedbi lutkarskega študija (usmeritveno, fakultativno),
- ✚ priprava in izvedba seminarjev in strokovnih posvetovanj s področja lutkarstva,
- ✚ priprava in organizacija lutkarskih delavnic (izdelava lutk, materiali, tehnologije...),
- ✚ mentorska dejavnost za pedagoge, učitelje, organizatorje kulturnih dejavnosti,
- ✚ prenašanje lutkarskih vsebin na nosilce zvoka in slike,
- ✚ arhivska in muzejska dejavnost,
- ✚ skupne produkcije z domačimi in tujimi subjekti,
- ✚ vzpodbujanje domače ustvarjalnosti pri nastajanju besedil,
- ✚ priprava in organizacija izobraževalnih oblik za režiserje, likovne ustvarjalce ter druge avtorje lutkovnih predstav,
- ✚ propagandne in promocijske aktivnosti lutkarske dejavnosti,
- ✚ pridobivanje mlade in odrasle publike,
- ✚ zagotavljanje strokovne in tehnične pomoči domačim lutkarjem,
- ✚ umetnostna vzgoja za predšolsko in šolsko stopnjo,
- ✚ drugo.

Za vse naštetu mora biti zagotovljenih kar nekaj pogojev, za katere ni nujno, da so v eni sami hiši, le njihova koordinacija mora biti naložene nekomu s »krovnimi pristojnostmi in odgovornostmi«. Med pogoji pa velja omeniti zlasti:

- ✚ strategija razvoja domačega lutkarstva,
- ✚ temeljne funkcije (naloge) nacionalke,
- ✚ strokovni kadri z dokazanimi referencami,
- ✚ primerno veliki in ustrezno opremljeni prostori,
- ✚ finančna sredstva.

ELABORAT NACIONALKE v pripravi je torej razvojna strokovna podlaga gledališča s hkratnim razvijanjem vseh drugih dejavnosti, med katerimi so predstave kot deli programov ključnega pomena. Ob tem bomo povečevali njihovo dostopnost v obliki povečevanja števila gledalcev ter števila odigranih predstav po Sloveniji.

4. Slovensko mladinsko gledališče

Opis področja dela in poslanstvo javnega zavoda

Slovensko mladinsko gledališče je javni zavod z ugledno, pol stoletja dolgo tradicijo umetniškega ustvarjanja, saj je sodilo med osrednja, inovativno naravnana, politično angažirana gledališča na območju Jugoslavije in Vhodne Evrope, na kar so opozarjala tudi mednarodna gostovanja na uglednih festivalih po vsem svetu in zelo pomembna domača in tuja priznanja. Gledališka produkcija Slovenskega mladinskega gledališča z umetniško zahtevnimi predstavami za odrasle (v manjši meri za otroke in mladino) je pomembno zaznamovala gledališko ustvarjalnost JV Evrope in v druge gledališke prostore prinašala nove izzive in poetike.

Tudi po osamosvojitvi Slovenije Slovensko mladinsko gledališče nadaljuje visoko raven mednarodno primerljive gledališke produkcije in ostaja slovensko gledališče, ki se lahko – v primerjavi z drugimi gledališkimi javnimi zavodi - pohvali z največjim številom mednarodnih gostovanj in priznanj, zato letos kandidiramo tudi za status »evropskega ambasadorja kulture«. Mednarodne reference naše gledališke produkcije dokazujejo, da je naša ustvarjalnost še vedno kos zahtevnim izzivom duha časa in da smo uspešni tudi v najširših in najbolj zahtevnih gledaliških kontekstih. Kot ugotavlja slovenski tisk, je Slovensko mladinsko gledališče že blagovna znamka, ki zagotavlja najvišjo kakovost gledališkega ustvarjanja.

Izveden program javnega zavoda v obdobju 2004-2007

- **ključni projekti, ki so pomembno prispevali h kulturni podobi Ljubljane**

Premiere v obdobju 2004–2007

Eugène Ionesco:

Učna ura

Komična drama

Režiser: Vito Taufer

Premiera: 7. 3. 2004

Witold Gombrowicz:

Poroka

Režiser: Jernej Lorenci

Premiera: 29. 4. 2004

Koprodukcija SMG, Društva B-51 in festivala Gledališke konfrontacije v Lublinu

Kekec

Gibalna premetanka s tekstom

Režiser: Branko Potočan

Premiera: 5. 9. 2004

Peter Handke:

Kaspar

Režiser: Jaka Ivanc

Premiera: 28. 11. 2004

Daša Doberšek, Branko Jordan in Nataša Matjašec:

Lulubaj

Režiser: Matjaž Pograjc

Premiera: 28. 12. 2004

Po motivih in likih *Lulu* Franka Wedekinda

Alexandre Dumas – Srečko Fišer:

Kraljica Margot

Režiser: Diego de Brea

Premiera: 3. 4. 2005

rokgre:

Othella

Znanstvenofantastična opera v štirih dejanjih

Režiser: Vito Taufer

Premiera: 10. 4. 2005

Dragica Potočnjak, Tomaž Štrucl:

Che Guevara

Režiser: Tomaž Štrucl

Premiera: 28. 9. 2005

(Odprto Mladinsko)

Ep o Gilgamešu

Dramatiziral, adaptiral in dopisal: Nebojša Pop Tasić

Režiser: Jernej Lorenci

Premiera: 9. 12. 2005

Tena Štivičić:

Fragile!

Režiser: Matjaž Pograjc

Premieri: 27. in 29. 12. 2005

Botho Strauß:

Ena in druga

Režiser: Ivica Buljan

Premiera: 14. 3. 2006

Fabio Rubiano O.:

Kitov trebuh

Režiser: Matjaž Pograjc

Premiera: 12. 4. 2006 na Iberoameriškem gledališkem festivalu Bogote
v koprodukciji s Teatrom Petra, Bogotá, Kolumbija
in 23. 9. 2006 v SMG kot samostojna produkcija

Somrak bogov

Po izvirni zgodbi in scenariju Nicola Badaluca, Enrica Mediolija in Luchina Viscontija

Režiser: Diego de Brea

Premiera: 27. 10. 2006

Harold Pinter:

Jašek

Režiser: Vito Taufer

Premiera: 24. 11. 2006

Kleist – po korespondenci Heinricha von Kleista

Režija: Silvan Omerzu

Premieri: 20. in 21. 12. 2006

Koprodukcija Slovenskega mladinskega gledališča in Umetniškega društva Konj

Visoka pesem

Režiser: Jan Decorte

Premiera: 9. 3. 2007

Koprodukcija SMG, bloet vzw. in Kaaitheatra.

Ljubezen na smrt

Režiser: Matjaž Pograjc

Premiera: 15. 4. 2007

Svetlana Makarovič:

Pekarna Mišmaš

Režiser: Robert Walzl

Premiera: 23. 4. 2007

Koprodukcija z Mini teatrom Ljubljana.

Jan Fabre:

Rekviem za metamorfozo

Režiser: Jan Fabre

Premiera: 26. 8. 2007 (Salzburger Festspiele)

Produkcija: Troubleyn/Jan Fabre (Belgija), Salzburški festival (Avstrija), RuhrTriennale (Nemčija) & Vilnius kulturna prestolnica Evrope – 2009 (Litva) v koprodukciji z: Champ d'Action (Belgija), Slovenskim mladinskim gledališčem (Slovenija), Zagrebškim gledališčem mladih (Hrvaška), Sirens Festival (Liechtenstein), Missdeluxedanceco (Luksemburg)

Mark Ravenhill:

Kok ti men zdej dol visiš

Režiser: Vito Taufer
Premiera: 14. 9. 2007

Damjana Černe, Anna Furse, Željko Hrs, Tibor Hrs Pandur, Marko Mlačnik, Tanya Myers, Matej Recer, Giovanna Rogante s prispevki Maruše Geymayer-Oblak in Ruth Posner:

Don Juan. Kdo?

Režiserka: Anna Furse
Premiera: 18. 9. 2007
Koprodukcija z Athletes of the Heart

Hervé Guibert:

Nor na Vincenta

Režiser: Philippe Calvario
Premiera: 9. 11. 2007
Enkratni gledališki dogodek – performans v koprodukciji z Mini Teatrom Ljubljana

Hervé Guibert:

Mlado meso

Režiser: Ivica Buljan
Premieri: 23. in 24. 11. 2007

- investicije

2004

1. 2. faza del na objektu STARA POŠTA (mizarska obdelava podatkov, elektrooprema, sanitarije, tribuna za obiskovalce, gradbena dela, obrtniška dela, elektroinstalacije, strojne instalacije) 34.746,44 EUR; izvajalec TONEKS
2. opravljena dela na objektu STARA POŠTA v lastni režiji 12.639,91 EUR;
3. Pretapiciranje sedežev in svetlobna označitev vrst v zgornji dvorani SMG 25.773,69 EUR; izvajalec IMA d.o.o.
4. mikrofoni SENNHEISER; 12.751,02 EUR; dobavitelj TSE d.o.o.,
5. dobava elektroopreme za scensko in elektro razsvetljavo na objektu STARA POŠTA, 5.731,28 EUR; dobavitelj ELSIS;

2005

1. video oprema – videoprojektor - 8.123,69 EUR, dobavitelj Igor Čulum s.p. in 3.180,03 EUR;
2. zaključek II. Faze del na objektu stara pošta v lastni režiji – 16.331,98 EUR;
3. nakup tovarne prikolice - 4.673,68 EUR, dobavitelj JOLLY caravan;
4. računalniška oprema UPRAVA - 15.318,33 EUR, dobavitelj ANNI d.o.o.;
5. dobava in montaža avtomatske parkirne zapornice, 6.517,71, dobavitelj ŠPICA d.o.o.;

2006

1. funkcionalna oprema za mizarsko - ključavničarsko delavnico, 14.468,38 EUR, dobavitelj VARIKON d.o.o. in LESTROJ d.o.o.;
2. obnova gledaliških zaves, 10.124,63 EUR, dobavitelj SCHLAMBERGER P&J d.o.o. in DOMOPREMA BOBNAR d.o.o.;
3. svetlobna oprema, 13.032,05 EUR, dobavitelj SST d.o.o.;

4. tonska oprema, 23.548,93 EUR, dobavitelji MTD d.o.o., HTE d.o.o., AVC d.o.o.;
5. zamenjava strešne kritine, 5.984,06 EUR, izvajalec ŠUŠTERŠIČ d.o.o.;
6. priključitev objekta STARA POŠTA na KEL, 13.626,61 EUR, izvajalec ENERGETIKA Ljubljana;

2007

1. montažna tribuna za gledalce v spodnji dvorani SMG 21.492,00 EUR, dobavitelj ELAN;
2. nakup kombiniranega vozila, 21.436,91 EUR, dobavitelj ASP;
3. računalniška oprema, 16.116,42 EUR,
- **zagotavljanje dostopnosti (število prodanih vstopnic, število obiskovalcev, izposoja, ciljno občinstvo ipd.)**

<i>Leto</i>	<i>Število obiskovalcev</i>	<i>Število predstav</i>
2004	43.931	204
2005	46.772	199
2006	42.916	193
2007	49.105	258

Opomba: Ker leto 2007 še ni zaključeno, so rezultati predvidevanja, ki pa se bodo (- ker je večina predstav že razprodanih -) izkazala za verodostojna, če vmes ne bo posegla višja sila (npr. odpoved predstav zaradi bolezni v ansamblu ipd.). V primerjavi z lanskim letom smo letos število predstav povečali prav na vseh področjih: gostovanja po drugih slovenskih mestih (lani 17, letos 23), gostovanja na festivalih v tujini (lani 23, letos 27), predvsem pa smo ponosni na to, da smo kljub težavam s Festivalno dvorano (v času njihovih prireditev mi ne moremo igrati) skupno število predstav povečali za približno 27% (lani 193, letos, če se bo izteklo po načrtih, 258).

Poleg tega smo letos **izven** na MK in MOL prijavljenega programa izvedli tudi pomembne dodatne projekte, kot so:

- a.) koprodukcija z Bunkerjem *Dance or Die* (režija: Matjaž Pograjc);
- b.) izid slovenske in angleške monografije *Ali je prihodnost že prišla?*;
- c.) razstava plakatov Matjaž Vipotnik – Oblikovanje za SMG v letih 1980-1994 v MGLC;
- d.) izid slovenskega in angleškega kataloga za Vipotnikovo razstavo;
- e.) izid glasbene zgoščenke *Ljubezen na smrt*;
- f.) organizacija 1. festivala Slovenskega mladinskega gledališča.
- g.) gostovanja drugih gledališč v SMG (Prešernovo gledališče Kranj, ZKM Zagreb, Hermanos Oligor/ Španija)

Vsi ti dogodki so se iztekli zelo uspešno, lepo so odmevali doma in po svetu, in sicer tako pri strokovni javnosti kot pri občinstvu. Sami sebe smo presenetili tudi z vsebinsko kompleksnostjo zadnje premiere *Mlado meso*, ki je bila s 44-imi nastopajočimi glede na naše produkcijske pogoje za nas res zelo velik izziv.

- **odmevnost izvedbe programa javnega zavoda v strokovni javnosti in medijih**

- a.) Poročilu prilagamo fotokopije kritik in ostalih medijskih odmevov na program in delovanje našega gledališča.
- b.) Nagrade in priznanja domače in tuje strokovne javnosti od leta 2004 do 2007. Slovensko mladinsko gledališče v primerjavi z ostalimi slovenskimi gledališči vodi po številu gostovanj v tujini in tudi po številu mednarodnih nagrad in priznanj:

2004

- nagrada villanueva projektu *Kdo se boji Tennesseeja Williamsa?* kot eni izmed najboljših tujih predstav leta 2003 na Kubi
- nagrada zlata ptica igralki Barbari Kukovec med drugim tudi za vlogo v *Obličjih iz peska*
- nagrada zlati smeh na festivalu Dnevi satire igralcu Ivanu Godniču za vlogo Profesorja v *Učni uri*
- nagrada žirije na festivalu Zlati lev v Umagu predstavi *Učna ura*

2005

- nagrada Slovenskega festivala komornega gledališča SKUP Ivanu Peternelju za glavno vlogo v predstavi *Kaspar*
- nagrada Slovenskega festivala komornega gledališča SKUP Jaki Ivancu za režijo predstave *Kaspar*
- nagrada Slovenskega festivala komornega gledališča SKUP Alanu Hranitelju za kostumografijo v predstavi *Kaspar*
- zlata paličica Branku Potočanu za režijo in koreografijo predstave *Kekec*
- nagrada Boršnikovega srečanja režiserju Diegu de Brei za estetski preboj v predstavah *Kraljica Margot* in *Edvard Drugi* (SNG Drama Ljubljana in BITEF teater)
- Boršnikova nagrada Romani Šalehar za vlogo Margot v predstavi *Kraljica Margot*
- nagrada občinstva *Sneguljčici in sedmim palčkom* za najboljšo predstavo leta 2005 v bolonjskem gledališču Teatri di Vita
- Severjeva nagrada Maruši Geymayer-Oblak za vlogo Katarine Medičejske v *Kraljici Margot*

2006

- občinstvo Sarajevske zime je predstavo *Che Guevara* razglasilo za eno treh najzanimivejših na festivalu
- Šeligova nagrada *Epu o Gilgamešu* za najboljšo uprizoritev na Tednu slovenske drame
- nagrada marul za najboljšo režijo Matjažu Pograjcu za predstavo *Fragile!* na festivalu Maruličevi dnevi v Splitu, Hrvaška
- posebna nagrada marul za izjemno skladnost in vrhunsko izraznost vseh elementov predstave *Fragile!* na festivalu Maruličevi dnevi v Splitu, Hrvaška
- nagrada Alanu Hranitelju za kostumografijo na Festivalu malih odrov na Reki za predstavi *Kaspar* in *Hodnik* (SNG Drama)
- Župančičeva nagrada Damjani Černe za vloge v gledališki sezoni 2005/06 (med drugim tudi v *Epu o Gilgamešu*)
- nagrada zlati smeh na festivalu Dnevi satire Teni Štivičič za najboljše besedilo festivala (*Fragile!*)
- posebna nagrada žirije na Dnevih satire predstavi *Fragile!*
- nagrada 14. kotorskega festivala otroškega gledališča Branku Potočanu za režijo *Kekca*
- nagrada 14. kotorskega festivala otroškega gledališča Olgi Grad za vlogo Pehte v *Kekcu*
- velika nagrada Boršnikovega srečanja predstavi *Fragile!*
- Boršnikova nagrada Jerneju Lorenciju za režijo predstave *Ep o Gilgamešu*
- Boršnikova nagrada za estetski preboj Ivici Buljanu za režijo *Ene in druge*

- Boršnikova nagrada Marinki Štern za vlogo Inse Breydenbach v predstavi *Ena in druga*
- Boršnikova nagrada Janji Majzelj za vloži Mile v *Fragile!* in Elaine v *Eni in drugi*
- Boršnikova nagrada Mitji Vrhovniku Smrekarju za glasbo v predstavi *Ena in druga*
- Boršnikova nagrada Belindi Škarica za kostumografijo v predstavah *Ep o Gilgamešu* in *Kvartet* (E. P. I. center in MGL)
- Boršnikova nagrada Branku Hojniku za scenografijo predstav *Ep o Gilgamešu* ter *Za zdaj nikjer* in *Bolezen mladosti* (oboje SNG Drama Ljubljana)

2007

- odličje Marija Vera, igralsko priznanje ZDUS za življenjsko delo, Niku Goršiču
- Grün-Filipičeva nagrada Nebojši Popu Tasiću za dosežke v slovenski dramaturgiji, med drugim tudi za dramaturgiji predstav SMG *Poroka* in *Ep o Gilgamešu*
- nagrada Veljko Maričić za najboljšo mlado igralko na Mednarodnem festivalu malih odrov na Reki Katarini Stegnar za vlogo Tjaše v *Fragile!*
- posebna nagrada Veljko Maričić na Mednarodnem festivalu malih odrov na Reki za novo gledališko resničnost predstavi *Fragile!*

- povezovanje z nevladnim sektorjem

Slovensko mladinsko gledališče vstopa v koprodukcije z nevladnimi organizacijami (koproducenti) iz Slovenije in tujine in drugimi javnimi zavodi v Ljubljani.

2004: *Poroka* (koprodukcija z Društvom B-51 in festivalom Gledališke konfrontacije, Lublin)

2006: *Kitov trehuh* (koprodukcija z gledališčem Teatro Petra, Bogota)

Kleist (koprodukcija z Umetniškim društvom Konj)

2007: *Pekarna Mišmaš* (koprodukcija z Mini Teatrom Ljubljana)

Rekvjem za metamorfozo (koprodukcijo z neodvisno skupino Troubleyn/ Antwerpen Jana Fabra)

Don Juan. Kdo? (koprodukcija z neodvisno skupino The Athletes of the Heart/ London)

Nor na Vincenta (koprodukcija z Mini Teatrom Ljubljana)

Dance or Die (koprodukcija z Bunkerjem)

Razstava Vipotnikovega plakata (sodelovanje z MGLC)

- vključevanje v razvojne projekte MOL

MOL našega gledališča doslej ni vključevala v svoje razvojne projekte.

Ocena uspeha delovanja javnega zavoda v obdobju 2004-2007

Obdobje med leti 2004 in 2007 štejemo kot uspešno, saj o tem zgovorno pričajo kazalci, ki so nam na razpolago.

a.) Vsebinska širitev programa oz števila premier

2004: 4, 2005: 5; 2006: 5 in 2007: 8

b.) Nagrade in priznanja slovenske in tuje strokovne javnosti

2004: 4; 2005: 8; 2006: 18 (rekord v zgodovini SMG) in 2007 (4)

c.) Slovensko mladinsko gledališče ostaja vodilna sila na področju gostovanj v tujini, kar pomeni, da ustvarjamo predstave, ki so po svoji kakovosti primerljive s kakovostno gledališko produkcijo v globalnem smislu in jih zato selektorji izbirajo in prikazujejo v najbolj referenčnih okvirih (pomembni mednarodni festivali in gledališke hiše).

d.) Gostovanja v obdobju od leta 2004 do 2007:

2004: 30 predstav v tujini; 2005: 20 predstav v tujini; 2006: 23 predstav v tujini in 2007: 27 predstav v tujini

2004

Obličja iz peska, Prvi kreativni forum za neodvisne gledališke skupine, Aleksandrijska knjižnica, Aleksandrija, Egipt, 3. 1. 2004

Sneguljčica in sedem palčkov, Zveza kulturnih organizacij, Tolmin, 12. 2. 2004

Preganjanje in umor Jean-Paula Marata, Prešernovo gledališče Kranj, 16. 2. 2004

Sen kresne noči, Kulturni dom Mengeš, 18. in 20. 2. 2004

Preganjanje in umor Jean-Paula Marata, Sarajevska zima, Sarajevo, 26. 2. 2004

Obličja iz peska, Sarajevska zima, Sarajevo, 26. 2. 2004

Ime rože, HKK Zadar, Zadar, Hrvaška, 9. 3. 2004

Svinčnik piše s srcem, Kulturni dom Janez Trdina, Novo mesto, 1. 3. 2004

»Nič igranja, prosim!« (»No acting please!«), Mestno gledališče Ptuj, 12. 3. 2004

Sneguljčica in sedem palčkov, Cankarjev dom, Ljubljana, 13. 3. 2004

Sneguljčica in sedem palčkov, Istrsko narodno gledališče, Pulj, 25. 3. 2004

Preganjanje in umor Jean-Paula Marata, Iberoameriški gledališki festival Bogote, Bogota, Kolumbija, 7.–11. 4. 2004

Supremat, gledališče Helix, gostovanje v okviru slovesnosti ob pridružitvi novih članic Evropski uniji, Dublin, Irska, 3.–5. 5. 2004

Sen kresne noči, festival ob stoletnici gledališča Abbey (Abbeyonehundred), Abbey Theatre, Dublin, Irska, 12.–15. 5. 2004

Sen kresne noči, Kulturni dom Mengeš, 25. 5. 2004

Učna ura, Slovenski festival komornega gledališča SKUP, Ptuj, 31. 5. 2004

Učna ura, Dnevi satire, Zagreb, Hrvaška, 2. 6. 2004

Sneguljčica in sedem palčkov, Festival TIBA, Beograd, 8. 6. 2004

Ime rože, Ljubljanski grad – ob podelitvi nagrade kresnik, 23. 6. 2004

Pika, Studenec, 2. 7. 2004

Učna ura, Zlati lev, Umag, 3. 7. 2004

Tri sestre, Bitef, Beograd, 22. in 23. 9. 2004

Tri sestre, MOT, Skopje, 26. 9. 2004

Kekec, Pikin festival, Velenje, 1. 10. 2004

Poroka, festival Gledališke konfrontacije, Lublin, Poljska, 9. 10. 2004

Poroka, Borštnikovo srečanje, Maribor, 27. 10. 2004

Preganjanje in umor Jean-Paula Marata, Mednarodni Cervantesov festival, Guanajuato in León, Mehika, 19.–21. 10. 2004 ter 23. in 24. 10. 2004

Pika, Žalec, 14. 12. 2004

Kekec, Slovenj Gradec, 21. 12. 2004

2005

Kekec, Ribnica na Dolenjskem, 26. 1. 2005

Učna ura, Tolmin, 1. 2. 2005

Sneguljčica in sedem palčkov, Teatri di Vita, Bologna, Italija, 18.–19. 2. 2005
Sneguljčica in sedem palčkov, Sarajevska zima, Sarajevo, 26. 2. 2005
Sneguljčica in sedem palčkov, HKK Zadar, Zadar, 10. 3. 2005
Kekec, Cankarjev dom, Ljubljana, 16. 4. 2005
Učna ura, Nova Gorica, 13.–16. in 21.–23. 4. 2005
Kekec, Trbovlje, 5. 5. 2005
Kekec, Ruše, 7. 5. 2005
Kekec, Ptuj, 17. 5. 2005
Kekec, Celje, 18. 5. 2005
Kekec, Maribor, 20. 5. 2005
Kekec, Pliberk, Avstrija, 21. 5. 2005
Kekec, Brežice, 24. 5. 2005
Kaspar, SKUP, Ptuj, 27. 5. 2005
Kekec, Domžale, 31. 5.–2. 6. 2005
Othella, Dnevi satire, Zagreb, 3. 6. 2005
Kekec, Šmartno ob Paki, 6. 6. 2005
Kekec, Velenje, 6. 6. 2005
Kekec, Krško, 24. 6. 2005
Kekec, Lent, Maribor, 27. 6. 2005
Lulubaj, Primorski poletni festival, Koper, 29. 6. 2005
Kraljica Margot, Primorski poletni festival, Koper, 9. in 10. 7. 2005
Kaspar, Zlati lev, Umag, 12. 7. 2005
Ime rože, Mesto gledališče, Budva, 16. 7. 2005
Kraljica Margot, Mesto gledališče, Budva, 17. 7. 2005
Kaspar, Mittelfest, Čedad, Italija, 22. 7. 2005
Kaspar, MOT, Skopje, 24. 9. 2005
Kdo se boji Tennesseeja Williamsa?, Mednarodni gledališki festival Cesar Campodónico – gledališče Galpón, Montevideo, Urugvaj, 30. 9.–2. 10. 2005
Kekec, Prevalje, 3. 10. 2005
Kekec, festival Zlata paličica, Ljubljana, 6. 10. 2005
Kdo se boji Tennesseeja Williamsa?, Mercosur, Córdoba, Argentina, 8. in 9. 10. 2005
Kraljica Margot, Borštnikovo srečanje, Maribor, 17. 10. 2005
Kraljica Margot, MES, Sarajevo, 23. 10. 2005
Kekec, Sežana, 28. 10. 2005
Kekec, Žalec, 6. 12. 2005
Che Guevara, Novo mesto, 12. in 13. 12. 2005
Kekec, Novo mesto, 20. 12. 2005

2006

Kekec, Domžale, 13. 2. 2006
Mary Poppins, Maribor, 15. 2. 2006
Sen kresne noči, Kamnik, 1. in 2. 3. 2006
Che Guevara, Sarajevska zima, Sarajevo, 11. 3. 2006
Ep o Gilgamešu, Teden slovenske drame, Kranj, 24. 3. 2006
Che Guevara, Teden slovenske drame – spremljevalni program, Kranj, 26. 3. 2006
Kraljica Margot, Iberoameriški gledališki festival Bogote, Bogota, Kolumbija, 5.–9. 4. 2006
Kitov trehuh, Iberoameriški gledališki festival Bogote, Bogota, Kolumbija, 12. in 13. 4. 2006
Walter Parsifal, Maribor, 23. 4. 2006
Fragile!, Marulićevi dnevi, Split, 27. 4. 2006
Kaspar, Festival malih odrov, Reka, 4. 5. 2006

Fragile!, Dnevi satire, Zagreb, 3. 6. 2006
Che Guevara, Festival Carniola, Kranj, 4. 7. 2006
Kekec, Kottorski festival gledališča za otroke, Kotor, 5. 7. 2006
Ena in druga, MOT, Skopje, Makedonija, 26. 9. 2006
Ena in druga, Bitef, Beograd, Srbija, 28. 9. 2006
Sneguljčica in sedem palčkov, Pliberk, Avstrija, 30. 9. 2006
Ime rože, Teatri di Vita, Bologna, Italija, 6.–8. 10. 2006
Fragile!, Festival postjugoslovanskega gledališča, Rim, Italija, 12. in 13. 10. 2006
Ep o Gilgamešu, Borštnikovo srečanje, Maribor, 15. 10. 2006
Fragile!, Borštnikovo srečanje, Maribor, 22. 10. 2006
Ena in druga, Borštnikovo srečanje, Maribor, 23. 10. 2006
Fragile!, Hrvatska kazališna kuća, Zadar, Hrvaška, 9. 11. 2006
Svinčnik piše s srcem, Gorica, Italija, 23. 11. 2006
Kekec, Murska Sobota, 12. in 13. 12. 2006
Sneguljčica in sedem palčkov, Izola, 16. 12. 2006
Kekec, Tolmin, 19. 12. 2006

2007

Ena in druga, Novo mesto, 8. in 9. 1. 2007
Walter Parsifal, Lendava, 12. 2. 2007
Svinčnik piše s srcem, Lendava, 13. 2. 2007
Ena in druga, ZKM, Zagreb, Hrvaška, 27. 2. 2007
Fragile!, Žalec, 12. in 13. 3. 2007
Fragile!, Sarajevska zima, Sarajevo, Bosna in Hercegovina, 16. 3. 2007
Fragile!, Murska Sobota, 20. in 21. 3. 2007
Sen kresne noči, Lendava, 22. 3. 2007
Somrak bogov, Drama SNG Maribor, Maribor, 18. 4. 2007
Fragile!, Festival malih odrov, Reka, Hrvaška, 3. 5. 2007
Pika, Pliberk, Avstrija, 12. 5. 2007
Fragile!, Kamnik, 16. in 17. 5. 2007
Fragile!, Sterijevo pozorje, Novi Sad, Srbija, 27. 5. 2007
Kekec, Kluže, 8. 7. 2007
Fragile!, Mittelfest, Čedad, Italija, 21. 7. 2007
Somrak bogov, Zagreb, Hrvaška, 17. 9. 2007
Fragile!, Divadelná Nitra, Nitra, Slovaška, 26. 9. 2007
Don Juan. Kdo?/Don Juan. Who?, Shunt Vaults, London, Združeno kraljestvo, 3.–5. 10. 2007
Sneguljčica in sedem palčkov, Mednarodni Cervantesov festival, León, Mehika, 9.–10. 10. 2007
Sneguljčica in sedem palčkov, Mednarodni Cervantesov festival, Guanajuato, Mehika, 12.–14. 10. 2007
Sneguljčica in sedem palčkov, Querétaro, Mehika, 16. 10. 2007
Sneguljčica in sedem palčkov, Ciudad de México, Mehika, 18. 10. 2007
Somrak bogov, Borštnikovo srečanje, Maribor, 23. 10. 2007
Somrak bogov, MES, Sarajevo, Bosna in Hercegovina, 29. 10. 2007
Fragile!, Europalia, Bruselj, Belgija, 27.–29. 11. 2007
Kekec, SSG Trst, Italija, 3.–5. 12. 2007
Jašek, Koper, 10. 12. 2007
Pekarna Mišmaš, Žalec, 13. 12. 2007
Fragile!, Slovenj Gradec, 14. 12. 2007

Pekarna Mišmaš, Nova Gorica, 15. 12. 2007
Fragile!, PG Kranj, 19. 12. 2007

Ključne težave pri razvoju javnega zavoda

Ključne težave pri razvoju zavoda se v tem trenutku kažejo predvsem glede infrastrukture in tehnične opreme.

a.) Investicije v stavbo ter tonsko, lučno in scensko opremo

Ker smo na te točki odvisni tudi od subvencij ustanoviteljice Mestne občine Ljubljana, se število investicij zmanjšuje v skladu z zniževanjem subvencij MOL (2004: 94.825 €; 2005: 82.171 €; 2006: 118.674 € in 2007: 43.365 €).

Zaradi zastarele tehnologije imamo težave pri kakovostni realizaciji gledaliških projektov. Vedno težje uresničujemo gledališke vizije naših režiserjev, se pravi, da težko konkuriramo na mednarodni gledališki sceni, kjer se pojavljamo.

Tudi gledalcem vedno težje zagotavljamo pogoje za obisk gledališča, npr. neustrezne sanitarije za obiskovalce spodnje dvorane. Na nobenem izmed prizorišč na Vilharjevi 11 dostop ni urejen za invalide, se pravi za obiskovalce s posebnimi gibalnimi potrebami.

b.) Uporaba poslopja Stare pošte na Robbovi

SMG uporablja dvorano, ki smo jo v dogovoru z MOL prenovili sami, skladišče in stanovanje v poslopiju Stare pošte na Robbovi. Če poslopja ne bi mogli več uporabljati, nas bi to izjemno prizadelo, zmanjšalo bi naš program (kadar so prireditve v Festivalni dvorani zaradi hrupa mi ne moremo igrati naših predstav), povišalo stroške skladiščenja scenografij (najem novega skladišča, bolj zapletena in dolgotrajna logistika) in povišalo stroške produkcije predstav (najem stanovanja za sodelavce iz tujine: koreografi, scenografi, režiserji itd.).

c.) Novo poslopije SMG

Poslopije na Vilharjevi 11, kjer delujemo že več kot pol stoletja in je še vedno v postopku denacionalizacije, ne ustreza standardom sodobnega gledališča. Ima pa dve veliki prednosti, in sicer bližina središča mesta in tradicija, ki je povezana z našimi prostori. V naslednjem desetletju bo potreben razmislek o novih, sodobnejših prostorih za vadbo in uprizarjanje predstav, ki pa morajo biti čim bližje središču mesta, v območju s pridihom ustvarjalnosti in ne s pridihom konzuma, saj bi neprimerna lokacija lahko pomenila izgubo zahtevnega občinstva, ki ga imamo in s tem kmalu tudi konec enega redkih gledališč na Slovenskem, katerega produkcija je primerljiva z najboljšimi gledališči iz tujine.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju javnega zavoda v obdobju 2008 do 2011

1. CILJ: Povišanje deleža lastnih sredstev in deleža sredstev, pridobljenih od Evropske Unije

Ukrepi: Slovensko mladinsko gledališče ima zaradi nekomercialne in eksperimentalne usmeritve nizek delež sredstev, ki jih ustvari na trgu. Kljub temu, da umetniške usmeritve ne nameravamo spreminjati, želimo doseči večji delež sredstev, ki jih bomo pridobili na trgu, torej s prodajo vstopnic in ostalimi tržnimi dejavnostmi. Če je ta delež v letu 2006 znašal približno 6 %, je načrt SMG do leta 2011 ta delež z ustrezno promocijo in kakovostnimi

nekomercialnimi predstavami dvigniti na 14 %, na različnih razpisih EU pa nameravamo do leta 2011 s kakovostno sestavljenimi vlogami in prepričljivim programom delež sredstev, ki jih bomo pridobili od EU, povečati z zdajšnjih 0% na 2 % vseh pridobljenih sredstev.

Pričakovani učinki: Večja neodvisnost od javnih sredstev in več možnost za investicijsko vzdrževanje in opremo, ki je eden najbolj perečih problemov gledališča ter za promocijske aktivnosti.

Kazalniki: Povečanje lastnih sredstev s 6 % na 14%, povečanje deleža sredstev od evropskih institucij z 0% na 2 %.

2. CILJ Revitalizacija marketinških in promocijskih aktivnosti SMG

Ukrepi: V okviru marketinških ter promocijskih aktivnosti je dolgoročni cilj Slovenskega mladinskega gledališča predstavljati se na enovit in inovativen način, ki bo obenem predstavljal tudi prvi korak v želji dolgoročnejšega celovitega repozicioniranja SMG na slovenskem umetniškem prizorišču in v širšem slovenskem in tujem medijskem okolju. Ta cilj vključuje predvsem vzpostavitev, revitalizacijo in poenotenje vizualne infrastrukture in nomenklature, delno standardizacijo tiskovin in publikacij, formalizacijo sodelovanja s ponudniki oblikovalskih in grafičnih storitev, prenovu spletne strani, analizo ter definiranje pojma občinstvo SMG, poenotenje in sistematizacijo adrem, program zvestobe, oblikovanje zemljevida medijev, vzpostavitev pogojev za trajnejše sodelovanje, predvsem v smislu medijskega pokroviteljstva, nove baze podatkov, ki omogočajo boljšo komunikacijo z mediji ter direktni marketing in oblikovanje in trženje posebnih ponudb za podjetja ter pridobivanje pokroviteljev za večje sklope prireditev.

Pričakovani učinki: Večja prepoznavnost gledališča doma in v tujini, posledično večji pričakovani delež sponzorskih sredstev, večje število obiskovalcev.

Kazalniki: Povečanje števila gledalcev za 20 %

3. CILJ: Povečanje sponzorskih sredstev

Ukrepi: SMG zaenkrat ni prav uspešno pri pridobivanju sponzorskih sredstev. Ob vedno večjih zaprekah in težavah, ki jih doživlja sponzoriranje kulture, pa je potrebno ob izjemno visoki gospodarski rasti, ki je za Slovenijo pričakovana tudi v prihodnjih letih, izboriti čim večji delež sponzorskih sredstev tudi za SMG. V tan amen nameravamo izpeljati agresivno in za morebitne sponzorje privlačno kampanjo za povečanje deleža sponzorskih sredstev. Sponzorska sredstva nameravamo pridobiti v različnih oblikah, predvsem v obliki generalnega sponzorstva, sponzoriranja posameznih predstav in sponzoriranja posameznih dogodkov. Zasebna sredstva si bomo prizadevali doseči tudi v drugačnih oblikah, predvsem v okviru javno zasebnega partnerstva, ki ga omogoča nova zakonodaja.

Pričakovani učinki: Večja neodvisnost od javnih sredstev in več možnost za investicijsko vzdrževanje in opremo, ki je eden najbolj perečih problemov gledališča ter za promocijske aktivnosti.

Kazalniki: Tudi sponzorska sredstva morajo do leta 2011 v vsakem letu doseči vsaj 2 % vseh pridobljenih sredstev SMG.

4. CILJ Reorganizacija in zmanjšanje števila zaposlenih v tehničnem sektorju SMG

Ukrepi: Na podlagi enoletnih izkušenj sodimo, da je v določenih sektorjih v SMG število zaposlenih previsoko. Omenjeno velja predvsem za tehnični sektor, kjer je očitno, da je zaposlenih preveč. V skladu z racionalizacijo porabe javnih sredstev nameravamo v SMG do konca leta 2011 reorganizirati notranje organizacijske enote in izboljšati razporejanje

zaposlenih V ta namen pričakujemo od financerjev ustrezno protivrednost oziroma povečanje programskih sredstev.

Pričakovani učinki: Racionalizacija porabe proračunskih sredstev. Predvidevamo prihranek pri plačah javnih uslužbencev v višini približno 70.000 € na leto.

Kazalniki: Zmanjšanje števila zaposlenih za 5 % do leta 2011.

5. CILJ Kvantitativno in kvalitativno povečanje repertoarnih premier, premier v soprodukcijah ter gostovanj

Ukrepi: Povečanje kakovosti in števila predstav je eden temeljnih dolgoročnih ciljev gledališča, prav tako povečanje predstavitev, ki opozarjajo na mednarodno usmeritev SMG ter omogočajo lažjo izvedbo gostovalne politike, v perspektivi tudi mednarodnih koprodukcij. Del tega je tudi vpetost SMG v mednarodne gledališke tokove in mreže (IETM, IITM, Evropska gledališka konvencija) in ki bo zagotavljalo še večjo navzočnost gledališča v evropskem in zunajevropskem prostoru.

Pričakovani učinki: Večja prepoznavnost gledališča v Evropi in s tem promocija Ljubljane in Slovenije izven meja države.

Kazalniki: Članstvo v vseh pomembnejših evropskih gledaliških združenjih v obdobju od 2007-2011.

6. CILJ Celovita ureditev arhiva in oblikovanje muzejske zbirke SMG

Ukrepi: V petdesetih letih se je v SMG odigralo veliko predstav, ki so močno vplivale na razvoj slovenskega gledališča. Za nekatere kostume, dele scenografij, fotografije, skice, makete in podobno, kar je ostalo od teh predstav, želimo do leta 2011 urediti prostor, kjer bi bili ti predmeti ustrezno shranjeni oziroma predstavljeni javnosti. V mnogih primerih gre za izjemne umetniške in unikatne stvaritve, ki si zaslužijo ustrezno oskrbo v obliki muzejske zbirke ali vsaj urejenega arhiva.

Pričakovani učinki: Ohranjanje in vzdrževanje slovenske gledališke zgodovine.

Kazalniki: Urejen prostor za arhiv in celovita urejenost vseh arhivskih zbirk SMG v obdobju od 2008-2011.

7. CILJ Nova dvorana oz. gledališko poslopje z ustreznimi prostori za vaje, izvedbo predstav, skladiščenje itd.

Ukrepi: Sedanji prostori SMG niso bili namenjeni gledališkim dvoranam, poleg tega pa so stari že več kot 70 let in s tega gledišča za delovanje sodobnega gledališča povsem neustrezni, hkrati pa je zastarela tudi tehnična oprema. Ljubljana kot prestolnica evropske države potrebuje gledališče z mednarodno primerljivim umetniškim programom visoke kakovosti, ki bo delovalo v ustreznih pogojih. SMG bi tako lahko uveljavilo nov segment ekskluzivnega predstavitvenega mesta najboljših koprodukcijskih predstav, v katere bi vstopali kot enakopravni partnerji, kot tudi velikih predstav pomembnih evropskih in svetovnih režiserjev. Pričakovani učinki: Ljubljana potrebuje sodobno umetniško gledališče, ki bo zahtevnejšim gledalcem ponudilo vrhunsko umetniško gledališče.

Kazalnik: Do leta 2011 vsaj začetek pogajanj in določitev nove lokacije dvorane SMG.

8. CILJ Celovita posodobitev tehnične opreme

Ukrepi: Posodobitev tehnične opreme se nanaša na delo v sedanjih prostorih Slovenskega mladinskega gledališča. Če nam v prihodnjih letih ne bo uspelo v prizadevanjih za novo

dvorano, bo do leta 2011 potrebna celovita tehnična posodobitev opreme v zgornji in spodnji gledališki dvorani. Ta vključuje predvsem prenovo svetlobne in zvočne opreme, ki je večinoma zastarela, dopolnitev pomanjkljive video opreme, ki zavzema vse večji del sodobnih gledaliških predstav in prenova odrsko scenske tehnike.

Pričakovani učinki: Ustvarjanje tehničnih pogojev za normalno delovanje sodobnega gledališča.

Kazalniki: Povečanje sredstev za investicije za vsaj 50 % oziroma od 50.000 do 80.000 € letnih investicij v svetlobno, tonsko in scensko opremo.

5. Mednarodni grafični likovni center

Opis področja dela in poslanstvo javnega zavoda

- *Poslanstvo:*

Mednarodni grafični likovni center je posebni muzej za umetnost tiska, nastalega od 20. stoletja naprej, ki na temelju poslanstva ohranja, proučuje, komunicira in popularizira materialno in nematerialno dediščino umetnosti tiska različnih kulturnih in umetniških opredelitev od 20. stoletja naprej ter ustvarja in predstavlja vizualno umetnost istega časovnega obdobja. Poslanstvo utemeljuje na zbirkah in zbiralni politiki zavoda ter na tradiciji in viziji mednarodnih grafičnih bienalov.

- *Področja dela:*

Evidentira, dokumentira, raziskuje, inventarizira kulturno dediščino na podlagi zbiralne politike in poslanstva zavoda.

Varuje in hrani zbirke, ter jih dopolnjuje v skladu s poslanstvom zavoda in zbiralno politiko.

Razvija vlogo osrednje slovenske kulturne institucije za področje grafike v sodelovanju s sorodnimi galerijami in muzeji.

Pripravlja študijske razstave iz svoje zbirke in tem sodeluje z domačimi in tujimi galerijami in muzeji ter drugimi ustanovami.

Prireja mednarodne grafične bienale.

Prireja, prevzema in posreduje študijske in promocijske razstave likovne umetnosti mednarodnih in slovenskih umetnikov in umetnic ter umetnostnih slogov in tematik.

Izdaja tiskano umetnost v raznih tehnikah in oblikah od klasičnih grafik do efemerne umetnosti.

Ureja in vodi stalni kabinet sodobne slovenske in tuje tiskane umetnosti in knjižnico s specializirano literaturo.

Sodeluje s sorodnimi kulturnimi, raziskovalnimi in drugimi institucijami doma in v tujini pri razvijanju relevantnih tem iz sodobne likovne umetnosti.

Pripravlja in izvaja popularizacijske, pedagoške in andragoške programe za različne ciljne skupine.

Organizira in vodi eksperimentalne, pedagoške, andragoške in demonstracijske delavnice grafičnih tehnik za različne uporabnike.

Ohranja vedenja in znanja o starih tiskarskih tehnikah.

Izdaja knjige, kataloge, informatorje in druge tekstovno slikovne publikacije in grafike v tiskanih in elektronskih medijih.

Organizira simpozije, okrogle mize in druge strokovne prireditve.

Ureja in vodi dokumentacijo o strokovnem programu zavoda.

Usklajuje letni program razstav z razstavnimi termini sorodnih institucij.
Trži kataloge, plakate, spominke, izdelke tiskane umetnosti (grafične liste, knjige umetnikov in drugo) in druge predmete, povezane z dejavnostjo.

Izvedeni program javnega zavoda v obdobju 2004-2007

- ključni projekti ki so prispevali k kulturni podobi Ljubljane

- 26. grafični bienale – razstava v Tobačni, praznem proizvodnem objektu, začasna kulturna revitalizacija nekdanjega industrijskega predela Ljubljane;
- 27. grafični bienale – razstave v javnem prostoru Ljubljane in stanovanjih, izpostavitve pomena zasebnega stanovanja kot prostora za sodobno likovno umetnosti;
- organizacija Poletne muzejske noči – usklajen skupni nastop vseh galerij in muzejev v Ljubljani v enotni akciji, ki popularizira galerijsko in muzejsko delo;
- poletne likovne delavnice v parku Tivoli, razvedrilo za otroke in odrasle;
- tečaji grafike in risanja za odrasle, aktivno preživljanje prostega časa;
- poljudne grafične delavnice – Tivolska majica;
- zbirka knjig umetnikov, edina tovrstna specializirana zbirka v Ljubljani in Sloveniji;
- razstave domače in tuje sodobne umetnosti (Eduard Čehovin, Matej Andraž Vogrinčič, Grafika / Grafik, Vezano brez mej, Grafitarji, Point d'ironie, Jože Ciuha, e-a-t, Raymond Pettibon, Najlepše grafike, Prva linija, Simultanke, Partizanski tisk, Artcoustics, Privlačnost matrice, Alan Hranitelj, Street art; Edvard Zajec, Odprtje Državičinih arhivov, Slikarjevo oko in fotoaparati, Matjaž Vipotnik, Ferogrami);
- nagrada Najlepša slovenska knjiga v kategoriji umetniška monografija in bibliofilske izdaje za knjigo *Partizanski tisk* (podelilo Strokovno združenje založnikov in knjigotržcev pri Gospodarski zbornici Slovenije na 21. knjižnem sejmu leta 2005 v Cankarjevem domu);
- pohvala mednarodne žirije oblikovalcu Borisu Balantu za knjigo *Alan Hranitelj, Kostumografija 1986-2006* na Bienalu 03, Bienalu vidnih sporočil Slovenije, oktobra 2007 v Narodni galeriji;
- začetek adaptacije pritličnih prostorov Tivolskega gradu v kavarno-galerijo.

- Investicije

- delni razvod ogrevanja (delno pritličje, 2.nadstropje),
 - delna prenova parketa in sten,
 - strelovod, delno popravilo strehe,
 - obnova oken v 2. nadstropju,
 - delna sanacija fasade in dela notranjih sten objekta (beljenje),
 - širitev računalniške in telefonske mreže,
 - gradbena in adaptacijska dela za kafe-galerijo,
 - odkupi likovnih del.
- zagotavljanje dostopnosti (število prodanih vstopnic, število obiskovalcev, izposoja, ciljno občinstvo ipd.)

Število prodanih vstopnic (MGLC vodi evidenco od leta 2005):

leto 2005: 9126

leto 2006: 9044

Število obiskovalcev:

leto 2004: 20.452

leto 2005: 23.476

leto 2006: 21.246

leto 2007 (do novembra): 21.318

Izposoja: MGLC izposoja gradivo le muzejskim in galerijskim institucijam za razstave.

Ciljno občinstvo MGLC je zelo razvejano. Z izdajanjem grafik, diferenciranimi pedagoškimi in popularizacijskimi programi in razstavami nagovarja umetnike, intelektualce, zbiratelje, ljubitelje umetnosti ter vrtce, šole, družine, študente, upokojence, prebivalce Ljubljane in turiste. V zadnjih letih je opazen trend povečevanja števila obiskovalcev, razen v letu 2007.

- odmevnost izvedbe programa javnega zavoda v strokovni javnosti in v medijih

Na podlagi evidentiranih in dokumentiranih objav, ki jih vodi MGLC, je število odzivov v medijih naslednje (tiskani mediji, TV in radio):

2004 – objav 219

2005 – objav 273

2006 – objav 388

2007 (do novembra) – objav 347

2004 - november 2007: 1227 objav.

Opazen je trend povečevanja števila objav in s tem povezano odmevnostjo programa MGLC. Strokovni delavci MGLC sodelujejo na strokovnih srečanjih v Sloveniji in na tujem. Pedagoške in popularizacijske akcije so dobro obiskane.

- povezovanje z nevladnim sektorjem

MGLC sodeluje in se povezuje z nevladnim sektorjem v vseh segmentih dela (muzejskem, izdajateljskem, razstavnem in pedagoško popularizacijskem). Posebnost MGLC med muzeji in galerijami v Sloveniji je, da velik del pedagoških aktivnosti izvaja v sodelovanju z nevladnim sektorjem (MGLC koordinira pedagoške aktivnosti nevladnega sektorja, ki so vsebinsko vezane na aktivnost MGLC).

- vključevanje v razvojne projekte MOL

MGLC nima podatkov, da bi katero koli dejavnost MOL vključil v svoje razvojne projekte.

Ocena uspeha delovanja javnega zavoda v obdobju 2004-2007

Vodstvo in svet MGLC ocenjujeta delo MGLC za dobro ter v skladu s poslanstvom in sprejeto strategijo. V zadnjih letih se je povečalo število obiskovalcev in število pedagoških aktivnosti, izdajati so začele strokovne knjige na teme iz sodobne likovne umetnosti ali vizualne kulture, sodelovanje s sponzorji je ustaljeno, razstave so odmevne, strokovne in vizualno privlačne, inicirane so akcije za popularizacijo kulture kot Poletna muzejska noč, izdajajo se grafični listi, ki so oblika založniškega subvencioniranja živim likovnim ustvarjalcem. Delo MGLC zadovoljuje potrebe tako širše javnosti kot umetnostno zgodovinske stroke, vzpostavljeno je povezovanje med javnimi in zasebnimi muzeji in galerijami v Sloveniji, sodelovanje z zasebnim sektorjem je dobro, adaptira se kavarna-galerija kot prostor povezovanja ljubiteljev umetnosti in sprehajalcev parka Tivoli, ohranjanja in širi se znanje o zgodovinskih grafičnih tehnikah, kot so sitotisk, jedkanica, lesorez.

Ključne težave pri razvoju javnega zavoda

1. Pomanjkanje galerijskih prostorov za bienalsko razstavo – veliko razstavišče.
2. Manjko stalnega koordinatorja za andragoško pedagoške projekte.
3. Pomanjkanje oziroma skromna sredstva za informiranja javnosti o programu MGLC.
4. Adaptacija galeriji za dosego muzejskih standardov za razstavljanje (osvetlitev, vlaga, temperatura).
5. Dodatna oprema za depo.
6. Premajhna sredstva za nakupe del za zbirko.
7. Premajhna sredstva za mednarodno povezovanje.
8. Temeljitejše vsebinsko povezovanje z razvojnimi in akcijskimi načrti mesta in države.
9. Manjko koordinacije kulturnih, turističnih in gospodarskih aktivnosti v Ljubljani.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja javnega zavoda v obdobju 2008-2011.

	<i>zbirka</i>	<i>razstave, grafični bienale</i>	<i>založništvo</i>	<i>pedagoške, popularizacijske, andragoške aktivnosti</i>
<i>cilji</i>	- postati referenčna zbirka knjig umetnikov na svetu; - ohraniti vodilno mesto med grafičnimi zbirkami v Sloveniji	- javnosti predstaviti aktualne likovne vsebine - ohraniti vodilno vlogo med svetovnimi grafičnimi bienali in trienali; - vključiti ogled razstav v	- izdajati knjige, katerih vsebine zapolnjujejo manjko v stroki; - zalagati izdajo grafičnih listov kot »subvencijo« umetnikom in	- približati pomen sodobne likovne umetnosti v sodobni družbi; - obrazložiti vsebine sobodne likovne umetnosti najširši javnosti

		<i>prostodejavnostne aktivnosti posameznika</i>	<i>tržni prihodek MGLC</i> <i>- povezati tisk z računalniško tehnologijo</i>	<i>- ohraniti vedenje o starih grafičnih tehnikah</i> <i>- ponuditi galerijo kot socializacijski prostor</i>
<i>ukrepi</i>	- več finančnih sredstev za odkupe; - pridobiti darovalce; - sodelovanje z antikvarjati; - predstavljati javnosti vsebine in pomen zbirke	- intenzivno preučevanje lokalnega in mednarodnega sodobnega likovnega dogajanja; - interdisciplinarno povezovanje; - strukturirano obveščanje javnosti o dejavnosti; - pridobitev velikega razstavnega prostora	- povezovanje s likovnimi teoretiki in strokovnjaki drugih kulturnih disciplin; - intenzivno spremljanje mlajše generacije grafikov; - sodelovanje z akterji na trgu umetnin - opremiti grafične ateljeje z računalniško tehnologijo	- odprtje kavarnе-galerije; - stalni koordinator programa; - uvajanje novih vsebin; - povezovanje z drugimi akterji pedagoških aktivnosti
<i>pričakovani učinki</i>	- povečano število del v zbirki; - povečano število uporabnikov; - povečano število referenc v strokovni literaturi	- ohranitev kakovosti, zanimivosti in aktualnosti razstav sodobne likovne produkcije; - ogledi razstav kot urbani način življenja - postaviti Ljubljano kot vodilni center razstavne ponudbe v prostoru Alpe-Jadran	- večje število referenc v strokovni literaturi; - povečanje aktivnosti na trgu s sodobnimi grafikami - ohranitev kakovosti grafične produkcije; - povečanje prihodkov umetnikov s prodajo grafik	- razumevanje sodobne likovne umetnosti; - ustvarjanje kot način preživljanja prostega časa
<i>kazalci</i>	- povečano število del v	- obiskanost	- število prodanih	- oživitev Tivolskega

uspešnosti	zbirki; - povečano število uporabnikov zbirke; - povečano število referenc v strokovni literaturi	razstav; - odmevnost v medijih, - prisotnost likovne umetnosti v življenju ljudi; - dostopnost ogleda razstav; - večje vedenje o spodobni likovni umetnosti; - povečanje pomena ustvarjalnosti v sodobnem življenju - splošni ugled MGLC	katalogov; - število prodanih ali kompensiranih grafik - splošni ugled grafike	gradu na osi med Ljubljanskim gradom in parkom Tivoli
-------------------	--	---	---	--

Pripravili:

Lilijana Stepančič, Helena Podgorelec, Matej Zonta

Direktorica MGLC:

Lilijana Stepančič

6. Pionirski dom – Center za kulturo mladih

Opis področja dela in poslanstvo zavoda za leta od 2004 do 2007

Pionirski dom – Center za kulturo mladih, ki s tem imenom deluje od leta 1963, je ena od vodilnih ustanov na področju izvajanja programov za kreativno preživljanje prostega časa otrok, mladine in odraslih. V nekaj desetletjih je bilo v različne programe ustvarjanja in izobraževanja vključenih preko sto tisoč otrok in mladostnikov. Slogan zavoda »**TRADICIJA in KVALITETA**«, bomo dopolnjevali z vsebinami in programi, ki bodo slogan dopolnili še s pravico do **SVOBODNE IZBIRE** za **MOJ PROSTI ČAS** in v ta namen mladim ponujali široko paleto raznovrstnih dejavnosti.

Pionirski dom - Center za kulturo mladih je skozi desetletja svojega delovanja pomembno vplival na vzpodbujanje, izobraževanje ter udejanjanja otrok in mladine na kulturnem, jezikovnem, plesnem ter prireditvenem področju. Organiziranje tečajev, krožkov, delavnic, seminarjev in drugih oblik dejavnosti za otroke in mladino ter pedagoške delavce, ustanavljanje knjižnic in čitalnic, organizacija in skrb za zabavno življenje mladine s prirejanjem plesov, gledaliških, filmskih in drugih predstav, proučevanje organizacije in metod dela za otroke in mladino, sodelovanje in izmenjava na področju vzgoje otrok in mladine, kot osnovnega poslanstva Pionirskega doma, je imel pomemben vpliv pri razvoju otrok in mladine tako v Ljubljanski regiji kot tudi širše.

Kljub velikim spremembam na področju šolstva, ki je v svoje programe v večji meri vključilo programe, katere izvaja zavod, bomo svoje poslanstvo razvijali v oblikovanje posebne in pomembne institucije, usmerjanje v učenje in vzgojo mladih za kreativno preživljanje prostega časa, na spoznavanju ter učenju jezikov in kultur Evrope in Sveta. Zavod bo izvajal programe, s katerimi bo dopolnjeval šolski sistem na področjih, ki so izjemnega pomena za razvoj in poznavanje otrokovega razvoja otrok in mladine ter starejših. Zavod bo v vse programe vnesel vrednote in principe spoznavanja in spoštovanja različnosti ter vzpodbujal medvrstniški in medgeneracijski dialog in sodelovanje. **Zavod bo razvijal dejavnosti in ponujal programe, s katerimi bo postal pomemben izvajalec programov namenjenim kreativnemu preživljanju prostega časa in tako vplival na kakovost razvoja in življenja otrok, mladih in odraslih. Ponujeni programi bodo oblikovani na zavedanju, da je prosti čas pomembno sredstvo socializacije človeka, ki pripomore k oblikovanju medsebojnih odnosov v obstoječi družbi. Le tako zasnovani programi odpirajo možnosti neomejene kreativnosti, pridobivanju novih znanj in vzpodbujajo ustvarjalni dialog.**

Ključni projekti, ki so pomembno prispevali h kulturni podobi Ljubljane

V celoletne dejavnosti Pionirskega doma je letno vključenih 700 otrok, v šolskem letu 2007/08, je vključenih že okrog 1000 otrok. Število se je povečalo v zadnjih dveh šolskih letih. V programe učenja jezikov in kultur narodov je vključenih okrog 60 % otrok, in v ostale programe 40 % otrok in mladostnikov. V Pionirskem domu imamo razpisanih okrog 30 različnih jezikovno, kulturno - ustvarjalnih programov oz. delavnic.

Pomembni projekti

- izvedba mednarodnega Otroškega festivala gledaliških sanj
- bogata ponudba gledaliških predstav, s katerimi udeleženci gledališke delavnice iz PD obi-skujejo številne kraje v Sloveniji in tujini
- izvedba prvega otroškega in mladinskega mednarodnega festivala ZOOM festival (video in filmski festival)
- izvedba prvega naravoslovnega festivala Hokus - Pokus za otroke in mlade za ljubljansko regijo. Naravoslovna delavnica v PD je prva tovrstna delavnica, ki usmerja in uvaja otroke v spoznavanje naravoslovja. Projekt je zanimiv tako z vidika naravoslovne, pedagoške in didaktične stroke.
- organiziranje kulturnih dni za osnovnošolske otroke Ljubljane in širše
- novoletna in pustna praznovanja za vrtce in osnovne šole Ljubljane in širše
- počitniško varstvo med počitnicami in prazniki
- slikarska kolonija (med počitnicami)
- gledališka šola (med počitnicami)

- plesna šola (med počitnicami)
 - od vselitve v prostore na Komenskega 9, nastaja otroški in mladinski ART center, ki bo predvidoma odprt v prvi polovici leta 2008. ART center bo prvi tovrsten v Sloveniji in pomeni veliko pridobitev za mesto Ljubljana
 - nedeljske otroške glasbene in druge tematske matineeje (Festinice)
 - sredini glasbeni večeri (Festine)
 - raziskovalna in ustvarjalna rojstno dnevna praznovanja
 - udeležba mladih na mednarodnih izpitih preverjanja znanj tujih jezikov in podelitev med-narodnih certifikatov o uspešno opravljenih izpitih za vse stopnje in jezike, katere obiskujejo otroci in mladostniki
- Pionirski dom - Center za kulturo mladih postaja mesto organiziranja številnih kulturnih, modnih, plesnih in drugih družabnih dogodkov.

Festivalna dvorana je mesto kjer se izvede letno okrog 200 v zadnjem letu pa okrog 250, glasbenih, modnih, gospodarskih in izobraževalnih dogodkov. Je prostor za izvedbo družabnih dogodkov v mestu, kjer v naši organizaciji potekajo številni glasbeni in petkovi tematski plesni večeri. Le ti dobivajo vse večjo mednarodno veljavo. Še posebej omenjamo tradicionalni Jenkov ples, s katerim oživljamo tradicijo plesnega mesta.

Plesni center Jenko, kjer izvajamo plesne tečaje namenjene predvsem srednji in starejši generaciji. V sodelovanju s plesnimi šolami in Plesno zvezo Slovenije organiziramo odmevne plesne dogodke.

Investicije

Ker še vedno poteka postopek denacionalizacije, v stavbi izvajamo le nujna investicijska in vzdrževalna dela. V letih od 2004 do 2007 so bila opravljena naslednja dela:

Podatki o investicijskih vlaganjih v nepremičnine in premičnine od leta 2004 do 2007

1. Leto 2004:

a) STAVBA

- instalacija požarnega sistema	6.692.085,10 sit =	27.925,58 €
- zamenjava elektroinstalacij	1.820.288,88 sit =	7.595,93 €
- montaža tehničnega varovanja	794.325,20 sit =	3.314,66 €
SKUPAJ		38.836,17 €

b) OPREMA

- nabava opreme (računalniška oprema, avdiovideo oprema,...)	942.211,11 sit =	3.931,78 €
--	------------------	-------------------

2. Leto 2005

a) STAVBA - ni bilo vlaganj

b) OPREMA

- nabava opreme (računalniška oprema, avdiovideo oprema, pohištvo za učilnice,...)	3.216.429,64 sit =	13.421,92 €
---	--------------------	--------------------

3. Leto 2006

a) STAVBA

- remont in ureditev toplotne postaje	1.000.180,96 sit=	4.173,68 €
- sanacija parketa v Festivalni dvorani	1.919.925,00 sit =	8.011,71 €

SKUPAJ

12.185,39 €

b) OPREMA

- nabava opreme (računalniki, avdiovideo oprema,..) 4.369.318,44 sit= **18.232,84 €**

4. Leto 2007

a) STAVBA

- sanacija parketa v Vili Čira Čara 2.803,64 €
- slikopleskarka dela v Vili Čira Čara 2.040,22 €

SKUPAJ **4.843,86 €**

b) OPREMA

-nabava opreme (računalniška oprema, avdio-video oprema,..) **5.523,43 €**

Zagotavljanje dostopnosti (število prodanih vstopnic,število obiskovalcev, izposoja, ciljno občinstvo)

1. Fizični kazalci poslovanja

Pregledana so bila poročila zadnjih petih let – to je od leta 2002 do 2006. Ugotovljeno je bilo, da se poročila niso pisala po enakem principu in da je ponekod prihajalo do podvajanj. Pri pregledu tabel, ki so priloga k tej točki je predstavljeno nekaj pokazateljev zadnjih petih let.

Prva tabela in graf prikazujeta strukturo prihodkov po virih.

Druga tabela in graf prikazujeta – skupaj prihodke zadnjih petih let in zraven izdatke za plače, materialne stroške in ostale izdatke.

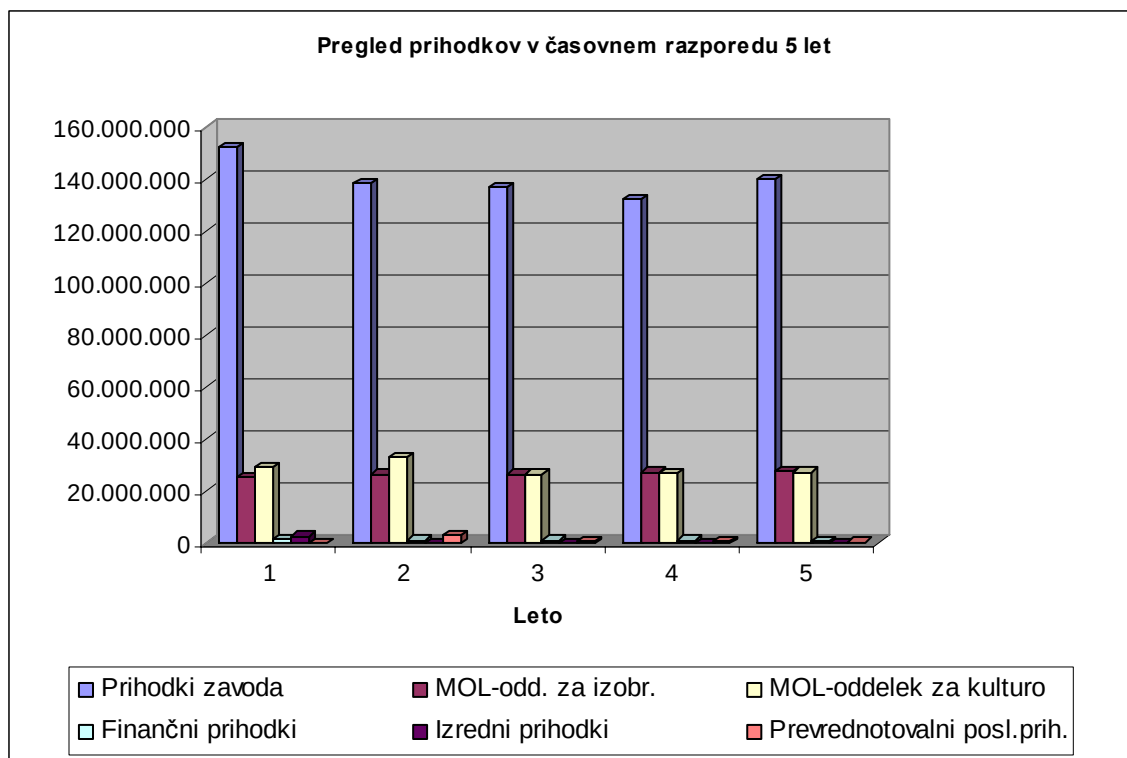
Tretja tabela prikazuje 1. vpisane v dejavnost kulture vsako leto v začetku decembra, ko je vpis definitivno zaključen in ko običajno še ni izpisov. Graf 3 prikazuje skupno število vpisanih, medtem ko pa črtovni prikaz (graf 4) kaže vzpone in padce posameznih dejavnosti.

Četrta tabela in grafi (5,6) prikazujejo isto na jezikovnem oddelku.

Peta tabela in grafi prikazujejo obisk v festivalni dvorani in sicer ločeno na poslovni in tržni najem po letih po številu prireditev in številu obiskovalcev.

	Leto				
	2002	2003	2004	2005	2006
Prihodki zavoda	152.263.657,13	138.199.589,31	136.799.842,65	132.410.055,46	139.728.894,56
Prihodki proračuna MOL-odd. za izobr.	25.382.003,00	26.526.994,00	26.510.214,00	27.277.917,00	27.840.000,00
Prihodki proračuna MOL- oddelek za kult.	29.506.016,00	33.157.082,00	26.621.442,31	26.901.320,00	27.295.037,44
Finančni prihodki	1.855.409,78	1.273.751,60	1.293.222,88	1.293.222,88	887.573,69
Izredni prihodki	2.891.351,00	2,00	41.464,11	41.464,11	38.134,00
Prevrednotovalni posl.prih.	101.000,00	2.943.736,51	759.255,00	759.255,00	443.500,00
SKUPAJ	211.999.437,61	202.101.155,42	192.025.440,95	191.375.252,52	196.233.140,00

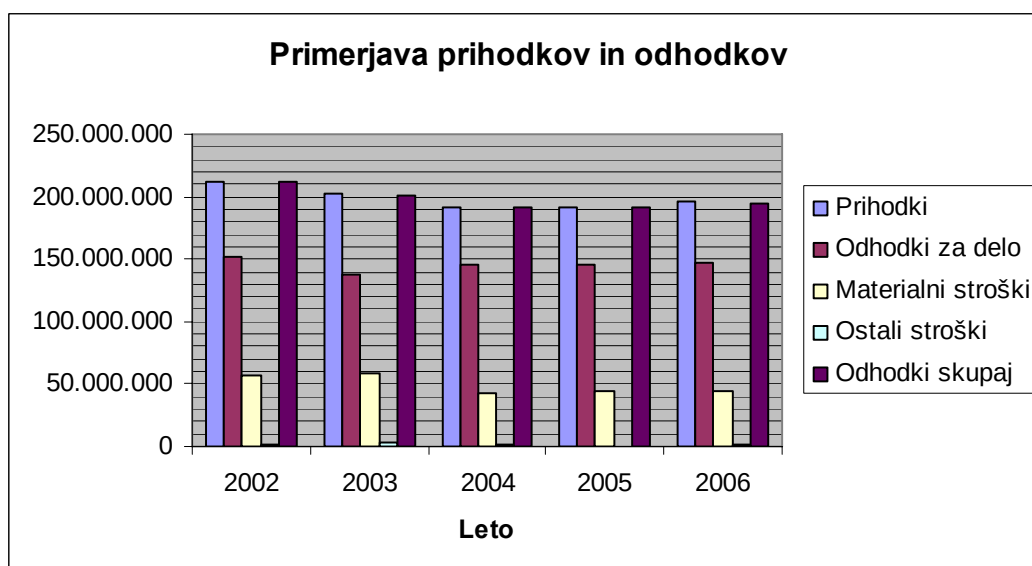
Tabela 1: Tabela prihodkov

Graf 1: Prihodki

	Leto				
	2002	2003	2004	2005	2006
Prihodki	211.999.437,61	202.101.155,42	192.025.440,95	191.375.252,52	196.233.140
Odhodki za delo	152.643.060,00	137.767.009,30	146.349.555,69	145.841.960,11	147.563.306,42
Materialni stroški	56.942.921,28	59.215.849,61	43.278.203,29	44.765.445,59	44.455.867,05
Ostali stroški	2.361.145,97	3.765.412,11	1.853.015,17	577.473,00	1.903.991,72
Odhodki skupaj	211.947.127,25	200.748.271,02	191.480.774,15	191.184.878,70	193.923.165,19

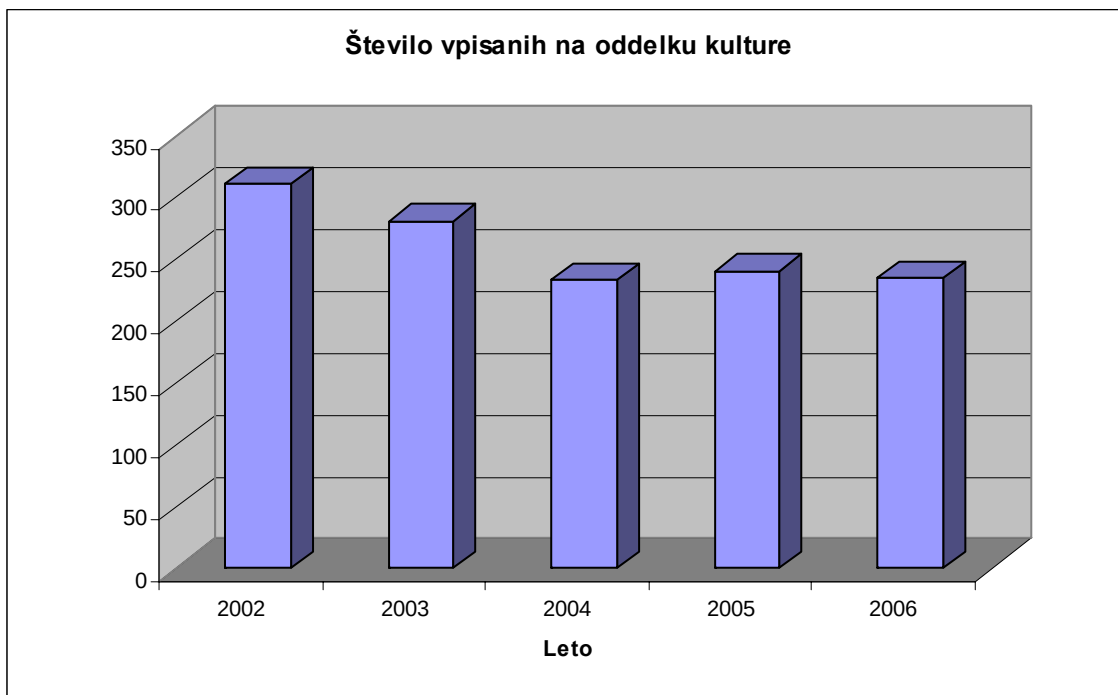
Tabela 2: Prihodki in izdatki

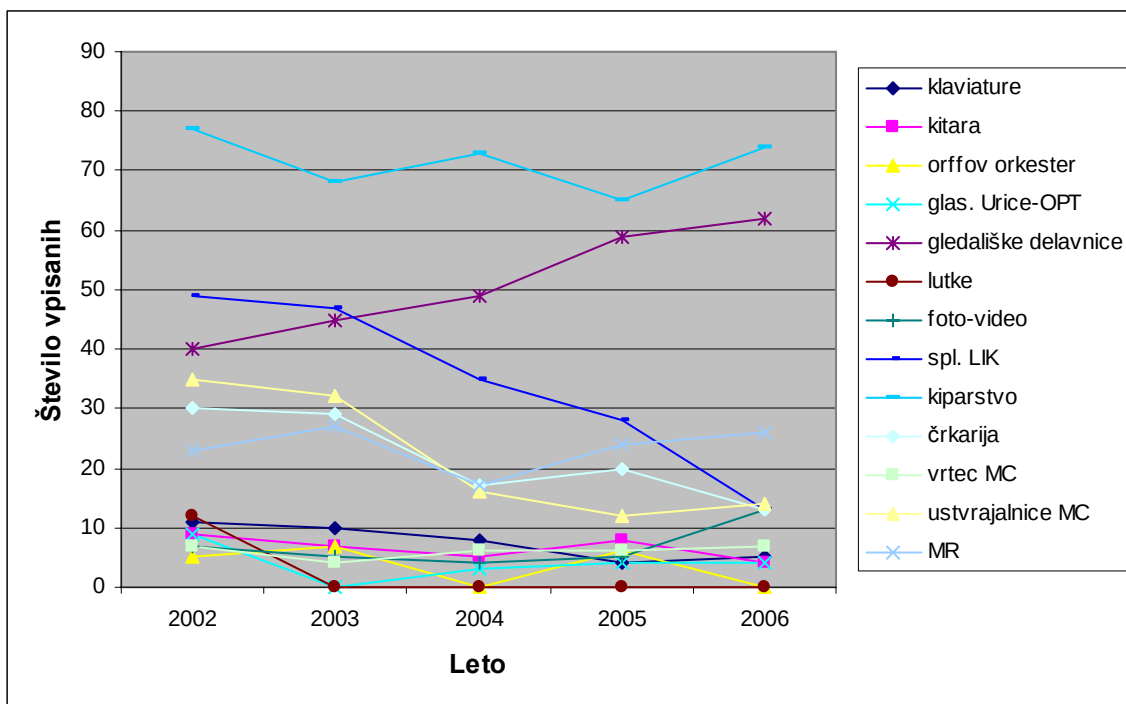
Graf 2: Prihodki in odhodki

		Leto				
		2002	2003	2004	2005	2006
1	klaviature	11	10	8	4	5
2	kitara	9	7	5	8	4
3	orffov orkester	5	7	0	6	0
4	glas. Urice-OPT	9	0	3	4	4
5	gledališke delavnice	40	45	49	59	62
6	lutke	12	0	0	0	0
7	foto-video	7	5	4	5	13
8	spl. LIK	49	47	35	28	13
9	kiparstvo	77	68	73	65	74
10	črkarija	30	29	17	20	13
11	vrtec MC	7	4	6	6	7
12	ustvrajalnice MC	35	32	16	12	14
13	MR	23	27	17	24	26
SKUPAJ		311	281	233	241	235

Tabela 3: Število prvič vpisanih v dejavnost kulture

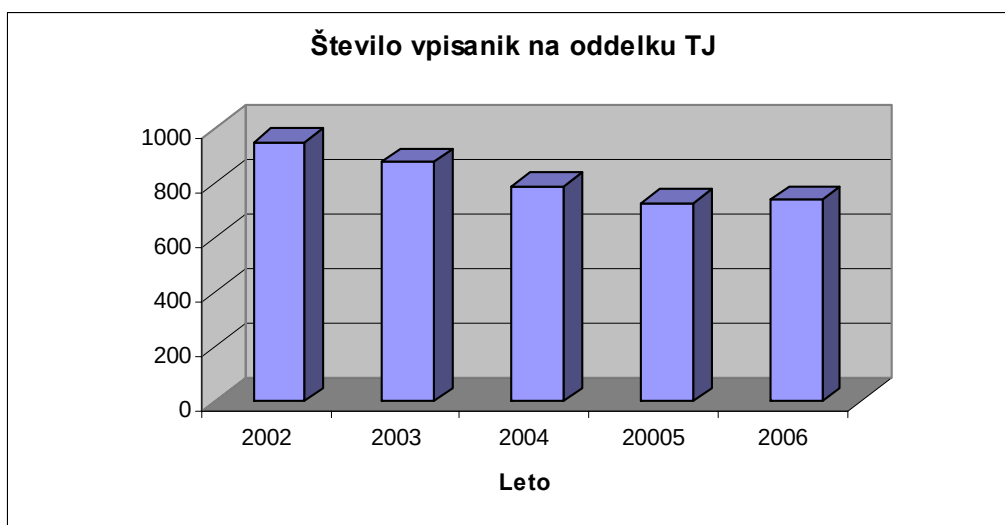
Graf 3.1: Število prvič vpisanih v dejavnost kulture

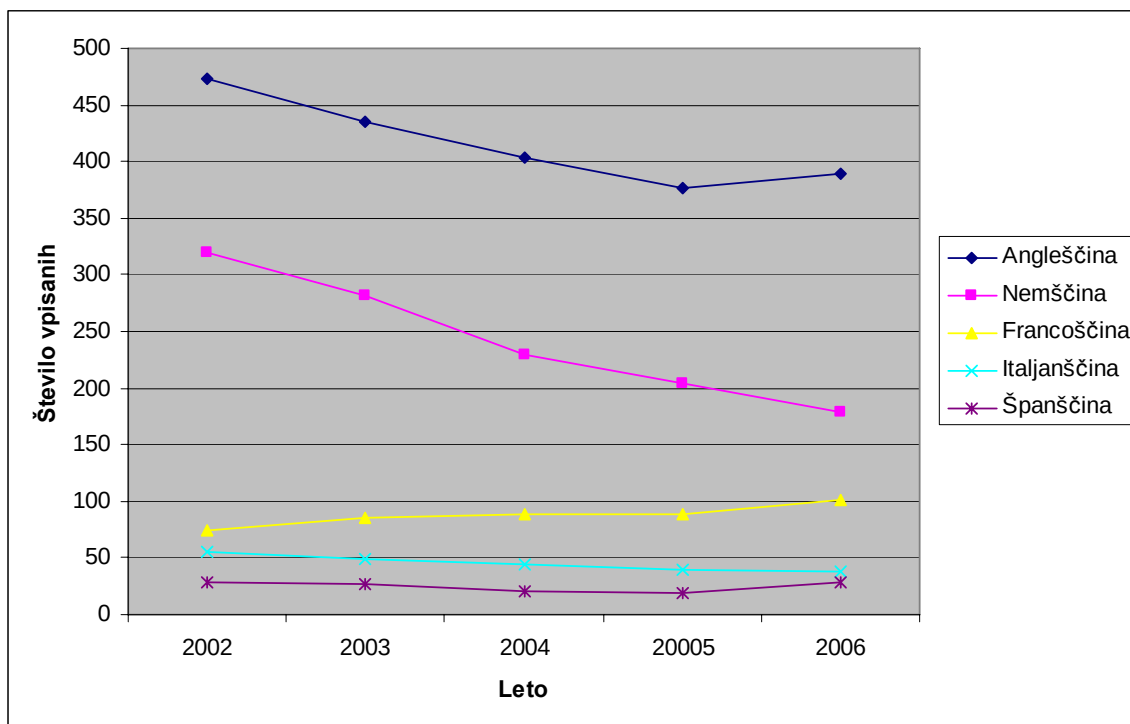
Graf 3.2: Vzponi in padci posameznih dejavnosti kulture

		Leto				
		2002	2003	2004	2005	2006
1	Angleščina	473	435	403	376	390
2	Nemščina	320	282	230	204	179
3	Francoščina	74	85	88	88	102
4	Italjanščina	55	49	45	40	38
5	Španščina	29	27	21	19	29
SKUPAJ		951	878	787	727	738

Tabela 4: Število prvič vpisanih v dejavnosti tujih jezikov

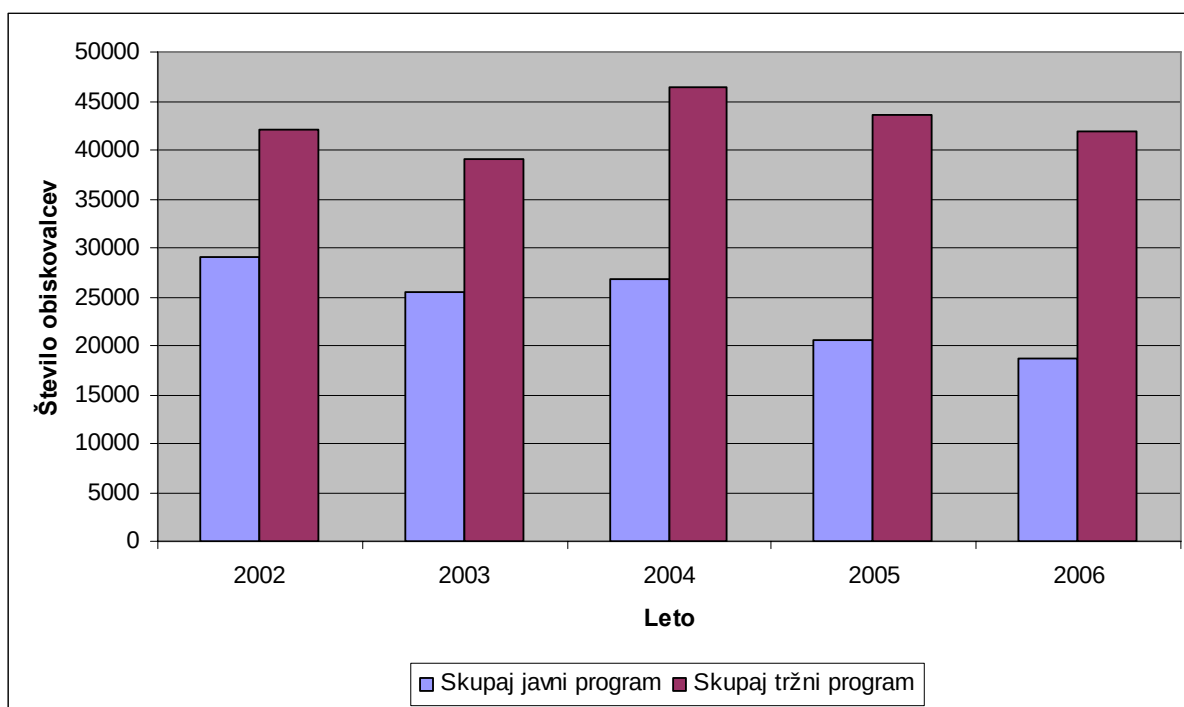
Graf 4.1: Število prvič vpisanih v dejavnosti tujih jezikov

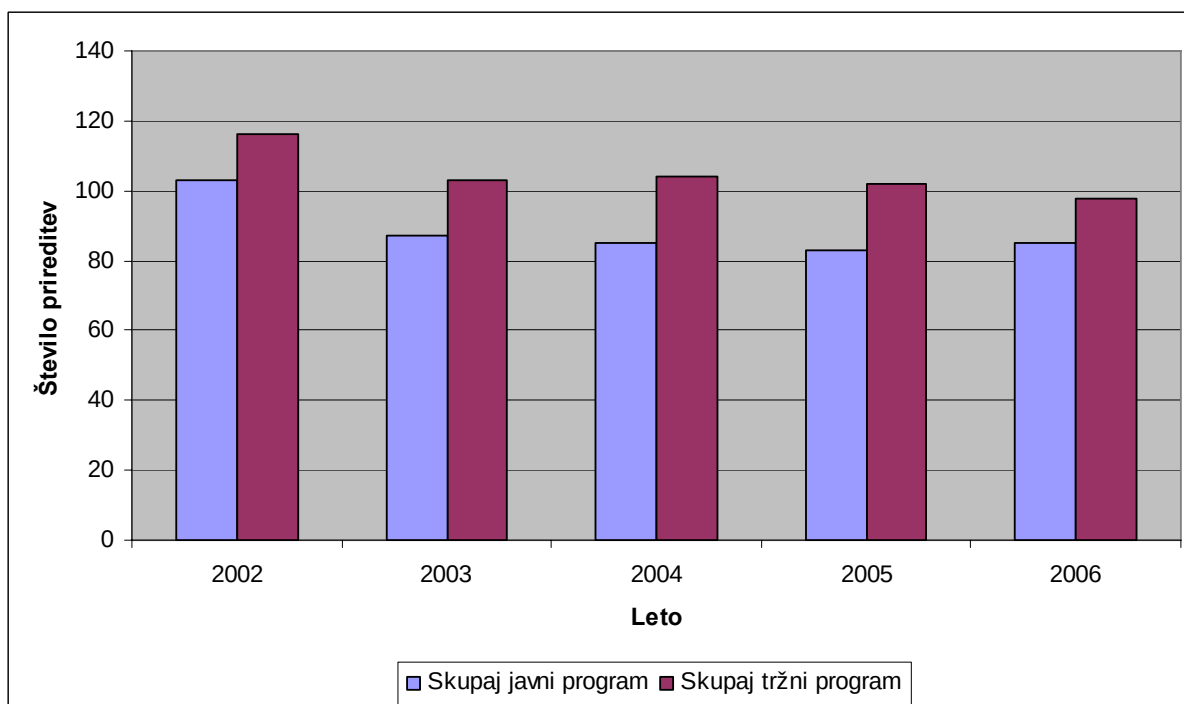
Graf 4.2: Vzponi in padci posameznih dejavnosti tujih jezikov

	2002		2003		2004		2005		2006	
Javni program	Število prireditev	Število udeležencev	Število prireditev	Število udeležencev	Število prireditev	Število udeležencev	Število prireditev	Število udeležencev	Število prireditev	Število udeležencev
Plesi	39	5599	33	4400	42	7450	41	6800	48	7900
Gledališke predstave	33	13070	29	12460	22	11000	0	0	0	0
Otroške prireditve	7	2850	0	0	0	0	11	4200	10	3500
Pustovanja - otroci	4	2120	3	1459	1	400	2	600	3	1200
koncerti	2	160	2	1100	2	1000	0	0	3	1200
Maturantski plesi	8	2850	10	3150	7	2800	9	3600	4	1200
Valete	2	550	6	1800	7	2100	8	2400	7	2100
Prireditve drugih odd.	8	1800	1	400	0	0	8	1000	8	1000
brucovanje	0	0	3	730	0	0	0	0	2	600
Pevski zbori	0	0	0	0	4	2000	4	2000	0	0
Skupaj javni program	103	28999	87	25499	85	26750	83	20600	85	18700
Tržni program										
Poslovni najemi (sestanki,seminar....)	63	26590	60	26070	59	27900	56	27400	51	26700
Zabavne prireditve s plesi ali brez	39	11750	37	11940	42	17700	45	15800	44	14500
Pustovnja z odrasle	2	522	2	474	1	400	1	400	1	260
Modne revije	5	1700	0	0	0	0	0	0	0	0
Materinski dan	1	250	0	0	0	0	0	0	0	0
FF	6	1200	4	480	0	0	0	0	0	0
poroke	0	0	0	0	2	400	0	0	2	500
Skupaj tržni program	116	42012	103	38964	104	46400	102	43600	98	41960
SKUPAJ	219	71011	190	64463	189	73150	185	64200	183	60660

Tabela 5: Število prireditev in obiskovalcev

Graf 5.1: Obisk v Festivalni dvorani

Graf 5.2: Število prireditev v Festivalni dvorani

Odmevnost izvedbe programa javnega zavoda v strokovni javnosti in medijih

Zavod poleg objav dogodkov in komentarjev v sredstvih javnega obveščanja skrbi in vzpodbuja sodelovanje pedagogov in vodstva, da s svojimi izkušnjami in znanji sodelujejo v strokovnih publikacijah bodisi kot sodelujoči pisci ali sooblikovalci strokovnih revij še posebej za najmlajše ter vzpodbuja strokovne razprave o različnih razvojnih temah mladih, prostovoljnem delu in medgeneracijskem sodelovanju. Ob uvedbi številnih programskih in organizacijskih novostih postajamo vse bolj zanimivi za različne medije, tako tiste, ki so namenjeni strokovni javnosti kot ostalim. Kljub precejšnjemu zmanjšanju sredstev v lanskem letu namenjenim za promocijo, dosegamo medijsko kakovostnejšo pokritost. Naša reklamna dejavnost je usmerjena v neposreden stik z našimi potencialnimi uporabniki, stalnim komuniciranjem z uporabniki ter pojavljanjem na pomembnih sejnih in konferencah. K večji prepoznavnosti je pomembno vplivala nova spletna stran (www.pionirski-dom.si), kjer število obiskovalcev spletne strani dnevno narašča.

Povezovanje z nevladnim sektorjem

V zavodu smo v zadnjem letu vzpostavili številna sodelovanja z nevladnimi organizacijami, društvi, kot tudi z mladimi kulturniki in umetniki, ki oblikujejo programe v neinstitucionalnih oblikah organiziranja. Skupaj organiziramo posvete, kulturne programe in nekaj omenjenih umetnikov sodeluje pri izvajanju programov Pionirskega doma. Zadnje leto smo okrepili sodelovanje s Slovensko filantropijo, Europa donno, sklenili dogovor o sodelovanju z zavodom BOB – izvajanje projektnega učenja, ZPM Ljubljana – Moste in še bi lahko naštevali. Tradicionalno je naše sodelovanje s Sindikati – silvestrovanje in Dedek mraz in društvom SOŽITJE in podjetjem ŽELVA, ki se ukvarjata z osebami s posebnimi potrebami (najmlajši in mladostniki ter odrasli).

Vključenost v razvojne projekte MOL

Zagotovo je Pionirski dom zanimiv tako po lokaciji delovanja, kot tudi po izvajanih programih. Večja vpetost v razvojne programe, tako urbanističnega razvoja območja delovanja, kot večje vpetosti programov v kulturno življenje mladih in starejših v mestne razvojne načrte, bo zagotovo obogatilo ponudbo našega mesta. Letos smo pričeli sodelovati z GR, ob izvajanju sejmov, kjer pripravljamo in izvajamo programe za otroke.

Ocena uspeha delovanja javnega zavoda v obdobju 2004 - 2007

Naj opozorim, da ocena temelji na delu od mojega imenovanja in prevzema vodenja zavoda od avgusta 2006, kar predstavlja le dobro četrtno minulega 4-letnega obdobja. Zavod namreč ni posredoval oz. imel štiriletnega programa oz. so bili plani in poročila o delu do leta vključno za leto 2005 zelo pomanjkljivi. Podatki, ki so mi bili na razpolago in njihova primerjava kaže, da zavod dobiva ponovno velik ugled tako v javnosti, zaupanju pri uporabnikih programov, kot tudi strokovni javnosti, kar se kaže v povečanju vpisa, širitvi ponudbe programov in obisku prirediteljev, ki jih pripravljamo sami ali v so organizaciji z različnimi društvi, zavodi ter profitnimi in neprofitnimi organizacijami..

Po prevzemu nalog direktorice smo pričeli s statusno, organizacijsko in programsko prenovo. V času pregleda poslovanja, katerega je opravilo Računsko sodišče, smo odpravili številne statusne in pravno formalne pomanjkljivosti zavoda, kar je potrdilo tudi Računsko sodišče v svoji zaključni ugotovitvi. Zavod zagotovo še ni izkoristil vseh razvojnih in programskih potencialov in možnosti, katere ima na razpolago. Je pa zavod lahko primer, kako neučinkovit je lahko v kolikor ni vpet v razvoj kulture in izobraževanja mesta in v kolikor ustanovitelj ne izvaja svojih nalog do zavoda, ki niso zgolj finančne narave.

Ključne težave pri razvoju javnega zavoda

- nejasno financiranje iz strani ustanoviteljice na kar je opozorilo tudi Računsko sodišče
- prepočasna statusna ureditev zavoda in dolgotrajno reševanje drugih formalnih vprašanj vezana na ustanoviteljico
- nedokončana denacionalizacija celotnega objekta Baragovega semenišča
- premajhna vpetost v razvojne kulturne in izobraževalne projekte mesta – nepovezanost z okoljem – vrtci, šole ipd.

- infrastrukturna dotrajanost objekta
- starostna in izobrazbena struktura zaposlenih.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja javnega zavoda v obdobju 2008-2011

Cilji

- postati pomembna institucija za izvedbo programov za kakovostno preživljanje prostega časa otrok, mladine in odraslih.
- povečati ponudbo kakovostnih družabnih dogodkov v mestu in širše
- prispevati k večji medgeneracijski povezanosti in komunikaciji
- prispevati k povezovanju sorodnih ustanov, posameznikov in organizacij v mestu in širše
- urediti denacionalizacijo in lastniška razmerja
- večja odprtost zavoda v domač in mednarodni prostor
- kakovostnejše povezovanje z razvojnimi plani mesta Ljubljana

Ukrepi

- izvajanje vseh ukrepov in postopkov za transparentno in zakonito poslovanje ustanove
- povečanje lastnih prihodkov in kandidiranje na razpise državnih sredstev
- izbor programov in kandidiranje za pridobitev sredstva za financiranje le teh iz EU in njenih skladov
- izobraževanje zaposlenih in vključevanje kreativnih in uspešnih zunanjih sodelavcev
- širitev programov in ponudbe za otroke, mladostnike in odrasle. ART za otroke in mlade daje lepe prostorske in programske možnosti za povečanje programske ponudbe.
- povečevanje števila dogodkov in prireditev v lastni produkciji
- uvajanje programov, ki bodo vključevali otroke, mladostnike in odrasle, iz Slovenije in tujine (mednarodni projekti)
- povezovanje z društvi, zavodi in drugimi organizacijami za izvedbo različnih projektov
- povezovanje z fakultetami in raziskovalnimi institucijami za izvajanje pedagoškega in drugega strokovnega dela ter spremljanja in analiziranja dela v PD

Pričakovani učinki

- Pionirski dom želi postati pomemben izvajalec in ponudnik kakovostnih kulturnih in izobraževalnih programov v mestu, državi in mednarodnem prostoru kulture za vse generacije

Kazalci uspešnosti

- povečanje vpisa v celoletne programe za otroke in mladostnike
- povečanje vpisa v krajše programe za vse generacije
- povečanje števila obiskovalcev na družabnih dogodkih in prireditvah
- povečanje števila programov, katere ponujamo otrokom, mladim in odraslim
- pozitivno in transparentno poslovanje
- kakovostno sodelovanje z ustanoviteljico in drugimi partnerji

7. Mestna galerija Ljubljana

Opis področja dela in poslanstvo javnega zavoda

Poslanstvo galerije je trajno zagotavljanje javnih kulturnih dobrin iz razstavne dejavnosti na področju moderne in sodobne vizualne umetnosti doma in v tujin

Galerije uresničuje svoje poslanstvo na naslednjih lokacijah: Mestni trg 5, Vodovodna cesta 3, Dunajska cesta 31 in Cankarjevo nabrežje 11.

Galerija v prostorih na Mestnem trgu 5 (Mestna galerija) samostojno pripravlja monografske in skupinske (retrospektivne in študijske) razstave slovenskih in tujih avtorjev ter posreduje monografske in skupinske razstave, ki jih pripravijo druge slovenske in tuje galerije oziroma muzeji. Sodelovanje s slovenskimi in tujimi galerijami in muzeji poteka praviloma med galerijami in muzeji sorodne usmeritve in pomena ter na podlagi reciprocitete.

Galerija v prostorih na Vodovodni 3 (Bežigrajska galerija 2) je kot samostojna razstavna enota namenjena predvsem slovenskim in tujim posameznim samostojnim predstavitvam aktualne sodobne vizualne umetnosti. Občasno predstavlja tudi projekte, ki zgodovinsko sodijo v obdobje moderne vizualne umetnosti.

Galerija v prostorih na Dunajski 31 (Bežigrajska galerija 1) in v najetih prostorih na Cankarjevem nabrežju 11, hrani stalno zbirko del slovenskih in tujih avtorjev, ki se z letnimi programi odkupa in daril dopolnjuje. Za to zbirko so značilna zlasti dela na papirju od klasične zvrsti (risba ipd) do izbranih primerov likovnih zapisov v najrazličnejših tehnikah. Zbirka se bo s sistematičnim dopolnjevanjem zavoljo svoje raznovrstnosti predvidoma izoblikovala v stalno zbirko, ki bo posebnega pomena za celoten slovenski prostor. Občasne razstave na obeh lokacijah se organizirajo v skladu z vsebinskim značajem stalne zbirke.

V skladu s programsko usmeritvijo Bežigrajske galerije 1 je poudarek predvsem na predstavitvah aktivno delujočih avtorjev, ki uresničujejo svojo umetniško zasnovo na papirju v najširšem vsebinskem in formalnem pomenu. Na Cankarjevem nabrežju 11 je občasni razstavni program namenjen zlasti fotografskim predstavitvam ter izbranim avtorskim razstavam nekonvencionalnega značaja tako glede predstavitvene tehnike kot izvedbene tehnologije.

Dejavnost Mestne galerije Ljubljana se v celoti financira iz mestnega proračuna, za posamezne razstavne projekte se zavod lahko prijavlja na projektni razpis Ministrstva za kulturo. Druga sredstva, kot so donatorska in sponzorska, so vezana na značaj in širino posameznega razstavnega projekta, medtem ko so lastna sredstva odvisna od prodanih vstopnic (pri čemer je vstopnina predpisana za Mestno galerijo na Mestnem trgu 5 in za prostore Zbirke na Cankarjevem nabrežju 11, medtem ko sta obe Bežigrajski galeriji brez vstopnine po vzorcu ljubljanske Male galerije, Galerija Kresija ipd.).

Izveden program javnega zavoda v obdobju 2004 – 2007

Med ključnimi projekti, ki so pomembni prispevali h kulturni podobi Ljubljane v omenjenih letih, se bomo skušali omejiti na res najpomembnejše; kajti dejstvo je, da prispevajo vsi štirje razstavni programi, ki se odvijajo na uvodoma omenjenih štirih lokacijah, bistveno h kulturni podobi Ljubljane: do tega zaključka prihajamo prav zaradi množstva razstavnih programov, se pravi kombinacije predstavitev slovenskih in tujih avtorjev po eni strani; po drugi pa zaradi

vsebine teh razstav, ki so spet zelo specifične, da ne rečemo enkratne, v Mestni galeriji kot največjem in pravzaprav edinem profesionalno vodenem razstavišču v Ljubljani, in sicer v skladu z galerijskimi standardi (pri tem izpostavljamo vlogo lastnih kustosov in gostujočih kuratorjev), zaradi izdaje kataloga oz. druge oblike publikacije, ki spremljajo dosledno vsak razstaveni projekt, in zaradi profesionalnega predstavljanja sodobne vizualne umetnosti od klasične do novih medijev skozi vodenje po razstavah in izvajanje likovnih delavnic, kjer je to mogoče in dostopno nivoju izobrazbe njenih udeležencev (otroci in učenci). Mnenja smo, da je mogoče samo na tak način **vzdrževati medkulturni dialog v samem mestu, ne pa s kvantiteto drobnih razstavnih med seboj se tudi celo izključujočih razstavnih dogodkov, ki jih v Ljubljani kar mrgoli, ne da bi lahko opravili kvalitativni rez in selekcijo. Seveda se postavlja vprašanje, kdo oz. katera ustanova bi se lahko lotila tega dela: so to mediji, za katere ugotavljamo, da ne znajo to problematiko predstaviti v pravi kritiški luči, temveč se zadovoljujejo zgolj z novinarskim naštevanjem in opisovanjem dogodkov kar povprek, pri čemer je res profesionalni kritiški sferi s področja sodobne vizualne umetnosti samo občasno omogočen vstop predvsem v naše pisane kot delno tudi vizualne medije, o čemer priča naša skrbno vodena statistika objav.**

Kakor koli že gledamo na ta dejstva, se nam zdi umestno, da iz mnoštva približno trideset do petintrideset razstav letno na vseh lokacijah in gostovanj v tujini, opozorimo na naslednje, ki so dejansko najpomembnejše prispevali h kulturni podobi Ljubljane.

2004

Med antološkimi razstavami slovenskih ustvarjalcev sta na prvem mestu prav gotovo **posmrtna retrospektiva kiparja Slavka Tihca** (v sodelovanju z Umetnostno galerijo Maribor), ki je ovrednotila njegov prispevek tudi na javnih spomenikih v Ljubljani in **pregledna razstava ljubljanskega avtorja starejše slikarske generacije Josipa Gorinška; med osebnimi razstavami živečih avtorjev** pa so sodile pregledna razstava pesmi, fotografij, objektov, umetniških knjig **Matjaža Hanžka** ter razstave aktualne umetniške produkcije avtorjev kot so fotografi **Barbara Jakše in Stane Jeršič** (Slovenija, Nova zvezda Evrope) in **Branko Cvetkovič** (Dekonstrukcija svetlobe – sekvenčne konstrukcije ploskev prostora: prostori prostorov – razstava se je posebej ukvarjala s fotografsko interpretacijo prostorov oz. obnove Mestnega muzeja v Ljubljani), **slikarji Marjan Gumilar, Zmago Lenardič in Milan Erič, novomedijska umetnika Narvika Bovcon in Aleš Vaupotič**. Odmevni sta bili tudi razstavi najnovejših del kiparja **Dušana Tršarja** in posebej zasnovana razstava vezana na status likovnega dela pod naslovom **Preseženi slikovni okvir**, ki je upoštevala tudi ostale, ne samo ljubljanske slikarje.

Naj na tem mestu poudarimo **akcijo, ki smo jo organizirali skupaj s časopisno družbo Dnevnik** in sicer razpis za najbolj nadarjenega mladega umetnika, ki je razstavljal v letu 2004 na vseh lokacijah Mestne galerije. Med dvajsetimi umetniki je posebna žirija izbrala delo novomedijskega mladega umetnika, ki živi sicer v tujini, **Bojana Fajfriča**.

Med tujimi razstavnimi projekti je treba na prvem mestu poudariti **sodelovanje s partnerskim mestom Wiesbaden** in njegovo predstavitev enega od najpomembnejših avtorjev konkretne umetnosti **Friedricha Vordemberga Gildewarta** ter slovitega vsestranskega vizualnega umetnika **Tadeusza Kantorja**, ki smo ga pripravili skupaj **v okviru meddržavnega sodelovanja s Poljsko** z Slovenskim gledališkim muzejem in Centrom za dokumentiranje umetnosti tega avtorja Krikoteko iz Krakowa. **V sodelovanju z Britanskim svetom za kulturo, Londonsko šolo za arhitekturo Architectural Association** smo

pripravili izbor del njenih študentov tako tujih kot slovenskih, med katerimi so danes vodilni predstavniki mlade generacije od **Boštjana Vuge, do Špele Videčnik in Tine Gregorič**.

S področja nekdanje Jugoslavije smo predstavili v sodelovanju s Centrom za sodobno umetnost v Podgorici **Aktualni trenutek v sodobni črnogorski umetnosti**.

V letu 2003 izvedeni avtorski projekt prof. dr. Staneta Bernika Slovenska arhitektura dvajsetega stoletja smo ob koncu leta 2004 pospremili z izdajo obsežne knjižne publikacije pod istim naslovom.

2005

Med antološkimi razstavami moramo kot ključne projekte uvrstiti **posmrtno retrospektivo arhitekta Savina Severja**, ki je bil avtor številnih ljubljanskih arhitektur, pregledno razstavo arhitekta, scenografke in kostumografke ter gledališke režiserke **Mete Hočevar** (omenjena razstava se je preselila leta 2007 na mednarodni bienale scenografije v Pragi in tako zastopala Slovenijo), dalje **retrospektivno razstavo slikarja Štefana Hauka** (ob njej je izšla tudi knjižna monografija), izbrano retrospektivo najstarejšega slovenskega slikarja **Klavdija Zornika** ter pogled na delovanje skupine **OHO – Na uho v oko** na področju vizualne in konkretne poezije.

Na tem mestu velja še omeniti dvoje avtorjev, ki sta se predstavila s produkcijo petletnega (slikar **Franc Novinc**) in petnajstletnega obdobja (slikarka **Ula Pregel, ki deluje sicer v Parizu**).

Med razstavami, ki so predstavile pomembno **tekočo produkcijo slovenskih avtorjev**, štejemo razstavo **TREND 2001-2005** (**Marjetica Potrč, Marko Peljhan, Apolonija Šušteršič in Tobias Putrih**), fotografijo **Janeza Vlachyja** (ki se je preselila v letu 2006 v Prago v skupščinske prostore, namenjene tujim razstavnim projektom), slikarje **Andraža Šalamuna, Tuga Sušnika in Martino Štirn**.

Velik poudarek je bil dan na **predstavitev posameznih tujih umetnikov kot Maxa Ernsta** (v sodelovanju z Goethe Institutom), **Omarja Gallianija** (v sodelovanju z Galerijo Nuova Arte Segno iz Udin), italijanskega fotografa s slovenskimi koreninami **Roberta Kusterla**, dvanajstih sodobnih italijanskih kiparjev pod nazivom **Skulptura v nastajanju**, **Bridget Riley** (v sodelovanju z Britanskim svetom), **Gianpietro Carlesso** (njegove skulpture smo postavili tudi v preddverju Križank in na Ljubljanskem gradu), **Miroslava Šuteja, Željka Kipkeja** (oba iz Zagreba), **Sadka Hadžihasanovića** (iz Kanade) in **Garvina Sierre** (nagrajenca mednarodnega grafičnega bienala v Ljubljani istega leta). Poseben projekt so predstavljali **Prostori spomina**, kjer se je predstavila mlada generacija umetnikov iz avstrijske Koroške.

Odmevna je bila tudi posebej zasnovana **tematska razstava Kiparske pokrajine**, ki je združevala **dvanajst sodobnih slovenskih kiparjev**.

H kulturni podobi Ljubljane so v tujini prispevale naše razstave in sicer Slovenska arhitektura dvajsetega stoletja v Muzeju sodobne in moderne umetnosti na Reki in v Hrvaškem muzeju arhitekture v Zagrebu ter razstava **Raznoterost plastičnega jezika** v Torinu (**6 sodobnih slovenskih kiparjev** je razstavilo svoja dela v osrednjem parku na osnovi recipročnosti z gostujočo razstavo **Skulptura v nastajanju** v Ljubljani).

2006

Med antološkimi razstavami sta bili na prvem mestu razstave slikarjev **Cveta Marsiča** **Objeta dlan** (deluje v Španiji in na Portugalskem, sicer so razstavo predstavili še v Obalnih galerijah Piran in v Galeriji A + A v Benetkah), **Nikolaja Beera** in kiparja **Marka A. Kovačiča** **Ljubeči pogled**.

Tekočo slovensko produkcijo so predstavili med drugimi slikarke **Majda Gregorič**, **Nataša Ribič**, **Natalija Šeruga** (**Triptih**), **Žarko Vrezec**, **Samo**, fotograf **Herman Pivk**, slikarka **Antea Arizanović**, **Polona Maher**, **Miha Knific**, **Jasna Samarin**.

Med številnimi **tujimi razstavami** omenimo **retrospektivna pregleda italijanskega neokonstruktivista Franca Costalonge** (v Hribarjevi dvorani na Ljubljanskem gradu) in **Španca Horacio Garcia Rossija**, obe v sodelovanju z Inštitutom za sodobno umetnost iz **Cerrine**. Posebno pozornost je zbudila **razstava Sodobne hrvaške risbe**, ki jo je Galerija Klovčevi dvori iz Zagreba predstavila kot potujočo reprezentativno prireditev, ki je seveda imela tudi primerno in kvalitetno marketinško odmevnost, seveda v korist sosednje države in bi jo veljalo kot tako upoštevati tudi v slovenskem prostoru.

Galerija je posebno pozornost posvetila **mednarodni dejavnosti** še z naslednjimi razstavami: z organizacijo **Mednarodnega festivala računalniških umetnosti**, ki je očitno prerastel v pomembno in odmevno prireditev s tega področja v sodelovanju z Društvom za povezovanje znanosti in umetnost Artnetlab; **petnajst izbranih italijanskih novih figuralikov** se je predstavilo na posebni razstavi, ki jo je Mestna galerija pripravila z že omenjeno galerijo iz Udin, posebno pozornost pa je doživela **razstava Čakalna lista: Čas in tranzicija v sodobni kubanski umetnosti**, ki je bila posebej pripravljena za Ljubljano s strani dveh kubanskih kustosov in se je iz Ljubljane preselila v newyorško galerijo Exit. Ob 40letnici partnerskega sodelovanja med Ljubljano in Chemnitzem je gostovala v Ljubljani **osmerica umetnikov iz tega mesta**. Vsekakor bi bilo treba to sodelovanje v okviru medkulturnega dialoga, ki naj bi ga vodila Ljubljana v najbližji prihodnosti **pospešiti**, da ne bi zamrlo kot v letu 2007. V sodelovanju s finančno delniško družbo KB1909 iz Gorice smo pripravili razstavo **Okno v svet**, ki je na razpisu združila mlade primorske umetnike in tako opozorila na skrb, ki jo je treba najmlajšim umetnikom, ki so opravili profesionalno izobrazbo, še posebej posvetiti.

Posebno pozornost smo posvetili teoriji in praksi postavljanja likovnih razstav dvajsetega stoletja v Sloveniji, ki jo je pod nazivom **Vizualni nagovori** pripravil kustos Mestne galerije Sarival Sosič v okviru doktorske teme. Razstavo smo v letu 2007 posredovali v Galerijo Slovenj Gradec.

2007

Tudi v letu 2007 je bila Mestna galerija posebej dejavna na mednarodnem področju, saj je sprejela kar devet mednarodnih razstav (**Sodobna slovaška umetnost** v posebni kuratorski selekciji Suzane Bartošove iz Bratislave, **Arhitekturo Reke** – spet v okviru medmestnega sodelovanja, dva predstavnika korejske sodobne umetnosti po izboru mednarodnega kustosa Yu Wong Lee, japonska umetnica Oki Izumi s posebnimi steklenimi instalacijami, **Yorrit Tornquist** v sodelovanju z Nacionalnim inštitutom in Cerrine, slikar **Roberto Floreani** iz torina v sodelovanju z Galerijo Nuova Arte iz Udin, **Jose de Guimaraes** v sodelovanju z veleposlaništvom Portugalske v Ljubljani, **Tomas Nozkowsky** iz New Yorka v sodelovanju z galerijo PaceWildenstein, **Peter Waldegg** z grafikami - v času mednarodnega grafičnega bienala v Ljubljani).

Na istem področju smo kot smo že omenili sodelovali na praškem kvadrienalu, **posredovali razstavo Marka Kovačiča v Muzej sodobne umetnosti v Novi Sad, razstavo slikarja Sama v Center sodobne umetnosti v Podgorico in več kot uspešno predstavili Slovenijo na mednarodnem beneškem bienalu z izgradnjo posebnega paviljona avtorja Tobiasa Putriha.** V zadnjih decembrskih dneh smo odprli **razstavo Slovenska arhitektura dvajsetega stoletja v beograjski galeriji Srbske akademije znanosti in umetnosti.**

V okviru antoloških razstav smo prevzeli razstavo Lojzeta Logarja iz Galerije Slovenj Gradec, sami pa pripravili izbrano retrospektivo kiparja Toneta Demšarja in prvo posmrtno retrospektivo kiparja Bojana Štoklja.

Med uspešne predstavitve **tekoče produkcije** štejemo razstave slik **Iva Prančiča, Ota Rimeleja in Majde Skrinar,** poleg objektov Iztoka Maroha, vizualne poezije Jaka Železnikarja in instalacije Barbare Zavodnik.

Z razstavo fotografije **Aljoše Rebolj** smo se vključili v **Mesec fotografije, ki se iz Ljubljane širi na celo Slovenijo.**

Investicije

Med investicije v obdobju 2004-2007 lahko štejemo samo tako imenovano investicijsko vzdrževanje vseh razstavnih prostorov na vseh lokacijah, reševanje problema odvodnjavanja zaradi grajskega griča, vzdrževanje strehe na Mestnem trgu 5.

Prijavljali pa smo vsa štiri leta menjavo vhodnih kovinskih profilov na Mestnem trgu, kar pa je očitno preseglo zmožnosti mestnega proračuna tudi v letih 2004 – 2006, medtem ko v letu 2007 načelno ni bila odobrena sploh nobena investicija.

Zagotavljanje dostopnosti

Gola statistika števila obiskovalcev dokazuje rast, in sicer od leta 2004=22.799, 2005=32.802, 2006=33.242 do 2007=28.052. Pri tem je seveda treba komentirati, da je število obiskovalcev odvisno (ti podatki se nanašajo izključno na razstave v Ljubljani) od značaja posameznih razstavnih projektov, pri čemer je zanimivo, da pritegnejo od tujih avtorjev predvsem taki, katerih imena so se že zapisala v zgodovino sodobne umetnosti; sicer pa imajo prednost pri občinstvu večje pregledne razstave, ki se seveda lotevajo valorizacije določenega umetnika, in pa projekti, vezani na nove medije. Pri tem je seveda spet treba ločiti kot ciljno občinstvo starejšo in srednjo generacijo od tiste najmlajše, ki so ji seveda novi mediji najbližji. Posebno poglavje pa seveda predstavlja obisk občinstva izven Ljubljane, na naših gostujočih razstavah ter lokacija Ljubljanskega gradu, ki zaradi visokega obiska sploh ni primerljiva s katerokoli od petih Mestne galerije v samem mestu. Kar se tiče gostujočih razstav v tujini, so vse, tako v Sloveniji kot v tujih prostorih (Reka, Zagreb, Podgorica, Novi Sad), kjer so se mudile krajši čas od meseca dni, presegle 2000 po številu obiskovalcev. Seveda pa je popolnoma neprimerljiv obisk slovenskega paviljona na obeh lokacijah v letu 2007 v Benetkah, ki je dosegel skoraj številko 33.000, pri čemer velja še poudariti ugodno lego Galerije A+A, ki je sicer v letu 2007 uspela priti na drugo mesto med vsemi galerijskimi in muzejskimi institucijami v Benetkah.

Razen tega je seveda treba pripomniti, da je obisk razstav v obeh Bežigradskih galerijah prost vstopnine. Dalje, da je v vseh razstaviščih Mestne galerije Ljubljana med obiskovalci vodilna

širša strokovna javnost, to se pravi zlasti študentska populacija, kamor štejemo študente vizualne umetnosti, kulturologije, umetnostne zgodovine, antropologije, arhitekture. Vsa ta širša strokovna javnost ima zagotovljen prost vstop, zaradi česar se število prodanih vstopnic giblje med 1/7 do 1/10 celotnega števila obiskovalcev.

V zvezi z dostopnostjo velja seveda omeniti tudi število likovnih delavnic in pedagoških vodstev, ki jih posamezni razstavniki projekti omogočajo oz. zahtevajo. Te oblike smo v letih 2004-2007 začeli intenzivneje razvijati, hkrati s pripravo različnih tematskih okroglih miz. V te razgovore smo vključili tudi umetnike – udeležence oz. nosilce določenih razstavnih projektov, hkrati z drugo strokovno javnostjo, kar se je izkazalo za bolj uspešno kot pa okrogle mize, ki so vezane izključno na kritiška-teoretska razglabljanja brez navzočnosti avtorjev-umetnikov. Njihova aktivna navzočnost, se pravi aktivno sodelovanje tudi v verbalni obliki, se je pokazalo kot dejansko uspešna oblika, ki jo bomo skušali vzdrževati, kolikor bo to mogoče z ozirom na prisotnost teh avtorjev (glede tujcev je to težje).

Odmevnost izvedbe programa v strokovni javnosti in v medijih

Odmevnosti v strokovni javnosti in medijih smo se v našem poročilu dotaknili že pri ključnih projektih, ki so pomembno prispevali h kulturni podobi Ljubljane. Prenosi posameznih ključnih projektov v druge galerije oz. druge prostore govorijo predvsem o odmevnosti v strokovni javnosti.

Kar se tiče medijev, med katere štejemo poleg tiskanih seveda tudi radio in televizijo, lahko ugotavljamo, da je področje sodobne vizualne umetnosti nasploh (to je ugotovitev, ki jo ponavljajo v bistvu vsi javni zavodi s tega področja, tudi na nacionalni ravni) zapostavljeno. In sicer z ozirom na kritiško, sprotno vrednotenje posameznih razstavnih projektov, ne glede na njihov čas trajanja, se pravi odprtosti za javnost. Naši mediji, če govorimo seveda najprej o tiskanih, dajejo predvsem prednost bolj ali manj izčrpnim opisnim najavam, ne odpirajo pa prostora za kritiško soočanje enega ali tudi več razmišljanj o posameznem razstavnem projektu. Vsekakor gre za problem, ki ga nameravamo razčistiti s področnimi uredniki v tiskanih medijih, medtem ko je odmevnost oz. vizualno dovolj bogata napoved posameznih razstavnih projektov bistveno boljše obdelana v posameznih specializiranih oddajah v radiu in na televiziji.

Kakorkoli že, opazno je tudi, da so v medijih tisti razstavniki projekti, katerih avtorji so tuji razstavljalci, ki se navadno prvič predstavljajo v ljubljanskem in slovenskem prostoru, slabše podprti, kar gre seveda spet na račun onemogočanja kritiške javnosti do vstopa vanje. Ugotavljamo, da se situacija v medijih občasno izboljša, potem pa, ko nastopi nasičenost gledališkega, festivalskega programa v Ljubljani, spet upade medijska naglašenost za sodobno vizualno umetnost.

Povezovanje z nevladnim sektorjem

Do povezovanja z nevladnim sektorjem prihaja pri posameznih razstavnih projektih, v katere so vključeni tisti umetniki, za katerimi stojijo določene nevladne institucije oz. se posamezni umetniki predstavljajo skozi lastne nevladne (privatne) zavode. Tako povezovanje nahajamo kot smiselno, kadar se razstavniki projekti izbranih umetnikov smotrno vključujejo v zasnovo posameznih letnih razstavnih programov Mestne galerije Ljubljana na eni ali drugi lokaciji. Po drugi strani vidimo od tega povezovanja tudi dodatno možnost, se pravi pridobivanje dodatnih finančnih sredstev za uresničenje izbranega razstavnega projekta.

Vključevanje v razvojne projekte MOL-a

V letu 2006 smo se na pobudo Zavoda za turizem vključili v enovito ponudbo kulturnih prireditev v Ljubljani. Drugih konkretnih vključitev Mestna galerija ni imela, razen sodelovanja z mestom Chemnitz, kjer je prav tako sodeloval Mestni zavod za turizem.

Ocena uspeha delovanja v obdobju 2004 – 2007

Mnenja smo, da lahko zapišemo, da je bila ocena uspeha delovanja Mestne galerije v omenjenem obdobju vsekakor pozitivna. Pri tej oceni moramo upoštevati na eni strani kvantiteto več desetih razstavnih projektov, ki so pokrili ne samo vrzeli v vrednotenju posameznih umetnostih fenomenov, ampak tudi prispevali k odkrivanju številnih novih imen, se pravi prispevali k utrjevanju njihovega položaja v sodobni slovenski vizualni umetnosti; po drugi strani pa je Mestna galerija omogočila zelo širok dialog z mednarodnim kulturnim prostorom, tako s prireditvami doma kot s posebnimi projekti za tujino, pri čemer je bilo vedno v ospredju ime našega zavoda, ne pa posamezniki; oz. če so bili posamezni strokovni delavci nosilci izbranih medgalerijskih ali nacionalnih projektov, se je ob njihovi aktivnosti vedno pojavilo ime javnega zavoda Mestne galerije.

Opremljenost sicer klasičnih razstavnih prostorov (»bela kocka«) z internetno povezavo, ki smo jo opravili v omenjenem obdobju, je seveda tudi omogočila bistveno tehnično širino in izvedbo zahtevnejših razstavnih projektov, ki so vezani tudi na nove medije.

Ključne težave pri razvoju javnega zavoda

O ključnih težavah pri razvoju Mestne galerije bi veljalo, kot je to sicer že znano na področju predstavljanja sodobne vizualne umetnosti v Ljubljani, tudi na tem mestu opozoriti na prostorski minimum oz. razbitost posameznih razstavnih površin na več lokacij. Kadrovsko Mestna galerija sicer to razbitost zmore po strokovni plati obvladovati, problem pa je, kadar je treba predstaviti večje razstavne projekte, ki zahtevajo bistveno večjo površino od konkretnih dobrih 500m², kot jih ima Mestna galerija na lokaciji na Mestnem trgu 5. Pri določenih projektih si Mestna galerija seveda skuša pomagati z delitvijo večjega razstavnega projekta na dve lokaciji, kar pa seveda ni vedno v prid predstavitvi izbranega avtorja.

Posredno smo torej že opozorili na kadrovski manjko, pri čemer pa še posebej izpostavljamo problem manjka tehničnega kadra, in seveda precejšnjo obremenjenost posameznih kustosov z večimi projekti hkrati (če upoštevamo, da gre za skoraj ustaljeno številko med 30 do 35 razstav letno). Težave nastajajo tudi pri prehajanju oz. postavljanju in podiranju posameznih razstav v tako rekoč istih prostorih, saj Mestna galerija ne razpolaga s posebnimi depojskimi prostori (razen enega priročnega na Mestnem trgu 5 in kleti v Bežigrajski galeriji 2, ki pa ni najbolj primerna); poleg dejstva, da je dostop do naših razstavnih prostorov na Mestnem trgu in na Cankarjevem nabrežju, zaradi sicer razumljive zaprtosti centra za tekoč promet, vendarle zelo težaven in zahteva izredno hitro in logistično usklajeno delovanje pri dostavi oz. odvozu posameznih razstavnih eksponatov.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja javnega zavoda v obdobju 2008-2011

Cilji, ki si jih je Mestna galerija zastavila za novo štiriletno obdobje, v načelu izhajajo iz same vsebinske definicije njenega delovanja, pri čemer pa bi veljalo posebej poudariti dvoje: gre za funkcijo Mestne galerije kot ta čas največjega razstavišča v slovenskem glavnem mestu, in hkrati za funkcijo Mestne galerije kot nosilke razstavnega delovanja, politike in strategije za celotno ljubljansko regijo. Ti funkciji se seveda krepi v okviru danih možnosti in v danem ter perspektivnem kontekstu tako kulturne politike kot tudi možnosti regionalnega razvoja. V tem okviru vidimo cilje Mestne galerije seveda kot koordinatorja razstavne politike vseh lokacij mestnih razstavišč, se pravi zagotavljanje profesionalnega galerijskega standarda za vse, tudi manjše razstavne dogodke, predvsem zaradi ozaveščanja širšega občinstva in širjenja pojma sodobne vizualne umetnosti preko stika tudi z drugimi sorodnimi umetnostnimi zvrstmi. Oblikovati v tem smislu kulturni dialog in v končnem cilju prispevati k še popolnejši sliki kulturne identitete mesta in posameznika v njej, je verjetno tisti, tudi v tem novem časovnem obdobju, že dosegljiv cilj. Ta cilj pa bi moral doseči nivo medkulturnega dialoga, ne samo v slovenskem, ampak tudi v evropskem prostoru, za kar pa je potrebno še večje vključevanje v primerjalno izmenjavo z dosežki drugih kulturnih prostorov.

Ukrepi, ki bi pripeljali do teh ciljev v sicer vedno bolj poudarjenem tržno in kapitalsko oblikovanem prostoru, so prav gotovo zelo zahtevni in bo njihova učinkovitost vse prej kot enostavna. Pri tem imamo v mislih ne samo finančno višje ovrednotenje posameznih razstavnih projektov ter pridobivanje sredstev zanje, temveč tudi uspešne poizkuse povezovanja s sicer ustaljenimi, toda žal vedno premalo učinkovitimi sponzorskimi nosilci.

Res je, da je naloga zavodove razvojne usmeritve, da v čim večji meri ozavešča ta prostor; in sicer ne samo glede moralno-duhovnih vrednosti umetniških dosežkov, ki jih razstave nudijo, temveč, da v zadnji posledici tudi opozori na razsežnost tržnega ovrednotenja sodobne umetnosti. Primeri drugih, tudi bližnjih sosednjih prostorov, kot sta italijanski in avstrijski, kjer so investicije še posebej zanimive za umetnike, ki nastopajo z javnimi, trajnimi projekti pri novih gradnjah in novi arhitekturi sploh, seveda vlečejo; na tako odmevnost v slovenskem in seveda tudi ljubljanskem prostoru še nismo praktično naleteli oz. se to le poredkoma zgodi.

Selektivnost trga umetnin je seveda posebno poglavje, ki pa v določeni meri tudi vpliva na razvojno usmeritev galerijskega področja, pravzaprav naj bi se oba dopolnjevala, ne pa presegala drug drugega. Doseči v tem smislu pričakovane učinke je prav gotovo zelo zahtevna naloga, ki ni odvisna samo od javnega zavoda, temveč od vrste drugih dejavnikov, zlasti na področju izobraževanja in obdavčevanja, se pravi, da posegamo na področji, ki morata biti izrazito politično usmerjevana. Politično v starem klasičnem smislu te besede, da je pač politika stvar ne samo posameznikov in strank, temveč vsakega posameznika. Po teh učinkih bo mogoče tudi ugotoviti kazalce uspešnosti in potegniti črto pod delovanjem javnega zavoda v tem razširjenem smislu v bližnji bodočnosti.

8. Javni sklad RS za kulturne dejavnosti – Območna izpostava Ljubljana

Področje dela

Območna izpostava Javnega sklada za kulturne dejavnosti Ljubljana je bila ustanovljena v maju 2006 kot zadnja od območnih izpostav tega javnega sklada v Sloveniji. Vzrok za to je bilo dejstvo, da je bila nosilec javnega pooblastila za uresničevanje javnega interesa na tem področju v Ljubljani Zveza kulturnih društev Ljubljana (ZKD). Pooblastilo je bilo spomladi 2006 v skladu z določbami ZUJIK (Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo) tega leta preneseno na Javni sklad za kulturne dejavnosti, to pa je pospešilo ustanovitev njegove ljubljanske izpostave. Tak razvoj ocenjujemo kot ustrezen, saj je omogočilo nadaljevanje dovolj kvalitetne, razvojno naravnane in finančno razmeroma ugodne kulturne politike mestne občine na področju ljubiteljske kulture. V skladu s tem je ZKD Ljubljana kot zveza kulturnih društev postala ena od izvajalcev s programi, s katerimi – enako kot druga društva in nosilci projektov s področja kulture – kandidira na razpisih za javna sredstva in se posveča predvsem vsebinskim vprašanjem društvene kulture.

V Ljubljani obstaja več kot 300 kulturnih društev in skupin, ki delujejo in ustvarjajo na različnih umetnostnih področjih; aktivno deluje v Ljubljani več kot sto ljubiteljskih kulturnih društev in skupin.

- Najbolj razširjena je glasbena dejavnost, predvsem vokalna; 48 zborov in 19 vokalnih skupin.
- V Ljubljani deluje tudi 11 instrumentalnih skupin in pihalnih orkestrov, šest folklornih in osem plesnih skupin, devet gledaliških in lutkovnih, tri literarne, 12 likovnih društev in eno filmsko društvo.

Mnoga od teh društev pa v ljubljanskem prostoru po svojem delovanju in kvaliteti izvajanja svojih programov spadajo v sam vrh kvalitete izvajanja in delovanja ljubiteljske kulturne dejavnosti. Letos so se mnoga društva udeležila tudi mednarodnih festivalov in tekmovanj in osvojila kako prestižno nagrado ali prvo mesto.

JSKD ima vzpostavljeno mrežo preglednih in promocijskih prireditev za vsa umetnostna področja, namenjenih predstavitvi, medsebojni primerjavi in vrednotenju dosežkov ter spodbujanju inovativnosti in ustvarjalnosti.

Mrežna organiziranost JSKD omogoča večsmerno interakcijo, kar krepi regionalne povezave in spodbuja skladen regionalni razvoj.

Temeljna področja dela JSKD so:

- sofinanciranje projektov kulturnih društev in skupin ter njihovih zvez,
- sofinanciranje projektov investicijskih posegov in nakupa opreme,
- organizacija ljubiteljskih kulturnih prireditev, izobraževanja in založništva za potrebe ljubiteljskih kulturnih dejavnosti,
- načrtovanje in izvajanje sodelovanja z organizacijami Slovencev v zamejstvu in po svetu ter mednarodnega sodelovanja.
- Sklad zagotavlja tudi pomoč lokalnim skupnostim pri izvedbi kulturnih prireditev na območju izpostav.

Izvajanje programov

Izveden program ljubljanskih kulturnih društev in drugih izvajalcev v okviru Območne izpostave Javnega sklada za kulturne dejavnosti Ljubljana v zadnjih treh letih je v veliki meri oblikovan v razvidnih, že precej let znanih programskih sklopih in projektih. Dejstvo, da je predvsem ZKD Ljubljana svoj program dejavnosti na osnovi izkušenj in potreb društev trdno definirala že v prvih letih svojega delovanja (1994) kot dediščino nekdanjih zvez kulturnih organizacij, čemur so se sicer pridruževali novi nosilci programov in dejavnosti, manj pa se je spreminjal organizacijski okvir in način dela. V tem ni nič narobe, saj vzorec delovanja kulturnih društev in drugih nosilcev, ki kot pomemben del civilne družbe sodijo v ti. nevladni sektor, ni skoraj v ničemer drugačen kot v sistemih tradicionalnih evropskih demokracij.

Obstoječ način delovanja zagotavlja povsem ustrezno realizacijo kulturnih programov in projektov ter njihovo kulturno integracijo v obstoječ sistem kulturnih dejavnosti.

Ker je tudi finančno situacijo na področju društvene kulture mogoče v primerjavi z ostalimi območji Slovenije oceniti kot razmeroma ugodno, hkrati pa še vedno beležimo razmeroma stalno (čeprav majhno) rast števila kulturnih društev in projektov, je sicer mogoče zapisati, da je to področje kulture že dlje časa dokaj stabilno.

Ključne programske akcije, ki potekajo na polju društvene kulture, so seveda vsebovane v dejavnosti društev. Njihova uspešnost in prodornost sta razvidni na sistematičnih srečanjih društvenih sekcij oz. samostojnih sestavov (srečanja pevskih zborov, otroških in mladinskih pevskih zborov, gledaliških, plesnih in instrumentalnih glasbenih) skupin.

Tovrstna srečanja, ki so v bistvu ključne programske naloge Območne izpostave in tudi izvajalca Zveze kulturnih društev Ljubljana so potekala stabilno in vsekakor na ustrezni strokovni ravni. Prav spodbujanje in preverjanje kvalitete, ki se kaže v sistemu preverjenih strokovnih ocen, ki jih je postavila stroka, je ostalo prednostno vodilo teh dogodkov.

Ključni projekti, ki so prispevali h kulturni podobi Ljubljane:

Vse pomembnejša naloga društvene kulture postaja aktivno sodelovanje društev v ljubljanskem mestnem družabnem življenju.

- Ob zdaj že tradicionalni akciji Po Prešernovih stopinjah, ki beleži zavidljivo udeležbo ljubljanskih pevcev in ostaja ena opaznejših dogodkov v zvezi s počastitvijo slovenskega kulturnega praznika
- Projekt Zborovskega rojenja, ki ga izvaja društvo Glasbena matica. Rojenje precejšnjega števila pevk in pevcev je vsekakor dokazalo smiselnost svojega obstoja.
- V dokajšnji meri so pomemben del družabnega življenja Ljubljane postali tudi tradicionalni pregledni koncerti ljubljanskih pevskih zborov v mesecu marcu v dvorani Škofijske gimnazije na Šentvidu, ki privabijo kar precej občinstva, predvsem pa strokovnjakov s področja zborovskega petja iz vse Slovenije.
- Ljubiteljske kulturne skupine vseh vrst so odigrale pomembno vlogo v svečanem vstopanju Slovenije in našega mesta med člane Evropske unije, saj so izvedle dobro pripravljene in obiskane programe na številnih lokacijah; poleg tega so svoj program v nasprotju z veliko večino drugih izvedle brezplačno in z iskreno pripadnostjo svojemu mestu in kulturnemu stanu. Ob tej priliki so peli in delovali vsi od tistih naših društev, ki združujejo najboljše slovenske ustvarjalce zlasti s področja petja in glasbe, folklore, pihalnih orkestrrov, do tistih nekoliko manj ambicioznih in vrhunskih, ki pa svojo iskreno voljo bogatijo okolja, v katerih delujejo. Prav pri tem dogajanju se je pokazala tista skrita »rezerva« mestne kulture, ki lahko daje Ljubljani pečat izrazito kulturnega mesta, kjer njegovi prebivalci niso le pasivni gledalci, marveč predvsem aktivni akterji dogajanja.

OBMOČNI PROGRAM JSKD LJUBLJANA

Na osnovi Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK), ki poudarja korelacijo med državo in lokalnimi skupnostmi ter spodbuja partnerski odnos pri izvajanju kulturne politike, bo Območna izpostava JSKD Ljubljana na podlagi medsebojnega dogovora in sklenjene pogodbe med OI JSKD in lokalno skupnostjo, Mestno občino Ljubljana, organizirala in izvajala javne kulturne programe, opredeljene v lokalnih programih za kulturo.

Območna izpostava sklada svoj program izvaja v skladu in povezavi z medobmočnim in državnim programom sklada, ki ponuja nadgradnjo programov društev.

Območne prireditve so namenjene spremljanju dela društev in skupin, ki delujejo na območju izpostave; v posamičnih primerih tudi na območju več izpostav, (Plesno popotovanje, Območno srečanje folklornih skupin, Območno srečanje pihalnih orkestrov, Območna srečanja otroških folklornih, gledaliških, lutkovnih, pevskih skupin).

Vsako kulturno društvo, ki to želi, ima enkrat letno možnost predstavitve svojih dosežkov. S tem JSKD uresničuje tudi pomembno socialno funkcijo s predstavljanjem raznolike socialne strukture; pri tem kakovost ni najpomembnejše merilo.

Prireditve strokovno spremljajo selektorji. Ti posebej spremljajo znanje vodij in opozarjajo na možnosti dopolnilnega izobraževanja.

Območna raven izobraževanja ponuja temeljna znanja iz posameznih področij. Posebni programi so namenjeni spodbujanju dejavnosti na manj razvitih področjih.

Med animacijske programe, namenjeni vključevanju v ljubiteljske kulturne dejavnosti, sodijo začetne stopnje izobraževanja, ki so metodično – didaktično primerno zastavljene. To so predvsem delavnice izrazito praktičnega značaja kot neposreden odgovor na konkretne potrebe lokalnih društev, praviloma na željo in/ali v sodelovanju z društvi, in s ciljem, da bo rezultat izobraževanja kot produkcija predstavljen javnosti. Izobraževanja potekajo za vsa področja in so v veliko pomoč društvom oz. njihovim članom.

Prav tako je območna izpostava v svoj program vključila nekaj izobraževanj in delavnic, ki vključujejo predvsem otroke in mladino, (Filmska delavnica, Srečanje mladih literatov, Zborovodska šola, Likovne delavnice).

Gre za projekte in programe, ki so dodatno finančno, izvedbeno in promocijsko ovrednoteni v odnosu do lokalnih skupnosti in drugih soizvajalcev preko pogodbe, ki natančno opredeljuje obveznosti in pravice obeh strani.

Dodatni program sestavljajo:

- lokalne prireditve (spominske proslave, osrednje kulturne prireditve....)
- poletne prireditve
- decembrske prireditve
- prireditve ob kulturnem prazniku
- posredovanje kulturne produkcije
- sodelovanje z društvi različnih vrst in priložnosti (društvo vojnih invalidov, društvo upokojencev, humanitarna društva ...)

- sodelovanje oz. izvedba skupnih projektov z drugimi institucijami na lokalnem področju (muzeji, knjižnice, galerije, samostojni kulturni zavodi.....)
- sodelovanje z občino, kadar je potrebno pomagati zagotavljati program za različne priložnosti (polaganje temeljnega kamna, obisk kakšnega posebnega gosta ali delegacije,)
- festivalski projekti, ki so pogosto padalsko naravnani
- sodelovanje z vrsto posamezniki, ki iščejo pomoč pri pripravi razstav, zagotavljanju kulturnega programa, pri pripravi protokola....
- pomoč pri pripravi in izvedbi samostojnih koncertov društev in skupin, pri promociji dejavnosti društev, uvodni zapisi k izdaji biltenov, gledaliških in koncertnih listov....
- abonmaji.

Nosilci načrtovanja, priprave in izvedbe območnega programa prireditvev in izobraževanj smo vodje območnih izpostav in producenti za posamezne dejavnosti, zaposleni na izpostavah.

Investicije

Enako kot večino ostalih kulturnih dejavnosti v Ljubljani del društvene kulture prizadevajo slabi prostorski pogoji za delo. Gre seveda za precejšnje razlike: del kulturnih društev, zlasti na ljubljanskem obrobju, kjer so po drugi svetovni vojni zrasli kulturni in združni domovi, ima na razpolago za svoje delo povsem solidne pogoje, še zlasti, če so v lasti MOL, saj občina ne zaračunava najemnin in s tem bistveno olajšuje resno kulturno delo. Zdi se, da je takih kulturnih društev tudi največ, kar **zgovorno govori o tem, da kulturna društva obstajajo in delajo predvsem tam, kjer za njihovo delo obstajajo primerni pogoji.**

V precej slabšem položaju so društva, ki za svoje prostore plačujejo včasih kar visoko najemnino, kar po naši oceni prizadeva približno tretjino društev, najslabše pa jo odnesejo tista društva, ki svojih prostorov sploh nimajo in morajo improvizirati z delom na povsem zasebnih lokacijah (stanovanja članov društva in podobno). Tak položaj je značilen za približno desetino od okrog 110 skupin, ki v Ljubljani pripravljajo kulturne programe.

Veliko je akutnih prostorskih problemov, pri katerih so rešitve velikokrat le začasne. Tako je ena najboljših ljubljanskih folklornih skupin (Emona) izgubila prostore za svoje redno delovanje, enako pa se je zgodilo pihalcem Litostroja. Obe skupini se zdaj selita z ene lokacije na drugo, kar povzroča veliko negotovost pri njunem delu.

Četrtna skupnost MOL so ponekod naklonjeno financirale tudi konkretno kulturno delovanje in akcije. Prav četrtna skupnost bi morale – saj je društvena kultura kapilarna kulturna dejavnost, ki se pojavlja v največji meri prav na primarnem nivoju neke lokalne skupnosti – pri svojem delu oz. pri oblikovanju predlogov svojih razvojnih planov pregledati stanje na svojem območju ter predlagati ustrezne ukrepe. Na osnovi zgoraj omenjene izkušnje o korelaciji kulturnega dela in ustreznih pogojev za delo ugotavljamo, da bo potrebno o ustreznih investicijah v prostore razmišljati zlasti na južnem obrobju Ljubljane (ČS Vič, ČS Rudnik, ČS Rožna dolina, pa tudi v nekaterih izrazito mestni četrtih (Golovec, Jarše, Bežigrad), kjer primernih pogojev za delo kulturnih društev skoraj ni. Zveza kulturnih društev Ljubljana sicer pripravlja analizo prostorskih pogojev, ki jo namerava ustreznim dejavnikom predložiti še v letošnjem letu.

Zagotovitev ustreznih pogojev za delovanje kulturnih društev in vzdrževanje kulturnih domov

Ukrepi:

- Na podlagi Zakona o kulturnem tolarju s podporo investicijam zagotoviti minimalne prostorske in tehnične pogoje delovanja kulturnih skupin na podlagi spoštovanja načela policentričnega razvoja in izenačevanja standardov delovanja kulturnih skupin ter sprejemanja gostovanjske ponudbe.
- Vzporedno z investicijami v prostore je potrebno nadaljevati z vzpostavljanjem in dograjevanjem informacijsko komunikacijskega sistema društev in izpostav sklada. Mladinskim kulturnim centrom je potrebno zagotoviti sodobno informacijsko tehnologijo kot izrazno sredstvo na intermedijskem področju in omogočiti njihovo mrežno povezavo.

Pričakovani učinki:

- Ob predpostavki doslednega izvajanja Zakona o kulturnem tolarju bo možno doseči, da bo ustrezna avdio in video oprema na voljo na izpostavah sklada in da bo vzpostavljena mreža mladinskih kulturnih centrov kot multimedijskih centrov.
- Vlaganje v prostorske kapacitete ter nakup opreme zagotavlja celovito dostopnost kulturnih vsebin in na vseh področjih kulturnega ustvarjanja na lokalni, regionalni in državni ravni.

Kazalci:

- število izvedenih projektov investicij v prostore, ki se uporabljajo za izvajanje ljubiteljske kulturne dejavnosti,
- število izvedenih projektov nakupa opreme za ljubiteljska kulturna društva in mladinske centre.

Zagotavljanje dostopnosti

Zagotavljanje dostopnosti je kajpak v tesni odvisnosti od prostorskih pogojev društvenega dela. Kriteriji financiranja sicer narekujejo društvom, maksimalne obveznosti pri tem, tako da društva na svojih prireditvah na široko odprejo vrata svojim obiskovalcem, pri tem pa za veliko večino prireditev ne zaračunavajo vstopnine. Število obiskovalcev je razmeroma stabilno in se rahlo povečuje, je pa zelo odvisno od kraja, kjer se prireditve oz. dogodek dogaja. V krajih z razvejano mrežo kulturnih društev je navadno odmev občinstva dober, saj so ljudje navajeni na obstoj določene kulturne ponudbe in jo izrabljajo. Tudi na tem področju se pojavlja začaran krog kultura – občinstvo v krajih, ki nimajo niti prostorskih pogojev niti delujočih kulturnih društev, saj morebitni kulturni dogodki v takih okoljih zaradi nenavajenosti prebivalstva praktično nimajo odmeva. V Ljubljani je tukaj kar nekaj belih lis, še zlasti so opazni v soseskah z velikim številom prebivalstva.

Večina kulturnih dogodkov, ki jih društva ponujajo skozi celo leto na različnih prireditvah, so brezplačna ali pa je vstopnina le simbolična in izključno namenjena kritju stroškov z najemom kulturnih dvoran in prostorov, kjer se dogodek odvija.

Po poročilih društev pa je opaziti porast števila obiskovalcev na kulturnih prireditvah. V letu 2007 si je kulturne prireditve ljubljanskih društev ogledalo več kot 20.000 obiskovalcev.

Spodbujanje dostopnosti kulturnega ustvarjanja in kulturnih dobrin ter povečevanje števila kulturnih društev in skupin

Cilj je ohraniti dinamiko razvoja ljubiteljske kulture in povečevanje števila kulturnih društev ter povprečnega števila obiskovalcev. Za uresničitev cilja bo potrebno zagotoviti celovito dostopnost kulturnih vsebin in dodatnih izobraževalnih oblik na vseh področjih kulturnega

ustvarjanja na lokalni, regionalni in državni ravni ter spodbujanje ustvarjalnosti v slovenskih kulturnih društvih in njihovih zvezah na celotnem skupnem slovenskem kulturnem prostoru.

Ukrepi:

- povečevanje števila kulturnih društev in skupin
- spodbujanje lokalnih skupnosti, da zagotovijo pogoje za delovanje ljubiteljskih kulturnih društev in skupin
- strokovna pomoč lokalnim skupnostim pri pripravi lokalnih programov kulture
- sofinanciranje projektov kulturnih društev in zvez
- sofinanciranje investicij v prostore in opremo, ki jih uporabljajo ljubiteljska kulturna društva in skupine.

Kazalci:

- število kulturnih društev in skupin
- število izvedenih projektov, ki so bili oz. bodo sofinancirani iz projektnega poziva
- število izvedenih investicijskih posegov, ki so bili oz. bodo sofinancirani iz naslova Kulturnega tolarja
- število pripravljenih in sprejetih lokalnih programov kulture
- število izvajalcev programskih projektov
- število izvajalcev investicijskih posegov
- število obiskovalcev.

Dvigniti notranjo učinkovitost mreže ustvarjalcev in organizatorjev na področju ljubiteljske kulture.

Cilj je uresničljiv s spodbujanjem povezovanja med različnimi akterji, t.j. ustvarjalci, organizatorji in občinstvom, društvi ter njihovimi strokovnimi in organizacijskimi zvezami na lokalni, regionalni ter državni ravni ter s povečevanjem števila projektov organiziranih na lokalni in regionalni ravni.

Poseben poudarek je namenjen krepitvi lokalnih prireditev in izobraževanj ter povezovanju med kulturnimi društvi IN ZVEZAMI v Mestni občini Ljubljana, Republiki Sloveniji in zunaj nje.

Ukrepi:

- strokovna pomoč pri organizaciji območnih oz. lokalnih projektov in prireditev
- organizacija ali soorganizacija medobmočnih oz. regijskih srečanj ustvarjalcev, ki omogočajo promocijo lokalnih ustvarjalcev ter uveljavljanje tudi na širšem območju
- organizacija izobraževalnih oblik za ustvarjalce na regionalni ravni
- organizacija mednarodnih festivalov, tekmovanj in prireditev.

Pričakovani učinki:

- V tesnejših povezavah med ustvarjalci se bo izboljševala kvaliteta izvedbe kulturne produkcije ter pogoji za inovativne in kreativne pristope k ustvarjanju na področju društvene kulture.

Kazalci:

- število prireditev na lokalni ravni
- število udeležениh skupin
- število prireditev na regionalni ravni
- število udeležениh skupin
- število izobraževalnih oblik na lokalni in regionalni ravni
- število udeležencev

Odmevnost izvedbe programa javnega sklada v strokovni javnosti in medijih

Program javnega sklada je iz leta v leto bolj odmeven in poznan širši strokovni in zainteresirani javnosti. Območna izpostava Ljubljana, zaradi šele krajšega delovanja, svoj program v ljubljanskem prostoru uveljavlja in sproti raziskuje ter ugotavlja odzivnost načrtovanega programa in potrebe kulturnih društev.

Zastopnost in odmevnost v medijih je različna glede na širino in pomembnost dogodka. Društva in sklad o vseh kulturnih dogodkih obveščajo različne nacionalne in lokalne medije, mediji pa se sami odločajo o poročanju in predvajanju kulturnih dogodkov ljubiteljskih kulturnih društev. Opaziti je, da je interes medijev za tovrstno poročanje vedno manjši. Vzrok za to bi bilo dobro poiskati pri vseh tistih, ki krojijo kulturno politiko in predvsem poiskati nek skupen dogovor tudi z mediji o pomembnosti obveščanja o ljubiteljskem kulturnem dogajanju v ljubljanskem prostoru.

JSKD je leta 2002 vzpostavil internetni portal Koledar dogodkov, ki ga uporabljajo območne izpostave in kulturna društva kot napovednik za svoje dogodke.

Povezovanje z nevladnim sektorjem

Društvena kultura je v principu sama po sebi nevladni sektor, ki seveda ustvarja lastno mrežo povezav. Sama območna izpostava in prejšnji agens na tem področju: ZKD Ljubljana svoje delo izrazito podrejata vzpostavljanju teh povezav, obstajajo pa tudi tradicionalne medsebojne povezave posameznih društev, ki igrajo izrazito pozitivno vlogo za širjenje kulturne ponudbe v določenem okolju.

V zadnjih letih je mogoče opaziti tudi aktivnejše povezovanje kulturnih, športnih in drugih društev v skupne projekte zlasti pri organiziranju krajevnih prireditev (kot so denimo dnevi četrtnih skupnosti in druge širše predstavitve krajevnih značilnosti), kjer so velikokrat povezovalci kulturna in turistična društva.

Omenili smo že, da se društvena kultura razmeroma aktivno vključuje v družabno življenje mesta Ljubljana, kar je ena od razvojnih prioritet Ljubljane. Posamezna društva so aktivna tudi pri sodelovanju z ljubljanskimi upravnimi ustanovami pri vzdrževanju in obnavljanju kulturnih domov, saj njihovi člani te kapacitete pogosto vzdržujejo in zagotavljajo njihovo tehnično delovanje. Taka povezava je seveda logična in pričakovana, območna izpostava pa bi želela vključevanje v razvoje projekte še intenzivirati. Tu mislimo zlasti na projekte novih stanovanjskih sosesk, trgov in prostorov, ki bodo zahtevali svojo socializacijo, torej prisotnost programov, ki bodo oživili in popestrili dogajanje na njih.

Ocena delovanja javnega sklada

Izpostava je mlada in je komaj letos začela delovati v predvidenem obsegu, zato ocene delovanja v tako kratkem času ni mogoče dati. Za delovanje področja društvene kulture v obdobju zadnjih nekaj let pa bi zagotovo lahko rekli, da je ohranilo in v določeni meri tudi dodatno razvilo svoje kreativne potencialne, ter se uveljavilo kot pomemben dejavnik

predvsem tam, kjer ima mesto ali ožje okolje jasno izražene ambicije, da spreminja in izboljšuje obstoječe družabno življenje, ker se zaveda, da le- to ni odvisno le od stanja infrastrukture, kvalitete cest in števila trgovin, marveč tudi od splošnega počutja ljudi.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja javnega sklada

Območna izpostava Javnega sklada Ljubljana meni, da bi v obdobju 2008- 2011 zasledovala predvsem naslednje **prednostne cilje**:

- Usklajevanje programov dejavnosti Območne izpostave z regionalnim in državnim programom JSKD.
- Sodelovanje z drugimi organizacijami in ustanovami v Ljubljani na področju kulture (Festival Ljubljana, Zavod za turizem, galerije, knjižnice,...)
- Priprava in razvoj kulturnih dogodkov, prirediteljskih kulturnih društev na vseh umetnostnih področjih.
- Razvoj novih programov in projektov za vzpodbujanje in širjenje ljubiteljske kulture v sodelovanju z dogodki na državni ravni, ki jih organizira JSKD.
- Izvajanje različnih akcij za promocijo ljubiteljske kulture in s tem pritegniti vse več obiskovalcev kulturnih prireditev in hkrati vzpodbujati razvoj kulturnega življenja širše javnosti.
- Motiviranje mladih za udejstvovanje na kulturnem področju, svetovanje in pomoč pri izvajanju kulturnih dejavnosti na različnih umetnostnih področjih.
- Vzpostavitev akcij in programov na različnih umetnostnih področjih za vzgojo za kulturo; povezovanje z osnovnimi in srednjimi šolami, vrtci, dijaškimi domovi, mladinskimi centri, Zavodom za šolstvo in Ministrstvom za šolstvo in šport.
- Pridobivanje novih finančnih virov; dotacije, sponzoriranje, vključevanje podjetij v Ljubljani in okolici kot partnerje pri izvajanju različnih kulturnih programov.
- Prepoznavnost in pomembnost delovanja ljubiteljske kulture v Ljubljani, celotni državi in tudi sodelovanje z društvi izven meja.
- Organiziranje izobraževanja za potrebe različnih umetnostnih področij.
- Nadaljnja širitev mreže društvene kulture (ustanavljanje novih kulturnih društev predvsem na območjih, ki so po tej plati deficitarna) in krepitev njene kvalitete.
- Zagotavljanje boljših pogojev društvenega dela (obnove in širitve obstoječih prostorov, pridobivanje novih prostorov, večja možnost nabavljanja in zamenjave zastarele opreme).
- Bistvena krepitev vključenosti v kulturne projekte mesta in države (sodelovanje z organi MOL, zlasti z oddelkom za kulturo, lokalno samoupravo, turizem, izobraževanje).
- Pridobitev prostorov za Območno izpostavo Ljubljana z večnamenskim prostorom za izvajanje različnih kulturnih dogodkov in izobraževanj. (Izpostava trenutno razpolaga s pisarno in souporabo prostorov z Zvezo kulturnih društev Ljubljana na lokaciji Krekov trg 2, ki pa so polno zasedeni, saj v njih svojo prostorsko stisko rešuje kar nekaj ljubljanskih kulturnih društev.)

Pričakovani učinki:

- izboljšanje pogojev za društveno kulturno delo in povečanje motiviranosti izvajalcev za lastno delo, ki bo pripomoglo k ustanavljanju novih nosilcev te dejavnosti,
- večje število prireditev in s tem večja kultivizacija mesta, še zlasti sosesk, kjer je deficit družabnega življenja najopaznejši, izboljšana podoba mesta kot živahnega središča s pestrim dogajanjem in motiviranimi in prijaznimi prebivalci.

Kazalci uspešnosti:

- število kulturnih prireditev,
- število kulturnih programov
- njihov obisk in odmevnost med zainteresirano javnostjo ter v medijih,
- število članov kulturnih društev,
- zadovoljstvo občanov Ljubljane s kulturnim in drugim družabnim življenjem na njihovem območju.

VIZIJA NADALJNEGA RAZVOJA

Ključna dejavnost JSKD in Območne izpostave Ljubljana je pomoč pri vzpostavljanju in zagotavljanju pogojev za skladni in enakopravni razvoj kulturnih dejavnosti, zlasti kulturne ustvarjalnosti, in podpora pri širjenju dostopnosti kulturnih dobrin.

JSKD je veliko več kot seštevek svojih dejavnosti: skrb za društva, strokovna pomoč neinstitucionalni kulturni dejavnosti, koordinacija in sofinanciranje programov in projektov kulturnih društev. Svoj vpliv na kulturnem področju utrjuje JSKD z aktivno vlogo posrednika kulturnih programov prireditev, izobraževanja in založništva, bodisi kot nosilec ali soorganizator neinstitucionalnih kulturnih dogodkov v enotnem slovenskem kulturnem prostoru.

JSKD si prizadeva omogočiti gojenje in izražanje tistih vrednot, ki jih ima za najbolj sebi lastne, to so:

- ohranjanje in razvoj slovenskega jezika,
- spodbujanje kulturne raznolikosti, ki implicira tako vsebino kot izraznost ter
- uveljavljanje kulturne vzgoje in izobraževanje v vseh segmentih kulture, za vse generacije.

Na področju ljubiteljskih dejavnosti je vsaka ustvarjalnost oz. poustvarjalnost sama po sebi vrednota, ki skupaj z ohranjanjem tradicije in spodbujanjem sodobnih ustvarjalnih oblik povečuje socialno povezanost v družbi.

V prihodnje želi JSKD doseči stanje širšega zavedanja in motiviranosti, da so kulturne dobrine eksistencialna nuja in resnično dobro razvite in raznolike družbe.

JSKD bo spodbujal živo kulturno ustvarjalnost in poustvarjalnost, ki omogoča neposredno interakcijo ustvarjalcev in njihovega okolja. Skrbel bo, da bo sočasno spremljanje novih pojavov v kulturi v ravnotežju z negovanjem tradicije ter sooblikoval ustrezne mehanizme za izražanje specifičnih kulturnih potreb in interesov posebnih skupnosti in skupin.

Območna izpostava JSKD Ljubljana želi in se bo tudi v prihodnosti prizadevala pri sooblikovanju družbene atmosfere, ki vzpostavlja pogoje za ohranjanje in razvijanje kulturne identitete.

9. Arhitekturni muzej Ljubljana

1. Opis področja dela in poslanstvo javnega zavoda:

V skladu z Odlokom o ustanovitvi javnega zavoda Arhitekturni muzej Ljubljana (UL RS 73/2004) in Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (UL RS 96/2002) je poslanstvo muzeja trajno in nemoteno muzejsko delovanje na področju arhitekture, urbanizma, industrijskega, unikatnega in grafičnega oblikovanja ter fotografije na področju Slovenije in drugod, če so ta področja pomembna za slovenski kulturni prostor. Poslanstvo se nadalje utemeljuje na spoznanju o posebni določenosti slovenskega nacionalnega prostora z ustvarjalnimi posegi v razponu od oblikovanja naselij in posamičnih stavb do oblikovanja prvin obcestja in notranjščin. Tem ciljem sledi politika zbiranja gradiva, ki si prizadeva za pridobitev vseh pomembnih muzealij, ki dokumentirajo ustvarjalne procese na vsem slovenskem etičnem ozemlju. Na tej osnovi sloni tudi oblikovanje in vzdrževanje stalne zbirke muzeja. Poslanstvo muzeja je tudi skrb za zbiranje, strokovno in znanstveno obdelavo ter muzejsko predstavitev zapuščine arhitekta Jožeta Plečnika, prirejanje bienalne prireditve BIO (Bienale industrijskega oblikovanja) in stalnih in občasnih razstav v Sloveniji in tujini ter opravlja dejavnosti s področja specialne knjižnice. Poleg navedenih muzej opravlja še druge naloge s področja varstva kulturne dediščine, v svojih zmožnostih skrbi za infrastrukturo, prejeta v upravljanje in druge, z muzejsko dejavnostjo povezane dejavnosti.

V skladu z Uredbo o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev (UL RS 97/2000, 103/200) muzej kot posebni muzej sodeluje z Javnim zavodom Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine in državnimi muzeji ter izvaja javno službo na področju Republike Slovenije za področje arhitekture, urbanizma, industrijskega, grafičnega in unikatnega oblikovanja ter fotografije.

2. Izveden program javnega zavoda v obdobju 2004-2007:

Muzej je program izvajal na podlagi pridobljenih sredstev in zahtev financerja. Večino sredstev v obravnavanem obdobju je financiralo Ministrstvo za kulturo (na podlagi Odločbe o razveljavitvi 27. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o financiranju občin, UL RS 89/99). Zato so bili programi za posamezna leta predstavljeni kot možnost predstavitve gradiva za področje Slovenije, v okviru katerih bi bilo možno vzpostaviti interese mesta. Ker večina predlaganih projektov s strani MOL ni bila finančno podprta, je muzej v letih 2004-2007 izvajal večino dejavnosti, ki predstavljajo področje slovenskega kulturnega prostora, saj je za izvajanje samo določenih posameznih projektov prejel namenska sredstva s strani MOL (za BIO- mednarodna razstava bienale industrijskega oblikovanja, nekaj posamičnih projektov).

Izvajanje javne službe 2004-2007- program:

- ključni projekti, ki so pomembno prispevali h kulturni podobi Ljubljane:

- evidentiranje in dokumentiranje gradiva s področij v skladu z Uredbo o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje službe na področju varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev
- skrb za restavriranje dela originalnih Plečnikovih načrtov in dela muzejskih predmetov iz Plečnikove zapuščine
- dejavnosti na področju specialne knjižnice

- odkupi nekaterih osebnih Plečnikovih predmetov, umetniških izdelkov, načrtov, skic in starejše dokumentacije
- prevzem in obdelava donacij predmetov in širitev muzejske zbirke
- sodelovanje s slovenskimi in tujimi sorodnimi institucijami, povezovanje in iskanje možnosti za izvajanje skupnih projektov

Posamezni projekti po področjih:

- arhitektura: posodobitev stalne razstave J. Plečnik na fužinskem gradu (zaščita maket, publikacija in katalog- ponatis), razstava Žale ob podelitvi znaka evropske dediščine (2007), razstava Karlovški most (2007), razstava o arhitektu Jožetu Plečniku v Nemčiji (v Wiesbadnu 2004), na Poljskem (Krakow, 2006), sodelovanje pri pripravi spomenika Jožetu Plečniku na Češkem (Praga, 2006), na predstavitev mladih arhitektov (v okviru projekta »Odprti termin«), preučevanje zapuščine in priprava gradiva za razstavo o delu Edvarda Ravnikarja, preučevanje makete ljubljanskega Kolizeja , Arhitekt Arne Jacobsen, Podobe slovenskih mest v obdobju narodnega prebujenja
 - a. urbanizem: predstavitev mednarodnega natečaja Načrtovanje na travi (prispevki različnih evropskih arhitekturnih šol za ureditev porečja reke Sarce in Gardskega jezera)
 - b. oblikovanje, grafično oblikovanje: BIO 19 (2004), BIO 20 (2006)- priprava razstave in dejavnosti v zvezi z delovanjem Sekretariata BIO, razstava Tapio Wirkkala, razstava stolov (predstavitev tovarne Stol Kamnik in sodelovanja z Nikom Kraljem in Brankom Uršičem), priprava gradiva za katalog Sodobno slovensko grafično oblikovanje, razstava Bookmark (oblikovanje knjižnih oznak)
 - c. zgodovina fotografije: Podobe ljudi iz zaledja slovenskih obalnih mest, preučevanje gradiva za razstavo o razvoju barvne fotografije, vedute slovenskih mest v obdobju narodnega prebujenja
 - d. pedagoške dejavnosti: Muzejski večeri- predavanja (enkrat mesečno) na teme, ki jih obdeluje muzej ali so povezane z muzejskim delom, posebni dnevi: kulturni dan, muzejska poletna noč, teden družine, dnevi kulture; različne pedagoške in andrargoške delavnice na temo Plečnik, arhitektura, oblikovanje
 - e. arhitekturni epicentri; serija predavanj priznanih tujih teoretikov in ustvarjalcev o okoliščinah nastanka svetovno pomembnih dogodkov v arhitekturi in urbanizmu v posameznih državah po svetu
 - f. drugi manjši projekti v sodelovanju s sorodnimi institucijami in institucijami, ki sodelujejo na podobnih ali povezanih področjih

Od navedenih nalog so bile s strani MOL sofinancirane naslednje naloge:

- arhitektura: proučevanje gradiva za pripravo razstave Arhitektura 18. stol. na Slovenskem; razstava Žale ob podelitvi znaka evropske dediščine, razstava Karlovški most v podmostju novega mostu ob otvoritvi prenovljenega starega mostu
- oblikovanje: BIO 19 (2004), BIO 20 (2006)- priprava razstave in dejavnosti v zvezi z delovanjem Sekretariata BIO

Predstavitev po področjih je zgolj okvirna, saj se posamezni projekti med kustodiat in področji, ki jih pokriva muzej, prepletajo.

- investicije

S strani MOL in iz lastnih sredstev so bile sofinancirane naslednje investicije in dejanja sprotnega vzdrževanja:

- priprava projekta in izvedba klimatizacije depojskega prostora na lokaciji Karunova 6 (po sklepu inšpektorata MK RS)
- pripravljala dela za nadaljevanje obnove gradu Fužine- sondiranje, meritve, posnetek Z in J trakta
- izdelava in namestitev varovalnih mrež na oknih arhiva na fužinskem gradu (po sklepu inšpektorata MK RS)
- sanacija varnostne razsvetljave na gradu Fužine
- nakup dela predalčnikov, servisiranje dela računalniške opreme, sprotna popravila svetil, meritve el. napeljave (iz naslova varstva pri delu), popravila snegolovov na strehi na lokaciji Karunova 4 in 6, sprotne nadomestitve obrabljene in poškodovane opreme
- nujna sanacija poškodovane vodovodne napeljave na lokaciji Karunova 4

- zagotavljanje dostopnosti

	2004	2005	2006	2007 (ocena)
število prodanih vstopnic	14.458	14.394	22.418	10.146
število obiskovalcev	58.720	20.176	28.736	17.320
od tega:				
stalna razstava-grad Fužine	464	569	1.609	1.310
stalna razstava Plečnikova hiša		1.866	2.554	2.468
	7.472			
BIO	5.964	0	6.011	0
Pedagoški in andragoški programi		2.327	4.484	4.141
	1.941			
Drugo	48.099	12.569	14.507	6.597

Opomba: Število prodanih vstopnic in obiskovalcev niha glede na velikost in pomen dogodkov; višja je zlasti v parnih letih, ko se odvija edina večja razstava- BIO; ostali dogodki so manjši, predvsem pa bistveno manj promovirani, s čimer je v veliki meri povezan tudi obisk. Kot merilo uspešnosti beležimo porast števila obiskovalcev stalne postavitve in andragoških in pedagoških programov. Stalna razstava na gradu Fužine je zaradi prostorske stiske ob večjih razstavah del leta zaprta.

ciljno občinstvo: šolajoča mladina, odrasli, gospodarstveniki, družine, upokojeanci- različne skupine in prilagojeni programi

- odmevnost izvedbe programa javnega zavoda v strokovni javnosti in v medijih

Po leto 2004, ko se je proces zamenjave generacij delavcev v muzeju v glavnem končal in so posamezne zadolžitve prevzeli mlajši kustosi in drugo strokovno osebje, se je povečala muzejska aktivnost na vseh področjih delovanja od števila vsakršnih dogodkov do kakovosti prireditve, pri čemer je treba všteti tudi profesionalizacijo oddelka za marketing in za stike z javnostjo. Prireditve so tako dobile večji odmev v javnosti, kar je nadalje vplivalo na izboljševanje podobe muzeja v javnosti in posledično spet povečan obisk razstav in drugih dogodkov. Ocene pojavljanja v medijih in odzivov v strokovni javnosti so bile dobre ali zelo dobre; žal temu trendu niso sledile strokovne ocene dosežkov v strokovnem tisku.

- povezovanje z nevladnim sektorjem

S povezovanjem z nevladnim sektorjem razumemo sodelovanje z organizacijami civilne družbe, zbornicami, visokošolskimi ustanovami in drugimi nevladnimi ustanovami ter zavodi. Sodelovanje s strokovnimi društvi in zbornicami narekuje zavzemanje za podobne cilje, to je napredovanje kakovostnih vidikov v arhitekturi, urbanizmu in oblikovanju. Sodelovanje z visokošolskimi ustanovami in zavodi (denimo takšnimi, kot je Zavod za turizem Ljubljana) pa je bolj projektne značaja; povezujemo so ob nekaterih konkretnih projektih in akcijah

- vključevanje v razvojne projekte MOL

V muzeju smo vselej poudarjali, da je ena izmed nepisanih nalog muzeja strokovna pomoč ustanoviteljici MOL pri nekaterih pomembnih specialnih nalogah, povezanih s temeljnimi področji dela muzeja. Tako smo že pred leti izdelali strokovno študijo o prvinah identitete Mestne občine Ljubljana, strokovne ekspertize za nekatere objekte in območja, ki so bili predvideni za spomeniško zaščito (Čečeva vila, blagovnica Centromerur, Plečnikov Stadion ipd.), v novejšem času ekspertizo s projektom prenove dela oblikovanega porečja Ljubljane (skupaj z birojem Triiije), razstave po neposrednem naročilu Mestne občine o Plečnikovih Žalah, Karlovškemu mostu ipd. Vrsto akcij smo izpeljali v sodelovanju s Zavodom za turizem. Muzejski strokovnjaki so se aktivno udeleževali javnih polemik denimo okrog novega Kolizeja in prav nazadnje aktivno prispevali stališča in predloge pri oblikovanju vsebinske zasnove prenovljenega kompleksa nekdanje tovarne Rog. Muzej se več kot desetletje dejavno vključuje v različne dejavnosti, ki zadevajo Mladinsko raziskovalno delo od sodelovanja v ocenjevalnih komisijah, ocenjevanju raziskovalnih nalog do usposabljanju mentorjev.

3. Izveden program javnega zavoda v obdobju 2004-2007:

Od leta 2004 do 2007 sta bili izvedeni dve mednarodni razstavi BIO (19 in 20), v vmesnem obdobju izjemno uspešna razstava finskega oblikovalca Tapia Wirkkale. Dalje je bila izvedena razstava Arhitektura 19. stoletja na Slovenskem, razstava Plečnikovi učenci pri Le Corbusierju in vrsta manjših razstav. Muzej je sodeloval pri pomembnih projektih skupaj z organizatorji v Kopru (Podobe slovenskih primorskih mest, Podobe zaledja slovenskih primorskih let), z Narodno in univerzitetno knjižnico, z Umetnostno galerijo v Mariboru, posamezniki s projekti v Cankarjevem domu. Od leta 2004 potekajo mesečni muzejski večeri, predstavitve nagajencev BIO, v letu 2006 in 2007 so potekala predavanja tujih predavateljev z naslovom Arhitekturni epicentri. Vse to spremljajo izvirni in uspešni pedagoški programi za različne ciljne skupine. Muzej je bistveno izboljšal prepoznavnost in odmevnost svojih akcij v javnosti, zato sami ocenjujemo delo v zadnjih treh letih za morda najuspešnejše v vsej zgodovini muzeja .

4. Ključne težave pri razvoju javnega zavoda:

Ključne težave pri razvoju muzeja so naslednje:

- neusklajen strateški načrt razvoja med trenutnim financiranjem Ministrstvom za kulturo, ki je že pred leti zahtevalo izdelavo srednjeročnega razvojnega načrta in Mestno občino Ljubljano, ustanoviteljico muzeja, ki financira le nekatere muzejske akcije in se do ključnih razvojnih problemov muzeja sploh še ni opredeljevala

- muzej ima za ustanovitelja lokalno skupnost, ki pa mu nalaga opravljanje nalog nacionalne institucije, kar vsebuje tudi vladna uredba o mreži državnih muzejev, ta pa opredeluje v tem okviru tudi javno službo
- muzej ima nenehne težave z neusklajenostjo ciljev, ki si jih z letnimi programi načrtuje s slabo definiranimi pričakovanji in cilji ustanoviteljice
- muzej pesti nejasno usklajevanje financiranja Ministrstva za kulturo in MOL in ima zato pogosto težave zaradi neusklajenih nalog
- muzej je pred desetletjem in pol dobil v upravljanje fužinski grad, da bi poleg namestitve stalne razstave o Jožetu Plečniku dobil nove možnosti za delo kustodiatov in razstavljanje. Žal v vseh teh letih zaradi pomanjkanja sredstev ni mogel dokončati tretjine grajske stavbe in zato ni mogel uresničiti enega svojih pglavitnih ciljev postavitve stalne zgodovinske razstave arhitekture, oblikovanja in fotografije na Slovenskem od prazgodovine do današnjih dni.
- Prostorska stiska se kaže tudi v tem, da je muzej pridobil malo ustreznih klimatiziranih prostorov za hranjenje najdragocenejših muzealij. Potrebe po skladiščenju in hranjenju manj dragocenega gradiva za silo rešuje z najetimi prostori nam Polici nad Grosupljem.

5. Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju javnega zavoda v obdobju 2008-2011:

- nadaljuje se raziskovanje in izdelava zgodovinskih razstav. Prioriteta je arhitektura 19. stoletja in arhitektura predromanske dobe obe s ciljem za pridobitev stalne razstave zgodovine slovenske arhitekture in oblikovanja
- nadaljuje se prirejanje mednarodnih razstav Bienala industrijskega oblikovanja s tendenco po vse večji kakovosti in konceptno izostrenosti centralne razstave in spremnih dejavnosti
- nujno je pospešeno evidentiranje in dokumentiranje (vnos v elektronsko inventarno knjigo) z ustrezno digitalizacijo gradiva in njegovo pripravo za hranjenje
- nadaljuje se sprotno restavriranje ogroženih muzealij po prednostnem seznamu
- nadaljuje se razvijanje specialne knjižnice s tendenco, da postane poleg priročne knjižnice, namenjene strokovnemu osebju bolj odprta za javnost
- obstoječo stalno razstavo o Jožetu Plečniku bo treba v bližnji prihodnosti temeljito prenoviti in jo usposobiti za občasne priložnostne postavitve v muzeju in na tujem
- nadaljevali se bodo pedagoški in andragoški programi, muzejski večeri, odprti termin,
- nadaljeval se bo sodelovanje s stanovskimi organizacijami, zbornicami, visokošolskimi organizacijami in zavodi
- pospešeno bo delo z organiziranjem mednarodnih projektov in aktivnim vključevanjem v mednarodne projekte, sodelovanje v partnerstvih ipd.

5.1. 1. cilj: spremljanje in popularizacija razvoja arhitekture, urbanizma, oblikovanja in zgodovine fotografije in vpliv razvoja teh področij na sodobni čas in prostor

S popularizacijo razvoja navedenih področij želimo pridobiti številne in doslej še ne pridobljene publike iz vseh generacij prebivalstva, da bi bolje razumevale vprašanja prostora in jih s prezentacijo muzejskega gradiva in s pridobljenim znanjem muzeja pozivati h kritičnosti do okolja, v katerem živijo in k težnji po kulturnem okolju z dobro oblikovanimi rešitvami. K sodelovanju želimo privabiti tako običajne uporabnike, različne generacije mladine, ki se še izobražuje, kot tudi profesionalce kot arhitekte, oblikovalce in ne nazadnje investitorje.

Ukrepi:

- strokovno izvajanje nalog evidentiranja, dokumentiranja in preučevanja muzejskih predmetov in muzejskega gradiva z zagotavljanjem pogojev za ustrezno hranjenje in, v okviru razpoložljivega zagotavljanje predstavljanja le-tega
- sodelovanje z združenji po posameznih področjih- od arhitektov in urbanistov do oblikovalcev z različnih področij, kot tudi vključevanje teh povezav v razvojno politiko države in vključevanje posameznih področij v gospodarstvo kot tudi vključevanje rezultatov preučevanje v mednarodne raziskovalne naloge
- priprava kakovostnih pedagoških in andragoških programov, prirejenih posameznim ciljnim skupinam
- sodelovanje z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami (vrtci, šole, akademije, fakultete, ustanovami za tretje razdobje)
- obdelava področij in tem, ki so za javnost manj zanimive, za stroko in njen razvoj stroke pa posebnega pomena (npr. muzejsko gradivo avtorjev, ki so kot zapuščine prišle v muzejsko zbirko kot arhitekta Franceta Tomažiča, Dušana Grabrijana, Iva Spinčiča, Stanka Rohrmana vse do Edvarda Ravnikarja
- spodbujanje imetnikov muzejskih predmetov, podpornikov in donatorjev k sodelovanju pri obdelavi in zbiranju gradiva
- vlaganje v izobraževanje za kakovostno predstavitev gradiv v okviru razstavnih programov
- sledenje različnim možnim promocijskim prijemom za popularizacijo dejavnosti

Pričakovani učinki:

S predlaganimi ukrepi se pričakuje, da bo popularizacija postopno krepila zavest posameznikov in jih usmerjala k razumevanju arhitekturnih in oblikovalskih prvin in vključevanje le-teh v vsakdanje življenje.

Kazalci uspešnosti:

- število in vrste povezav in skupnih projektov z ustanovami in združenji, ki delujejo po posameznih ciljnih področjih

- število in vrste pridobljenega, obdelanega muzejskega gradiva
- število in vrste pedagoških, andragoških in drugih popularizacijskih programov
- število in struktura izvajalcev popularizacijskih programov
- število in vrste izobraževalnih programov in delavnic v povezavi z novostmi in posodabljanji prijemov pri izvajanju programov iz prejšnjih alinej
- gospodarna poraba razpoložljivih finančnih in drugih sredstev in virov glede na razpoložljive časovne roke
- število prijav in priprav programov za sodelovanja z drugimi institucijami, potencialnimi sponzorji in donatorji, s poudarkom na pripravi programov in prijav za sodelovanja kot nosilci ali partnerji pri projektih za pridobivanje mednarodnih sredstev
- obseg razpoložljivih finančnih sredstev, namenjen za sodelovanje pri programih iz prejšnje alineje in gospodarna poraba teh sredstev
- možnost dolgoročnega planiranja obsega dela razpoložljivih finančnih sredstev za posamezne aktivnosti (definirati osnovne aktivnosti) v okviru opravljanja dejavnosti

Opomba: kazalce uspešnosti je potrebno prirediti tako, da pridobimo logične in primerljive rezultate (ugotoviti razmerja med izvajanjem posameznih ukrepov in uspešnostjo izvedbe naloge. Npr. če se izvaja promocija v manjši meri, kot je potrebno za izvedbo posameznega dogodka, je nemogoče pričakovati enako število obiskovalcev; če je vrsta predstavitve oz. tema predstavitve manj vabljiva, za predstavitev in ohranitev dediščine pa bistvenega pomena, je učinek dogodka po predlaganih kazalcih drugačen od popularne in aktualne teme)

5.2. 2. cilj: zagotovitev in ohranitev mednarodnega pomena prireditve BIO- bienala industrijskega oblikovanja

Arhitekturni muzej Ljubljana v okviru Sekretariata BIO kot nosilca organizacije mednarodne razstave z več kot 40-letno tradicijo, razstave BIO- bienala industrijskega oblikovanja zaradi pomena in ugleda prireditve že nekaj let poskuša prireditve uveljaviti kot za področje industrijskega oblikovanja v slovenskem kulturnem prostoru najpomembnejšo prireditve z mednarodnim ugledom, saj aktivno sodeluje in prilagaja bienalne cikle pravilom priznanih mednarodnih oblikovalskih združenj. Gre za bienalni cikel, ki se zaključi s postavitvijo razstave kot predstavitve na javnem razpisu pridobljenih prijav in z mednarodno žirijo izbranih in nagrajenih oblikovalskih dosežkov bienalnega obdobja z mednarodno udeležbo. Cilj prireditve je s konkretnimi oblikovalskimi dosežki predstaviti industrijsko oblikovanje kot rezultat razvoja in dogajanja na vseh področjih delovanja in bivanja tako oblikovanja, izobraževanja, gospodarstva in mednarodnega sodelovanja z dolgoročnim razvojnim ciljem s kvalitetnim oblikovanjem doseči dodano vrednost izdelka.

Ukrepi:

- nadaljevanje in krepitev sodelovanja s sorodnimi domačimi in mednarodnimi organizacijami in združenji
- nadaljevanje aktivnosti pri vzpodbujanju vseh, za razvoj pomembnih državnih resorjev tako, da posamezni resorji prepoznajo pomen interdisciplinarnega sodelovanja in koristi pri doseganju dolgoročnega razvojnega cilja in njegovih učinkov in posledično tudi potrebo po organiziranem sodelovanju tako pri organizaciji prireditve kot tudi njenem financiranju
- s kriteriji in pravili sodelovanja na razpisu za razstavo BIO vzpodbujati stroko k pridobitvi kvalitetnega oblikovanja, z ekološko prijaznimi materiali, estetsko dognanimi oblikami in uporabniku prijaznimi rešitvami

- nadaljevanje sodelovanja s posameznimi zavodi in združenji na področju izobraževanja, oblikovanja, gospodarstva, turizma ipd.
- pripravljanje dogodkov bienalnega ciklusa kot prispevek slovenske prestolnice k razvoju in mednarodnem ugledu Slovenije s pomembno mednarodno turistično, kulturno in gospodarsko prireditvijo z dolgoročnimi izobraževalnimi učinki

Pričakovani učinki:

- definirali bi se cilji in koristi posameznih resorjev pri doseganju razvojnih ciljev
- na podlagi ugotovljenega bi bilo možno definirati politiko in strategijo razvoja in predstavitve Slovenije doma in v svetu kot tudi vključitve oblikovanja kot vrednote v vsakdanje življenje
- s konkretno predstavitvijo kvalitetnih oblikovalskih dosežkov približati obiskovalcu pomen oblikovanja kot vrednote in vzpodbujanje potreb posameznika po kvalitetno oblikovanih izdelkih

Kazalci uspešnosti:

- število prijaviteljev na razpis za nagrado BIO
- število sodelujočih držav
- obseg in način predstavitve izbranih in nagrajenih prijav
- število obiskovalcev s poudarkom na specifičnih ciljnih skupinah (šolajoči, strokovna javnost, gospodarstveniki, širša javnost)
- obseg oglaševanja in pojavljanja v medijih doma in v mednarodnem prostoru
- število prijav in priprav programov za sodelovanja z drugimi institucijami, potencialnimi sponzorji in donatorji, s poudarkom na pripravi programov in prijav za sodelovanja kot nosilci ali partnerji pri projektih za pridobivanje mednarodnih sredstev
- obseg razpoložljivih finančnih sredstev, namenjen za sodelovanje pri programih iz prejšnje alineje in gospodarna poraba teh sredstev
- ob definiranju statusa prireditve možnost dolgoročnega planiranja obsega dela razpoložljivih finančnih sredstev za posamezne osnovne aktivnosti v okviru opravljanja dejavnosti

5.3. 3. cilj: pridobitev ustreznega razstavnega prostora za občasne večje razstave kot je razstava BIO kot tudi stalne razstave o slovenski arhitekturi in slovensko oblikovanje in povečanje obsega ustrezno opremljenih depojskih prostorov

Trenutno se tovrstne predstavitve izvajajo razpršeno in nepovezano po različnih lokacijah v mestu kot tudi v Sloveniji. Arhitekturni muzej nastopa v kontekstu velikih razstav le pri organizaciji bienalne prireditve Bienale industrijskega oblikovanja s ciljem postavitve stalne razstave slovenskega oblikovanja in občasnimi manjšimi razstavami v okviru razpoložljivih prostorskih in infrastrukturnih možnosti, ki jih je, glede na trend organizacije in postavitve razstav na fužinskem gradu vedno težje zagotoviti (osvetlitev, spremljajoča elektronska oprema, spletne povezave itd.) zaradi neustreznih instalacij na stavbi. Na lokaciji na fužinskem gradu, ki je trenutno finančno edino sprejemljiva lokacija za pripravo večjih razstav, se pojavljajo številni problemi, ki jih zaradi tipa razstavnega prostora ni mogoče premostiti (višina stropov, velikost prostorov, stopnišča)- tako glede obsega, kot tudi dostopnosti za invalide, primernosti instalacij itd. Poleg tega zaradi pomanjkanja tako razstavnega kot tudi depojskih prostorov ni mogoče realizirati v preteklosti že predstavljenih razstav Arhitektura 16., 17. In 18. Stoletja na Slovenskem kot dela stalne postavitve razstav

Arhitekturnega muzeja Ljubljana in pričeti s pripravami razstav o arhitekturi 19. In 20. stoletja in o sodobnem slovenskem oblikovanju. Muzej naj bi v takšnem prostoru nastopal kot eden od uporabnikov tovrstnega razstavnega prostora in opravljal vlogo nosilca posameznega projekta, ki bi bil v razstavnem prostoru v skladu s programom predstavljen.

Ukrepi:

- sodelovanje pri pripravi predlaganih rešitev ustanoviteljice o možnih lokacijah
- sodelovanje pri usklajevanju potreb po razstavnih prostorih z drugimi razstavljalci
- sodelovanje pri usklajevanju programov z drugimi potencialnimi razstavljalci tako, da bi veliko razstavišče predstavljalo neko kulturno celoto skozi vse leto
- ugotoviti možnosti za pripravo stalne postavitev razstave o slovenski arhitekturi z vključitvijo že obstoječih sestavnih delov (ki so trenutno v muzejskem depozitu in jih načena zob časa) in posodobitvijo stalne razstave Jože Plečnik na fužinskem gradu
- ugotoviti možnosti za pripravo in postavitev stalne razstave Sodobno slovensko oblikovanje

Pričakovani učinki:

- s pridobitvijo ustreznega prostora bi bili ustvarjeni pogoji, da se posamezna področja, npr. oblikovanje identificirajo z nekim razstavnim prostorom, ki bi zagotavljal pripravo občasnih predstavitev muzeja v znanih okoliščinah (razpoložljiv razstaveni prostor z določenimi pogoji) in promoviral prireditve ne le v prostoru kot stavbi, ampak tudi v kulturnem okolju, v katerem so permanentno predstavljeni dosežki in novosti s področij, ki jih pokriva muzej in stroka
- s postavitvijo stalne razstave o slovenski arhitekturi in oblikovanju bi prestolnica in Slovenija pridobila predstavitev najpomembnejših dosežkov na enem mestu
- pridobitev depojskih prostorov bi omogočila ustrezno varno hranjenje muzealij, katerih del trenutno hranimo v zelo neugodnih in neustreznih pogojih. Srečujemo se s težavami pri ustreznih prostorih ob prejemanju novih zapuščin.

Kazalci uspešnosti:

- število in vrste predstavitvenih aktivnosti v okviru predstavitve področij muzeja kot tudi drugih sorodnih institucij na področjih arhitekture, urbanizma, oblikovanja in fotografije
- število osebja, ki zagotavlja koordinacijo pri pripravi in usklajevanju programov tako domačih kot tudi tujih razstavljalcev, promocijo razstavišča, obisk,
- število obiskovalcev po posameznih ciljnih skupinah
- število prijav in priprav programov za sodelovanja z drugimi institucijami, potencialnimi sponzorji in donatorji, s poudarkom na pripravi programov in prijav za sodelovanja kot nosilci ali partnerji pri projektih za pridobivanje mednarodnih sredstev
- obseg razpoložljivih finančnih sredstev, namenjen za sodelovanje pri programih iz prejšnje alineje in gospodarna poraba teh sredstev

5.4. 4. cilj: prenova Plečnikove hiše in vrta v Trnovem

Plečnikova hiša v Trnovem je urejena kot avtentično okolje, v katerem je živel in ustvarjal arhitekt Jože Plečnik. Ohraniti jo želimo v skladu s strogimi konservatorsko restavratorskimi merili in predstavljati Plečnikovo zapuščino na specifičen, okolju primeren način. Stavba in

vrt sta potrebna temeljite prenove, saj stavba v stanju kot je iz požarno-varnostnih razlogov kmalu ne bo več primerna za uporabo kot javni prostor.

Ukrepi:

- priprava programov predstavitve identičnega okolja z najsodobnejšimi predstavitvenimi prijemi in uskladitev z možnostmi financiranja za izvajanje teh programov
- sodelovanje pri vključitvi programov v različne programe financiranja v okviru pridobivanja nepovratnih sredstev
- izvajanje odobrenih predstavitvenih vsebin in vključitev in povezovanje vsebin z okoljem in prireditvami v okolici, prireditvami mestnega pomena in vključitev v programe mednarodnega okolja

Pričakovani učinki:

- ohranitev identičnega okolja in posebnosti predstavitve Plečnikove hiše kot vrhunca ob množici arhitektovih stvaritev po Ljubljani, Sloveniji in tujini
- oživitev in priprava pogojev za predstavitev Plečnikove dediščine, sodobnikov in naslednikov
- razširitev dejavnosti in organizacija dogodkov tudi na vrtu
- izvedba prenove tako, da bi bila predstavitev dostopna tudi skupinam obiskovalcev, ki v sedanjih okoliščinah te možnosti zaradi različnih ovir nimajo (gibalno ovirani obiskovalci, slepi in slabovidni, popestritev predstavitvenih možnosti za najmlajše)

Kazalci uspešnosti:

- število povezav z zunanjimi sodelavci in organizatorji prireditev
- število obiskovalcev stalne postavitve in posameznih dodatnih programov
- število in vrsta dodatnih, spremljevalnih programov
- število prijav in priprav programov za sodelovanja z drugimi institucijami, potencialnimi sponzorji in donatorji, s poudarkom na pripravi programov in prijav za sodelovanja kot nosilci ali partnerji pri projektih za pridobivanje mednarodnih sredstev
- obseg razpoložljivih finančnih sredstev, namenjen za sodelovanje pri programih iz prejšnje alineje in gospodarna poraba teh sredstev
- možnost dolgoročnega planiranja obsega dela razpoložljivih finančnih sredstev za posamezne aktivnosti (definirati osnovne aktivnosti) v okviru opravljanja dejavnosti

Opomba: kazalci morajo biti postavljeni tako, da je možnost pridobiti smiselno oceno uspešnosti prireditve tudi za vsebinsko za širšo javnost manj zanimive, strokovno pa pomembne prireditve, ki ne pokrivajo le največje ciljne publike, ampak tudi obiskovalce, ki predstavljajo manj številne, za podporo arhitekturi, urbanizmu, oblikovanju in fotografiji pa pomembne ciljne obiskovalce.

10. Mestni muzej Ljubljana

1. Opis področja dela in poslanstva javnega zavoda

Mestni muzej Ljubljana je ustanovljen s strani Mestne občine Ljubljana v letu 1935. Zavod zbira, ohranja, dokumentira, raziskuje in predstavlja materialno in nematerialno dediščino s področja zgodovine mesta Ljubljane in širše okolice mesta od njenih začetkov v prazgodovini do danes. Zbirke združujejo muzejske predmete, arhivsko in knjižnično gradivo, likovna dela, fotografije in drugo dokumentarno gradivo v skladu z zbiralno politiko muzeja.

Kot pokrajinski muzej zavod zagotavlja javne kulturne dobrine na področju muzejske dejavnosti tudi na območju naslednjih občin: Grosuplje, Dobropolje, Ivančna Gorica, Dol pri Ljubljani, Medvode, Vodice, Brezovica, Ig, Škofljica, Velike Lašče, Dobrova – Polhov Gradec, Horjul, Sodražica, Vrhnika, Borovnica; v sodelovanju z Notranjskim muzejem Postojna za območje občin: Cerknica, Bloke, Logatec, Loška Dolina, Postojna, Pivka; v sodelovanju z javnim zavodom Miklova hiša pa za območje Občine Ribnica.

Ljubljana je razstavišče časovnih sprememb in Mestni muzej Ljubljana je njihovo stičišče. Z zbiranjem, dokumentiranjem, raziskovanjem in predstavljanjem kulturne dediščine in življenja ljudi, ki ga zaznamuje več tisočletna zgodovina, omogoča obiskovalcem lastna aktivna doživetja skupnega spomina. S svojimi zbirkami, dokumenti in znanji, z razstavami in dogodki je Mestni muzej Ljubljana simbol današnje samozvesti slovenske prestolnice in njenih prebivalcev. S svojo odprtostjo in dostopnostjo, z informacijami in interpretacijami je nepogrešljiv vir spoznavanja preteklosti in razumevanja sedanjosti Ljubljane in širšega slovenskega prostora.

Mestni muzej Ljubljana postaja s svojim delovanjem senorgična točka kulture v mestu, saj združuje poleg svojega osnovnega poslanstva tudi dejavnosti predstavitev različnih kulturnih ustvarjalnosti od glasbenih nastopov, predavanj, razstav in širokega spektra kulturnega dogajanja v našem mestu in predstavitev doma in v tujini.

Izveden program javnega zavoda v obdobju 2004 – 2007

Ključni projekti ki so pomembno prispevali k kulturni podobi Ljubljane

V letu 2004 je bila končana prenova Turjaške palače, matične hiše Mestnega muzeja: V letih 2005, 2006 in 2007 je sledila priprava in otvoritev stalne razstave Obrazi Ljubljane, ter niz dogodkov, ki so postavili Mestni muzej Ljubljana kot pomembno točko kulturnega dogajanja v našem mestu. V Mestnem muzeju Ljubljana smo na podlagi naših programov in projektov in v sodelovanju z ostalimi kulturnimi inštitucijami: javni zavodi in neinstitucionalna kultura, izvedli veliko število dogodkov, ki so privabili ogromno nove publike, ki v muzej do sedaj ni zahajala, ter tako vzpostavili nov kreativni prostor odjemalcem kulture v našem mestu.

<i>leto</i>	<i>razstave</i>	<i>pedagoški</i>	<i>andragoški</i>	<i>Drugi javni programi</i>
<i>2004</i>	<i>3 stalne, 6 občasni, 3 gostujoče, 12 razstav drugih v</i>	<i>28 različnih, cca 210 ponovitev</i>	<i>7 različnih</i>	<i>71</i>

	<i>muzeju</i>			
2005	4 stalne, 5 občasni, 3 gostujoče, 8 razstav drugih v muzeju	22 različnih, cca 320 ponovitev	9 različnih	39
2006	5 stalnih, 3 občasne, 5 koprodukciskih, 3 gostujoče, 6 razstav drugih v muzeju	21 različnih, cca 380 ponovitev	9 različnih	67
2007	5 stalnih, 5 občasni, 3 gostujoče, 9 razstav drugih v muzeju	22 stalnih, 370 ponovitev	11 različnih	76

Investicije

V letu 2004 je bila končana Turjaške palače, kar je pomenilo eno večjih investicij na področju kulture v Ljubljani v zadnjem obdobju. Mestni muzej Ljubljana je tako postal ena osrednjih muzejskih in kulturnih institucij v mestu. Poleg tega je bil delno obnovljen Jakopičev arheološki park z zaščitno ograjo. V letu 2006 smo obnovili prostore Kulturno informacijskega centra na Trgu Francoske Revolucije 7, kjer smo locirali novo Galerijo Vžigalica. Galerija Vžigalica s svojimi novimi programi sinergije z neinstucionalno kulturo predstavlja nov laboratorij sinergije dela javnega zavoda in nevladnega sektorja. Polja urbanih struktur predstavljajo novo možnost razvoja kulturnih vsebin.

Pereč problem za nadaljnje delovanje muzeja so neustrezni depojski prostori, ki so na več lokacijah predvsem na Mestnem trgu in v Trnovem. Depojski prostori so neustrezni in premajhni za bogato zbirko dediščine, ki jo hrani muzej. Poleg tega pa predstavljajo tudi visoko finančno breme, saj najemnine predstavljajo velik del materialnih stroškov muzeja. Ustrezni novi depojski prostori bi za nadaljnjo delo muzeja bili več kot nujni, saj v nasprotnem primeru predstavlja obstoječe hranjenje zbirk problem delovanja muzeja kot celote.

Zagotavljanje dostopnosti (število prodanih vstopnic, število obiskovalcev, izposoja, ciljno občinstvo)

<i>leto</i>	<i>Število prodanih vstopnic</i>	<i>Število obiskovalcev</i>
2004	Ni bilo vstopnine	106.588
2005	Ni bilo vstopnine	137.591
2006	Vstopnina polovico leta -4230	112.151
2007	9019	133.899

Odmavnost izvedbe programa javnega zavoda v strokovni javnosti in v medijih

V letu 2006 in 2007 se je odmevnost pojavljanja Mestnega muzeja Ljubljana v strokovni javnosti in v medijih več kot nekajkrat povečala. Prisotnost Mestnega muzeja Ljubljana se je razpršila na vse medije v Sloveniji in tudi v tujini, zanimanje za delo, ki ga opravljamo v muzeju se je manifestiralo z intervjuji, obiski novinarjev in z najrazličnejšimi medijski odzivi.

Več kot pozitivno medijsko pojavljanje predstavlja možnost novega komuniciranja, ne samo našega muzeja, temveč tudi mesta Ljubljane, kot ustanovitelja našega zavoda. Župan Zoran Jankovič je s svojo prisotnostjo v muzeju poskrbel tudi za odmevnost našega

muzeja kot ene izmed glavnih paradnih točk kulture v našem mestu, kar pričajo številni medijski odzivi, ter pozitivna naklonjenost medijev do našega dela

V letu 2004 še nismo sistematično spremljali objav v medijih, v letu 2005 je bilo teh objav 518, v letu 2006 699 (563 tisk, 72 radio, 64 TV), kar je 35% porast glede na leto 2005. V letu 2007 je bilo teh objav 836 in sicer 554 tiskani mediji, 120 internetni, 92 radio, 70 televizija, kar pomeni spet 20% porast glede na leto 2006.

Povezovanje z nevladnim sektorjem

Povezovanje z nevladnim sektorjem na področju kulture je ena glavnih prioritiet delovanja muzeja. Menimo, da je povezovanje z nevladnim sektorjem ključno pri spremembi procesov, ki delujejo na področju kulture in nova zagonska moč kako vzpostaviti nove možnosti za produkcijo kulturnih vsebin in angažiranja nove mlajše ter radovedne publike. Smisel tega povezovanja vidimo v skupnem projektnem vodenju posameznih projektov in izvajanjem različnih koprodukcij. V letih 2006, 2007 po izvedeni prenovi Turjaške palače je muzej izvedel več kot 50 različnih projektov z nevladnim sektorjem, od predavanj, glasbenih nastopov, razstav z najrazličnejših področij kulture, od dediščine uprizoritvenih umetnosti, glasbenih umetnosti, likovnih umetnosti in novih tehnologij. V letu 2007 smo izvedli tudi javni poziv za nevladni sektor v katerem smo zaprosili za sodelovanje pri skupnih projektih in pripravili platformo za nadaljnje delo v prihodnjem obdobju. Odziv predvsem za Galerijo Vžigalica je bil izjemen, saj smo pridobili več kot 20 različnih vlog za sodelovanje. Menimo, da je potrebno v prihodnjem obdobju to delovanje razširiti, za kar pa v muzeju ni ustreznega prostora. Menimo, da bi bil nek nov dodaten prostor v mestu, več kot dobrodošel, saj bi to naše delovanje lahko še razširili in mu dodali tudi mednarodni kontekst.

Vključevanje v razvojne projekte MOL

Mestni muzej Ljubljana je postal ena izmed ključnih stičišč urbanega razvoja mesta saj so bila v muzeju organizirana različna srečanja s področja gospodarstva, urbanizma, arhitekture, ohranjanja dediščine na podlagi katerih so bila izvedene različne strategije: tehnološki razvoj Ljubljane, kulturna prestolnica Evrope, turistično kulturna marela, urbanistični razvoj Ljubljane itd. Mestni muzej Ljubljana je v letu 2007 končal z arheološkimi izkopavanji na Ljubljanskem gradu in s tem sprostil lokacijo za nadaljnje prenovitvene in gradbene posege v prihodnosti. Sodelovali smo tudi z zavodom za varstvo kulturne dediščine pri različnih arheoloških izkopavanjih v mestu ter sprejemanju arheološkega gradiva z različnih lokacij. V nadaljnjem obdobju si želimo vzpostaviti še boljše sodelovanje z Zavodom za turizem, saj menimo, da je turistična podoba mesta predvsem odvisna od bogate kulturne ponudbe in prepoznavnosti mesta na turističnem kulturnem zemljevidu Evrope. Vključevanje v razvojne projekte MOL je ena izmed glavnih prioritiet muzeja, saj menimo, da se morajo muzeji še bolj odpreti navzven in s tem dati možnost vključevanja v različne projekte, ki povečujejo kvaliteto življenja v našem mestu.

Ocena uspeha delovanja javnega zavoda v obdobju 2004 – 2007

Mestni muzej Ljubljana je s prenovo stavbe in postavitve stalne razstave Obrazi Ljubljane podal kvalitativna merila kaj je danes odprt raziskovalen muzej in kakšen naj bi bil muzej prihodnosti. S svojimi rezultati v zadnjih dveh letih s povečanjem obiska, z novo politiko

odprtosti in delovanjem na različnih lokacijah v mestu smo vzpostavili elemente nove prepoznavnosti našega poslanstva, ki ga moramo dopolniti še z večjim vplivom na kulturno in vsesplošno podobo našega mesta. Odzivi strokovne in splošne javnosti so pomenili tudi za nas premislek o naših bodočih načrtih. Odprtost muzeja, sodelovanje z različnimi polji delovanja v našem mestu (kultura, znanost, gospodarstvo, turizem, izobraževanje) so stalnice naših izzivov preteklosti in poudarjanja novih vizij v prihodnosti. Muzej potrebuje za svoje ambiciozne načrte seveda tudi partnerje na različnih področjih dela. Predvsem računamo na razumevanje in podporo našega ustanovitelja MOL, ki je že do sedaj pokazala poslušnost za nove trende v kulturi in na nov način povezovanja vsebin, ki bodo pripeljale do skupnih sinergičnih učinkov.

Ključne težave pri razvoju javnega zavoda

Pomanjkanje depojskih prostorov in njihova razpršenost je primarni in najbolj akuten problem delovanja zavoda. Z rešitvijo teh problemov bi se muzej lahko nemoteno posvetil ostalim ključnim vizijam: Dediščina kot orodje naše sedanjosti in prihodnosti, sodelovanje z mednarodnimi kulturnimi programi, vpetost v evropske projekte, sodelovanje z vladnim in nevladnim sektorjem na področju kulture.

Glavni problem primarnega muzejskega dela v smislu dostopnosti do gradiva in novih pridobitev so neprimerni in premajhni depojski prostori. Možne rešitve in realizacija v sodelovanju z MOL so v teku (zamenjava prostorov na Mestnem trgu za primerne depojske prostore).

Z odprtjem prenovljene palače ter razširitvijo dejavnosti in programov na različnih področjih in lokacijah delovanja (sodobne postavitve razstav, prireditve, pedagoško – andragoški programi, oddaja prostorov) se je pokazala potreba po tehnično / logistični službi, ki bi organizacijsko in izvedbeno skrbela za tekoče delovanje muzeja.

Menimo, da je za razvoj Mestnega muzeja pomembna pridobitev novega razstavnega prostora za sodelovanje z nevladnim sektorjem, saj se je že do sedaj pokazalo, da bi taka sinergija lahko dala nove rezultate in obete za prihodnost. Več kot primerno, tudi zaradi bližine lokacije, bi bilo Jakopičevo razstavišče.

Za kvalitetno izvedbo programov so seveda pomembna tudi finančna sredstva, predvsem za različne projekte in materialne stroške, ki nastajajo v zvezi z našim delom. Glede na nejasno pokrajinsko zakonodajo in dokaj nejasnim financiranjem našega rednega dela s strani Ministrstva za kulturo so stabilni viri financiranja pomemben element razvoja naše dejavnosti v Mestni občini Ljubljana. Menimo, da je zato Mestni muzej Ljubljana zato ena izmed ključnih prioritiet razvoja kulture v prihodnjem obdobju, saj bi bilo nesmiselno da bi vložena sredstva Mestna občina Ljubljana in naše dosedanje delo ostali brez novih razvojnih potencialov, za katere smo dokazali, da jih v muzeju imamo.

PREDLOG PREDNOSTNIH RAZVOJNIH USMERITEV 2008 -2011

Cilji:

- povečevanje obiska stalne razstave s promocijo stalnih dopolnitvenih dejavnosti, ki na svež način predstavljajo posamezne vidike Obrazov Ljubljane,
- privabljanje novih obiskovalcev, ki se bodo v muzej vračali kot stalni obiskovalci,

- dopolnjevanje pedagoško andragoških programov (vsako leto nadgraditi 1 program in pripraviti 1 novega)
- izvajanje in dopolnjevanje strokovno – izobraževalnih programov
- obveščanje rednih obiskovalcev in širše javnosti o dogajanju v muzeju,
- uveljavljanje podobe Mestnega muzeja Ljubljana v širši javnosti kot prostora preživljanja prostega časa, izobraževalne in kulturne ustanove,
- promocija pedagoških aktivnosti kot dopolnitve in popestritve šolskega izobraževanja osnovnih in srednjih šol,
- uveljavljanje Mestnega muzeja Ljubljana kot prireditvenega prostora za protokolarne in poslovne dogodke na visokem nivoju,
- krepitev mednarodnega ugleda Mestnega muzeja Ljubljana s sodelovanjem v projektih, ki prihajajo iz evropskega in svetovnega kulturnega sveta.

Ukrepi:

- še bolj aktivno vključevanje Mestnega muzeja Ljubljana v mestne projekte z najrazličnejših področjih delovanja mesta: kultura, gospodarstvo, turizem, izobraževanje, znanost, mednarodno sodelovanje
- aktivno obveščanje javnosti po že ustaljenih oglaševalskih kanalih,
- postopno dopolnjevanje kadrovskih potencialov, njihovo izobraževanje in dopolnjevanje opreme,
- iskanje novih oglaševalskih kanalov, po katerih bodo informacije dosegale ciljno publiko muzeja,
- preučevanje tistih oglaševalskih kanalov, ki lahko pritegnejo novo, manj ustaljeno ciljno publiko,
- aktivno trženje profitne oddaje prireditvenih kapacitet v prostorih Turjaške palače,
- stalna korespondenca z novinarji vseh vrst medijev, novinarske konference, prizadevanje za stalne objave v medijih,
- spremljanje dnevnih objav v medijih,
- organizacija javnih razpisov za sodelovanje pri razstavah v Galeriji Vžigalica.

Pričakovani učinki:

- povečano število obiskovalcev tako stalne razstave kot občasnih razstav in ostalih dogodkov,
- povečano število udeležencev pedagoških in andragoških programov
- zajetje dodatne populacije (izven ljubljanske regije) tako osnovnih kot srednjih šol
- okrepljeno zavedanje o Mestnem muzeju Ljubljana kot ustanovi, ki ponuja številne možnosti obiska in prirejanja kulturnih, izobraževalnih, prostočasnih in družabnih dejavnosti in dogodkov,
- povečanje stopnje zadovoljstva obiskovalcev
- povečanje števila objav v medijih in s tem pojavljanja v javnosti,
- Galerija Vžigalica, Galerija Mestnega muzeja Ljubljana dopolnjuje pester razstavni program Mestnega muzeja Ljubljana in ponuja pogled na umetniško dogajanje v urbanem okolju Ljubljane kot sodobne prestolnice, s tem prispeva k pridobivanju nove publike muzeja.

Kazalci uspešnosti:

- število obiskovalcev stalne razstave Obrazi Ljubljane in rednih nedeljskih javnih vodstev,

- število obiskovalcev občasnih razstav v 1. nadstropju, razstavnem prostoru v 2. nadstropju, muzejskem atriju in Galeriji Vžigalica,
- število obiskovalcev pedagoških in andragoških aktivnosti (samostojno in šolske skupine),
- število organiziranih vodstev za specifične skupine odraslih,
- število obiskovalcev brezplačnih aktivnosti ob dnevih odprtih vrat (8. februar, 18. maj, 21. junij, 3. december),
- število objav v tiskanih, televizijskih, radijskih in internetnih medijih,
- evalvacija na podlagi preverjanja mnenj obiskovalcev,
- odzivi na javne pozive, ki so namenjeni nevladnim organizacijam, za sodelovanje pri projektih v Galeriji Vžigalica,
- finančni kazalci uspešnosti profitnih oddaj prostorov.

Razvojne usmeritve 2008 – 2011

Depoji

Cilj novih depojev je poleg osnovnih standardov hranjenja (klima, svetloba, logistika), maksimalna dostopnost gradiva javnosti. V ta namen smo pripravili predlog sodelovanja s Tehnološkim parkom Ljubljana, ki bi nudilo optimalno reševanje zastavljenega cilja. Sodelovanje bi poleg kakovosti hranjenja kulturne dediščine in dostopnosti do gradiva omogočalo tudi racionalnost, predvsem pa interdisciplinarno delo in prepoznavnost obeh institucij v širšem evropskem prostoru.
(Priloga Tehnološki park)

Zbiralna politika

Mestni muzej Ljubljana je kompleksni muzej, ki pokriva ljubljanski prostor. Evidentiranje in pridobivanje kot primarna muzejska dejavnost kronološko pokriva vsa obdobja od prazgodovine do danes in jo definira prostor. V zadnjih letih je bilo pridobivanje gradiva poleg načrtane zbiralne politike v smislu prostora in časa usmerjeno predvsem v dopolnjevanje zbirk za potrebe stalne razstave. Cilj Mestnega muzeja Ljubljana v obdobju 2008 – 2011 je zbiralno politiko evalvirati in dopolniti v skladu z razvojnimi spremembami muzeologije kot stroke in Ljubljane kot urbanega središča.

- Mestni muzej Ljubljane je muzej urbane kulture (urbanost v najširšem kontekstu: prostorska, politična, socialna, kulturna).
- Ljubljana je evropsko mesto.
- Ljubljana je prestolnica države.
- Ljubljana je regija.

Mestni muzej Ljubljana torej presega okvirje mestnih muzejev. Zgornji kriteriji so temelj za izdelavo dopolnjene strategije zbiralne politike za naslednje obdobje, ki bo Mestni muzej Ljubljana uvrstila med muzeje evropskih prestolnic.

Razstavna dejavnost

Mestni muzej Ljubljana je za obdobje 2008 – 2011 izdelal vsebinsko in prostorsko strategijo razstavne dejavnosti. Glavni cilj je pridobiti najširši krog obiskovalcev in prepoznavnost ustanove.

Izhodišča za vsebine:

- obsežnejše in kvalitetne občasne tematske muzejske razstave – odmevnost / najširša javnost (projekti),
- manjše, kratkotrajne in hitro menjajoče občasne razstave – frekventnost, raznovrstnost, dogajanje / različne ciljne publike (redno delo),
- medmuzejsko sodelovanje v slovenskem in svetovnem prostoru – gostujoče razstave, izmenjave,
- povezovanje z nevladnimi organizacijami in posamezniki – širši kontekst urbanosti / nove »nemuzejske« ciljne publike,
- razstave s posebnimi nameni: promocijske, pedagoške, protakolarne,...

Izhodišča za razstavišča (konteksti, povezovanje, prepoznavnost):

Turjaška palača (Gosposka 15) - matica

- Obrazi Ljubljane: (stalna razstava, klet 1. in 2. nadstropje) statična za najširši krog obiskovalcev s spremljajočimi promocijskimi in pedagoško/andragošskimi programi,
- Občasne razstave 1. nivoja: (prvo nadstropje - del) kvalitetne tematske muzejske razstave – projekti, vsebinski plan, max. ena razstava Mestnega muzeja in max. dve gostujoči s spremljajočimi programi,
- Občasne razstave 2. nivoja: (drugo nadstropje – del) manjše in hitro menjajoče razstave lastne produkcije – muzejsko gradivo, kombinacije,
- Manjše fleksibilne domače ali zunanje produkcije v »nerazstavnih« prostorih kot spremljajoča dejavnost (atrij, dvorišče, arkadni hodniki).

Vžigalica (Trg Francoske revolucije) – središče urbanosti

- Raznovrstni, hitro menjajoči razstavní projekti najširšega urbanega spektra (video, audio inštalacije, arhitektura, ples, fotografija in drugo) – sodelovanje z nevladnimi organizacijami in posamezniki, mednarodno sodelovanje. Vsakoletni izbor ustvarjalcev na podlagi internega razpisa, ki temelji na vsebinskih izhodiščih Mestnega muzeja Ljubljana.
- Za obsežnejše in dolgotrajnejše projekte enake vsebine bi potrebovali še en večji razstavní prostor (npr. Jakopičevo razstavišče).

Zunanje lokacije Mestnega muzeja Ljubljana

- Arheološka parka (Mirje, Erjavčeva): primarno - predstavitev rimske dediščine in situ, pedagoška dejavnost, dodatno možne prireditve na prostem / promocija.
- Cankarjeva soba (Rožnik): primarno - rekonstrukcija pisateljeve sobe, pedagoška dejavnost, dodatno literarni večeri / ciljne publike.
- Župančičeva razstava (KOŽ – pred odprtjem): primarno – predstavitev pesnikove zapuščine, pedagoški programi, dodatno programi v sodelovanju s knjižnico / velik pretok ljudi, ciljne publike.
- Tobačni muzej (Tobačna tovarna): primarno – predstavitev zbirke industrializacije v Ljubljani, dodatno programi Tobačnega muzeja – občasne razstave v prostorih zbirke – promocija.
- Še nerealizirano: Vila Zlatica (Rožna dolina): primarno – predstavitev zapuščine župana Ivana Hribarja v avtentičnem okolju (zbirka je trenutno in začasno razstavljena na gradu Podsreda), dodatno je ob pripravi razstave prostore možno organizirati v smislu protokolarnega objekta Mestne občine Ljubljana (LOKACIJA).
- Vizija: Ljubljanski grad (manjši prostor): primarno – predstavitev zgodovine Ljubljanskega gradu z bogato zbirko predmetov pridobljenih pri arheoloških

raziskavah na gradu (veliko zanimanje obiskovalcev ob občasnih razstavah na gradu na to temo), dodatno promocija muzeja (število obiskovalcev).

Spekter različnih vsebin in lokacij po mestu širi ponudbo muzeja in MOL-a, omogoča prepoznavnost Ljubljane in zadovoljuje najširšo javnost.

11. Knjižnica Otona Župančiča Ljubljana

Opis področja dela in poslanstvo javnega zavoda

Knjižnica Otona Župančiča (KOŽ) je splošna knjižnica, ki izvaja knjižnično in informacijsko dejavnost za vse, ki stanujejo, delajo ali študirajo v centru slovenskega glavnega mesta. Splošne knjižnice v okviru javne službe izvajajo svojo dejavnost v skladu z določili Zakona o knjižničarstvu (UL RS, št. 87/2001) ter s podzakonskimi akti, med katerimi lahko izpostavimo predvsem Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe.

Dejavnost splošnih knjižnic je naslednja:

- sodelujejo v vseživljenjskem izobraževanju,
- zbirajo, obdelujejo, varujejo in posredujejo domoznansko gradivo
- zagotavljajo dostopnost in uporabo gradiv javnih oblasti, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture,
- organizirajo posebne oblike dejavnosti za otroke, mladino in odrasle s posebnimi potrebami,
- organizirajo kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo.

KOŽ je tudi osrednja območna (ali regijska) knjižnica za osrednjeslovensko regijo, ki po Pravilniku o osrednjih območnih knjižnicah (UL RS, št. 88/2003), izvaja štiri naloge v regiji. Te so:

1. Zagotavljanje povečanega in zahtevnejšega izbora knjižničnega gradiva in informacij,
2. Strokovna pomoč knjižnicam območja,
3. Koordinacija zbiranja, obdelave in hranjenja domoznanskega gradiva,
4. Usmerjanje izločenega gradiva s svojega območja.

Splošne knjižnice v Sloveniji so vključene v nacionalni vzajemni bibliografski sistem, torej so povezane v enotni knjižnični-informacijski sistem.

Splošne knjižnice lahko opravljajo tudi gospodarsko dejavnost, če je prihodek namenjen opravljanju knjižnične dejavnosti kot javne službe.

Poslanstvo knjižnice Otona Župančiča

Smo stičišče posameznikov, lokalne skupnosti, organizacij, kulturnih ustanov, avtorjev, virov informacij in novih tehnologij.

Z našimi uporabniki predstavljamo velik del družbe, na vseh področjih smo spodbujevalci demokratičnega razvoja in hkrati opozarjamo na njene slabosti, napake in pomanjkljivosti.

Še posebej ohranjamo in spodbujamo nacionalno kulturno identiteto.

Omogočamo neomejen in demokratičen dostop do knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virov.

Zbiramo gradiva in informacije o naši lokalni skupnosti, obveščamo javnost o vseh dogodkih, povezanih z lokalno skupnostjo, ter omogočamo dostop do virov, ki jih objavlja lokalna uprava. Kot dobra knjižnica promoviramo lokalno politiko in s tem dvigujemo ugled ustanovitelja v širšem slovenskem prostoru.

Uporabnike izobražujemo, razvijamo bralno kulturo ter zadovoljujemo njihove kulturne in informacijske potrebe. Skrbimo za marginalne skupine.

Funkcije knjižnice

Knjižnica Otona Župančiča opravlja naslednje funkcije za potrebe knjižničnega – informacijskega sistema Slovenije:

- o je največja osrednja ljubljanska knjižnica,
- o je osrednja območna (ali regijska) knjižnica za potrebe osrednjeslovenske regije,
- o izvaja naloge potujoče knjižnice na področju vseh petih ljubljanskih splošnih knjižnic.

Izveden program javnega zavoda v obdobju 2004-2007

- ključni projekti, ki so pomembno prispevali h kulturni podobi Ljubljane

Knjižnica se je konec leta 2006 preselila v nove prostore, v katerih je združila delovanje svojih treh največjih enot. Ljubljana je prvič dobila sodobno urejeno in organizirano splošno knjižnico, ki je glede na uvajanje informacijske in komunikacijske opreme in storitev med prvimi v Sloveniji.

V tem kontekstu je knjižnica oblikovala in vzpostavila koncept hibridne (tradicionalne in digitalne) knjižnice, prenovila je svoj portal, ki je glede na orodje najnaprednejši na področju knjižnic v Sloveniji.

Vzpostavila je sodobno službo Potujoče knjižnice, ne samo z nakupom novega bibliobusa, ampak tudi s posodobitvijo poslovanja.

Izvaja pomembne projekte digitalizacije kulturne dediščine: Knjižnična dediščina v osrednjeslovenski regiji; Knjižničarji osrednjeslovenske regije; digitalizacija revije Kronika slovenskih mest s posebnim poudarkom na kroniko Ljubljane.

Knjižnica izvaja projekte promocije branja za otroke in mladino in promocijo uporabe komunikacijske tehnologije na nacionalni ravni. Ti projekti so:

MEGA kviz 3G, Moja najljubša knjiga, Pregledni in priporočilni seznam mladinskih knjig

- investicije

Knjižnica je pridobila nove prostore v izmeri 5.800 m² ;

Nabavila je nov bibliobus za storitve potujoče knjižnice;

Nabavila sistem za oddaljeno upravljanje računalnikov (MyPC);

Nabavila sistem za samostojno tiskanje in kopiranje gradiva;

Nabavila je sistem za tradicionalno in digitalno telefonsko komuniciranje;

Nabavila sistem za registriranje delovnega časa;

Nabavila opremo za izvajanje videokonference.

- zagotavljanje dostopnosti (število prodanih vstopnic, število obiskovalcev, izposoja, ciljno občinstvo ipd.)

Število obiskovalcev: 2.768.590
Izposoja gradiva: 6.565.650 enot

Ciljne skupine:

Osnovna naloga javnih knjižnic je v zagotavljanju demokratične dostopnosti do znanja, kulture in informacij vsem prebivalcem, ne glede na spol, starost, veroizpoved, narodno ali etnično pripadnost in ne glede na gmotno stanje posameznika.

Še posebno pozornost posvečajo knjižničarji v Knjižnici Otona Župančiča marginaliziranim skupinam prebivalcev, kot so brezposelni in invalidi, pa tudi tistim, ki potrebujejo posebne oz. specializirane storitve.

Te storitve so predvsem:

- o Brezposelni – za njih smo vzpostavili poseben servis "Borza dela",
- o Starostniki - oblikovane so dejavnosti v podporo procesom vseživljenjskega in neformalnega učenja s poudarkom na računalniškem opismenjevanju,
- o Uporabniki s posebnimi potrebami – nepokretni in bolni, slepi in slabovidni – omogočena je dostava gradiva na dom, govoreče knjige
- o Mladostniki - njim omogočamo posebno izobraževanje in svetovanje prek posebnega servisa "Središče za mlade", ki je del Ljubljanske mreže info točk za mlade L'mit.

- odmevnost izvedbe programa javnega zavoda v strokovni javnosti in v medijih

- o Knjižnica aktivno informira strokovno in laično javnost o svojih dosežkih, novih storitvah in o novih dejavnostih;
- o Zaposleni v knjižnici sodelujejo s svojimi predstavitvami in referati na nacionalnih in mednarodnih konferencah in posvetih.
- o Zaposleni v knjižnici objavljajo strokovne prispevke v tujih in domačih strokovnih publikacijah.
- o V mednarodni strokovni javnosti se je KOŽ uveljavila kot partnerica v evropskih projektih: PuBLICA, Pullman, Pullman XT, Library as community center z OSI Budapest, Youth for Europe in v zadnjem obdobju: TUNE (Training of library users in a new Europe) znotraj programa Kultura 2000; PuLLS (Public libraries in the learning society) znotraj programa Socrates/Grundtvig.
- o Znotraj projekta PuBLICA in Pullman je KOŽ pridobila naziv Centre of Excellence, trening - center za izobraževanje knjižničarjev JV Evrope.
- o Knjižnica, njena vizija, koncept in program so bili v obdobju 2004-07 zaradi pridobivanja nove lokacije knjižnice v medijih zelo izpostavljeni. V tem obdobju je knjižnica pridobila na vidnosti in prepoznavnosti v lokalnem okolju.

- povezovanje z nevladnim sektorjem

- o Sodelovanje z društvi in organizacijami s področja prostovoljnega dela : vrstniška brezplačna pomoč, ki jo izvajajo prostovoljci v Središču za mlade.
- o Delovanje na področju informiranja mladih: mreža L'mit, ki jo koordinira ŠKUC.
- o Sodelovanje z ustanovami s področja neformalnega in samostojnega učenja preko servisa Borza znanja in Središče za samostojno učenje.

- o Sodelovanje in strokovno svetovanje pri knjižnični dejavnosti za KUD Mreža: postavitve starega bibliobusa v Metelkova mesto.
- o Sodelovanje s privatnim sektorjem na področju neformalnega izobraževanja: projekt centra vseživljenjskega učenja Inti.si (Glotta Nova), izobraževanje odraslih (Izida), projekt ISIO (CDI Univerzum); na področju promocije: Mobitel.

- vključevanje v razvojne projekte MOL

Ocena uspeha delovanja javnega zavoda v obdobju 2004-2007

Knjižnica Otona Župančiča dosega zares zavirljive uspehe pri svojem delovanju. Dokaz za to so med drugim že omenjeno doseženo priznanje "Centre of Excellence" kot vzorčna knjižnica v evropskem okviru. V njenih nacionalnih projektih sodeluje okoli 30.000 osnovnošolcev. Laskave ocene je v anketi, ki smo jo izvedli med pedagoškimi delavci in knjižničarji, dobil njen Pregledni in priporočilni seznam mladinskih knjig za posamezna leta. S preselitvijo na novo lokacijo strmo narašča izposoja gradiva in novo vpisani člani. V zadnjem letu je uspela pridobiti sredstva za nabavo novega bibliobusa in s tem popolnoma posodobila delovanje tudi za prebivalce v odročnih krajih v okolici Ljubljane.

Ključne težave pri razvoju javnega zavoda

Do leta 2007 je Knjižnica delovala v popolnoma dotrajanih in nezadostnih delovnih prostorih brez centralne zgradbe. Tudi upravni in administrativni delavci niso imeli skupnih prostorov. Ta problem je sedaj rešen z novo centralno zgradbo, še naprej pa bomo reševali vzpostavljane posameznih enot.

Med glavnimi problemi KOŽ je tudi kadrovska podhranjenost. Knjižnica bi nujno potrebovala nekaj novih delavcev, ki bi se lahko ukvarjali z novimi trendi na knjižničnem področju.

Nezadostna finančna sredstva onemogočajo izvajanje posameznih dejavnosti in vzpostavitev novih servisov za uporabnike in knjižnico (na primer: knjigomati).

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja javnega zavoda v obdobju 2008-2011

- cilji
- ukrepi
- pričakovani učinki
- kazalci uspešnosti

Strateški programski cilji Knjižnice Otona Župančiča za obdobje 2008-2011:

1. Izgradnja in upravljanje knjižnične zbirke
2. Dostopnost knjižnice, knjižničnih storitev in informacijskih virov
3. Razvoj digitalne knjižnice
4. Knjižnica kot permanentno učeča se ustanova
5. Promocijske in druge dejavnosti

1. Izgradnja in upravljanje knjižnične zbirke

- 1.1. Ukrep: Pridobivanje knjižničnega gradiva
- 1.1.1 Pričakovani učinki: povečanje deleža sredstev za nakup gradiva; gospodarna nabava knjižničnega gradiva; večja preglednost zbirke; zagotavljanje raznovrstnosti vsega knjižničnega gradiva; večja medknjižnična izposoja; konzorcijski nakup elektronskih virov
- 1.1.2 Kazalci uspešnosti: Letni prirast gradiva glede na odstavke 4.1 – 4.4 Standardov za splošne knjižnice (2005); glede na člen 11 – 12 Pravilnika o pogojih izvajanja knjižnične dejavnosti kot javne službe (UL RS št. 73/2003) in glede na člen 3 – 6 Pravilnika o osrednjih območnih knjižnicah (UL RS št. 88/2003); obseg izločenega gradiva v primerjavi z letnim prirastom
- 1.2 Ukrep: Bibliografska obdelava knjižničnega gradiva
- 1.2.1 Pričakovani učinki: učinkovito iskanje knjižničnega gradiva; uporabnikom vsebinsko ustrezna in prijazna obdelava gradiva; racionalizacija obdelave gradiva
- 1.2.2 Kazalci uspešnosti: uveljavitev strokovne obdelave gradiva v skladu z mednarodnimi in nacionalnimi standardi; kakovost kataloga; povprečni čas obdelave knjižničnega gradiva; število enot obdelanega gradiva na zaposlenega
- 1.3 Ukrep: Oblikovanje posebnih knjižničnih zbirk in virov
- 1.3.1 Pričakovani učinki: domoznanska zbirka; informacije javnega značaja; knjižnična zbirka za skupine s posebnimi potrebami; tujejezična zbirka; mladinska književnost in knjižničarstvo
- 1.3.2 Kazalci uspešnosti: število izposoj gradiva iz posebnih zbirk; referenčne poizvedbe na prebivalca iz posebnih zbirk;

2. Dostopnost knjižnice, knjižničnih storitev in informacijskih virov

- 2.1 Ukrep: Knjižnična mreža
- 2.1.1 Pričakovani učinki: zagotoviti prebivalcem lokalnega okolja dostop do vseh storitev hibridne knjižnice ter storitev potujoče knjižnice, ki zagotavlja delovanje premične zbirke v manjših naseljih in v posebnih socialnih okoljih; uporabnikom prilagojen čas odprtosti knjižnice
- 2.1.2 Kazalci uspešnosti: organiziranost splošne knjižnice glede na odstavke 2.1 – 2.4 Standardov za splošne knjižnice (2005)
- 2.2 Ukrep: Delo z uporabniki
- 2.2.1 Pričakovani učinki: rast članstva in obiska knjižnice; rast izposoje vseh vrst gradiva; povečanje posredovanja informacij; nadgradnja in organizacija storitev za skupine s posebnimi potrebami (slepi in slabovidni, gluhi, fizično ovirane osebe); uveljavitev knjižnice kot osrednjega središča bralne kulture; povečanje števila in obiska prireditelj; organiziranje dejavnosti, ki vzpostavljajo knjižnico kot prostor za aktivno preživljanje prostega časa
- 2.2.2 Kazalci uspešnosti: število članov v odstotkih na prebivalstvo; število obiskov knjižnice na prebivalca; število izposojenega knjižničnega gradiva na prebivalca; število izposoj na enoto (obrat gradiva); razpoložljivost iskanega gradiva; število enot izposojenega gradiva na zaposlenega; referenčne poizvedbe na prebivalca; število izvedenih akcij in projektov za promocijo branja; dvig števila izposoj kvalitetnejše literature; stopnja zadovoljstva uporabnikov s storitvami fizične knjižnice

3. Razvoj digitalne knjižnice

- 3.1 Ukrep: Razvoj Spletno informacijskega sistema (SiS) in novih storitev digitalne knjižnice
- 3.1.1 Pričakovani učinki: nemoteno delovanje SiS; razvoj in nadgradnja portala knjižnice kot vhodne točke v digitalno knjižnico; uveljavitev koncepta Web 2.0 – spleta druge generacije, ki omogoča na področju e-učenja in učenja na daljavo aktivno delovanje udeležencev; izdelava e-publikacij, predvsem priročnikov za e –učenje; razvoj e-servisov za ciljne skupine uporabnikov; razvoj interaktivnih servisov za otroke; razvoj lastnih podatkovnih zbirk; dostop na daljavo do lastnih in tujih virov; nadgradnja e-poslovanja: servisi za samostojno uporabo knjižnice, intranet; aktivno sodelovanje v regijskem portalu KAMRA
- 3.1.2 Kazalci uspešnosti: število dostopov do računalniških storitev na prebivalca; število obiskov na daljavo; število obiskov na aktivnega uporabnika na daljavo; stopnja zadovoljstva uporabnikov s storitvami digitalne knjižnice; število udeležencev informacijskega usposabljanja
- 3.2 Ukrep: Digitalizacija gradiva
- 3.2.1 Pričakovani učinki: digitalizacija gradiva, ki je pomembno za ohranjanje kulturne dediščine, digitalizacija gradiva, ki je pomembno za dostop do informacij o lokalni skupnosti
- 3.2.2 Kazalci uspešnosti: prirast digitaliziranih enot; povečanje obiska na daljavo; obseg digitaliziranih vsebin izraženih v KB
- 3.3 Ukrep: Nakup in vzdrževanje IKT opreme
- 3.3.1 Pričakovani učinki: racionalna in z razvojem SiS usklajena nabava IKT opreme; učinkovito in hitro odpravljanje tehničnih težav
- 3.3.2 Kazalniki uspešnosti: število osebnih računalnikov na prebivalca; število računalniških delovnih mest in dostopov do kataloga na prebivalca

4. Knjižnica kot permanentno učeča se ustanova

- 4.1 Ukrep: Izobraževanje in usposabljanje uporabnikov knjižnice
- 4.1.1 Pričakovani učinki: podpora procesom vseživljenjskega učenja v družbi; dvig informacijske pismenosti pri usposabljanju državljanov za prevzemanje svoje vloge v družbi; premagovanje izključenosti najbolj ranljivih skupin prebivalcev: mladih, ki so opustili šolanje, brezposelnih, starejših, narodnostnih skupnosti itd.; izdelava letnega načrta izobraževanja in usposabljanja uporabnikov knjižnice; uvajanje novih metod izobraževanja: e-učenje in učenje na daljavo
- 4.1.2 Kazalniki uspešnosti: število uporabnikov vključenih v izobraževanje, indeks zadovoljstva uporabnikov
- 4.2 Ukrep: Izobraževanje in usposabljanje zaposlenih
- 4.2.1 Pričakovani učinki: izdelava Programa izobraževanja in usposabljanja zaposlenih z dolgoročnimi smernicami izobraževanja in usposabljanja zaposlenih, ki upošteva potrebe celotne knjižnice in vsakega posameznega knjižničarja; izdelava letnega načrta izobraževanja in usposabljanja zaposlenih; izdelava mentorskega programa; izdelava projekcije potrebnih delovnih mest in strukture kadrov; vzpodbujanje publicistične dejavnosti zaposlenih, aktivne udeležbe na strokovnih posvetih in sodelovanja v strokovnih telesih; usposabljanje prostovoljcev za delo v knjižnici; uvajanje novih metod izobraževanja: e-učenje in učenje na daljavo

- 4.2.2 Kazalniki uspešnosti: število ur izobraževanja in usposabljanja na zaposlenega; indeks zadovoljstva zaposlenih; spremljanje delovne uspešnosti, nagrajevanja in napredovanja; število objav in aktivna udeležba na strokovnih posvetih; število prostovoljcev

5. Promocijske in druge dejavnosti

5.1 Ukrep: Uporabnikom in širšemu okolju prijazna knjižnica

- 5.1.1 Pričakovani učinki: zagotavljanje storitev, ki upoštevajo potrebe različnih skupin uporabnikov; izboljšanje veščin komuniciranja zaposlenih; vidnost in prepoznavnost knjižnice v lokalnem okolju prek promocije v medijih; izvajanje politike komuniciranja z mediji; izdelava promocijskih gradiv; organizacija odmevnih prireditev; ustanovitev kluba prijateljev in podpornikov knjižnice;
- 5.1.2 Kazalniki uspešnosti: indeks zadovoljstva uporabnikov; število prireditev; obisk prireditev; objave v vseh vrstah medijev; obveščenost javnosti o delovanju knjižnice

5.2 Ukrep: Sodelovanje

- 5.2.1 Pričakovani učinki: razvoj funkcij v okviru območja (oz. regije) preko sodelovanja z osrednjimi knjižnicami osrednjeslovenske regije in sodelovanja s slovenskimi območnimi knjižnicami; sodelovanje z založniki; sklepanje strateških vezi z različnimi partnerji v lokalnem okolju, predvsem s ponudniki kulture (KAM – knjižnice, arhivi, muzeji) in vseživljenjskega učenja; sodelovanje in koordinacija nacionalnih in mednarodnih projektov
- 5.2.2 Kazalniki uspešnosti: število nacionalnih in mednarodnih projektov pri katerih sodeluje knjižnica; število partnerstev.

12. Knjižnica Prežihov Voranc

Izveden program v obdobju 2004-2007

V tem obdobju je KPV uspelo izvesti mnogo posodobitev in širitev, ki so pomembno vplivale na večjo dostopnost do knjižnično informacijskih storitev.

- Julija 2004 smo dokončali izgradnjo prizidka na Tržaški 47a, kar je z umikom pisarniških prostorov iz osrednje stavbe omogočilo občutno povečanje površine, namenjene uporabnikom: na ta račun smo povečali oddelek za multimedialno gradivo, znotraj katerega smo formirali še dodatnih šest e-točk za uporabnike, in razširili ter dodatno opremili oddelek za otroke in mladino.
- Aprila 2005 smo preselili knjižnico Grba iz ne dovolj ustrezne lokacije nekdanje Kolinske na Cesti Dolomitskega odreda 10 na perspektivno točko v naselju Nova Grbina, kjer je nemudoma postala mesto pogostega obiska številnih mladih družin iz bližnje okolice ter Rožne doline, Vrhovcev in Brda. V kratkem času je prostor postal pretesen, saj se je ob preselitvi vpis novih članov v to enoto povečal kar za 260 %. Zato smo iskali možnosti povečanja obstoječih knjižničnih prostorov v tej enoti, kar nam je decembra 2007 tudi uspelo. Pridobili in priključili smo sosednji lokal ter tako knjižnico Grba povečali za 70 m².
- V letu 2005 smo vzpostavili in priključili k obstoječi knjižnični mreži KPV dve novi profesionalni enoti, nastali iz nekdanjih amaterskih knjižnic, Horjul in Podpeč. V

Horjulu je tamkajšnja občinska uprava knjižnici namenila 120 m² v pritličju novozgrajenega doma za ostarele, kjer sedaj domuje novo opremljena in sodobno urejena knjižnica. Občina Brezovica se je odločila za profesionalizacijo knjižnice v Podpeči; na novo smo uredili in strokovno opremili 111 m² veliko knjižnično enoto. Obe knjižnici izkazujeta velik porast obiskovalcev in izposoje na dom.

- V letu 2006 smo v sodelovanju z občino Velike Lašče poskrbeli za ponovno razširitev tamkajšnje enote KPV, ki je tako dobila še dva dodatna prostora. Začela so se tudi dela za preselitev knjižnice Ig, ki se bo preselila na 400 m² v novozgrajeno poslovno stavbo v centru kraja, predvidoma marca 2008.
- V letu 2006 smo pridobili 60 m² prostorov v pritličju stanovanjskega bloka na Koseskega ulici v Ljubljani, sicer v lasti MOL. Vanjo smo postavili domoznanski oddelek, za katerega je v matični knjižnici kronično zmanjkovalo prostora. Problem dostopnosti domoznanskega gradiva skušamo čimbolj reševati s pomočjo digitalizacije, za katero smo letos uspeli pridobiti sredstva v projektu digitalizacije knjižnične dediščine Ministrstva za kulturo RS. S tem bomo v letu 2008 lahko uporabnikom ponudili digitalizirano zbirko domoznanskih člankov iz dnevnega časopisja od leta 1993 dalje, urejeno po tematskih sklopih. Ciljna skupina uporabnikov takšne zbirke so predvsem dijaki in študentje, ki te podatke uporabljajo pri šolskem delu in izvedbi raznih raziskovalnih nalog, saj monografske publikacije tovrstnih časovnih prereзов o nekem vsebinskem sklopu ne prinašajo.

Ob povečanju in prenovi knjižničnih prostorov ter s ponujanjem kvalitetno sestavljene in ažurne knjižnične zbirke se dostopnost vseh enot KPV povečuje: ob koncu leta 2005 je bilo v KPV včlanjenih 32,6 % celotnega prebivalstva območja, ki ga pokrivamo (kar pomeni za 14,5 članov več kot v letu 2004¹). Leta 2006 je bilo v KPV redno včlanjenih 33,67 % vseh pebivalcev našega območja, kar pomeni skupno 28.856 članov. S tem presegamo slovensko povprečje, ki znaša 26,8 %².

Ob 10,24 % povišanju namenskih sredstev MK in občin za nakup knjižničnega gradiva glede na leto 2005 (v letu 2006 skupno 304.538,22 €) smo nabavili 15,67 % več gradiva kot v letu 2005, čeprav se cene knjig realno gledano povečujejo in čeprav nakupujemo vsako leto nekoliko večji delež neknjižnega gradiva, ki je dražje. Sredstva smo karseda gospodarno porabljali, saj smo z dobro pogajalsko politiko pridobili optimalne popuste. Povprečna cena enote knjižničnega gradiva, nakupljenega v KPV v letu 2006 je bila 16,98 €.

Obisk članov knjižnic v mreži KPV je bil v letu 2005 za 11 % večji kot v letu 2004, leta 2006 pa so člani knjižnico obiskali 531.142 krat, kar je za 3,84 % več kot v prejšnjem letu. V letu 2006 torej pride v povprečju vsak član KPV v knjižnico 18,41 krat. Obisk mladine predstavlja 32,96 % vseh obiskov. Pri pregledu obiska po občinah ugotavljamo, da je največji obisk v enotah znotraj MOL, saj imajo te enote največ članov, razmerje med obiskom in številom članov v enotah znotraj MOL pa pokaže, da pridejo ti člani v knjižnico redkeje kot obiskovalci primestnih knjižnic (manj kulturnih prireditev in manj možnosti dostopanja do spleta). Razlogi so v že omenjenih posebnostih knjižničnega dela v urbanem in primestnem okolju. Tudi tu smo lahko zadovoljni z rezultati, saj v letu 2006 dosegamo 6,19 obiskov KPV

¹ Vir za podatke o KPV: Letna poročila Knjižnice Prežihov Voranc za leto 2004, 2005 in 2006

² Vir za nacionalna povprečja: Splošne knjižnice v letu 2006, NUK, Center za razvoj knjižnic

na vsakega prebivalca našega področja, slovensko povprečje za leto 2006 pa je 4,57 obiskov na prebivalca.

Izposoja vsega gradiva je v mreži KPV v letu 2006 znašala 1.615.905 enot gradiva, torej se je povečala za 3,71 % glede na leto 2005 (povečanje v letu 2005 glede na leto 2004 je 5,7%) . Mladina do 15. leta si izposodi 35,68 % vsega gradiva, kar se ujema z deležem, ki ga predstavlja obisk mladine glede na celoten obisk. Povprečna letna izposoja na prebivalca na območju KPV v letu 2006 znaša 2,68 izvida neknjižnega gradiva, 0,24 serijske publikacije ter 11,91 knjig. (Slovensko povprečje za vse vrste knjižničnega gradiva skupaj je 12,38 izposojenih enot na prebivalca.)

K odmevnosti delovanja našega zavoda in njegovi podobi v javnosti veliko prispeva razstavna in prireditvena dejavnost, redno oglaševana v dnevnih medijih, ter intenzivno bibliopedagoško delo: v letu 2006 se je vseh prireditev (40 razstav likovnih ustvarjalcev in fotografov, 236 ur pravljič, 7 srečanj z ustvarjalci različnih področij, 14 predavanj, itd) udeležilo skupno 27.294 udeležencev, kar je za 0,39 % več kot v prejšnjem letu. V letu 2004 smo s sredstvi MOL zagnali projekt spodbujanja bralne kulture najstnikov Viški višek, ki se je do danes oblikoval v zanimiv sklop bralnih in pogovornih tematskih srečanj, zahteva pa veliko truda, saj je prav to ciljno skupino uporabnikov najtežje pritegniti k sodelovanju oz. k zahajanju v knjižnico. V letu 2005 smo med drugimi gostili in razstavili dela dveh priznanih fotografov Toma Jeseničnika in Arneja Hodaliča, velik obisk je doživela monodrama Arturja Šterna, medijsko najbolj odzivna pa je bila predstavitev pesniške zbirke Lesbos Iva Svetine, ki je istega leta prejela Veronikino nagrado. Vrhunca razstavne dejavnosti v letu 2006 sta bili razstavi evropsko uveljavljenega slikarja in pesnika Zdenka Huzjana in enega vodilnih slovenskih slikarjev Vladimirja Makuca. Z monoigro in predstavitev zbirke dram Na odru zvečer smo gostili vičanko in našo članico Sašo Pavček. Marca 2007 je prireditev ob 50-letnici ustanovitve KPV in predstavitev jubilejnega zbornika, ki smo ga izdali ob tej priložnosti vzbudila precejšnjo pozornost in dobro udeležbo strokovne javnosti. Prireditev je vodila Manca Košir, udeležil se je tudi župan mesta Ljubljane. Sicer pa je bilo v letošnjem letu največje odmevnosti deležno potopisno predavanje Milanke Lang – Lipovec, slikarska razstava akademskega slikarja Darka Slavca, v decembru pa pričakujemo velik obisk in delček medijske pozornosti ob predstavitvi grške glasbe, kulinarike in kulture, ki ga pripravljamo v sodelovanju z grško ambasado.

Ocena uspeha delovanja v obdobju 2004-2007

Glede na statistične in kakovostne kazalce ocenjujemo, da smo z našim delom glede na finančne možnosti in kadrovske kapacitete lahko zadovoljni. Na podlagi dobrih doseženih rezultatov vsako leto uspešno pridobivamo namenska sredstva s strani pristojnega ministrstva in občin in se uspešno prijavljamo na razpise. Financerji torej naše delovne uspehe pozitivno ocenjujejo. Evalvacija dela knjižnice z anketo, opravljeno med uporabniki KPV, je v letu 2006 pokazala, da so tudi uporabniki z našim delom v povprečju zadovoljni. Pripravili smo primerjavo³ med podatki iz leta 1998 ter 2005 – v tem obdobju se je članstvo povečalo za 21 %, knjižnično gradivo za 57 %, obisk knjižnice za 78 %, število prireditev za 82 % in njihovih obiskovalcev za 134 %, izposojenega gradiva je bilo za 65 % več. Vse to smo morali opraviti z le 18 % več zaposlenimi. Primerjava anketnih rezultatov v letih 1998 in 2006 temu ustrezno tudi pokaže, da so uporabniki bolj zadovoljni s cenikom knjižničnih storitev, lažje samostojno iščejo knjižnično gradivo, bolje so ocenili strokovno podkovanost knjižničarjev in njihovo

³ Katja Brank, Milena Pinter: Knjižnica Prežihov Voranc, kot jo vidijo uporabniki. V: Knjižnica Prežihov Voranc Ljubljana Vič, 1956-2006, jubilejni zbornik, Ljubljana, 2007. Str. 141 – 152

svetovanje, primerjalno slabše pa so ocenili hitrost izposoje, pomoč knjižničarjev pri iskanju gradiva ter udobnost knjižničnega prostora.

Ključne težave pri razvoju

- Glede na število enot in območje, ki ga KPV pokriva, v letu 2006 dosegamo le 58,12 % zaposlenost glede na veljavne standarde za splošne knjižnice. Uporabniki splošnih knjižnic pričakujejo čimbolj nemoten dostop do kar najbolj pestre in ažurne ponudbe knjižničnega gradiva na različnih nosilcih, dostop do IKT ter po možnosti brezplačen dostop do čim več elektronskih virov, hkrati pa tudi pisano ponudbo »neknjižničnih« spremljevalnih dejavnosti. Podzaposlenost je poglobljena ovira pri pripravljanju in izvajanju takšnih vsebin v optimalnem obsegu.
- Ker KPV sodeluje s kar sedmimi različnimi lokalnimi skupnostmi, je morda od vseh splošnih knjižnic ljubljanskega območja najbolj obremenjena z administrativnim in upravnim delom, ob izkazovanju stroškov, bilanc in pripravljanju strokovnih poročil vsaki občini posebej. Poleg tega se lokalne skupnosti med seboj razlikujejo - sledenje potrebam vsake lokalne skupnosti posebej zahteva dodatno angažiranost, brez tega pa jim ne moremo ponuditi kvalitetne knjižnične storitve.
- Kakor v večini splošnih knjižnic se tudi v KPV bojujemo s perečim problemom načrtovanja izboljšav in vzdrževanja obstoječe IKT opreme v celotni knjižnični mreži in matični knjižnici. Čeprav uspešno pridobivamo projektna sredstva v ta namen, smo vendar glede tovrstne opremljenosti še vedno podhranjeni – poleg finančnega vprašanja je tu potrebno reševati še množico neskladnosti glede same informacijske infrastrukture, tehničnih rešitev, na katere kot javni zavod nimamo nobenega vpliva. Problem bi moral biti ustrezno sistemsko rešen na nacionalnem nivoju.

13. Knjižnica Jožeta Mazovca

Delovanje javnega zavoda podrobno opisujejo letna poročila, ki zajemajo vse podatke, ki jih v opomniku pričakujete, vključno s primerjavami. Letno poročilo za 2007 šele pripravljamo. Prvo poročilo moramo posredovati do 15.1.2008. To bomo vsekakor tudi poskušali, čeprav je finančni del poročila do takrat nemogoče končati, saj zadnje podatke za leto 2007 zbiramo do 15. januarja 2008. Končno poročilo bo pripravljeno za odločanje sveta do konca februarja 2008.

Cilji javnega zavoda, ustanovljenega za opravljanje javne službe, ostajajo vsa leta nespremenjeni: oblikovati kulturno, vzgojno in izobraževalno, informacijsko in socialno središče v okolju, za katero je bil zavod ustanovljen. V tem okolju živi približno 72.000 občanov, ki svoje potrebe zadovoljujejo v petih enotah javnega zavoda. Javni zavod je strateške cilje določil v srednjeročnem programu in vse obdobje težil k doseganju ciljev. Soodvisnost ciljev s pogoji za delo bistveno vplivajo na rezultate:

- mreža je kljub prizadevanjem in utemeljevanju potreb ter predlogom za razširitev, posebej v Četrtni skupnosti Golovec, ostala nespremenjena in pogoji za delo vse slabši. Tako je stanje v enoti Moste v KD Španski borci že kritično. Glede na število občanov kot merilo za določitev knjižničnega prostora, dosegamo 58% s pravilnikom

določenega prostora(kar odstopa od meril in standardov za splošne knjižnice, saj so ti seveda višji)

- gradivo bistveno odstopa od določenega obsega tako pri letnem nakupu kot pri celotni knjižnični zalogi , kar velja za vse spremljano obdobje in sredstva za nakup gradiva ustanovitelja in Ministrstva za kulturo ne omogočajo potrebnega nakupa
- informacijsko funkcijo, ki jo posebej, poleg gradiva in informacij iz gradiva in o gradivu, zagotavljamo z dostopom do elektronskih virov in svetovnega spleta, gradimo in zagotavljamo z lokalnim informacijskim sistemom znotraj knjižnice in s knjižničnim informacijskim sistemom COBISS . Dostopnost smo zagotovili v vseh enotah (predvsem iz lastnih sredstev) manjka pa ustrezno število računalniških delovnih mest in prostor za ureditev E knjižnice.
- Kulturno in vzgojno izobraževalno vlogo je knjižnica kvalitetno uveljavila, saj je program pretežno odvisen od dela strokovnih delavcev in materialni stroški ne krojijo usode tudi teh programov. Vse obdobje program razvijamo, povečuje obseg in razširja z novimi oblikami. Prav s tem programom pomembno vplivamo tudi socialne, medčloveške odnose in z maksimalno odprtostjo (ki jo še zmoremo) tudi v poletnem času omogočamo občanom neomejen dostop do storitev.
- Število strokovnih delavcev ne ustreza pogojem pravilnika, izobrazbena struktura strokovnih delavcev pa je primerna in usmerjena k povečevanju števila visoko strokovnih delavcev, kar dosegamo s funkcionalnim izobraževanjem in formalnim izobraževanjem delavce. Število strokovnih delavcev se vse obdobje ni spremenilo, oziroma se je spremenilo za enega delavca za določen čas.

Prav prostori in z njimi povezane možnosti za delo vplivajo na upadanje rasti števila aktivnih članov, manjšo izposajo gradiva na dom in s tem povezan manjši obisk zaradi izposoje.

Bistveno pa se povečuje obisk računalniških delovnih mest v vseh enotah.

V zadnjem obdobju smo uspeli urediti optično povezavo med KJM in ARNES, (z lastnimi sredstvi) , kar bo še izboljšalo kvaliteto povezav in dela.

Ključni problem in osnovni cilj dolgoročnega načrtovanja razvoja javnega zavoda je prostor. Zaostajanje za drugimi splošnimi knjižnicami v Ljubljani oziroma za drugimi deli mesta in slabši pogoji za zadovoljevanje potreb občanov vzhodnega dela mesta terja ustrezne rešitve in odločitve:

1. Odločitev o novih prostorih matične enote Moste v KD Španski borci . Predlagamo preizkus pobude za nadgradnjo KD, kar naj bi bilo po projektni dokumentaciji možno, ali iskanje nove lokacije za novogradnjo posebnega objekta v ožjem okolju centra Most
2. Začasne rešitve so možne v objektu KD Španski borci ob dogovoru s GOML o namembnosti nekdanjega Jelovškovega likovnega salona .
3. Gradnja oziroma ustanovitev knjižnične enote v četrti skupnosti GOLOVEC (nekdanje Štepanjsko naselje), ki bi morala prevzeti oziroma zagotoviti boljše pogoje občanom četrtne skupnosti Golovec in Sostro ter dela četrtne skupnosti Polje (Vevče) , praktično celotno območje MOL na desni strani Ljubljane od Štepanjskega naselja ob Litijski cesti ter zaselkov Hrušica, Bizovik, Sostro ter Vevč, ki so sedaj najbolj oddaljeni od knjižničnih enot (Moste, Fužine, Polje). Delno rešuje problem bibliobus v Sostrem in Zadvoru, ter Lipoglavu, vendar ni rešitev za Štepanjsko naselje.
4. Preizkus potreb po ureditvi enote v novi stanovanjski soseski v gradnji » Zelena jama«

5. Razširitev enote Polje v zgradbi OŠ Polje po pričakovani opustitvi pouka v tej zgradbi v pritličje zgradbe in ureditev enote.
6. Razširitev enote Zalog v nekdanji zgradbi OŠ Zalog, ki jo 2/3 upravlja knjižnica, v 1. nadstropje, kjer začasno domuje OŠ.

Vsi prostorski posegi oziroma razširitve zahtevajo tudi ustrezna posebna sredstva za pričetek delovanja, nove zaposlitve ali prerazporeditve v okviru bodoče Mestne knjižnice Ljubljana, zahtevajo pa tudi realno povečanje sredstev za gradivo(vendar je to samo uskladitev obsega nakupa s standardi oziroma pravili).

Vsi drugi elementi, predvsem upravna in tehnična podpora za delo naj bi bili urejeni z združevanjem splošnih knjižnic v Ljubljani, zato jih tu ne navajam(in so vam znani iz letnih poročil).

14. Slovanska knjižnica (letno poročilo 2006)

1. Zakonske in druge pravne podlage

Slovanska knjižnica kot specialna knjižnica na področju kulture deluje na podlagi Zakona o zavodih (Uradni list RS, št. 12/91, 45/I/94 – odločba US, 8/96, 18/98, 36/00), Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02) in Zakona o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01). Ustanoviteljica je Mestna občina Ljubljana.

Slovanska knjižnica v skladu z Zakonom o knjižničarstvu (Uradni list RS, št. 87/01) opravlja knjižnično dejavnost kot javno službo, ki zajema:

- zbiranje, obdelovanje, hranjenje in posredovanje knjižničnega gradiva,
- zagotavljanje dostopa do knjižničnega gradiva in elektronskih publikacij,
- izdelovanje knjižničnih katalogov, podatkovnih zbirk in drugih informacijskih virov,
- posredovanje bibliografskih in drugih informacijskih proizvodov in storitev,
- sodelovanje v medknjižnični izposoji in posredovanju informacij,
- pridobivanje in izobraževanje uporabnikov,
- informacijsko opismenjevanje,
- varovanje knjižničnega gradiva, ki je kulturni spomenik,
- drugo bibliotekarsko, dokumentacijsko in informacijsko delo.

Slovanska knjižnica kot specialna knjižnica v okviru javne službe glede na imenovani zakon tudi zagotavlja specializirane informacije na svojih znanstvenih, strokovnih in problemsko orientiranih področjih (področje humanistike in družboslovja), predvsem vsebinsko obdeluje knjižnično gradivo, gradi specializirani knjižnični podatkovni zbirki, to je bibliografsko in domoznansko dokumentacijo, ter usposablja uporabnike za iskanje specializiranih informacij.

Za specialne knjižnice so za zdaj v veljavi Merila in standardi za organizacijo in delovanje specialnih knjižnic iz leta 2000.

Pri svojem delu upoštevamo tudi Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, Zakon o arhivskem gradivu in arhivih, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Uredbo o osnovnih storitvah knjižnic, Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe, Navodilo za izločanje in odpis knjižničnega gradiva, Zakon o računovodstvu, Računovodske standarde ter druge splošne zakone in predpise.

2. Dolgoročni cilji Slovanske knjižnice

Slovanska knjižnica opravlja svoje poslanstvo kot informacijsko, kulturno in izobraževalno ter na poseben način tudi družabno središče. Njeno delovanje (ne glede na ustanovitelja) presega območje, na katerem deluje, saj nekatere naloge opravlja za področje celotne države kot edina tovrstna knjižnica pri nas. Ima specializirano vrsto uporabnikov, ki postanejo njeni člani bodisi zaradi študija bodisi zaradi znanstvenoraziskovalnega ali drugega strokovnega dela.

Knjižnica omogoča dostop in uporabo knjižničnega gradiva in informacij na različnih, tudi najsodobnejših medijih, razvija se v skladu s strokovnimi merili v knjižničarstvu. Njen osrednji dolgoročni cilj je s pomočjo ustanovitelja, to je Mestne občine Ljubljana, zagotavljati kar najboljše razmere za delovanje. Prostorski standardi so po preselitvi knjižnice na novo lokacijo že doseženi, čakajo pa še kadrovski in strokovni, predvsem kar zadeva nakup knjižničnega gradiva.

3. Letni cilji

Za leto 2006 smo načrtovali naslednje:

- a) financiranje dejavnosti: redno dejavnost (plače, prispevke delodajalca in davek na izplačane plače, druge osebne prejemke, izdatke za blago in storitve, materialne stroške, sredstva za tekoče vzdrževanje in knjižnično gradivo) financira ustanoviteljica, to je Mestna občina Ljubljana, knjižnica se prijavi na razpise za kulturne programe in projekte MOL ter razpise za projekte knjižnic Ministrstva za kulturo. Dostop do interneta in nekaterih podatkovnih baz financira Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.
- b) dostopnost knjižnice in njenih storitev nespremenjena: celodnevna odprtost (od 8. do 20. ure), ob sobotah poldnevna (od 8. do 12. ure), poletni delovni čas od 10. julija do 18. avgusta (od 8. do 14. ure). Knjižnica bo zaprta ob nedeljah, za državne praznike in 1 dan zaradi strokovne ekskurzije zaposlenih ter 1 dan zaradi nujnih vzdrževalnih del.
- c) predstavljanje knjižnice in njenih dejavnosti: mesečno izdajanje publikacije *Novosti Slovanske knjižnice*, natis *Seznam CD-romov za področje humanistike s kratkimi vsebinami*, sprotno posodabljanje in nadgrajevanje spletne strani s podatki o knjižnici, katalogom, slikovnim gradivom, sprotnimi obvestili itd. ter obsežen kulturni program (osem pogovornih večerov iz cikla *Philologos*, mesečne tematske knjižne in likovne razstave).
- d) delo z uporabniki: vodeni ogledi knjižnice za študente, dijake in druge zainteresirane; izobraževanje uporabnikov za iskanje gradiva in informacij po računalniškem katalogu; pomoč pri uporabi mikročitalcev in preslikavanju knjižničnega gradiva.
- e) pridobivanje knjižničnega gradiva z nakupom v približno enakem obsegu kot leto poprej, darov ni bilo mogoče predvideti, program zamenjave knjižnega gradiva s sorodnimi ustanovami v tujini je bil pri pripravi letnega načrta za 2006 pod vprašajem.
- f) tekoče izvajanje strokovne bibliografske obdelave in opreme knjižničnega gradiva; nadaljevanje retrospektivne obdelave monografskih in serijskih publikacij v tujih jezikih.
- g) povečanega obiska knjižnice nismo načrtovali, saj so vsa študijska in računalniška mesta skozi vse leto večinoma zasedena. Izposoja gradiva bi se lahko povečala z izposojami tako imenovanih čitalniških izvodov.
- h) mednarodno kulturno sodelovanje – povečan obseg ni bil predviden.
- i) pravna problematika: uskladitev ustanovitvenega akta in statuta z Zakonom o knjižničarstvu in Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL)

- j) kadrovska problematika in izobraževanje: zasedenost delovnih mest: pet bibliotekarjev, en višji knjižničar, dva knjižničarja in direktorica. Načrtovali smo novo zaposlitev za nedoločen čas za delovno mesto informacije in izposoja gradiva (univerzitetna izobrazba humanistične smeri) in celoletna programa javnih del po pogodbi z Zavodom za zaposlovanje Republike Slovenije: *Pomoč pri pripravljanju obknjižničnih dejavnosti in Promocija knjižnice in njenih dejavnosti* (2 osebi s VII. stopnjo izobrazbe). V sklopu strokovnega izpopolnjevanja smo predvideli obisk strokovnih posvetovanj Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, posvetovanje specialnih knjižnic, srečanje članov sekcije za domoznanstvo v sklopu ZBDS ter obiske osmih izobraževalnih tečajev v ljubljanskem NUK in mariborskem IZUM.

4. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev (poročilo)

Cilje, ki smo si jih zastavili za leto 2006, smo v celoti dosegli, nekatere celo presegli tako količinsko kot po kakovosti. Delo in poraba sredstev sta v Slovanski knjižnici dobro načrtovana; k temu nas navaja nizka rast sredstev in predvsem premajhno število zaposlenih.

a)

Redno dejavnost Slovanske knjižnice je tudi v letu 2006 kot ustanoviteljica v celoti financirala Mestna občina Ljubljana (višina sredstev za posamezna področja dela je razvidna iz zaključnega računa oziroma poročila o finančnem poslovanju). Poleg denarja za redno dejavnost, ki zajema pokritje plač zaposlenih, materialne stroške poslovanja in vzdrževanja knjižnice ter nakup knjižničnega gradiva, je strokovna komisija MOL lani knjižnici odobrila razpisana sredstva za program kulturnih prireditev v višini 450.000 SIT (razstave) ter sredstva za investicijsko vzdrževanje (popravilo klimata v veliki čitalnici, parkirišče za kolesa – za uporabnike Slovanske knjižnice in Knjižnice Bežigrad) v višini 1.500.000 SIT.

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo je Slovanski knjižnici kot specialni knjižnici omogočilo računalniške povezave v medknjižnično omrežje sistema COBISS ter brezplačen dostop do interneta in nekaterih tujih podatkovnih zbirk v elektronski obliki.

Razpisa Ministrstva za kulturo za dodelitev namenskih sredstev za nakup knjižničnega gradiva za specialne knjižnice v letu 2006 – ne glede na določila zakona o knjižničarstvu – ni bilo.

Knjižnica je novembra 2005 sodelovala na javnem razpisu Ministrstva za kulturo za izbor kulturnih projektov na področju umetnosti in knjige, ki je bil namenjen financiranju v letu 2006, in je v ta namen v preteklem letu razpolagala s 500.000 SIT subvencije za organizacijo »obknjižnične« kulturne ponudbe (izvedba cikla pogovornih večerov Philologos).

Decembra 2005 je knjižnica sodelovala na razpisu za izbor lokalnih zaposlitvenih programov – javnih del za leto 2006. Programa javnih del (Pomoč pri pripravljanju obknjižničnih dejavnosti in Promocija knjižnice in njenih dejavnosti) za dve brezposelni osebi je (načelno) podprl tudi Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL.

b)

Slovanska knjižnica je bila ob delovnikih odprta od 8. do 20. ure, ob sobotah pa od 8. do 12. ure. Od 10. julija do 18. avgusta smo imeli zaradi dopustov zaposlenih in manjšega (počitniškega) obiska študentov »poletni delovni čas«, to je od 8. do 14. ure. Po podatkih Državne matične službe za knjižničarstvo je Slovanska knjižnica še vedno edina specialna

knjižnica, ki zagotavlja celodnevno odprtost za uporabnike (64 ur tedensko). V Merilih in standardih za specialne knjižnice so zahteve glede odprtosti zelo nizke, in sicer »vsaj nekaj ur tedensko«, vendar nas potrebe uporabnikov navajajo k temu, da je knjižnica odprta po prej opisanem urniku. Knjižnica je bila en dan zaprta zaradi strokovne ekskurzije zaposlenih (obisk knjižnice minoritskega samostana na Ptuju in Žičke kartuzije), medtem ko smo nujna vzdrževalna dela opravili ob koncih tedna.

Knjižnične storitve smo zaračunavali po veljavnem ceniku, brezplačne storitve so bile v skladu z zakonom o knjižničarstvu.

c)

Na dejavnost Slovenske knjižnice smo lani opozarjali na več načinov. Čeprav Merila in standardi za specialne knjižnice ne predvidevajo organiziranja tako imenovanih obknjižničnih (kulturnih) dejavnosti, saj večina tovrstnih knjižnic nima prostorskih, kadrovskih in finančnih možnosti za pripravo, si v Slovenski knjižnici (od preselitve v nove prostore) to »nadstandardno« ponudbo prizadevamo iz leta v leto izboljševati. Za to imamo odlične prostorske pogoje in predvsem sposobne knjižničarje, ki te dejavnosti jemljejo kot izziv.

Kulturni program je v letu 2006 v dveh sklopih obsegal: cikel osmih pogovornih večerov Philologos (v sodelovanju s KUD Logos), projekcije etnoloških filmov in »etnološka srečanja«, ki jih pripravlja organizacija Hiša svetov, projekcije španskih klasičnih filmov (sodelovanje s Inštitutom Cervantes), tematske književne razstave, likovne oziroma fotografske razstave in razstave knjižničnih novosti.

Pogovorni večeri Philologos:

- 12. januar 2006: Mladen Dolar (ur.): *Bartleby: raje bi, da ne*, uvodničarja dr. Mladen Dolar in dr. Tomo Virk
- 9. februar 2006: Karl Barth: *Kratka razlaga Pisma Rimljanom*, uvodničarja Matjaž Črnivec in Gorazd Kocijančič
- 9. marec 2006: Johann Gottfried Herder: *Razprava o izvoru jezika*, uvodničarja dr. Dean Komel in Samo Krušič
- 13. april 2006: Charles Baudelaire: *Rože zla*, uvodničarja dr. Janko Kos in dr. Boris A. Novak
- 11. maj 2006: Platon: *Zbrana dela*, uvodničarja dr. Tine Hribar in dr. Vid Snoj
- 12. oktober 2006: Jean Baudrillard: *Duh terorizma*, uvodničarja Pavle Rak in dr. Janez Strehovec
- 9. november 2006: Marguerite Yourcenar: *Hadrijanovi spomini*, uvodničarja dr. Katarina Marinčič in dr. Brane Senegačnik
- 14. december 2006: Leonardo da Vinci: *Traktat o slikarstvu*, uvodničarja dr. Jure Mikuž in dr. Marko Uršič

Večeri so bili po izkušnji iz prejšnjega cikla zelo dobro obiskani, spremljala so jih tudi elektronska in tiskana javna občila. Vsakega večera se je udeležilo od 60 do 100 obiskovalcev. Najave posameznih večerov so v neplačljivih rubrikah objavljali dnevno časopisje, nekatere radijske postaje, Teletekst Televizije Slovenija in več internetnih napovednikov. O pomenu prireditve v celoti je izšel polstranski članek v Sobotni prilogi Dela. Tonski posnetki posameznih večerov so sproti dostopni na svetovnem spletu. Po mnenju prirediteljev in sodelujočih je cikel Philologos presegal pričakovanja tako po tehtnosti posameznih obravnav kot po odmevnosti. Ker so se obravnave posameznih tem pokazale kot zelo poglobljene in temeljite, so redigirani prepisi snemanih razprav petnajstih uvodničarjev in enaintridesetih aktivnih udeležencev že izšli v knjižni obliki, zborniku, pri KUD Logos.

Tematske in likovne razstave:

- 3. 1. 2006 – 2. 3. 2006
Knjižne novosti (Živa Ocepek)
 - 3. 3. 2006 – 3. 5. 2006
Razstava ob 60-letnici Slovanske knjižnice (Jurij Primožič, Maša Šipič)
 - 4. 5. 2006 – 31. 5. 2006
 Valentin Vodnik: *Pesme za pokušino* (Jelka Golli)
 - 1. 6. 2006 – 3. 7. 2006
 F. M. Dostojevski: *Zločin in kazen* (Nela Križnik Primožič)
 - 4. 7. 2006 – 10. 9. 2007
Ljubljana na fotografijah (Matjaž Bizjak)
 - 11. 9. 2006 – 6. 10. 2006
 France Prešeren: *Krst pri Savici* (Živa Ocepek)
 - 7. 10. 2006 – 9. 11. 2006
Pesniške antologije (Milan Novak)
 - 10. 11. 2006 – 10. 12. 2006
 Fran Saleški Finžgar: *Pod svobodnim soncem* (Jana Tehovnik)
 - 11. 12. 2006 – 11. 1. 2007
Slovenske ljudske pravljice (Tina Sušnik)
Likovne razstave:
Pomlad v gorah – razstava gorniške fotografije Matjaža Bizjaka
Zima v gorah – razstava gorniške fotografije Matjaža Bizjaka
Barvitost čebelnjakov – fotografska razstava Jane Tehovnik
Oktober v dolini Drage – fotografska razstava Jane Tehovnik

Obknjižnične dejavnosti so v preteklem letu potekale v skladu z načrti. Posameznih prireditve se je udeležilo od 60 do 100 obiskovalcev, posamezno razstavo si je ogledalo približno 750 obiskovalcev. Tudi v preteklem letu smo pri zasnovi programa upoštevali dejstvo, da ima Slovanska knjižnica specifičen, zahtevnejši krog obiskovalcev in da se morajo prireditve, ki potekajo v skupni večnamenski dvorani, ustrezno dopolnjevati s kulturno ponudbo Knjižnice Bežigrad.

Oblikovanje knjižnične zbirke smo predstavljali v mesečni publikaciji *Novosti Slovanske knjižnice*; v dvanajstih številkah smo po področjih (sistemu UDK) za obiskovalce knjižnice in njenih spletnih strani ter za nekaj zainteresiranih knjižnic predstavili najnovejše knjižnično gradivo. Da bi opozorili na številne možnosti iskanja, ki jih omogočajo novi mediji, smo vsebinsko obnovili poseben seznam CD-romov za področja humanističnih ved, ki jih imamo v knjižnici. Poleg tega smo pripravili tudi pregledno urejen katalog naročenih periodičnih publikacij.

Na kulturne prireditve, dejavnost knjižnice, novosti in posamezne knjižnične storitve smo sproti opozarjali na domači spletni strani (www.slovanskaknjiznica.si), ki jo je oblikovala knjižničarka Kristina Košič Humar, v času njene odsotnosti pa jo je ažuriral Pavel Fajdiga.

d)

Delo z uporabniki je poleg izposoje knjižničnega gradiva v čitalnice in na dom, iskanja podatkov in dajanja informacij ter drugih knjižničnih storitev, navedenih v poslovniku knjižnice, zajemalo tudi vodene ogledke knjižnice. Skozi vse leto so potekali za srednješolsko mladino v obliki kulturnih dni, za študente (Filozofska fakulteta) pa na začetku akademskega leta. Zanimanje je za dva tipa obiskov, in sicer za ogled knjižnice kot sodobno opremljene in urejene »zgodovinske« ustanove z bogato zbirko starega gradiva ter za tako imenovano

»šolsko uro v knjižnici«, ko mladim predstavimo knjižnično dejavnost v splošnih okvirih, pokažemo na razlike med splošnimi in specialnimi knjižnicami ter predstavimo načine iskanja gradiva in informacij v naši knjižnici. Tovrstno delo z uporabniki je zajelo 335 oseb.

Izvedli smo tudi več vrst večinoma individualnega usposabljanja uporabnikov, in sicer za iskanje po računalniškem katalogu (COBISS), uporabo mikročitalcev, preslikavanje gradiva in iskanje po spletnih podatkovnih bazah. Izobraževanje je zajelo 155 zainteresiranih uporabnikov.

e)

Leto 2006 je bilo po prirastu knjižničnega gradiva približno enako kot prejšnja; ostajamo pri naročanju po enega izvoda posameznega knjižnega ali časopisnega naslova, le v redkih primerih (študijsko gradivo) po več. Ker so cene gradiva iz leta v leto višje, Mestna občina Ljubljana pa proračunsko vsoto, namenjeno nakupu knjižničnega gradiva, samo indeksira glede na rast življenjskih stroškov, načrtovanega povečevanja prirasta, ki smo ga predvideli že v letu 2001, ne moremo izvajati. Razpisov Ministrstva za kulturo, na katere bi se kot specialna knjižnica lahko prijavili, v preteklem letu ni bilo, niti za nakup tuje literature.

Statistični podatki za prirast gradiva glede na način pridobivanja:

	NAKUP	ZAMENA	DAR	SKUPAJ
Monografske publikacije	1487	37	132	1656 inv. enot 1560 naslovov
Serijske publikacije	198	7	232	437 inv. enot 236 naslovov

Primerjava z letom 2005:

	2005	2006
Število inventarnih enot	2453	2093
Nakup	1531	1685
Darovi + zamena	922	408

Podatki kažejo, da se je prirast gradiva v primerjavi z letom 2005 zmanjšal za 14,68 odstotkov, pri čemer je spodbudno vsaj to, da smo za 10 odstotkov več gradiva lahko kupili, medtem ko je bilo precej manj darov in knjig iz programa zamenjave s sorodnimi ustanovami v tujini. Tekoče naročenih serijskih publikacij je bilo v letu 2006 236. Knjižnična zbirka Slovenske knjižnice obsega približno 150.000 inventarnih enot gradiva, od monografskih in serijskih publikacij do kartografskega gradiva, drobnega tiska, CD-romov in mikrofilmov.

f)

Vse knjižnično gradivo, ki je na novo prišlo v knjižnico, je sproti bibliografsko obdelano in dostopno v lokalni in hkrati vzajemni bazi sistema COBISS. Podatki o strokovni obdelavi knjižničnega gradiva, ki jih po statistični plati spremlja mariborski IZUM, kažejo, da je Slovenska knjižnica v letu 2006 v bazo COBIB.SI prispevala 1532 zapisov (od tega iz baze OCLC 20 in ISSN 10), iz nje pa smo prevzeli 2133 zapisov. V lokalni bazi je zdaj 68263 zapisov.

V preteklem letu smo natančno pregledali lokalno bazo podatkov o monografskem gradivu v slovenskem jeziku. Približno polovici gradiva smo spremenili podatek o dostopnosti; to gradivo zdaj ni več dostopno samo za izposajo v čitalnico, ampak tudi na dom.

g)

Obiskovalci Slovanske knjižnice so bili v preteklem letu večinoma študentje Univerze v Ljubljani (Filozofska fakulteta, Fakulteta za družbene vede, Pravna fakulteta, Pedagoška fakulteta, Ekonomska fakulteta ...), takoj za njimi pa znanstveniki in drugi strokovnjaki z različnih humanističnih področij in publicisti.

Statistični podatki obiska:

	2005	2006
Število obiskovalcev – transakcije z gradivom	20 040	20375
Število obiskovalcev – izobraževanje	380	490
Število obiskovalcev – obknjižnične dejavnosti	10 450	11040
Število obiskovalcev – skupaj	30 490	31905
Izposoja gradiva – število enot	117 171	113491
Medknjižnična izposoja	219	301

Statistični podatki kažejo, da se je obisk knjižnice v primerjavi z letom 2005 povečal za 4,6 odstotka. Število obiskovalcev, ki pridejo v knjižnico bodisi zaradi izposoje gradiva bodisi zaradi študija v čitalnicah, se je povečal za 1,7 odstotka, število obiskovalcev obknjižničnih prireditev pa za 5,6 odstotka. Izposoja knjižničnega gradiva se je v primerjavi z letom poprej zmanjšala za 3,2 odstotka; vsak obiskovalec si je povprečno sposodil 5,8 knjižnih enot.

Na novo se je v knjižnico vpisalo 368 članov, kar je nekoliko manj kot leto poprej. V knjižnico se še vedno vpiše največ študentov, ki so hkrati tudi najpogostejši uporabniki storitev (več kot 50 odstotkov), za njimi so obiskovalci s statusom »zaposleni«, »nezaposleni« in »pravne osebe«.

Medknjižnična izposoja gradiva v druge knjižnice in sorodne ustanove oziroma iz njih se je povečala za 37,5 odstotkov.

h)

Mednarodno kulturno sodelovanje, ki je v preteklih letih potekalo po programu zamenjave knjižničnega gradiva s sorodnimi ustanovami v tujini (po načelu recipročnosti) je v preteklem letu bolj ali manj zmrlo. Zamenjava poteka samo še s Slovansko knjižnico v Pragi, medtem ko pri drugih ustanovah želje po tovrstnem sodelovanju ni več zaznati.

5. Nastanek morebitnih nedopustnih in nepričakovanih posledic pri izvajanju programa dela

Nepričakovanih in nedopustnih posledic pri izvajanju programa ni bilo.

6. Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev v primerjavi z doseženimi cilji iz poročila preteklega leta

- knjižnica je bila uspešna pri pridobivanju denarja za dodatni program oziroma obknjižnične dejavnosti (Ministrstvo za kulturo, razpis MOL);
- knjižnica je s strani MOL dobila dodatna sredstva za investicijsko vzdrževanje v skladu z načrtovanim;
- knjižnica je bila kljub velikim kadrovskim težavam odprta »nadstandardno«, to je 64 ur tedensko;
- prirast gradiva se je v primerjavi z letom 2005 zmanjšal za 14,68 odstotkov, kar gre predvsem na račun manjšega števila podarjenih knjig, medtem ko se je nakup knjižničnega gradiva povečal za 10 odstotkov;
- strokovna obdelava knjižničnega gradiva je potekala v skladu z načrtom; število na novo kreiranih in prevzetih bibliografskih zapisov je v primerjavi z letom poprej nekoliko manjše zaradi pregledovanja in spreminjanja podatkov o dostopnosti monografskih publikacij v slovenskem jeziku v drugi četrtini leta
- čeprav večjega obiska knjižnice nismo načrtovali, saj so vsa študijska mesta ves čas večinoma zasedena, se je obisk presenetljivo povečal za 4,6 odstotkov, od tega obisk obknjižničnih dejavnosti 5,6 odstotkov
- vpis novih članov in izposoja gradiva ostajata na načrtovani ravni, kar za 37,5 odstotkov pa se je povečala medknjižnična izposoja.

7. Ocena gospodarnosti in učinkovitosti poslovanja glede na opredeljene standarde in merila

Svoje poslanstvo skušamo opravljati v skladu s standardi in merili, ki veljajo za specialne knjižnice, čeprav ti niso povsem določni, kar zadeva specialne knjižnice na področju kulture. Zato večina naše ponudbe v primerjavi z drugimi sorodnimi knjižnicami deluje kot »nadstandardna«. Obiskovalcem želimo ponuditi kar najboljše razmere za študij in siceršnje bivanje v knjižnici. To jim omogočamo z ustrezno urejenostjo prostorov, treh čitalnic, prostora za informacije in izposajo ter pomožnih prostorov. Skrbimo za dopolnjevanje priročniške zbirke v prostem pristopu, stalno menjavanje knjižničnih razstav, sprotno obveščanje o knjižnih novostih (seznamih, katalogih), pa tudi o kulturni ponudbi (lepaki, zloženke), in primeren izbor časnikov in časopisov.

Glede na opredeljene standarde smo pri poslovanju upoštevali načela zakonitosti, preglednosti, učinkovitosti, gospodarnosti in uspešnosti.

8. Ocena delovanja sistema notranjega finančnega nadzora

Notranjega finančnega nadzora nimamo.

9. Pojasnila, zakaj cilji niso bili doseženi

Cilji so bili v celoti doseženi.

10. Ocena učinkov poslovanja Slovanske knjižnice na druga področja, predvsem na gospodarstvo, socialo, varstvo okolja, regionalni razvoj in urejanje prostora

Slovanska knjižnica je čedalje pomembnejše kulturno, informacijsko in izobraževalno središče, v svojem območju delovanja pa se oblikuje tudi kot družabno središče. Uporabnikom, predvsem študentom in raziskovalcem z različnih področij humanistike in družboslovja, omogoča dostop do informacij in izbranega gradiva, s tem pa spodbuja uspešen

študij, raziskovanje, delo, permanentno izobraževanje, pa tudi bralne navade oziroma željo po širših kulturnih dobrinah sploh.

Učinki vplivanja knjižnice na področja, kakršna so gospodarstvo, regionalni razvoj in varstvo okolja, so vidni oziroma jih je mogoče meriti prek izobraževalne in informacijske vloge knjižnice.

11. Pojasnila, ki vsebujejo analizo kadrovanja in kadrovske politike in poročilo o investicijskih vlaganjih

V letu 2006 je Mestna občina Ljubljana po večletnih prošnjah odobrila eno novo zaposlitev za nedoločen čas (bibliotekar z univerzitetno izobrazbo). Da smo lahko izvedli celoten program in hkrati zagotovili celodnevno odprtost knjižnice, smo se prijavili na razpis Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje za programe javnih del. Odobrena sta bila dva celoletna programa, in sicer *Pomoč pri pripravljanju obknjižničnih dejavnosti* in *Promocija knjižnice in njenih dejavnosti*. Vključeni sta bili dve brezposelni osebi z univerzitetno izobrazbo.

Investicije: jih ni bilo.

Investicijsko vzdrževanje: popravilo klimata v veliki čitalnici v skladu z načrtom in ureditev prostora ob knjižnici za parkirišče za kolesa (za uporabnike Slovanske knjižnice in Knjižnice Bežigrad). Denar je bil porabljen namensko v dogovorjenem obsegu.

III. Nevladne kulturne organizacije v MOL - analiza stanja in predlog prednostnih usmeritev

1. SCCA, Zavod za sodobno umetnost - Ljubljana

Podatki o delovanju v letu 2007:

	velikost v m ²	Lastništvo (MOL, RS, najem...)
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	80 m ²	Ministrstvo za kulturo
Vadbeni prostori		
Prostori za produkcije	Projektna soba SCCA: 44 m ²	Ministrstvo za kulturo
Pisarniški prostori	Pisarna: 36 m ²	Ministrstvo za kulturo
Drugi prostori		

Število redno zaposlenih	3
Število zaposlenih po pogodbi	5
Število zaposlenih prek študentskih servisov	2
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe	24
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007	8

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane

(specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

SCCA, Zavod za sodobno umetnost - Ljubljana (SCCA) je model majhne, fleksibilne organizacije s kompleksnim programom, ki ima jasno načrtano poslanstvo in strukturo delovanja, ki ga sestavljajo produkcija, spodbujanje, podpiranje in posredovanje inovativnih umetniških in interpretativnih praks v sodobni intermedijski in vizualni umetnosti ter mednarodno povezovanje akterjev. Vseskozi deluje celovito in zaokroženo: ustvarja, raziskuje in razvija pogoje za delovanje umetnikov, kustosov, teoretikov in menedžerjev na področju sodobnih umetnosti.

Dejavnost SCCA je intermedijska in interdisciplinarna in usmerjena v razvoj inovativnih pionirskih projektov, ki umetniške in interpretativne prakse vpenjajo v družbeno dogajanje ter spodbujajo mednarodno sodelovanje in povezovanje strokovnjakov in ustvarjalcev. Program sega tako na področje produkcije in postprodukcije, refleksije in izobraževanja, pomemben segment pa je usmerjena tudi na t.i. podporne in diskurzivne programe, ki v našem prostoru močno manjkajo (dokumentacija, arhiviranje, kritična teorija, raziskovalne, informacijske in svetovalne dejavnosti).

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

SCCA si že leta prizadeva vzpostaviti področje podpornih programov, ki zajema programe in programske vsebine, ki interdisciplinarno povezujejo področja sodobnih umetniških praks z vidika informiranja in svetovanja. Gre za aktivnosti, ki so najbolj deficitarno področje domače

kulturne politike. Država ni razvila sodobnih sistemov informiranja na področju kulture, obenem pa sistemsko ne podpira že obstoječih informacijskih projektov, ki jih kljub temu poskušajo izvajati nekatere redke nevladne organizacije.

Kljub vsem našim dosedanjim naporom in argumentiranim pobudam niti Ministrstvo za kulturo niti Mestna občina Ljubljana še nista prepoznali potrebe po stabilnem financiranju informacijskih in svetovalnih storitev za kulturo. SCCA že od leta 2001 razvija informacijsko-svetovalni portal/spletni medij Artservis, ki se danes, po šestih letih delovanja zaradi nefinanciranja nahaja v nevzdržni finančni situaciji.

Prenehanje sistematičnega informiranja in servisiranja kulturne javnosti bi pomenilo veliko izgubo in škodo za domačo umetnost in kulturo.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji

Vzpostaviti področje podpornih programov informiranja in svetovanja na področju umetnosti in kulture.

- ukrepi

Dolgoročna sistemska ureditev položaja in stabilno financiranje že obstoječega informacijsko-svetovalnega podpornega projekta/medija Artservis in drugih morebitnih podpornih projektov (npr. Evrokultura, ki ga tudi že od leta 2005 izvaja SCCA).

Artservis (www.artservis.org) je edini medij v slovenskem prostoru, ki že šesto leto sistematsko izvaja poslanstvo informiranja in svetovanja (rubrike: Baza razpisov; Povezave, Priročnik, Okrožnica, Forum) vseh, ki delujejo na področju umetnosti in kulture. Predvsem Artservisova rubrika Priročnik je kot zbirka pravnih, administrativnih in organizacijskih nasvetov in kot brezplačno pravno svetovanje namenjena deprivilegiranim skupinam, zlasti samozaposlenim in nevladnim organizacijam. S tem Artservis opravlja naloge, ki bi jih v razviti in demokratični Sloveniji morale opravljati državne in mestne službe, vendar jih ne. Poleg tega je Artservis nepogrešljiv iniciator in partner v prizadevanjih za izboljšanje razmer v kulturi in položaja vseh delujočih v kulturi.

Evrokultura (www.evrokultura.org) je spletni portal o sredstvih EU za kulturne projekte: informacije o programih EU, komentirane povezave na druga spletna mesta informacijskih virov, članki o primerih dobre prakse iz Slovenije, novice in zanimivosti s področja kulture v EU...

- pričakovani učinki

Omogočanje delovanja Artservisa, Evrokultura in drugih podpornih projektov/medijev bo na področju umetnosti in kulture izboljšalo razmere in položaj vseh delujočih v umetnosti in kulturi.

- kazalci uspešnosti

Število uporabnikov/obiskov spletnega portala Artservis, Evrokultura in drugih morebitnih podobnih podpornih projektov/medijev.

Število naročnikov na okrožnice (npr. brezplačna Artservisova okrožnica).

Povezovanje v regionalne in mednarodne mreže podpornih projektov/medijev.

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Kljub podpori MOL-a glede nujnosti obstoja in razvoja sistematične informacijsko-svetovalne dejavnosti in tovrstnih podpornih programov/medijev se utegnejo za tovrstne programe pojaviti finančne in administrativne ovire, saj bi bilo za vzpostavitev novega področja potrebno oblikovati novo proračunsko postavko (tj. nov razpis) in posledično zvišanje mestnega proračuna. Zato predlagamo, da se skupaj (tudi ob podpori Društva Asociacija) sistematično lotimo iskanja ustrezne rešitve.

2. K6/4, Kapelica, Kiberpipa

Nekaj misli o intermedijski dejavnosti v mestu Ljubljana

Glede na to, da v Ljubljani od izgradnje Moderne galerije takoj po drugi svetovni vojni ni bili zgrajene nobene nove galerije (isto velja za vso državo), se mi zdi redundantno posebej poudarjati, da bi za potrebe sodobnih intermedijskih praks bilo potrebno zagotoviti posebno prizorišče, ki bi bilo primerno specifičnim potrebam teh umetniških praks. Kolikor sem seznanjen se MOL odloča za izgradnjo centra za sodobne umetnosti v okviru revitalizacije opuščene tovarne Rog. Kot član precej ponesrečeno sestavljene ekspertne skupine, ki je pripravljala izhodišča za ustanovitev Centra za sodobne umetnosti oziroma arhitekturnega in oblikovalskega centra, sem zaskrbljen nad nadvse površnim razmišljanjem odločevalcev, ki so si tak center zaželeli brez prave predstave kaj naj bi tak center zares omogočal, kakšna bi bila njegova vloga v mestu in za mesto, predvsem pa kakšna naj bi bila njegova strukturna vloga v razmerju do že obstoječih inštitucij, ki delujejo na področju sodobnih umetnosti. Vtis imam, da so se odločevalci na MOL odločili za center za sodobne umetnosti zato, da bi pospravili nekaj obstoječih inštitucij, ki se ubadajo s prostorskimi težavami in razformirali nekaj drugih, za katere menijo, da bi jih bilo potrebno reorganizirati in tako rešili vprašanje sodobnih umetnosti enkrat za vselej. Pa ni tako!

Mesto poleg Centra za sodobne umetnosti potrebuje tudi muzej za sodobne umetnosti (Metelkova - Moderna galerija), Center za oblikovanje (kot Zollverein Essen, Design museum London, Glasshouse Glasgow...), Galerijo in muzej za arhitekturo v centru Ljubljane, Galerijo za sodobne umetnosti (tipa kunsthalle), muzej za intermedijske umetnosti (tipa ZKM Karlsruhe ali Ars Electronica Center v Linzu)...

Zmotno je prepričanje, da za vse te inštitucije nimamo vsebin in ljudi, ki bi jih lahko vodili. V Ljubljani imamo toliko festivalov in bienalnih prireditvev, ki nimajo pravih prizorišč in zato funkcionirajo kot ad hoc, amaterske in efemerne prireditve. Ljubljana bi lahko postala festivalsko mesto (vsaj šest festivalov, ki bi v času trajanja napolnili hotelske kapacitete), kjer bi kulturni turizem lahko predstavljal razvojni potencial mesta. Prenehati je potrebno z lokalističnim, hermetičnim in dekorativnim razumevanjem umetniških in kulturnih dogodkov v mestu in potrebno je začeti razmišljati o tem, kako in s čim bi se Ljubljana vpisala na zemljevid ostalih evropskih mest. Se pravi, ne le program za mesto (meščane) ampak program mesta v katerega prihajajo obiskovalci iz širše regije. Ljubljana mora začeti razmišljati o tem, da kar lahko proizvede oziroma, da to kar proizvede tudi izvozi. Imamo izjemne ustvarjalce, edinstvene projekte, galerije, skupine ter festivale in absolutno premalo institucionalne podpore, da bi se skozi te, strokovno priznane vsebine, vzpostavila kot blagovna znamka.

V Ljubljani je celotna umetniška in kulturna produkcija prepuščena na milost in nemilost proračunskega vremena. Ne obstaja nikakršen strateški načrt razvoja umetniških in kulturnih

potencialov, ni stimulacij za kvaliteten razvoj zato umetnost in kultura prva izpadeta iz programov mesta ko se finančno nebo naoblači. Kulturo oblastniki še vedno razumejo kot dekoracijo za svoje dogodke in kot rekreacijo za utrujene množice, umetnost pa kot adolescentske poskuse mladine, ki se bo enkrat unesla in zaposlila v javnih zavodih. Tako kot je celotna država nerazvojno naravnana, tako je tudi mesto in vse to se še najbolj drastično pozna prav na področju umetnosti in kulture kjer je Slovenija vse bolj podobna banana republikam, Ljubljana pa spalnemu naselju na jugu Evrope.

Poleg tega, da bi bilo za celotno umetnost in kulturo v Ljubljani potrebno več in ne vedno manj denarja (kar je že zljajana pesem) je s stališča nas, producentov žive umetnosti pomembno, da bi se enkrat že uredilo to kar v ZUJIK pise in sicer, da bi morali javni zavodi sodelovati z nevladnim sektorjem. To se sicer dogaja, vendar v praviloma precej izkoriščevalskih razmerjih, saj javni zavodi niso stimulirani, da bi v svoje prostore vključevali zunanje prireditve.

Kljub temu imamo v zadnjih letih nekaj pozitivnih izkušenj kjer smo nevladniki z javnimi zavodi vzorno sodelovali. Pri tem prav gotovo izstopata Moderna galerija in Mestni muzej, prav v tem času pa se s Cankarjevim domom dogovarjamo, da bi skupaj s Kinoteko, Gromko, P74, RX:TX, Radiom Študent ustanovili mrežo za sodobno glasbo, s katero bi si vsi skupaj pomagali pri organizaciji tovrstnih dogodkov.

Mislim, da bi morali biti tudi drugi javni zavodi zainteresirani za navzkrižno sodelovanje saj smo konec koncev vsi na isti barki. MOL bi lahko v tem duhu uvedel nekaj ukrepov, ki bi omogočili, da se razvojni potencial umetnosti in kulture v Ljubljani razvije:

- stimulacije javnih zavodov za medsebojno sodelovanje in za sodelovanje z nevladnim sektorjem;
- mednarodni natečaji za direktorje javnih zavodov;
- izgradnja novih objektov za sodobne zvrsti umetnosti;
- spodbujanje javno-zasebnih partnerstev;
- sodelovanje z ministrstvom za kulturo kot strateškim partnerjem;
- artist-in-residence programi
- ateljeji
- promocija umetnikov, skupin in inštitucij, ki delujejo v Ljubljani v mednarodnem prostoru;
- tiskane monografije posvečene umetnosti in kulturi v Ljubljani (tako kot Ljubljana v osemdesetih, Marine Gržinić);
- financiranje časopisa o umetnosti;
- spodbujanje iniciativ, ki omogočajo brezžično in zastonjsko povezavo na internet po vsem mestu;
- povezave z drugimi evropskimi in neevropskimi mesti in izmenjave ateljejev

Kljub temu, da sem obljubil, da o denarju ne bom pisal, pa ne morem mimo najbolj kritičnega problema, ki nas producente in umetnike povezuje z mestom: dinamika financiranja. Vsako leto dobimo iz mestnega proračuna denar šele tik pred poletjem, potem so počitnice v katerih je za nas intermedijce, ki velikokrat delamo s podjetniki in obrtniki, mrtva sezona, nato pa nam ostane za produkcijo in predstavitev dobre tri mesece, ko moramo 15. novembra že izdati zadnji zahtevek za izplačilo, saj prenos denarja v naslednje proračunsko leto ni mogoč. Tako se redno dogaja, da je v prvi polovici leta malo programa, v zadnji tretjini pa se zgodi hiperprezentacija, ko se dogaja, da je po več istovrstnih dogodkov na dan, kjer ni občinstva, ki je ob koncu leta zaradi množice dogodkov že dokončno izčrpano (mentalno in finančno). S stališča umetnikov so umetniški projekti izpeljani na hitro, formati so majhni, ni

mogoč trajnostni razvoj, stalno so v prekršku do tujih koproducentov (za katere smo popolnoma neresni partnerji), malo ali premalo ponovitev,

Ob tem problemu bi se morali na mestu zamisliti, saj v logiki dobrega gospodarja, njihov denar na tak način ne more biti kvalitetno porabljen! Na MOL-u bi morali izumiti instrument, s katerim bi bilo finančno leto za posameznega producenta ali umetnika dolgo natančno eno leto od prejema dotacije. Šele v takem primeru bi lahko računali, da bo proračunski denar dobro investiran!

3. Zavod Aksioma

Podatki o delovanju v letu 2007:

Število redno zaposlenih	-
Število zaposlenih po pogodbi	-
Število zaposlenih prek študentskih servisov	-
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe	26
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007	11

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji
- ukrepi
- pričakovani učinki
- kazalci uspešnosti

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Predlagamo, da bi se podpiralo neformalno izobraževanje na področju intermedijskih umetnosti, torej organizacijo seminarjev in predavanj, ki bi vključevali domače in tuje teoretike, kritike in kustose s področja **novih medijev**. Opažamo, da v slovenskih medijih skoraj ni zaznati pravih kritik, analiz ali debat na tem področju. Potrebno je izobraževati mladi kader s ciljem, da bi se na tem področju ustvarila konstruktivna kritična debata, ki bi spodbujala zdravo konkurenco in tako popeljala ljubljansko intermedijsko produkcijo k višji kvaliteti.

Kot primera dobre prakse iz drugih področij naj izpostavim delo zavoda Maska na področju uprizoritvenih umetnosti s Seminarjem sodobnih scenskih umetnosti in s časopisom Maska, ter delo SCCA na področju sodobne umetnosti (Svet umetnosti- šola za sodobno umetnost, delavnice).

Predlagamo tudi, da bi mesto finančno podpiral predstavitve ljubljanske intermedijske produkcije v tujini, s ciljem postaviti Ljubljano na svetovni zemljevid medijskih umetnosti.

Prepričani smo, da s predstavitvami v tujini promoviramo Ljubljano kot sodobno in ustvarjalno mesto, na katerem nastaja visokokakovostna umetniška produkcija. Prednost naj imajo predstavitve na uglednih institucijah in priznanih mednarodnih festivalih in razstavah.

4. Druga godba, zavod za organizacijo in izvedbo kulturnih prireditev

Podatki o delovanju v letu 2007:

<i>Prostorske kapacitete</i>	<i>izvajalca</i>	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
<i>(skupno)</i>		25	<i>NAJEM</i>
<i>Vadbeni prostori:</i>			
<i>Prostori za produkcije:</i>			
<i>Pisarniški prostori:</i>		25	<i>NAJEM</i>
<i>Drugi prostori:</i>			

Število redno zaposlenih:

Število zaposlenih po pogodbi:

Število zaposlenih prek študentskih servisov:

Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 8 sklenjene avtorske pogodbe:

Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007: 10

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

- NEPRIMERNI PROSTORI ZA DELOVANJE. PISARNA NA KERSNIKOVI 4 JE OBDANA Z VADBENIMI PROSTORI ALTERNATIVNIH GLASBENIH SKUPIN
- ZASTARELA DELOVNA OPREMA (RAČUNALNIKI, TISKALNIKI, FAKS)
- TRENUTNO FINANCIRANJE NEPROGRAMSKIH STROŠKOV NE OMOGOČA REDNE ZAPOSLOTITVE. TO POVZROČA PREHITRE ODHODE SODELAVCEV = NI ZAGOTOVLJENA KONTINUITETA V ORGANIZACIJI DELA
- VEDNO ZNOVA TEŽAVE PRI NAČRTOVANJU PRIREDITEV V KRIŽANKAH. KLJUB VSAKOLETNEMU OPOZARJANJU, DA JE FESTIVAL LJUBLJANA PO ZAKONU O URESNIČEVANJU JAVNEGA INTERESA ZA KULTURO UPRAVIČEN, DA ZARAČUNA SAMO NADOMESTILO DEJANSKIH DODATNIH STROŠKOV (DRUGI Odstavek 75. Člena ZUJIK), JE ZAVOD DRUGA GODBA PRISILJEN PODPISATI POGODBO S KATERO PLAČUJE NAJEM PROSTOROV ZA IZVEDBO FESTIVALA, ODDELEK ZA KULTURO MOL PA TAKŠNO NEZAKONITO RAVNANJE TOLERIRA.

ZAVOD DRUGA GODBA SODELUJE S CANKARJEVIM DOMOM. TO OMOGOČA DIREKTORJU DRUGE GODBE NEMOTENO PRIPRAVO FESTIVALA DRUGA GODBA, HKRATI PA TO SODELOVANJE OMOGOČA PREDFINANCIRANJE STROŠKOV, KAR JE ŠE POSEBNO POMEMBNO TAKRAT, KO ZAMUJAJO RAZPISI ZA FINANCIRANJE PROGRAMA.

DRUGA GODBA SODELUJE TUDI Z AKC METELKOVA MESTO IN OBČASNO Z DRUGIMI PRAVNIMI OSEBAMI NA PODROČJU KULTURE V LJUBLJANI IN SLOVENIJI

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji
 - ŠE NAPREJ DVIGOVATI PROGRAMSKO RAVEN FESTIVALA DRUGA GODBA Z NOVIMI PRISTOPI V GLASBI IN »ODKRIVANJEM« NEZNANIH GLASBENIH VSEBIN IN GEOGRAFSKIH TERITORIJEV
 - OMOGOČITI PRODOR NAKVALITETNEJŠIH SLOVENSКИH SKUPIN NA MEDNARODNO GLASBENO SCENO
 - JAVNOSTI IN NOVIM GENERACIJAM OMOGOČITI DOSTOP DO ARHIVSKIH POSNETKOV FESTIVALA
- ukrepi

ZA IZVEDBO CILJEV JE NUJNA:

 - REDNA ZAPOSLOVANJE DIREKTORJA OZIROMA POMOČNIKA DIREKTORJA/DIREKTORICE
 - PRIDOBITEV NOVIH DELOVNIH PROSTOROV IN OBNOVA MATERIALNIH SREDSTEV ZA DELO
- pričakovani učinki
 - VEČJE ZANIMANJE JAVNOSTI ZA DELOVANJE DRUGE GODBE
 - MEDNARODNA UVELJAVITEV SLOVENSКИH IZVAJALCEV IN S TEM GLASBENO/KULTURNA PREPOZNAVANOST LJUBLJANE IN SLOVENIJE
- kazalci uspešnosti
 - POVEČANJE DELEŽA LASTNIH SREDSTEV V SKUPNEM PRIHODKU
 - POZITIVNI ODMEVI STROKOVNE JAVNOSTI DOMA IN V TUJINI

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

SO OPREDELJENE V KLJUČNIH TEŽAVAH PRI DELOVANJU 2004 – 2007

5. ZAVOD FV

Podatki o delovanju v letu 2007:

	velikost v m ²	Lastništvo (MOL, RS, najem...)
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	50 m	MOL
Vadbeni prostori:	30 m	
Prostori za produkcije:		
Pisarniški prostori:	20 m	MOL
Drugi prostori:		

Število redno zaposlenih:	0
Število zaposlenih po pogodbi:	1
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	5

Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	3
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	5

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

FV se v Sloveniji in Ljubljani že vrsto let sistematično in EDINI ukvarja z organiziranjem koncertov in promocijo takšne glasbe, ki se po svoji naravnosti izogiba pastem novodobnega populizma ter svoj glasbeni izraz išče v samih koreninah rock'n'roll glasbe. V veliki večini je čutiti prevladujoč vpliv bluesa, ki ga revitalizirajo ne s tehnologijo temveč z duhom časa in desetletja dolgo izkušnjo rock'n'rolla kot uporniške glasbe. Ta glasba je namenjena zahtevnejšim poslušalcem, tistim, ki v glasbi iščejo še nekaj več, manj pa onim, ki jim je glasba zgolj zabava. FV skrbi tako za promocijo skupin v Sloveniji in tujini kot za promocijo tujih skupin v Ljubljani. Poskušamo vsaj deloma ublažiti domačo ignoranco in pokazati različne preseke dogajanja na tistem delu zelo raznolike in plodne svetovne glasbene scene, ki se že na daleč izogiba opredelitvi *pop*.

Za marsikatero mlado glasbeniko je FV nedvomno trdna odskočna deska in izvrstna motivacija za prihodnje podvige, ki so na slovenski glasbeni sceni še kako dobrodošli.

- prepoznavnost v slovenskem kulturnem prostoru in mednarodni javnosti: Kot že omenjeno smo v slovenskem prostoru zaradi 23 letne kontinuitete dela, specifičnega programa, uspešni promociji slovenskih skupin v tujini in tujih skupin v Sloveniji, prejetih nagrad in delovanja po vsej Sloveniji zelo prepoznavni in sodelujemo z vsemi slovenskimi mladinskimi in študentskimi klubi. FV je edini, ki mu je v zadnjih letih Ljubljano in Slovenijo uspelo postaviti na piedestal rockovske kulture v Evropi in po svetu: legendarni in kultni **Dead Moon so ljubljanskemu nastopu v organizaciji FV-ja posvetili dvojni live album in video z naslovom "Hard Wired in Ljubljana"**, ki se prodaja po vsem svetu, **Gary Floyd Band pa je ljubljanskemu nastopu posvetil pesem "Ljubljana"**, **album pa se prav tako distribuira po vsem svetu**. Ko je FV s slovenskimi glasbeniki drugič potoval po Ameriki, jih je v vsakem mestu in klubu pričakal plakat Dead Moonov – Hard Wired in Ljubljana..... Fotokopije ovitkov in plakat smo vam poslali lani.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

1. finančne – denarja za kulturo je vsako leto manj tako na mestni kot republiški ravni, zato programi stagnirajo, plačila vsem udeležencem v kulturni produkciji in postprodukciji se nižajo namesto višajo, programi se krčijo.
2. prostorske – premalo dvoran za koncerte oz. neustrezne dvorane z neustrezno infrastrukturo
3. predragi stroški dvoran in infrastrukture glede na ponujeno
4. premajhna zastopanost nekomercialnih programov v medijih – predvsem nacionalnih (TVS ukinja edino kvalitetno oddajo o neodvisni, alternativni glasbi)

Naj opozorimo tudi na to, da za razliko od večine ostalih organizatorjev (društev in zavodov) nimamo enakih pogojev za delo in možnosti dodatnih zaslužkov kot nekateri. Naš edini vir sredstev (poleg dotacij) je vstopnina na koncertih. Poleg tega nam je glasba osnovna in edina dejavnost in ne dopolnilni program.

- Nimamo dvorane z vso infrastrukturo kar nam predstavlja velik strošek. Če bi dvorano imeli bi jo lahko komercialno oddajali in s tem služili.
- Posledično tudi nimamo šanka ali vsaj procentov od njega, vemo pa, da šanki finančno rešujejo velik del prireditev.

- Nimamo lastnih pisarniških prostorov in plačujemo visoke stroške na Kersnikovi 4, kjer je upravnik ŠOU.
- Glasbena dejavnost je vseskozi naša edina in osnovna dejavnost oz. področje - predvsem kvalitetne deficitarne glasbene prakse, o čemer pišejo tudi mediji in nam priznavajo pionirsko vlogo v naših iskanjih drugačnih glasbenih praks in 23 letni vztrajnosti.
- Na žalost po 23 letih dela nimamo nobenega redno zaposlenega, čeprav bi si zaradi obsega dela to želeli. Samo za redne letne razpise in poročila zapravimo 4 mesece polnega delovnega časa na leto !! Namesto za plače, denar namenjamo programu.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji

podpora uveljavljenim in manj uveljavljenim neodvisnim glasbenim skupinam in organizacijam na področju MOL in širše. Pomoč mlajšim ustvarjalcem in podpiranje kakovostnih programov in projektov in njihova čim obširnejša promocija. Mednarodna sodelovanja na področju glasbenega ustvarjanja in poustvarjanja. Promocija Ljubljane v tujini (Dead Moon izdali dvojno ploščo z naslovom »Hard wired in Ljubljana« in Gary Floyd posvetil Ljubljani pesem »Ljubljana«).

- ukrepi

povezovanje ljubljanske glasbene produkcije in postprodukcije in medijska promocija doma in v tujini. Povezovanje s sosednjimi prestolnicami in kulturne izmenjave. Vključitev večjega števila mlajših glasbenikov v program in pripravo.

- pričakovani učinki

povezanost scene in boljša preglednost le te, zvišanje glasbene kulturne ravni mlajših generacij in njihovo aktivno sodelovanje pri produkciji in postprodukciji, večje število skupin in prostorov za glasbene prireditve

- kazalci uspešnosti

velika zastopanost mladih ustvarjalcev, kvaliteten in uspešen program, finančno uspešni koncerti, ki krijejo manj komercialne prireditve, velika zastopanost v medijih.... udeležbe na domačih.

6. SIGIC – Slovenski glasbenoinformacijski center

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	110 m ²	NAJEM
Vadbeni prostori:		
Prostori za produkcije:		
Pisarniški prostori:	110m ²	NAJEM
Drugi prostori:		
Število redno zaposlenih:		3,5
Število zaposlenih po pogodbi:		3
Število zaposlenih prek študentskih servisov:		1
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007		5

sklenjene avtorske pogodbe:

Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:

9

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

SIGIC v Ljubljani in Sloveniji nima sorodnih institucij, saj so ostale tovrstne institucije zgolj informacijskega značaja, oziroma niso organizacijsko, kadrovsko in strokovno podkovane. Ena od največjih prednosti SIGIC je tudi pokrivanje vseh glasbenih zvrsti glasbe, kar je zaradi specifičnosti področja dostikrat velika težava. Vendar pa na drugi strani uvidimo dejstvo, da ima SIGIC podpisane dogovore o sodelovanju z približno 45 institucijami in ob tem sodeluje skoraj z vsemi glasbenimi nevladnimi organizacijami in zavodi.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Društvo SIGIC je v dosedanjem delovanju naletel na veliko problemov pri financiranju in iskanju finančnih sredstev za celoletno delovanje. Prav v sodelovanju z MOL smo v letih 2004, 2005 in 2006 iskali rešitve za financiranje in tako v letu 2007 uspeli s programsko pogodbo, ki omogoča SIGIC stabilnejše delovanje. Vsekakor se zavedamo, da je omenjeni center nacionalnega pomena (sofinanciranje Ministrstva za kulturo, Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo), vendar je prisotnost s strani MOL vendarle premajhna - cca. 5% celotne vrednosti. Vendarle pa lahko rečemo, da SIGIC s svojim delom delovanjem za in o Ljubljani izvaja 65% svojega celotnega glasbenega delovanja.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji

SIGIC s svojim STROKOVNIM vnašanjem v baze podatkov (Skladatelji, Izvajalci in skupine, Glasbena dela) in s svojim programom MusicaSI ter vnašanjem v Koledar dogodkov in Novice, lahko bistveno pripomore k mednarodni promociji in informiranju obiskovalcev v Ljubljani.

- ukrepi

Po končanih začetnih težavah na področju delovanja in mednarodno dveh zelo pomembnih akcij, kot sta članstvo v IAMIC in predstavitev na mednarodnem sejmu MIDEM, bomo začeli še z aktivnejšim delovanjem na področju promocije v Ljubljani in v Sloveniji. Prav tako želimo v pritličnih prostorih narediti **informacijsko točko**, ki bo mimoidočim omogočala celostno predstavitev zgodovinske ustvarjalnosti in poustvarjalnosti v Ljubljani in na slovenskem.

- pričakovani učinki

Ena od najpomembnejših poant pri delovanju SIGIC je, da lahko mestno prebivalstvo v Ljubljani, vsa slovenska publika, ki prihaja na koncerte v Ljubljano in večje število mednarodnih gostov in obiskovalcev, na našem spletnem portalu pridobi informacijo v slovenskem in angleškem jeziku oz. jim jih lahko posredujemo v pisarniških prostorih v centru Ljubljane in to v neposredni bližini informacijske pisarne »KOD in Kam«, Mestnega muzeja Ljubljana in Festivala Ljubljana.

- kazalci uspešnosti

Kazalce uspešnosti lahko merimo na različne načine, vendarle pa smo lahko ponosni, da smo v dosedanjem delu uspeli obdržati osnovno dejstvo, da želi SIGIC predstavljati vse glasbene zvrsti . Več o naših uspehih Vam pošiljamo v prilogi.

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Največja ovira delovanja SIGIC je možnost nerazumevanja različne glasbene scene oz. nerazumevanje državnih in mestnih instituciji, ki ne bi več pomagale pri nadaljnjem sofinanciranju delovanja in razvoja SIGIC. Na kulturnem področju pa seveda velja mnenje, da so takšni centri nedvomno potrebni. Zelo težko ga je namreč ustanoviti in pripraviti strategijo razvoja na strokovnem glasbenem področju. Če bi to bilo lažje, bi ga izvedli že pred mnogimi leti (Glasbena mladina, Cankarjev dom.....itd.)

7. Društvo Cafe Teater

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	138 m2	najem
Vadbeni prostori:		
Prostori za produkcije:		Cankarjev dom
Pisarniški prostori:	38 m2	najem
Drugi prostori:	100 m2	Najem skladišča

Število redno zaposlenih:	2
Število zaposlenih po pogodbi:	2
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	12
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	60
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	312

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Café Teater je edinstven v Ljubljanskem kulturnem prostoru. S svojo trinajstletno produkcijo je postal razpoznaven in kljub triletnemu izpadu rednega uprizarjanja na lastnem odru, ostal s svojimi koncertnimi in festivalskimi dogodki ter koprodukcijami, prisoten ter iskan izvajalec kulturnega programa. S planirano obnovitvijo redne odrske produkcije od leta 2008 v Klubu CD bo zopet razgibal in zaznamoval kulturni utrip prestolnice.

Redna koprodukcijska sodelovanja z RTVS, Cankarjevim Domom in MGL, so bila v preteklem letu zelo opažena v medijih in pri publiki. Gostovanja tujih izvajalcev na edinstvenem večeru šansonov »La Vie en Rose« in gostovanja naših predstav na pomembnih odrih v Berlinu, v Brnu in na Dunaju, pa kažejo na edinstvenost in vrhunsko kvaliteto programskega pristopa pod umetniškim vodstvom Vite Mavrič.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Café Teater se je v obdobju 2004-2007 srečeval z velikimi težavami predvsem zaradi upada finančne podpore, zmanjšanjem interesa sponzorjev ter splošnim zviševanjem produkcijskih stroškov. Brez rednega uprizoritvenega prostora smo že od 2004, ko smo zaradi previsokih najemnih in obratovalnih stroškov, zapustili Viteško dvorano, s katero upravlja Festival Ljubljana. Izpad je posledično vplival na nove produkcije predstav, ki bi ne mogle živeti le v gostovalni obliki. Brez prostora in lastnih produkcijskih sredstev je Café Teater prenehal z redno gledališko in glasbeno produkcijo. Kljub temu smo v tem obdobju s svojimi projekti vsako leto vidno zaznamovali kulturni utrip Ljubljane. Edini (zdaj že tradicionalni) festival šansonov La Vie en Rose, ki ga vsako leto posname tudi RTVS, vrsta priložnostnih koncertov, manjših avtorskih projektov in glasbeno-gledališka produkcija Brecht-Weillove predstave Hrepenenja, nastajajo z veliko entuziazma in v zelo skromnih finančnih okvirih.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji

Cilj Café Teatra je, da v tem obdobju najde lasten prostor v središču Ljubljane in obnovi redno produkcijo. S svojim progresivnim pristopom, aktualno politično satiro, slovenskimi glasbeno scenskimi prazizvedbami, kvalitetnim kulturnim in zabavnim programom, bomo ponovno prevzeli vidno vodilno mesto med prostori, ki si jih išče razvedrila in inteligentne zabave željna publika. S svojo specifično produkcijo, ki ni našla prostora nikjer, ne v javnih, ne v zasebnih ustanovah, želimo zapolniti vrzel, ki jo zahtevna domača publika potrebuje. ukrepi

poiskati lasten prostor za redne produkcije in izvajanje lastnega programa in gostovalnih ciklusov. S svojim nepretrdnim delovanjem, festivalom La Vie en Rose in koncertnimi večeri, bo krepko vplival na razvoj in ohranjanje pozitivnega trenda pri šansonu, s poudarkom na delu z mladimi. V sodelovanju z RTVS nameravamo vplivati na razpoznavnost posameznih avtorjev in njihovo promocijo. Z redno produkcijo nameravamo postati razpoznavno zaželeno in kvalitetno razvedrilo prestolnice.

- pričakovani učinki

s ponovno oživitvijo produkcije bo Café Teater postal zanimiv partner za sponzorje, s svojim koncertnim in gledališkim produkcijskim pristopom pa najprimernejši sodelavec javnim ustanovam, MOL in drugim koproducentom. Za najširšo publiko in avtorje bo postal prostor, kjer sta doma izborna kultura in možnost uresničevanja lastnega ustvarjalnega poslanstva. Prostor, kjer se bodo srečevale literatura, glasba, poezija in uprizoritvene umetnosti. Prostor, ki ga bodo beležili zapomnljivi izvirni dogodki, o katerih se govori in piše.

- kazalci uspešnosti

uspešnost, ki opravičuje nadaljnji razvoj se kaže v tem, da si publika želi produkcij Café Teatra, ker zaupa v kvaliteto, umetniški koncept Vite Mavrič – ustanoviteljice in umetniške direktorice. Programu, ki je vedno svež, poln energije in sproščene vrhunske ustvarjalnosti, predstavam, ki so vedno vrhunske in izdelane do zadnjih detajlov. Razprodane dvorane in zadovoljni obiskovalci nam dokazujejo, da je tovrstna produkcija potrebna in uspešna, čeprav ni vedno finančno pozitivna. In seveda, izjemen interes medijev za sodelovanje.

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Ustvarjalno poslanstvo, ki si ga je zastavil Café Teater, ne more preživeti brez povezave z MOL. Svoje mesto **mora** dobiti prav v jedru mesta Ljubljana. Na svojem začetku je imel domovanje v še ne obnovljeni kavarni hotela Union, ki je s tem zaživela in postala pomembno

shajališče vseh generacij. Selitev v Viteško dvorano Križank pa je negativno vplivala na obisk predvsem zaradi slabše dostopnosti in nerazpoznavnosti prostora.

To, da Café Teater ne najde primerne prostora v Centru Ljubljane, je lahko glavna ovira za uresničevanje zastavljenih ciljev.

Pri produkciji Festivala šansonov La Vie en Rose, ki je Ljubljano postavil na vidno mesto med ljubitelji te glasbene, umetniške zvrsti, pa je možna ovira le finančno vse šibkejši odziv sponzorjev in drugih sofinancerjev programa, ki od vstopnin gotovo ne preživi.

8. DSS – Društvo slovenskih skladateljev

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	110 m2	Lastništvo DSS
Vadbeni prostori:		
Prostori za produkcije:		
Pisarniški prostori:	110m2	Lastništvo DSS
Drugi prostori:		
Število redno zaposlenih:		4,5
Število zaposlenih po pogodbi:		2
Število zaposlenih prek študentskih servisov:		
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:		40
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:		9

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Društvo slovenskih skladateljev je bilo ustanovljeno že leta 1945 in je v svoji 60-letni zgodovini delovanja preživelo različna obdobja. Kot ena med najpomembnejšimi tovrstnimi institucijami ima za seboj že več letno tradicijo na področju koncertnih prireditev (KA DSS – Koncertni atelje obstaja že od leta 1966 in je bil ustanovljen v sodelovanju in na pobudo MOL) in založniške dejavnosti. V slovenski javnosti ni poznan podatek oz. dejstvo, da so Edicije DSS največja glasbena založba v Sloveniji in da imamo sklenjene pogodbe s preko 20 najpomembnejšimi mednarodnimi založniškimi hišami v mednarodnem področju. Prav zaradi večletnega sodelovanja je DSS sodeloval z najrazličnejšimi društvi, institucijami tako doma, kot na mednarodnem področju. Prav tako je DSS v začetnem obdobju aktivno sodelovalo pri ustanavljanju SAZAS v Sloveniji in SIGIC. Aktivno pa danes člani DSS delujejo v vseh strokovnih odborih glasbenih institucij, javnih zavodih in kulturni politiki.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Društvo slovenski skladateljev je v navedenem obdobju preživelo eno od najburnejših obdobj, vendar lahko rečemo nadvse uspešno. Kljub izvedeni reorganizaciji, kadrovskih spremembah in velikih projektih, smo društvo spremenili (v poslovnem smislu) v mednarodno primerljivo društvo, ki se lahko po svoji dejavnosti kosa z vsemi tovrstnimi

stanovskimi organizacijami po svetu. Prav tako pa smo ob svojem jubileju v sodelovanju s solastniki in MOL prenovili hišo, v kateri se nahajajo prostori DSS. Med tem pa so v smislu velikih projektov pravkar zaključili z mednarodnim projektom, ki je bil proglašen najboljši projekt na glasbenem področju v letu 2003 – Svetovnih glasbenih dni v Ljubljani. Več je napisano v prilogah – poročilih generalnega sekretarja.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji

Največji cilj in težnja strokovne službe Društva slovenskih skladateljev je v tem, da moramo v kratkoročnem obdobju zadržati kvaliteten pristop in zadržati obseg dela, ob tem pa poravnati vse finančne obveznosti in primanjkljaju, ki so se nam nabrali pri jubileju in prenovi stavbe.

- ukrepi

Ukrepi so zelo težavni, saj moramo upoštevati ustvarjalno žilico skladateljev, ob tem pa paziti na finančne stroške, ki se lahko zelo hitro izmuznejo iz nadzora. Prav tako pa ne smemo povečevati kadrovskih potencialov in v istem zamahu povečati prodajnost glasbenih oz. založniških del. Prav založniška dejavnost pa je na slovenskem in mednarodnem področju prav na največjem udaru.

- pričakovani učinki

Društvo slovenskih skladateljev je v svojem obdobju izvedlo veliko akcij in projektov, ki so izmerljivi. Pri tem pa se moramo zavedati specifičnosti delovanja sodobne klasične umetnosti, ki ob sebi nima prav največji krog občudovalce, vendar v strokovnem smislu skrbi za širino glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti. Verjamemo, da bo to vlogo Društvo slovenskih skladateljev odigralo tudi v prihodnje.

- kazalci uspešnosti

Kazalce uspešnosti bi lahko naštevali in dokazovali na različnih področjih. Več o tem je napisanega prav v dokumentih, ki so del omenjenega dopisa.

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Verjamemo, da bomo z dobrim poslovnim delovanjem uspeli zagotoviti nadaljnje kontinuirano sofinanciranje Ministrstva za kulturo in Mestne občine Ljubljana, saj bi brez omenjenih sredstev naše društvo zašlo v katastrofalne težave. Ena od pomembnih problemov, ki se Nam lahko pokažejo na DSS pa je tudi nerazumevanje umetniškega in poslovnega področja med seboj. Na tem segmentu se lahko v prihodnosti pokažejo veliki problemi. Upam, da bo nadaljnja modrost članov in Upravnega odbora DSS pripomogla k reševanju tovrstnih problemov.

9. Jazz Club Gajo

Podatki o delovanju v letu 2007:

	velikost v m ²	Lastništvo (MOL, RS, najem...)
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	90 m ²	Najem

Vadbeni prostori:	V pisarni	Najem
Prostori za produkcije:	V pisarni	Najem
Pisarniški prostori:	60m2	Najem
Drugi prostori:	Vrt dsp 300m2	Najem

Število redno zaposlenih:	1
Število zaposlenih po pogodbi:	0
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	0
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	3
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	0

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Spostovani, Drustvo Jazz club Gajo, ki deluje v javnem interesu na področju kulture, smo ustanovili pred 13-timi leti. Kot smo zapisali v ustanovitvenem aktu ze takrat, je glavni namen ustanovitve promocija slovenske jazzovske ustvarjalnosti in slovenske knjige v smislu bralne kulture. To pocnemo ze ves cas in smo se vedno prvi in edini klub v Ljubljani ter edini klub v RS s kontinuirano programsko politiko. Ze od vsega zacetka tesno sodelujemo z RTVSLO, Mladinsko knjigo, Beletrino, Drustvom slovenskih pisateljev, Novo revijo in razlicnimi tiskanimi in elektronskimi mediji, kot tudi mediji v tujini.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Ceprav se zadeve iz leta v leto izboljšujejo, se vedno ne dosegamo zadovoljive visine finacnih sredstev, ki bi nam, brez dodatnih vsakoletnih posojil, zagotavljalo redno nemoteno delovanje. Predvsem gre za visoke stroške najemnin, ki v skupni finacni shemi znasajo ze vec kot 60% vseh razpolozljivih sredstev. V tem smislu bi bilo dobro, da nam MOL pomaga pri iskanju novih prostorov oz. prostorov, ki so v lasti MOL. Podobno je urejeno v vseh vecjih evropskih in ameriskih mestih, kjer so jazz klubi sestavni in nepogresljivi del kulturne ponudbe vsakega mestnega jedra. V nasem primeru, kot prvemu, edinemu in sirse uveljavljenem kulturnemu prostoru mislim, da bi mesto moralo bolje sodelovati ter poiskati trajno resitev.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

Kot sem ze omenil, jazz klubi so sestavi del vsakega kulturnega mesta, so tudi prostor za promocijo slovenske glasbe in v nasem primeru tudi knjige, kar je se bolj izpostavljeno prav zdaj, ko smo postali polnopravi clan druzine EU. Priliko, ki se nam nudi tokrat je potrebno izkoristiti. Sicer smo, kot klub, ze tako ali tako povezani v vse mogoce mednarodne kulturne mreze in s tem nameravamo nadeljevati tudi v prihodnje.

Ne vem natančno, kaj naj bi pomenili cilji in pricakovanja, vem pa, da dvigujemo nivo kulturnega izobrazevanja in zabave, kot dobrega pocutja, kar naj bi bil pravzaprav smisel zivljenja vsakega posameznika. Zadnjih 13 let pocnemo prav to in zelimo si, da bi tako nadeljevali tudi naslednjih 13 ali vec let. Vec tisoc realiziran koncertov, literarnih vecerov, tiskovnih konferenc, kot tudi 150 tvs oddaj ter vec tisoc medijsko posredovanih sporocil, so garancija, da to znamo in si tako zelimo tudi nadeljevati.

10. Društvo ŠKUC

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	619,17	MOL, Ministrstvo za kulturo, Pogodba o upravljanju s ŠOU
Vadbeni prostori:	91,56	Pogodba o upravljanju ŠOU
Prostori za produkcije:	353,59	MOL, Ministrstvo za kulturo
Pisarniški prostori:	106,90	MOL, Ministrstvo za kulturo
Drugi prostori:	67,12	Ministrstvo za kulturo

Število redno zaposlenih:	4
Število zaposlenih po pogodbi:	2
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	58
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	72
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	115

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane
(specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

ŠKUC je ena najvidnejših nevladnih organizacij neprofitnega značaja kulturno umetniške produkcije v Sloveniji. Ima status društva, ki deluje v javnem interesu na področju kulture. Njegovi začetki segajo v prvo radikalno študentsko gibanje v Ljubljani leta 1968, formalno pa je bil ustanovljen 31. januarja leta 1972. Konec sedemdesetih in v osemdesetih letih je bil ŠKUC eden vodilnih spodbujevalcev, združevalcev in promotorjev alternativne kulture. V devetdesetih se dejavnost močno internacionalizira, predvsem v smislu prisotnosti v vseh pomembnejših evropskih centrih. Pomemben del delovanja pa predstavlja tudi ustvarjanje infrastrukturnih predpogojev za vključevanje mlajših in perspektivnih ustvarjalcev v kulturno produkcijo

Pri realizaciji programa kot koproducent ali z izmenjavo programa aktivno sodelujemo z nevladnimi organizacijami tako iz Slovenije (SCCA, Gledališče GLEJ, Zavod Europot, Mesto žensk, Forum Ljubljana, Gledališče za otroke in mladino, Šentjakobsko gledališče, Center za slovensko književnost, KUD France Prešeren, Zavod K4/6, Mrežo mladinskih centrov Slovenije), kot tujine (rotor – Graz, eipcp – Dunaj, WHW – Zagreb – Galerija Trafo – Budimpešta, Neon – Bologna, Centrala – Rotterdam, SKC in SMS Beograd, Pro.ba – Sarajevo, kuda.org – Novi Sad; Press to exit – Skopje,...) in javnimi zavodi (Cankarjev dom, Moderna galerija, Mestno gledališče, Mestna galerija, Zavod za kulturne prireditve Celje, Mestna galerija Nova Gorica,..)

Poleg tega pa so programski prostori ŠKUC-a na Starem trgu 21 odprti za organizacijo različnih dejavnosti, kot so okrogle mize, seminarji, novinarski večeri, plesne predstave, predavanja o različnih kulturno-umetniških in družbeno-aktualnih temah, videoprojekcije, delavnice, gledališke predstave, koncerte,...

Društvo ŠKUC je soustanovitelj ali član Asociacije (društva nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev na področju kulture), Zavoda MaMa (mreža Mladinskih kulturnih centrov Slovenije), Mladinskega sveta Slovenije (MSS), Mladinskega sveta Ljubljane (MSL), Zavoda Masovna (Nova Gorica), E-motion filma, CNVOS-a, Nacionalne mreže informiranja in svetovanja za mlade, Ljubljanske mreže info točk za mlade - L'MIT, ter član mednarodnih združenj Asociacija BJCEM (Bienale mladih ustvarjalcev Evrope in Sredozemlja), mednarodne organizacije ILGA Evropa.

Notranje organizacijsko društvo sestavljajo redakcije, ki pokrivajo vsa področja kulturno umetniškega ustvarjanja. Zato je delovanje naše organizacije glede na sorodne inštitucije nevladnega sektorja neprimerno širše prav tako pa je tudi profil nevladnih organizacij in javnih zavodov s področja kulture, s katerimi sodelujemo pri izvedbi programa raznovrstnejši.

Vizualne umetnosti intermedijske umetnosti

Priprava in izvajanje programa Galerije Škuc temelji na že znanih praksah prostora in na vpeljevanju novitet, s katerimi nadgrajujemo programsko usmeritev institucije s skoraj trideset letno zgodovino. Uspešnost programa se kaže preko izrednega odziva javnosti, saj galerijo obišče v povprečju 30 ljudi na dan, prav tako pa smo v zadnjih treh letih izvedli veliko število vodstev, pogovorov in predstavitev, s katerimi smo program še dodatno podkrepili in popularizirali.

Mednarodna aktivnost galerije se kaže tako preko sodelovanja z mednarodnimi umetniki, kustosi in institucijam, kot tudi s kuratorskim delom naših sodelavcev izven meja države in z udeležbo na mednarodnih sejnih sodobne umetnosti, ki so postali stalnica naše mednarodne aktivnosti. V domačem razstavišču nadaljujemo 5 let star cikel imenovan Local Talk (sodelovanje s slovenskimi kustosi). Menimo, da že sama odprtost koncepta do sodelovanja z »zunanjimi« kustosi, doprinaša k aktualnosti in izvirnosti programa in v prav zato smo v zadnjih letih sodelovali z mnogimi kustosi iz lokalnega in mednarodnega prostora. Prostor galerije pa je odprt tudi za koprodukcijska sodelovanja, predvsem s slovenskimi institucijami festivalskega značaja. Sistematično povezovanje programa z zgodovino programske aktivnosti Galerije, smo v zadnjih treh letih uspeli uspešno vključiti v razstavi program. Posebni poudarek pa polagamo na sodelovanje galerije Škuc z mladimi umetniki. Letos smo tako uspešno izvedli predstavitev slovenskega slikarja mlajše generacije Mihe Štruklja, umetniškega tandema son:DA, in skupinsko razstavo treh umetnic mlajše generacije in sicer Vesne Bukovec, Lade Cerar in Metke Zupanič. V tej maniri drugo leto pripravljamo predstavitev petih mladih oblikovalcev, predstavitev skupine BridA in umetnika Luke Pričiča. Pri tem segmentu programa ne smemo pozabiti tudi na aktivnosti, ki jih galerija izvaja v zvezi s sodelovanjem mlajših slovenskih umetnikov na likovnih prireditvah v tujini. V ta namen mladim umetnikom sledimo precej konsistentno in z njimi sodelujemo pri izboru in predstavitvi na Bienalu mladih umetnikov Evrope in Sredozemlja in pri selekciji slovenskih umetnikov za udeležbo na tritedenskem Corso Superiore di Arte Visiva v Comu pod okriljem Fondazione Ratti – letos sta bila izbrana Nika Oblak in Primož Novak.

Glasbene umetnosti

Če se želimo primerjati z infrastrukturno neprimerno bolj razvitimi koncertnimi metropolami po svetu, potem je izvajanje glasbenega programa ŠKUC-a za Ljubljano neizogibno. To potrjujejo tako mednarodne reference kot tudi letni pregledi glasbenih dogodkov, kjer se koncerti ŠKUC-a redno uvrščajo med najbolj izstopajoče.

V pretekli koncertni sezoni 2007 smo ponudili pestra koncertna gostovanja skupi iz Nemčije, Hrvaške, ZDA, Japonske, Velike Britanije, Kanade, Avstralije, Švice in Slovenije; večino v lastni izvedbi, nekatere koncerte smo izpeljali v sodelovanju z lokalnimi organizatorji v Sloveniji in na Hrvaškem. Slovenskim izvajalcem smo ponudili nastope v okviru cikla in na festivalu ter omogočili zasavski skupini We Can't Sleep at Night gostovanje s tremi nastopi na Kalabriji. Do decembra 2007 je v izvedbi glasbene redakcije ŠKUC-Buba nastopilo 29 izvajalcev.

ŠKUC z glasbenim programom nadaljuje z dosedanjimi prizadevanji na področju prirejanja koncertov nekomercialne narave, ki v slovensko prestolnico nedvomno vnašajo obogatitev kulturne ponudbe. Izbor izvajalcev, ki v sodobnem glasbenem svetu odstopajo od drugih predstavnikov, je skrbno izdelan in premišljen, saj so predstavljene zasedbe nedvomno predstavljale presežek v aktualnih glasbenih žanrih. Dolgoletno odlično sodelovanje z različnimi tujimi koncertnimi agencijami oz. zastopniki izvajalcev je velikokrat pripomoglo, da so se ljubljanskemu občinstvu predstavila ekskluzivna imena, ki jih po vsej verjetnosti v nasprotnem ne bi imeli prilike slišati.

Sekcija ŠKUC Ventilator je načrtovala izvedbo Chilli večerov in festivala v poletnih mesecih v klubu Laguna na Ježici, žal zaradi menjave lastnikov programa niso mogli izvesti in smo ga predstavili v jesensko-zimske mesece. Tako smo štiri večere izvedli v Klub K4 v mesecu novembru in decembru. 26. decembra pa bomo v Klubu K4 izvedli še zaključni Chilli fest 08. Naš namen je predstavljati trenutni ustvarjalni in tehnični razvoj na področju down tempo elektronike in tovrstno pomembnejšo produkcijo slovenske in tuje avtorske glasbe, vse skupaj pa smo dopolnili še z avdiovizualnimi performansi. Chilli Fest in Chilli Space večeri omogočajo mladim avtorjem, da se prvič predstavijo s svojimi avtorskimi izdelki.

Glasbeno založništvo pri ŠKUC-u je orientirano predvsem na skrb za razvoj mlajših, še neuveljavljenih izvajalcev. In do sedaj izdane plošče izražajo tisto drugačno, novo, sveže videnje mladih glasbenikov.

V sklopu glasbenega programa že dolga leta posvečamo pozornost tudi mladim poustvarjalcem na področju klasične glasbe. Z programom Mladinskega komornega orkestra smo mladim približali sodobno klasično glasbo. Mladim komponistom – skladateljem Akademije za glasbo za Ljubljano smo dali možnost, da se njihova glasba predstavi širšemu občinstvu. Na ta način poskušamo ohraniti del slovenske glasbene dediščine in hkrati predstaviti mlade slovenske skladatelje.

Glasbena redakcija oblikuje tudi glasbeni del programa prireditve Dobimo se pred Škucem – Muzika na Starem trgu, ki vsako leto v mesecu juliju popestri poletno dogajanje s kulturnimi dogodki različnih umetniških zvrsti v stari Ljubljani. Hkrati je to tudi priložnost in promocija za mlade slovenske ustvarjalce, da se predstavijo širši javnosti. Mislimo, da je projekt z dobrim programom v preteklih letih izvrstno izpolnil svojo nalogo (kulturno popestril poletne mesece v starem mestnem jedru).

Kot soorganizatorji uspešno sodelujemo z EUropotom pri organizaciji večjih koncertih: Kraftwerk, Pixies, Rammstein, Mark Knopfler, Nick Cave, Lou Reed,...

Naj na koncu poudarimo, da je Društvo ŠKUC – glasbena redakcija od svojih začetkov sledil novim inovativnim glasbenim tokovom in jih po svojih finančnih in infrastrukturnih zmožnostih mesta vključil v svoj program.

Uprizoritvene umetnosti

ŠKUC gledališče je v preteklih štirih letih ustvarilo kar 14 premiernih gledaliških predstav, ki so iskreno in neposredno spregovorile o temah, ki so pogosto utišane in postavljene na rob družbe.

V prvem letu našega triletnega programa smo začeli uresničevati načrtano delo; kar je vključevanje predvsem mlajših ustvarjalcev, diplomantov umetniških akademij vseh profilov. Konkretno je to angažiranje mladih avtorjev in izvajalcev (npr. absolventov in diplomantov dramske igre, režije, dramaturgije na AGRFT, slikarjev in oblikovalcev, komparativistov, podiplomskih študentov na umetniških akademijah, samostojnih ustvarjalcev na področju kulture s pravico plačevanja prispevkov iz državnega proračuna, z angažiranjem slovenskih umetnikov, ki so končali umetniške študije v tujini /slednji velikokrat iščejo možnost doma prikazati svoje delo/) iz področja gledališke umetnosti in njej dopolnilnih področij. Po pregledu dela lahko zapišemo, da so tudi z ustvarjanjem pod okriljem ŠKUC gledališča mnogi dobili redno delo v SLG Celje, SNG Maribor, LGL si pridobili so tudi status samostojnih ustvarjalcev in nagrade...

Dokaz, da smo na pravi poti, je tudi uspešno dogovarjanje glede koprodukcijskih izvedb. Težave z izražanjem smo uprizorili v sodelovanju z Cankarjevim domom; Nora Nora v koprodukciji AGRFT in Šentjakobskega gledališča, uprizoritev Vincent River pa uprizarjamo z Gledališčem Glej. Koprodukcijsko sodelovanje ŠKUC gledališču omogoča več ponovitev, kvalitetnejšo tehnično uprizoritev in večjo odmevnost v strokovni in širši javnosti.

Osnovno vodilo za nadaljnjo sestavo programa v temeljnih usmeritvah ostaja enako kot leta poprej. Naš izbor del sloni na uprizarjanju slovenskih praižvedb in krstnih uprizoritev. Tematika samih dramskih besedil in dramskih predlog sloni na marginaliziranih temah, pogosto kontraverznih, tako družbenih kot intimnih, ki pa so velikokrat zaradi takšnih in drugačnih razlogov zapostavljene s strani drugih gledaliških ansamblov.

Še vedno pa poleg uresničevanja letnega programa ŠKUC gledališča, ostaja prioriteta iskanja lastnega vadbene prostora in prostora za redno lastno produkcijo. Več napora bo potrebno vložiti še v promocijo in prodajo predstav. Naše uprizoritve so zaradi obravnavanih tem velikokrat komercialno manj zanimive za

širše občinstvo. To pa pomeni, da bo potrebno angažiranje za pridobitev večjega deleža postproduksijskih sredstev.

Drugi segment uprizoritvenih dejavnosti ŠKUCa pa predstavlja organizacija zdaj že tradicionalnih festivalov in sicer; mini festival **Teater v galeriji**, ki je uspešno vključil predstave namenjene tako otrokom kot odraslim. K sodelovanju smo poleg lastne produkcije povabili, še nekaj predstav neodvisnih, ljubiteljskih in izven institucionalnih gledališč iz vse Slovenije in študente AGRFTja. Ponovno se je izkazalo, da obstaja veliko zanimanje za tovrstno ponudbo. Predvsem, če je ta dostopna širšemu krogu ljudi, ki ne zahaja redno v gledališče in je brezplačna. Naklonjenost za druženje na festivalu so poleg navdušenih obiskovalcev pokazali tudi mediji, kateri ljubiteljskih gledališč ne obravnavajo prav pogosto.

Škucove packarije – sobotne matinee za otroke. Koncept projekta je ostajal skozi vsa leta enak. Vsako soboto v mesecu novembru in decembru se dobimo v Galeriji Škuc, kjer si otroci najprej lahko ogledajo gledališko predstavo, po predstavi pa sledi ustvarjalna delavnica. Ustvarjalne delavnice različnih zvrsti (bralne, likovne, kiparske, lončarske, kaligrafske, glasbene, gledališke, delavnice recikliranja...) so namenjene otrokom od tretjega leta dalje. Otroci pod vodstvom izkušenih mentorjev razvijajo kreativnost in domišljijo, ročne spretnosti, čut za estetiko,... in tako poleg kreativnega preživljanja prostega časa prenekateri prvič prestopi prag kulturne dvorane, kar imamo za še poseben uspeh. Zaradi velikega zanimanja zadnja tri leta program poteka tudi v mesecu juliju.

Vse naše predstave so javne in namenjene najširšemu krogu gledalcev.

Festival **Živa književnost** je v letu 2007 potekal že štirinajstič zapored in ima med številnimi branji najdaljšo tradicijo. Posebnost, ki Živo književnost loči od ostalih branj, je povezovanje literature z glasbo ter seveda sama lokacija dogajanja – ulica. V trinajstih letih so se na »malem odru« pred ŠKUC-em, na Starem trgu 21 v Ljubljani, na trgu sredi starega mestnega jedra, predstavili skoraj vsi najvidnejši ustvarjalci »žlahtne« besede, obetajoči mladi literati in gostje iz tujine.

Dogodek je brezplačen in ima s svojo tradicijo, izvirnostjo in izborom priznanih literatov ter glasbenikov vsako leto številčnejši obisk in večjo medijsko odzivnost. S projektom želimo približati literaturo širši splošni populaciji in spodbuditi razvijanje pozitivnega odnosa do branja in literature.

Festival lezbičnega in gejevskega filma – Festival lezbičnega in gejevskega filma je najstarejša tovrstna prireditev v Evropi. V svoji triindvajsetletni zgodovini je festival odigral pomembno vlogo tako na področju emancipacije tako imenovanih novih družbenih gibanj kot na področju socialnega in estetskega osveščanja gejevske in širše populacije. Festival vsa leta sledi svojim opredeljenim ciljem: povečanju vidnosti gejevske in lezbične problematike, notranjemu povezovanju skupnosti in zunanjemu prizadevanju po večji strpnosti, prizadevanje proti getoiziranosti gejevskega in lezbičnega filma, njegovi potisnitvenosti na obrobje sodobnih filmskih tokov in obsojenosti na ozek krog ciljne publike. Zadnja tri leta smo uspeli del programa festivala predstaviti tudi v Kopru in Celju. Struktura uporabnikov presega ozko ciljno skupino gejevske in lezbične populacije. Število obiskovalcev festivala iz leta v leto narašča. Temu botruje tudi dejstvo, da smo z razširitvijo programa v Celje in Koper dodatno povečali dostopnost programa. Izkazalo se je, da so angažirane in nekonvencionalne filmske vsebine zanimive širšemu občinstvu, ki spričo njihovega siceršnjega splošnega pomanjkanja v redni distribuciji, festival obiskujejo redno in v pomembnem številu.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Glede na obsežen in raznolik program Društva ŠKUC (ki mimogrede letos praznuje že 35. let) bi radi opozorili tudi na problem financiranja stalnih neprogramskih stroškov. Glede nato, da je program iz leta v leto obsežnejši, ostaja vsota financiranja neprogramskih stroškov enaka oz. se zmanjšuje glede na »ekonomska gibanja«, zato smo bili v letu 2007 prisiljeni zmanjšati število redno zaposlenih. Glede na vse večje zakonske zahteve za formalno korektno poslovanje organizacije in prijave na evropske razpise predstavlja obseg neprogramskega dela vedno večji delež pri izvajanju programa. Zato menimo, da bi morala ekspertna skupina upoštevati tudi ta dejstva.

Predlagamo tudi, da se sofinanciranje opreme in investicije (predvsem za organizacije, ki upravljajo z javno kulturno infrastrukturo) spet vključi v razpis programa.

Prirejanje koncertnih prireditev, predvsem v Ljubljani, še vedno otežuje dejstvo, da koncertna prizorišča ne premorejo ustrezne infrastrukture, ali pa so finančno nedostopna.

V letu 2007 smo pogrešali tudi izpad Mladinske kulture iz programskega razpisa. S programom v okviru mladinske kulture smo pri ŠKUC-u omogočili mladim avtorjem izvedbo prvih avtorskih projektov ter s tem pripomogli k njihovi uveljavitvi, prepoznavnosti in promociji v širšem kulturnem prostoru, predvsem pri projektih, ki jih ne moremo prijaviti v razpisana programska področja.

V preteklih letih smo vedno znova naleteli na težave pri sofinanciranju dveh projektov (Bienale mladih ustvarjalcev Evrope in Sredozemlja in Dobimo se pred Škucem – večletni projekt oživljanja starega mestnega jedra, ki združuje vsa področja umetniškega ustvarjanja). Problem se najprej pojavi že pri sami formalni prijavi – področje, nadaljuje pa pri obravnavi s strani ekspertnih komisij. Predlagamo, da se za tovrstne projekte izdela poseben obrazec, kar nam bo olajšal delo in pripomogel k večji transparentnosti tako vsebinskih kot finančnih postavk same prijave.

Na področju uprizoritvenih umetnosti dodeljena sredstva sofinancerjev praviloma ne zadoščajo za kvalitetno izvedbo programa (še posebej večjih produkcij – dražji najem dvorane, tehnične opreme), še posebej pereč problem pa predstavlja realizacija postprodukcije. Ocena razmerja med finančnim vložkom in rezultatom je v prid rezultatu, saj smo po sedmih letih dela ŠKUC gledališča, brez lastnega ustvarjalnega prostora (kar predstavlja velik problem) uspeli izpeljati dobro sprejeta gostovanja doma in v tujini ter našo produkcijo približati predvsem mlajšim.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

cilji

ukrepi

pričakovani učinki

kazalci uspešnosti

Vizualne in intermedijske umetnosti

Galerija Škuc že skoraj trideset let deluje na področju sodobne likovne umetnosti v mednarodnem evropskem kontekstu. Program galerije Škuc se je skozi leta nenehno spreminjal in nadgrajeval in tako je galerija postala eno izmed najpomembnejših razstavišč za prikazovanje sodobnih praks likovne umetnosti v slovenskem in mednarodnem kontekstu.

V tem smislu vidimo Galerijo Škuc kot center za sodobno umetnost, ki je usmerjen na raznolika področja umetnosti – realiziranje tematskih samostojnih in skupinskih razstav, sodelovanje z slovenskimi in mednarodnimi institucijami in kustosi, sodelovanje s slovenskimi umetniki mlajše generacije, sodelovanje na sejnih za sodobno umetnost, refleksija in teorije sodobne umetnosti, ki jo posredujemo skozi publikacije in predavanja, sodelovanje s strokovnjaki iz drugih področij (sociologija, filozofija, antropologija) tudi v prihodnje.

Pomemben segment galerijskega programa bo predstavljalo delo oz. sodelovanje z gostujočimi kustosi iz slovenskega in mednarodnega prostora. Z gotovostjo lahko trdimo, da je Galerija Škuc eden izmed redkih prostorov v slovenskem okolju, ki z vsakoletnimi projekti oziroma razstavami sistematično sodeluje s slovenskimi kustosi mlajše generacije.

Prav tako programsko shemo nadgrajujemo s projekti, ki jih organiziramo sodelovanju s slovenskimi in tujimi nevladnimi organizacijami in javnimi zavodi. Sodelovanja z mednarodnimi kustosi so za galerijski program pomembna zaradi vsebinskega konteksta, prav tako pa se na ta način delovanje in prepoznavnost galerije in njenega programa širita daleč preko meja lokalnega okolja. Ustvarjalci in strokovnjaki širšega Evropskega prostora se z vzpostavljanjem tovrstnih stikov vedno bolj zanimajo za program Galerije Škuc in s tem za celotno slovensko prizorišče umetniškega dogajanja.

V vsebinskem smislu nameravamo nadaljevati z predstavljanjem projektov intermedijske narave, ki v zadnjih desetih letih s poplavno novih tehnologij zavzemajo širok spekter sodobne umetniške produkcije

ter v digitalni dobi našega časa predstavljajo nepogrešljiv segment široke palete svetovne umetniške produkcije in njene predstavitve. Odprtost prostora za raznolike projekte na področju umetnosti, na različne načine zapolnjuje vrzeli, ki nastanejo zaradi usmerjenosti programskega koordinatorskega galerije. Strategije s katerimi želimo zapolniti manjko razstav intermedijske narave v naših prostorih, se razvijajo vzajemno s potrebami vezanimi na pričakovanja strokovne in laične javnosti, ki sledijo dogajanju v lokalnem in širšem mednarodnem kontekstu. Dejstvo ali želja, da dejavnost Galerije Škuc ne želi ignorirati tovrstne dejavnosti, je postalo vodilo pri pripravi razstav z mednarodnimi (in lokalnimi) kustosi, ki delujejo na področju (predvsem) intermedijske umetnosti.

Kot doslej bo določen del programske sheme namenjen tudi predstavitvi vrhunskega evropskega umetnika, ki imajo v svojem lokalnem prostoru že močno izoblikovan (zgodovinski) status in udeležbi na določenem številu (dva do tri letno) sejmov za sodobno umetnost. Menimo, da je v tem trenutku predstavitev tako galerije, kot samih umetnikov na pomembnejših sejmih izrednega pomena.

Predstavitve na takih prireditvah umetnikom odpirajo vrata mnogih mednarodnih institucij, katerih direktorji oziroma kustosi se z njihovimi deli seznanijo prav na sejmih za sodobno umetnost. Ker v večini predstavljamo umetnike iz Slovenije vidimo prisotnost na tovrstnih sejmih kot pomembno dejavnost, ki krepi mednarodni pomen in razpoznavnost slovenskih umetnikov v mednarodnem kontekstu. Mednarodni sejmi so namreč izredna priložnost za promocijo umetnikov in mesta, ki jih razstavišča zastopajo, ter predstavljajo pomemben člen v vrsti različnih mednarodnih manifestacij, ki jih obišče veliko število strokovne in laične javnosti.

Kulturni program in projekti vizualnih umetnosti v naslednjih letih naj bi v grobem predstavljal 12 razstav letno s podobno programsko usmeritvijo kot v preteklih letih.

Poleg samostojne produkcije bo izveden v sodelovanju: z lokalnimi institucijami; s slovenskimi umetniki mlajše generacije; z mlajšimi slovenskimi kustosinjami in kustosi; z mednarodnimi kustosi in institucijami.

V smislu obširnejše predstavitve in popularizacije posameznih delov programa bomo organizirali: vodstva po razstavah; pogovore z umetniki; predavanja likovnih kritikov, teoretikov, kustosov in umetnikov.

Za čimvečjo prepoznavnost slovenske vizualne produkcije se bomo udeleževali sejmov za sodobno umetnost v Madridu, Berlinu, Bruslju, Parizu, Torinu, Baslu in realizirali vsaj eno razstavo slovenskih umetnikov v pomembnih institucijah za sodobno umetnost izven slovenskega prostora.

Pričakovani učinki tovrstne aktivnosti so predvsem večji obisk čim širšega segmenta publike, vključevanje umetnikov mlajše generacije v sistem produkcije vizualnih praks in pa večja prepoznavnost tako same galerije kot umetnikov v mednarodnem prostoru. S tem se Ljubljana nenehno postavlja na zemljevid kot eno najpomembnejših evropskih mest na področju sodobne vizualne produkcije.

Glasbene umetnosti

Glasbena redakcija ŠKUC-a namerava med nadaljevati z **Mednarodno koncertno produkcijo ŠKUC BUBA**, dosedanjimi prizadevanji na področju prirejanja koncertov nekomercialne narave, ki v slovenski prostor vnašajo obogatitev kulturne ponudbe. Našo koncertno dejavnost bomo poskušali (vsaj) ohraniti na ravni, ki smo jo dosegli z dosedanjim delom, t.j. s predstavitvijo inovativnih mladih izvajalcev v klubskem okolju. V načrtu imamo organizacijo enega nastopa izvajalca, ki bi privabil več tisoč obiskovalcev, nekaj srednje velikih koncertov, klubske prireditve ter **BUBA festival**. Prizadevali si bomo razširiti obseg koncertnih prireditev do te mere, da bi tudi do zahtevnejših projektov prihajalo pogostejše, vendar je to odvisno od finančnih zmožnosti. Obenem nikakor ne mislimo zapostaviti manjših klubskih dogodkov in pripraviti čim več nastopov slovenskim zasedbam, ki se bodo v vlogi predskupin tako pokazale širšemu občinstvu. Program bo še naprej namenjen predvsem mladim, ki spremljajo popularno glasbo in njene različne tokove.

Festival **Chilli Fest** je eksperimentalni festival tako novih oblik elektronske glasbe, kot tudi intermedijskih umetnosti v kontekstu elektronskega zvoka in klubske kulture. Naš namen je predstavljati trenutni ustvarjalni in tehnični razvoj na področju down tempo elektronike in tovrstno pomembnejšo

produkcijo slovenske in tuje avtorske glasbe, vse skupaj pa si želimo dopolniti še z avdiovizualnimi performansi. Razvoj festivala bo temeljil na povezovanju avtorjev elektronske glasbe iz cele Evrope ter izmenjavah izkušenj in tehnoloških znanj na področju produkcijskih pristopov in računalniške tehnologije.

Cikel koncertov **Muzika na Starem trgu** bo tudi v prihodnje del programa **Dobimo se pred Škucem**, ki se bo tako kot vsa leta do sedaj odvijal v mesecu juliju pred ŠKUC-em na Starem trgu. Cikel bo s kakovostnimi domačimi in tujimi glasbenimi izvajalci, dopolnil in popestril poletno dogajanje v starem mestnem jedru. Rezultat naj bi bili atraktivni brezplačni kulturni večeri, ki pritegnejo tudi tiste, ki se redkokdaj napotijo v hrame kulture. Hkrati je to tudi priložnost in promocija za predstavitev mladih slovenskih ustvarjalcev širšemu občinstvu. Prav tako, kot vsa leta do sedaj, bomo tudi v prihodnje poskrbeli, da bo program kakovosten in dostopen čim večjemu številu obiskovalcev. Poleg glasbenega programa Dobimo se pred Škucem vključuje še ustvarjalne delavnice, filmske projekcije, literarne in plesne performanse, gledališke dogodke in razstavi. Prizadevali se bomo, da bi cikel koncertov Muzika na Starem trgu, kot tudi samo prireditve Dobimo se pred Škucem nadgrajevali v smislu kakovosti in obsega. Festival je pomemben z vidika mestne politike v smislu oživljanja starega mestnega jedra, saj s svojim raznolikim kulturnim in izobraževalnim programom privablja vse generacije meščanov v staro mestno jedro. Nazadnje pa je treba poudariti, da so vse prireditve brezplačne in tako dostopne vsem obiskovalcem, tudi najšibkejšim slojem našega mesta. Festival Dobimo se pred Škucem, nedvomno veliko pripomore k ljubljanski poletni turistični ponudbi, hkrati pa nudi tudi izobraževalne vsebine, vse skupaj povezano v cikel dogodkov, ki jih meščani Ljubljane že zelo dobro poznajo, ter se z veseljem vračajo na Stari trg v poletnih mesecih.

Pri glasbenem **založništvu** bo tudi v bodoče glavni cilj skrb za razvoj mladih, še neuveljavljenih izvajalcev. Natečaj in izid CD kompilacij izraža tisto drugačno, novo, sveže ustvarjanje mladih glasbenikov in je hkrati protiutež vse večjemu upadu kvalitetne ponudbe poslušalcem.

Z programom **Mladinskega komornega orkestra Gaudeamus** želimo poleg že naštetega mladim približati tudi klasično glasbo. Osnovni cilj ansambla je predstavitev in afirmacija mladih glasbenih ustvarjalcev in poustvarjalcev, s poudarkom na izvajanju sodobne in še posebej slovenske glasbe mlajše generacije skladateljev.

Uprizoritvene umetnosti

Osnovno vodilo za nadaljnjo sestavo lastne produkcije v temeljnih usmeritvah ostaja enako kot leta poprej in sloni na uprizarjanju slovenskih praižvedb in krstnih uprizoritev. Letno načrtujemo vsaj tri nove premierne uprizoritve in seveda čim več ponovitev predstav iz prejšnjih sezon.

Naš program želimo dopolniti še z vključevanjem idej in želje po ustvarjanju predvsem mlajših ustvarjalcev, diplomantov umetniških akademij vseh profilov. Mladi na začetku svoje ustvarjalne poti iščejo svoja izrazna sredstva, svoj umetniški kredito in sebi lastno poetiko, kar jim omogoča svojevrsten delovni zagon in osebno zanimanje za neko določeno delo oziroma ustvarjanje. Le- ti imajo tako možnost, da se realizirajo v profesionalnem okolju, kjer so njihov talent, ideje in delo opaženi. Posredno pa imajo s temi pridobljenimi izkušnjami več možnosti za svoje nadaljnje profesionalno ustvarjanje. S to usmeritvijo v delovanju, bomo s povabili ustvarjalcem v naš program postopno vključevali njihova dela, znanje in talent.

V smislu čim večje odprtosti in nudenja (vsaj z vidika uprizoritvenih umetnosti izredno skromnih) infrastrukturnih možnosti nameravamo nadaljevati tudi z organizacijo manjših festivalov in sicer **Teater v galeriji**, ki predstavi aktualne gledališke predstave za otroke in odrasle lastne produkcije in produkcije študentov, ter drugih gledališč in gledaliških skupin, ter **Škucove packarije** s katerimi želimo tudi v naslednjih letih omogočiti otrokom brezplačno ustvarjalno preživljanje prostega časa s kvalitetno ponudbo gledaliških predstav in ustvarjalnih delavnic in jih na ta način navdušiti za umetnost. Festival bo potekal skozi vse leto v prostorih ŠKUC-a na Starem trgu. V prihodnje imamo namen razširiti naše sodelovanje še s programskim sodelovanjem z revijo Ciciban in gledališči po Sloveniji.

Festival gejevskega in lezbičnega filma - V svoji triindvajsetletni zgodovini je odigral pomembno vlogo tako na področju emancipacije novih družbenih gibanj kot na področju socialnega in estetskega osveščanja gejevske in širše populacije. Pričakujemo razširitev števila projekcij, povečanje spremljevalnega festivalskega programa in števila obiskovalcev. Menimo, da je Festival lezbičnega in gejevskega filma prepoznavna prireditev v mestu Ljubljana, ki se ga vse bolj udeležujejo tudi gostje, tako filmarji kot gledalci, iz tujine, denimo letos iz Avstrije, Švice, Francije in Nemčije. Poleg tega, da prinaša vrsto nekonvencionalnih in nemalokrat pogumnih filmskih dosežkov iz vsega sveta in jih predstavlja filmskemu občinstvu v Ljubljani, pomeni tudi družabni prostor, v katerem se zbirajo ljubitelji in ljubiteljice filma vseh prepričanj ter s svojo navzočnostjo izdatno prispevajo k oblikovanju strpne, estetsko razgledane in multikulturne skupnosti.

Festival **Živa književnost** je prvi literarni festival, ki se dogaja na prostem v Ljubljani (njegovi začetki segajo v leto v leto 1993). Na festivalu se vsako leto predstavijo aktualni domači in tuji literati in kot spremljava in popestritev dogajanja različne glasbene skupine. Osnovni namen je popularizacija literature in promocija mladih glasbenih ustvarjalcev in poustvarjalcev na glasbenem področju in nenazadnje oživljanje starega mestnega jedra. S projektom želimo približati literaturo širši splošni populaciji in spodbuditi razvijanje pozitivnega odnosa do branja in literature. Festival je pomemben tudi z vidika turizma v mestu Ljubljana. S konceptom literatura na ulici smo uspeli približati branje in literaturo večjemu številu ljudi, s tem pa tudi izpolnjujemo Nacionalni program za Kulturo.

Potrebno je omeniti, da je velik del programa brezplačen s čimer Društvo ŠKUC spoštuje in zagotavlja izvajanje deklaracije človekovih pravic, ki zahteva dostopnost in spoštovanje kulturnih pravic za vse sloje družbe (15. člen Pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah), tako so prireditve dostopne tudi socialno najšibkejšemu sloju prebivalcev.

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Glavni ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev in širitvi programa:

- kadrovska podhranjenost
- tehnološka zastarelost in iztrošenost tehnične opreme
- pomanjkanje programskega prostora

11. KUD Mreža

Podatki o delovanju v letu 2007:

	velikost v m ²	Lastništvo (MOL, RS, najem...)
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	345	MOL
Vadbeni prostori:		
Prostori za produkcije:	267	MOL
Pisarniški prostori:	51	MOL
Drugi prostori: ATELJE	27	MOL

Število redno zaposlenih:	3
Število zaposlenih po pogodbi:	1
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	7
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	12
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	37

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

SPECIFIČNOST:

Kulturno-umetniško društvo Mreža deluje od leta 1997. V Avtonomnem kulturnem centru Metelkova mesto razvija lastno produkcijo predvsem na področjih slikarstva, kiparstva, videa in gledališča. Društvo organizira kulturno-umetniške prireditve, upravlja z večnamensko dvorano Menza pri koritu in galerijo Alkatraz, v sodelovanju z lokalnimi ustvarjalci izvaja projekt Urbani likovni projekti, ob podpori Mestne občine Ljubljana od leta 2003 podpira renovacije stavb na področju AKC Metelkove mesta, ob tem pa skrbi tudi za zvočni, slikovni in dokumentacijski arhiv AKC Metelkove mesta. Poleg zagotavljanja sredstev za številne projekte in vodenja pisarne, KUD Mreža od leta 2000 organizira tudi feministični in queer festival Rdeče zore.

Kulturno-umetniško društvo Mreža je vedno pripravljeno prisluhniti novim predlogom za sodelovanje. Pripravljeno je nuditi praktično pomoč neizkušenim organizatorjem in nuditi pomoč pri iskanju finančne podpore neuveljavljenim umetnicam in umetnikom.

Galerija ALKATRAZ si je predvsem zadala cilj predstavljanje mladih umetnikov in njihovih del, kot tudi začetek dialoga o fenomenih v sodobni umetnosti, kulturi in širši družbi. Prednost imajo eksperimentalna dela, *site specific* projekti v različnih pristopih in medijih. Spodbujamo predvsem interakcijo in premičnost pristopov koncipiranja galerije od statičnega k dinamičnemu. Preko prezentacije, mesečnih Čajank za sodobno umetnost, delavnic in debat galerija ALKATRAZ teži k iniciranju in razvijanju verbalne komunikacije o sodobni umetnosti in kulturi, ravno tako k diskusiji in interaktivnosti nasploh, ki predstavlja velik manjko v našem lokalnem, mikrokulturnem kontekstu. Težimo k pozicioniranju, ojačitvi in napredovanju kulturnih in umetniških praks in realizaciji interdisciplinarnih projektov med lokalnimi, regionalnimi in internacionalnimi institucijami, neodvisnih skupin in posameznikov.

Urbane likovne projekte od leta 2004 izvajajo metelkovski umetniki in rokodelci. Prispevki k urejanju zunanjih površin v AKC Metelkova mestu, ki obsegajo pročelja in preddverja posameznih stavb ter Trg brez zgodovinskega spomina in še neimenovani trg na severni strani AKC Metelkove mesta.

Menza pri koritu je večnamenska dvorana za umetniške dogodke in predstavitve (festivali, koncerti, gledališke in plesne predstave, performansi, video in filmske projekcije, itd.), vadbeni prostor za glasbene, žonglerske in gledališke skupine, prostor za okrogle mize in manjše mednarodne konference, pa tudi prostor za delavnice, počitek, druženje in zabavo.

SODELUJEMO:

- Društvo za promocijo žensk v kulturi – Mesto žensk
- SCCA
- Društvo B51
- KUD Kataman
- Radio Študent
- Zavod K6/K4
- Zavod Gulag

- ŠKUC
- Mirovni inštitut
- LIFFE
- RTV Slovenija
- Moderna galerija
- MGLC
- Galerija – P74
- Mestna Galerija Nova Gorica
- Galerija Kresija

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

1. Nelegalnost, smo brez uporabnih dovoljenj.
2. Prostor so nefunkcionalni.
3. Premalo profesionalnih sodelavcev.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji
- ukrepi
- pričakovani učinki
- kazalci uspešnosti

CILJI:

- Menjanje tradicionalnega razumevanja galerije in njenih funkcij
- Okrepitev kulturnih vezi v lokalnem, regionalnem in internacionalnem kontekstu
- Promovirati in približati sodobno improvizirano jazzovsko glasbo mlajši publiki;
- Zapolniti pomanjkanje tovrstne glasbe;
- Uveljaviti serialko Džez pri koritu kot stalnico v tovrstni glasbeni ponudbi;
- Povečati obisk na koncertih s tem, da povečamo promocijo;
- Načrtovati festival Džez pri koritu 2009/10;
- Navezati sodelovanja z jazzovskimi festivali in distribucijskimi mrežami in agencijami;

UKREPI:

- Insistiranje na komunikaciji in interaktivnosti
- Podpora razvoju lokalne umetniške scene
- Postavljanje platforme za alternativno izobraževanje in raziskovanje sodobne umetnosti in kulture
- V lastnem studiu tiskati promocijske materiale.

PRIČAKOVANI UČINKI:

Program, ki ga izvaja KUD Mreža je dostopen najširšemu občinstvu. Program, ki ga izvajamo znotraj našega društva je enkraten.

Festival Rdeče zore je postal zelo priljubljen in priznan ne le v Ljubljani ampak tudi mednarodno. Interes medijev in publike se na lokalni in mednarodni ravni z vsakim festivalom povečuje. Nekaj koncertov bomo ponovili v MC Sežana in MIKK Murska Sobota. Predvidevamo, da bo koncertni ciklus Menu pri koritu v naslednjih letih postal uveljavljena in priljubljena stalnica poslušalstva, ki ga zadovoljuje tovrstna glasba. Menimo, da s tem koncertnim ciklom dajemo pomembno mesto mlajšim in že uveljavljenim slovenskim skupinam.

Otvoritev in strokovno vodstvo po starih in novih projektih načrtujemo v času praznovanja obletnice AKC Metelkova mesto. Ob tej priložnosti bomo natisnili katalog s fotografijami in predstavitvami dosedanjih projektov. Če nam uspe namestiti še kakšno skulpturo v mestu, bi vodili ljudi od Metelkovi v mesto, za katere bi voditelj poskrbel z zanimivimi komentarji.

Predvidevamo, da bo koncertni ciklus Džez pri koritu postal uveljavljena in priljubljena stalnica poslušalstva, ki ga zadovoljuje tovrstna glasba. Menimo, da s tem koncertnim ciklom zapolnujemo pomembno vrzel, ki nastaja med nastopi dragih zvezdah jazza, ki jih ponuja Cankarjev dom in underground sceno, ki se žal ne odlikuje s pestrostjo sodobne jazzovske improvizirane godbe.

Z inovativnim razvojnim programom Galerije Alkatraz predstavljamo novo možnost za prezentacijo umetniških del in kritično razgradnjo celotnega sveta umetnosti, ki pripomore tudi k prepotrebni komunikaciji v svetu sodobne umetnosti. Odpiramo alternativne možnosti prezentacije mladih umetnikov in vseh ostalih umetnikov, ki delujejo z Galerijo Alkatraz. S širitvijo načinov možnosti predstavitve umetniških del in vpletenostjo občinstva širimo možnosti izobraževanja in načine sprejemanja umetniških del ter brišemo meje med umetniškim, teoretskim, strokovnim in družbenim.

Z različnimi delavnicami, ki jih že izvajamo v galeriji smo razširili starostno skupino obiskovalcev galerije. Likovne delavnice potekajo pod vodstvom Mateje Velikonja in Jasmine Klančar in so namenjene najmlajšim, osnovnošolski in srednješolski mladini. Letos smo skupaj z mladinskim centrom Menza pri Koritu organizirali delavnice v času šolskih zimskih počitnic. Tudi poletne počitnice bomo izkoristili za programe likovnih delavnic, ki bodo vključevale različne starosti mladostnikov.

Vsaka letošnja razstava bo pospremljena tudi z strokovnimi vodstvi tako, da bo občinstvo imelo priložnost pridobiti strokoven vpogled v naš program.

Čajanke za sodobno umetnost, ki jih Galerija Alkatraz skupaj z Zavodom Gulag organizira že od februarja 2006 bodo poskušale občinstvo, ki ni zgolj pasivni sprejemnik ampak aktivni udeleženec pritegniti v najširšem smislu. S širitvijo načinov možnosti prezentacije umetniških del in vpletenostjo občinstva širimo možnosti izobraževanja – Čajanke predstavljajo prehod iz seminarja/predavanja v happening/karneval/performans - in načine sprejemanja umetniških del ter brišemo meje med umetniškim, teoretskim, strokovnim in družbenim. V letih 2007 - 2009 mislimo program Čajank za sodobno umetnost približati tudi najmlajšim in starejši publiki z izbranimi temami in načini.

Poleg študentske in srednje populacije, ki so redni obiskovalci naših programov se v tem letu skušamo povezati z Univerzo za tretje življenjsko obdobje s katero bomo sodelovali z programom Čajank za sodobno umetnost in hkrati jih skozi strokovna vodstva seznanjali z tekočim in bodočim programom galerije.

KAZALCI USPEŠNOSTI:

- povečanje obiska
- pojave v medijih
- objave katalogov
- gostovanja v tujini
- udeležbe na mednarodnih sejnih sodobne umetnosti
- razširitev programa

Ljubljana si s takšnim programom utrjuje položaj pomembnega križišča na prepihu med kulturami, mesta, v katerem se dogajajo ključna odkritja v vizualni umetnosti in glasbi, ter oaze, v kateri samostojno razmišljujoči umetniki, ki samorodno misel plačujejo s stalno ekonomsko krizo, vedno znova naletijo na dostojanstven sprejem, plodna tla in iluzijo lepše bodočnosti.

Projekti KUD Mreže (Galerija Alkatraz na vizualnem področju in Menza pri Koritu na Glasbenem področju) zaradi svoje pozicije in delovanja so prepoznani doma in v tujini in s tem pripomorejo tudi večji prepoznavnosti mesta Ljubljana.

12. Emzin, zavod za kreativno produkcijo

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)		
Vadbeni prostori:		
Prostori za produkcije:		
Pisarniški prostori:	56.02 m ²	Ministrstvo za kulturo
Drugi prostori: NLB Galerija Avla, Cankarjev dom, Galerija Fotografija (za realizacijo razstavnega programa)		

Število redno zaposlenih:	1
Število zaposlenih po pogodbi:	3
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	2
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe (sodelujoči pri pripravi razstav, izobraževanja in avtorji prispevkov v reviji Emzin):	105
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	10

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Osnovna dejavnost zavoda Emzin sega na področje vizualnih umetnosti:

- galerijska dejavnost /produkcija razstavnega programa v Galeriji Avla NLB (fokus: sodobno grafično oblikovanje, ilustracija in fotografija), Cankarjevem domu (Fotografija leta) in Galeriji Fotografija (fotografske razstave);

- izobraževalni programi na področju sodobnega grafičnega oblikovanja in ilustracije (seminarji, predavanja, delavnice);
- promocijski programi za sodobno fotografijo – produkcija letnega natečaja Fotografija leta;
- založniška dejavnost – produkcija splošne revije za kulturo Emzin (dve dvojni številki letno).

Zavod Emzin je edina nevladna organizacija na področju MOL in tudi širše, ki sistematično producira zlasti programe sodobnega grafičnega oblikovanja. Emzin si prizadeva slovensko občinstvo (študenti, kritiki, kuratorji, umetniki, kulturni producenti, širša javnost) seznanjati z novostmi na področju grafičnega oblikovanja, preko seminarjev, predavanj in razstav pa predstavljati zlasti ljubljanski publiki najpomembnejša, svetovno znana oblikovalska imena. Emzin se pri tem uspešno povezuje z gospodarstvom (Nova Ljubljanska banka) in na ta način vzpostavlja inovativen model zasebno-gospodarskega partnerstva. Hkrati se danes področje grafičnega oblikovanja kot del t.i. »cultural industries« vse bolj intenzivno integrira v umetnostni sistem (sem že sodijo predstavitve na različnih umetnostnih sejmih) in širšo družbo (turizem, gospodarstvo, izobraževalni sistem), kar še bolj opravičuje izbiro delovanja zavoda Emzin. Menimo, da so takšne sinergije lahko vzpodbuda tudi za Ljubljano.

Zavod Emzin svoj program realizira v sodelovanju s slovenskimi producenti (javni zavodi: Cankarjev dom; zasebnimi galerijami: Galerija Fotografija; gospodarstvom: Nova Ljubljanska banka in mednarodnimi kulturnimi producenti in fundacijami (ICOGRADA, Premisela Foundation, Mondrian Foundation, Francoski kulturni center, Italijanski kulturni center, British Council, Goethe inštitut, Avstrijski kulturni forum, Pro Helvetia, nizozemsko in ameriško veleposlaništvo v Ljubljani ...).

Redno skrbimo za obveščanje javnosti in medijev o vseh naših dejavnosti, zato vse aktivnosti zavoda redno spremljajo slovenski in tuji (hrvaški, avstrijski, italijanski, srbski, bosanski) mediji ter kulturne institucije.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004–2007

Zavod Emzin je od leta 2004 do leta 2007 povečal svoj program na področju vizualnih umetnosti in mladinske kulture za 150 odstotkov; od začetnih prijavljenih 4 enot smo leta 2007 prijavili 9 enot, za leto 2008 pa smo prijavili 10 enot. Vsi programi so bili realizirani v skladu s prijavo, tako glede števila prijavljenih enot kot vsebine. Kljub temu je ostalo financiranje programskih in neprogramskih stroškov enako, kar je ključna težava zavoda v obdobju 2004–2007. Za kakovostno realizacijo Emzin potrebuje nove strokovne kadre, ki pa jim zaradi prenizkega financiranja ne more ponuditi redne zaposlitve. Drugi osnovni problem Emzina je zato visoka stopnja kadrovskih zamenjav, kar vpliva zlasti na razvoj programa.

Povečan obseg programa in številčnejša kadrovska zasedba zahtevajo večje poslovne prostore (trenutno je Emzin najemnik pisarniških prostorov na Metelkovi 6; stavba je v lasti Ministrstva za kulturo, ki pa še ni predstavilo natančnih načrtov namembnosti stavbe).

Letno Emzin organizira do 7 razstav, večino v NLB Galeriji Avla, eno razstavo v Cankarjevem domu in do dve razstavi v Galeriji Fotografija. Emzin zato potrebuje svoj matični razstavni prostor. Z veseljem sprejemamo pobudo MOL, da se Jakopičeva galerija nameni neprofitnim zasebnim zavodom, ki delujejo na področju MOL.

Nujna je tudi produkcija kakovostnih spletnih strani zavoda, za katere že iščemo sponzorska sredstva.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008–2011

- cilji

Cilji Emzina so vsebinsko razvijati področje vizualnih umetnosti, založništva in izobraževanja na območju MOL in to področje povezovati z mednarodnim prostorom (Evropa, Balkan ...). Emzin želi Ljubljano predstaviti kot stičišče sodobnega grafičnega oblikovanja, ilustracije in fotografije med Zahodom in JV Evropo.

- ukrepi

Odprtje centra sodobnih vizualnih umetnosti; vzpodbujanje zaposlitvenih programov za bodoče kulturne producente za sodobno vizualno umetnost (izobraževalni programi za mlade, programi subvencioniranja prvih zaposlitev, programi subvencioniranja mentorstva in usposabljanja, programi javnih del).

- pričakovani učinki

Večja prepoznavnost dejavnosti zavoda Emzin na področju MOL, širše Slovenije in mednarodnega prostora. Področje grafičnega oblikovanja, ilustracije in fotografije je eno od hitreje razvijajočih in pomeni vzpodbudno sinergijo med ekonomijo (npr. turizem) in kulturo.

- kazalci uspešnosti

Število realiziranih razstav, seminarjev, predavanj, delavnic s področja sodobne vizualne umetnosti, zlasti grafičnega oblikovanja, ilustracije in fotografije.

Število izmenjav/organizacija razstav v tujini.

Številu obiskovalcev.

Število novo zaposlenih v organizacijah, ki se ukvarjajo s sodobno vizualno umetnostjo na območju MOL.

Število mladih umetnikov, ki so jim bile omogočene prve razstave ali razstave v tujini.

Medijsko spremljanje dogodkov s področja sodobne umetnosti (kritike, intervjuji, strokovni članki).

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Nezmožnost rednega zaposlovanja strokovnih kadrov, zlasti humanistične in družboslovne smeri (kulturologi, komunikologi, prevajalci ...).

Nespremenjeno financiranje tudi glede na povečan obseg programa zavoda Emzin.

Zmanjšana sinergija med kulturo in ekonomijo (neustrezno davčno stimuliranje sponzorstva).

Povečana stopnja administrativnega dela (priprava prijave, usklajevanja, poročila); za tovrstne naloge organizacije potrebujemo eno polno zaposleno osebo.

Zahtevni razpisi EU (dolga obdobja priprave prijav, veliko število sodelavcev, težave pri vzpostavljanju mednarodnih partnerstev, ni državnih sredstev za pripravo prijav).

Marsikatera nevladna organizacija najema pisarniške prostore na Metelkovi 6, ki je v lasti Ministrstva za kulturo. Dolgoročna namembnost Metelkove 6 še ni znana.

13. Forum Ljubljana

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	183	
Vadbeni prostori:	/	
Prostori za produkcije:	83	Neurejeno lastništvo
Pisarniški prostori:	100	Ministrstvo za kulturo RS
Drugi prostori:	/	

Število redno zaposlenih:	1
Število zaposlenih po pogodbi:	/
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	10
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	35
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	cca. 100

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Specifičnost zavoda FORUM LJUBLJANA je produkcija na praktično vseh področjih umetniškega in kulturnega ustvarjanja. MOL sofinancira zgolj produkcijo na področju vizualnih, uprizoritvenih in intermedijskih umetnosti. Ministrstvo za kulturo sofinancira poleg omenjenih še področje založništva in AV, Filmski sklad RS pa film.

Forum Ljubljana nima lastnih prostorov za predstavitve (premiere in ponovitve oz. postavitve) projektov, zato le-te pripravljamo v prostorih sorodnih inštitucij. Tudi zaradi tega pri realizaciji večine projektov, ki jih sofinancira MOL, sodelujemo s koproducenti:

1. neodvisnimi zavodi oz. društvi: Galerija Kapelica / Zavod K6/4, Galerija Škuc, Kud F. Prešeren, Mini teater, idr.
2. z javnimi zavodi: MGLC, Galerija Kresija (MOL), Mestna galerija, Muzeji občine Radovljica, Zavod Celeia, Obalne galerije ...

Večina produkcij je premierno (in postproduksijsko) predstavljenih v Ljubljani, del pa v drugih slovenskih mestih, kjer potekajo zlasti ponovitve dogodkov.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Ključna težava je **prenizko sofinanciranje** programa (predvsem na področju intermedijskih umetnosti) in neprogramskih stroškov ter **ukinitev** sofinanciranja projektov s področja **založništva** in **filma**. Ukinitve založništva je novejša (letošnja *novost*), medtem, ko je bilo sofinanciranje filmske produkcije žal ukinjeno v času, ko je MOL-OK vodila ga. Daša Hribar.

Problem predstavlja tudi **pomanjkanje razstavnih prostorov**, zato upamo na čimprejšo otvoritev Jakopičeve galerije. Ker nimamo lastnih prostorov, moramo zavodom v lasti MOL predloge o sodelovanju oz. razstavljanju oddajati v obravnavo (čeprav je naš program že

ovrednoten s strani strokovne komisije MOL, ga ponovno obravnavajo), tako da imamo **dodatno organizacijsko delo**, ki je veliko bolj zapleteno kot sodelovanje z nevladnimi organizacijami. Velikokrat se dogovarjanje zavleče v čas po razpisu Ministrstva za kulturo, kar nam otežuje kandidature za sredstva na Ministrstvu.

Zelo velik problem so tudi **pomanjkanja ateljejskih prostorov**, posebej ateljejev za fotografijo, ki zahtevajo ustrezno veliko kvadraturu in višino. Zaradi tega imamo pri realizaciji teh projektov velike probleme, saj avtorjem ne moremo zagotoviti ustreznih delovnih pogojev.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- cilji
- ukrepi
- pričakovani učinki
- kazalci uspešnosti

Glavna programska usmeritev zavoda Forum Ljubljana so razstave s področja vizualnih in intermedijskih umetnosti ter lutkovne predstave. Na področju **vizualnih umetnosti smo usmerjeni v sodobne urbane prakse**. Zanima nas tako strip, kot medij plakatov, instalacije in multimedijski projekti z močno vizualno vsebino. Letos smo ustanovili letni festival svetlobe, ki se ukvarja z oblikovanjem svetlobe in svetlobnimi instalacijami v urbanih okoljih. Redno, v sodelovanju z italijanskim združenjem Vivacomix, izvajamo projekt Živel strip!, ki vključuje predstavitev slovenskega in italijanskega avtorja v Sloveniji in Italiji ter mladinski razpis namenjen širjenju kulture stripa med mladimi. V razstavnem programu v Ljubljani redno gostimo razstave priznanih tujih ustvarjalcev, razstave naše produkcije pa so redno del programa festivalov, posebno stripovskih. Naši cilji so s celovitim obravnavanjem stripovske produkcije in kulture (razstave, delavnice, pogovori, izdaje ...) ter s festivalom svetlobe ti dve področji ustvarjalnosti čim bolj približati publiki. Pri svtorskem stripu, s katerim se ukvarjamo že 15 let, so že vidni napredki (zanimanje medijev narašča in tudi vabila na sodelovanja, stripu odpirajo vrata tudi v javnih zavodih ...). Menimo, da bo z leti tudi festival svetlobe vzbudil večje zanimanje za tovrstno ustvarjanje med mladimi kot tudi zanimanje širše publike. S projekti želimo opozoriti tudi na določene **družbene aspekte**. Socialno angažirani so bili tudi fotografski projekti, ki smo jih realizirali (Lice I in II, Trn ...), ki so prav tako tematsko in izvedbeno (postavitev) vezani na urbano okolje.

Na področju lutkovne ustvarjalnosti nas zanimajo **inovativne predstave za otroke in odrasle z močno vizualno podobo**, ki raziskujejo tudi sam medij lutk (v zadnjem obdobju smo tako producirali predstave v različnih lutkovnih tehnikah). Uspešnost se kaže z uvrstitvijo naše produkcije na mednarodna in domača kulturna prizorišča ter prejete nagrade doma in v tujini. Postprodukcija samih predstav potrjuje, da gre za kvalitetne in aktualne predstave, saj bo npr. predstava Palčica v kratkem doživela že svojo 100. ponovitev.

S to programsko usmeritvijo bomo nadaljevali tudi v naslednjem triletnem obdobju.

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Možne ovire predstavljajo **prostorski problemi**, tako razstavniki kot produkcijski.

Predlagamo, da se **Galeriji Kresija**, ki je na odlični lokaciji in naj bi bila odprta za organizacije, ki delujejo na področju MOL, določi **definitivna namembnost** in da se vzpostavi kot galerija, v kateri gostujejo kulturne organizacije s sedežem v MOL in posamezniki. Hkrati predlagamo, da ta galerija ne opravlja ponovne selekcije našega prijavljenega programa, ki je že pred tem podprt s strani MOL – Oddelka za kulturo. Potrebno

bi bilo tudi vnaprej določiti, kdaj je lahko galerija posamezni organizaciji na voljo, da lahko program ustrezno načrtujemo.

Predlagamo tudi, da gre **Jakopičeva galerija** v takojšnji razpis za upravljalca, saj je to prepotrebni razstavni prostor.

Mesto naj poskrbi za **ateljeje, predvsem fotografske**, ki zahtevajo ustrezno veliko kvadraturo in višino.

Če nobena od teh organizacijskih ovir ne bo rešena, se nam utegne zgoditi, da bomo program lahko izvajali le idejno.

Glede na to, da ima MOL tudi svoja **plakativna mesta**, bi lahko poskrbelo, da bi bila ta brezplačno na voljo izvajalcem javnih kulturnih programov, saj bi to pripomoglo k prepoznavnosti kulturne produkcije in programa v Ljubljani.

Pozivamo tudi, da poskušate **Oddelek za kulturo povezati z drugimi mestnimi oddelki** (OGJSP, MOL, Javna razsvetljava, Snaga ...) tako, da bi ti nudili tudi **brezplačne usluge** organizacijam v javnem interesu in da bi bili postopki prodobitve dovoljenj bolj enostavni. V drugih evropskih mestih npr. Javna razsvetljava brezplačno sodeluje pri festivalih luči. Hkrati pa ta mesta zagotavljajo posebne brezplačne oglaševalske prostore, ki so namenjeni kulturnim programom. Po zgledu evropskih prestolnic, bi Ljubljana lahko *tesneje* sodelovala tudi pri snemanju filmov, ki potekajo na območju MOL, vsaj tako, da bi postopke za pridobitev dovoljenj bistveno poenostavila in jih umetniškimi (nekomercialnim) filmom ne bi zaračunavala. Dolgoročno bi tako postala *vabljava* tudi za tuje filmske ustvarjalce, kar bi pripomoglo tudi k promociji in mednarodni prepoznavnosti Ljubljane.

14. Kulturno društvo B-51

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	136,55 m	MOL, TNT scena in prireditve
Vadbeni prostori:		
Prostori za produkcije:		Domače in mednarodne koprodukcije (različni prostori)
Pisarniški prostori:	101,55	MOL
Drugi prostori: skladišče	35 m	TNT scena in prireditve

Število redno zaposlenih:	1
Število zaposlenih po pogodbi:	4
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	3
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	80
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	cca 500

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

- Mednarodna dimenzija delovanja Kulturnega društva B-51:

Promocija ljubljanske in nasploh slovenske kulture se kaže skozi 14 letno kontinuiteto mednarodnega festivala EX PONTO, mednarodnih koprodukcije (2-3 letno) in mednarodna gostovanja. Kot potrditev uspešne dejavnosti je letošnji prevzem sedeža NETE (Nove evropske teatarske akcije, mreže, ki združuje direktorje festivalov in gledališč iz 14 evropskih držav) ter prevzem funkcije generalnega sekretarja NETE. Specifičnost mednarodne dimenzije delovanja je tudi v tem da ni fokusirana izključno na zahod, ampak se trudimo gostovati ali pripeljati umetnike iz vzhodnoevropskih držav, Turčije..

Mednarodne koprodukcije omogočajo ne samo nove predstave ampak tudi promocijo domače kulture v tujini. Gre za večja gledališča, festivale in nevladne organizacije.

- Bogato sodelovanje z javnimi zavodi in nevladnimi organizacijami:

Domače javne zavode (SNG Drama, Mestno gledališče ljubljansko, Festival Ljubljana, Slovensko mladinsko gledališče..) vključujemo v mednarodne dimenzije (koprodukcije) ali festivalska gostovanja (EX PONTO, KLUŽE). Za razliko od drugih nevladnih organizacij naše koprodukcije so bolj navezane na javne zavode. Medsebojna pomoč pri nevladnih organizacijah je bolj očitna pri tki. festivalskih koprodukcija, promociji predstave druge nevladne organizacije, ki potem z njo razpolaga kot producent (Maska, Glej, Muzeum, Via negativa..) ter z našo pomočjo gostujejo v tujini ali doma (festival KLUŽE in ostali domači festivali v Sloveniji).

- Aktualnost kot vrednota kulturne ponudbe:

Iskanje kulturne in urbane identitete mesta zahteva stalno ponudbo aktualnega gledališkega programa, aktualne in provokativne teme. Omogočanje oblikovanja festivalskega programa, istih tem znotraj domačih in mednarodnih koprodukcij, razširjanje tem na druga področja delovanja (vizualne in intermedijske umetnosti) združujejo miselnost izvajalcev in publike, omogočajo drugačno komunikacijo in sprožijo debato, drugačna mnenja in poglede na iste probleme. Ob tem aktualnost kulturne ponudbe vidimo kot zdravljenje urbanega okolja.

- Kontinuirano izobraževanje producentov in razširjanje dejavnost :

Učinek delovanja Kulturnega društva B-51 od leta 1991 se kaže skozi dejstva na področju producentovskih kadrov. Kar nekaj producentovskih imen je začelo s svojim delom znotraj B-51, danes imajo pomembne ali glavne vloge v nevladnih organizacijah ali javnih zavodih. Od leta 2000 se je začelo ohranjati najboljše kadre, pridobiti nove, mlade sposobne ljudi in to ne samo za področje uprizoritvenih dejavnosti ampak združljivo z področjem vizualnih in intermedijskih umetnosti in, seveda, usposobljenih za različne evropske razpise (do zdaj smo dvakrat pridobili sredstva iz programa Kultura 2000, petkrat na drugih evropskih razpisih..).

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

Nezadostna podpora MOL-a in MZK-a za kontinuiteto delovanja B-51:

Celostna podoba mesta Ljubljane zahteva precej večjo promocijo mesta v tujini. Predpogoji za to so ustrezna podpora že uveljavljenih blagovnih znamk v tujini, v našem primeru gre najprej za festival EX PONTO. Isti ali podobni takšni festivali so v sosednjih glavnih mestih (Zagreb, Dunaj, Sarajevo...) podprti vsaj z trikrat večjimi sredstvi s strani mesta in matične države.

Ostale zgoraj navedene specifičnosti delovanja bi v primeru ustrezne podpore mesta bile na precej višji stopnji razvoja. Stalna negotovost in nezadostna podpora za program in kadrovske

delovanje povzroča velike težave za kontinuiran razvoj. Triletna pogodba so samo delna rešitev.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- Cilji

- LJUBLJANA- center mednarodne kulture

Mednarodna dimenzija našega programa (EX PONTO, mednarodna gostovanja, mednarodne koprodukcije, NETA-nova evropska teatarska akcija s sedežem v Ljubljani) zagotovo pripomore tudi pri pridobivanju statusa Ljubljane kot centra mednarodne kulture. Poleg omenjene dejavnosti in končno ustrezne podpore festivalu načrtujemo **oblikovanje nove art televizije** z pomočjo mreže NETA ter realizacijo **Mednarodnega gledališkega abonmaja**. Mesto Ljubljana bi ob tem imelo ključno vlogo pri iskanju svoje celostne podobe in kulturnem ozaveščanju.

- EX PONTO – nadaljevanje mednarodne uveljavitve ljubljanskega festivala in pridobitev lastnih prostorov

Eden od ciljev B-51 je tudi pridobitev lastnih prostorov za realizacijo festivala EX PONTO, mednarodne dejavnosti ter novih ambiciozno zastavljenih programskih načrtov: art televizija, mednarodni gledališki abonmaj, razširjanje dejavnosti in usposabljanje novih kadrov .

- ukrepi

- Ustrezna podpora s strani mesta Ljubljana:

Pred kratkim omenjena uvrstitev festivala EX PONTO ali program B-51 v postavko mestnega proračuna zveni obetavno za razvoj naše dejavnosti. Že oblikovana blagovna znamka EX PONTO, bi v tem primeru spodobno zastopala ljubljansko kulturno dejavnost in promocijo mesta v tujini. Glede na kontinuirani programski in kadrovski razvoj društva(od leta 1991) in festivala (1993) to je edini ustrezeni ukrep, ker bi vse načrtovano pridobilo bolj kvalitetne in hitrejša dimenzije.

- pričakovani učinki

- Pomemben prispevek k celostni podobi mesta Ljubljana in kulturnem ozaveščanju

- Oblikovanje sodobne kulturne in urbane identitete mesta Ljubljana

- Aktualnost kot vrednota kulturne ponudbe

- Vseplošna promocija mesta/ Ljubljana-center mednarodne kulture

(EX PONTO, NETA, ART TV, Mednarodni gledališki abonmaj – značilni prispevki B-51)

- kazalci uspešnosti

V obdobju 2008-2011 bodo cilji zagotovo realizirani, učinki pa prispevali k uveljavljanju mesta kot centra evropske kulture. Glede na število prebivalcev ter število festivalskih in kulturnih dogodkov Ljubljana zagotovo sodi med mesta z največjo kulturno ponudbo v Evropi, odpre se pa vprašanje kvalitete ponudbe oziroma ustrezne in racionalne podpore najbolj preverjenim in sposobnim organizatorjem programov (zaradi iste težave trenutno EX PONTO zmora pripeljati samo 2-3 vrhunske evropske predstave, ostali program pa povzroča velike težave pri iskanju ustrezne oziroma zaželenje festivalske kvalitete).

Geografski položaj Ljubljane (povezava med zahodom in vzhodom..) je velika prednost mesta in države, ki jo treba ustrezno izkoristiti znotraj evropskih dimenzij. Največ možnosti za to omogoča področje kulturne in turistične dejavnosti.

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

- nadaljevanje podcenjenega statusa kulture v mestu in neustrezne podpore preverjenem programu
- neustrezno soustvarjanje mestne politike, ki zanemara kulturno ozaveščanje mesta
- nadaljevanje že zastarelega mestnega koncepta »demokratizacije kulture« brez ustreznih ukrepov (zvišanje podpore preverjenim blagovnim znamkam, novi prostori za izvajanje kulturne dejavnosti, nadaljevanje iste podpore že zastarelim, neaktualnim kulturnim prireditvam)

15. Mini teater**Podatki o delovanju v letu 2007:**

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	464	
Vadbeni prostori:		Skupno s prostori za produkcijo
Prostori za produkcije:	138	MOL, najem
Pisarniški prostori:	66	Zasebna lastnina, najem
Drugi prostori:	260	MOL, najem

Število redno zaposlenih:	3
Število zaposlenih po pogodbi:	1
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	5
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	113
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	24

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane
(specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Mini teater je v svojih devetih letih zagotovo postal eno zanimivejših slovenskih gledališč prepoznanih in priznanih tako doma kot v tujini.

S svojo dvorano na imenitni ljubljanski lokaciji, na Ljubljanskem gradu, je Mini teater postal center slovenskega izven institucionalnega gledališča ter postal kulturni ambasador Ljubljane in Slovenije.

Poudariti je potrebno, da je Ljubljanski grad tudi po zaslugi predstav in prireditev Mini teatra ena najbolj obiskanih točk v Ljubljani.

Mini teater s svojimi kvalitetnimi predstavami za otroke, intrigantnimi postavitvami postdramskega gledališča in množičnimi kulturnimi prireditvami kot je denimo Festival Mini poletje in Festival srednjeveške in renesančne glasbe, eno hkrati tudi najbolj dejavnih in raznovrstnih slovenskih gledališč. Če k temu dodamo še segment vizualne umetnosti in razstav, ki jih pripravljamo, pa Mini teater zapolnjuje tudi tisti del likovnosti, ki je v slovenski družbi manj prisoten. razstave lutk, scenografij, skic ipd. .

S svojimi aktivnostmi, pa bo novi večnamenski kulturni center v starem mestnem jedru na Križevniški 1, poleg dvorane na ljubljanskem gradu, preko že obstoječih festivalov vzpodbudili tudi medregijsko in medobčinsko sodelovanje znotraj in izven ljubljanske regije.

Pospešili bomo sodelovanje z občinami, v smislu povečanega števila gostovanj in povezovanj v okviru različnih festivalov in gostovanj. Že sedaj zelo uspešno sodelujemo z Medvodami, Litijo, Kamnikom, Grosupljem, Vrhniko, Trzinom, Domžalami idr. Mini teater trenutno gostuje v vseh slovenskih kulturnih domovih in gledališčih, gostujemo v zamejstvu in tujini. Z gradnjo novega večnamenskega kulturnega centra pa želimo to sodelovanje med občinami v regiji in tujini še poglobiti in pospešiti.

Poglobili bomo sodelovanje s sorodnimi inštitucijami in zavodi v Ljubljani, preko skupnih projektov kot so Mini poletje za otroke, Festival Srednjeveške in renesančne glasbe itd in razširiti kulturno ponudbo Ljubljane. Že sedaj zelo uspešno sodelujemo s Festivalom Ljubljana, Forumom Ljubljana, Cankarjevim domom, Gledališčem Glej; mestnim muzejem Ljubljana itd, veselimo pa se novega sodelovanja z mestnim muzejem Ljubljana.

Mini teater je prejemnik številnih nagrad in priznanj v domovini in tujini. Svojo dvorano na ljubljanskem gradu smo odprli številnim slovenskim umetnikom in skupinam, danes v Mini teatru aktivno sodeluje več kot 120 ustvarjalcev, in več gledaliških skupin in zavodov.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

V programskem obdobju, ki se izteka nismo imeli razen konstantnih finančnih, drugih posebnih težav. Začrtan program, ki smo ga prijaviли tudi na Mestno občino Ljubljana, smo izpolnili v celoti, z manjšimi terminskimi odstopanji zaradi višje sile. Za svoje delo smo prejeli številna priznanja tako doma kot v tujini. Edini problem, ki bi ga želeli ponovno izpostaviti, pa je problem prostora dvorane na Ljubljanskem gradu, v katerem Mini teater deluje že od ustanovitve dalje, saj je prostor postal tehnično neprimeren, ves čas pa nad nami tudi visi Damoklejev meč, da se bomo morali izseliti, saj je v prostoru predvidena restavracija in si ne upamo začeti večjih prepotrebnih posegov v prostor. V teh skoraj desetih letih pa je produkcija in prost-produkcija Mini teatra tudi presegla zmožnosti premajhne dvorane z neprimernimi skladiščnimi prostori in neprimerno dostopnostjo tako za javnost kot za ustvarjalce. To pa nas je privedlo k iskanju dodatne primernejše dvorane in novega kulturnega centra, ki smo ga ob pomoči MOL našli na Križevniški ulici 1, kjer pa bo treba stavbo popolnoma porušiti in zgraditi na novo. Veliko denarja smo tako v zadnjih dveh letih morali nameniti tudi pridobitvi dokumentacije za izgradnjo, ti stroški so do sedaj dosegli že skoraj 100.000 EUR. Prav zaradi zahtevne produkcije in dodatnih stroškov smo tako resnično živeli na meji prepada in na meji fizičnih zmogljivosti vseh, ki ustvarjamo v Mini teatru.

Nujno bi potrebovali pomoč MOL, da nam odobri vsaj 5 plač za nujno tehnično-administrativno vodenje Mini teatra.

Apeliramo na MOL, da nam pomaga pri pridobivanju sredstev za adaptacijo križevniške 1, in da nam dodeli več denarja za program in predvsem za postprodukcijo in neprogramske stroške. Verjamemo, da glede na kazalce uspešnosti in prodornosti zaupanje MOL zaslužimo.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

Mini teater se je v prvih desetih letih obstoja osredotočil na dva popolnoma različna umetniška vidika s čimer bomo nadaljevali tudi v prihodnosti:

- Prvi je usmerjen v ustvarjanje kvalitetnega programa za najmlajšo publiko in obsega krstne izvedbe domačih besedil, interpretacije klasičnih del v novi priredbi, delo z vrhunskimi vizualnimi umetniki in glasbeniki, sodelovanje z mednarodnimi festivali in gledališči in ustvarjalnimi delavnicami za otroke.
- Drugi del je usmerjen v raziskovanje fenomena post-dramskega gledališča v sklopu katerega smo do sedaj pra-izvedli, v javnosti nepoznana, dela in plasirali eksperimentalne smernice v kreiranju sodobnega gledališča.

Cilj in naloga Mini teatra v sledečem obdobju je razvijanje in oblikovanje prvotnih nalog in seveda uvajanje popolnoma novih strategij.

Še naprej si želimo ustvarjati in delovati na ljubljanskem gradu.

Novi prostori na Križevniški ulici 1 pa bodo omogočili kontinuirano delo t.i. večerne scene, na kateri bomo nadaljevali raziskovalno delo, kabarejski nočni program, poetskimi in glasbenimi večeri. Najmočnejši preskok pa vidimo v edukativnem programu v sodelovanju v vodilnimi evropskimi gledališkimi akademijami. Mini teater bo organiziral program delavnic, seminarje, ki bi bili izvedeni ob določenem izvedbenem programu. V goste pa bi povabili evropske gledališke umetnike z različnih vej uprizoritvenih umetnosti.

Kazalci uspešnosti razvojne usmeritve Mini teater v prihodnjih letih, bo javnost: mediji, strokovna javnost in gledalci.

Utemeljitev:

V Mini teatru se veselimo nadaljnega prodornega delovanja in verjamemo, da nam bosta MOL in županstvo stala ob strani in v tem primeru ne vidimo težav za nadaljnje delovanje, saj verjamemo, da imamo dovolj kreativne, ustvarjalne energije, da še naprej so-kreiramo najboljše v ljubljanski in slovenski kulturi.

Verjamemo, da zmoremo in verjamemo, da boste v MOL naredili vse, da nam pri tem pri tem pomagate.

16. Šentjakobsko gledališče Ljubljana

Podatki o delovanju v letu 2007:

	<i>velikost v m²</i>	<i>Lastništvo (MOL, RS, najem...)</i>
Prostorske kapacitete izvajalca (skupno)	900,42	MOL
Vadbeni prostori:	37,19	
Prostori za produkcije:	569,34	
Pisarniški prostori:	62,76	
Drugi prostori:	231,13	

Število redno zaposlenih:	5
Število zaposlenih po pogodbi:	-
Število zaposlenih prek študentskih servisov:	20
Število sodelujočih pri izvedbi programa, s katerimi so bile v letu 2007 sklenjene avtorske pogodbe:	25
Število drugih, ki so sodelovali pri izvedbi programa v letu 2007:	96

Umeščenost izvajalca javnega kulturnega programa v kulturno ponudbo Ljubljane (specifičnost delovanja vaše organizacije glede na sorodne inštitucije, sodelovanje z drugimi nevladnimi organizacijami s področja kulture, sodelovanje z javnimi zavodi ipd.)

Šentjakobsko gledališče Ljubljana s svojo, skoraj 90 letno tradicijo na področju ljubiteljskega gledališkega ustvarjanja sodi med najstarejše tovrstne ustanove v Sloveniji in Evropi. Njegova specifičnost je ravno v načinu delovanja, kakovosti in količini produkcije, ki se marsikdaj približa celo ravni tovrstnih profesionalnih inštitucij. Zaradi profesionalne uprave in nekaterih teh. služb se je ŠGL-ju v preteklosti mnogokrat dajalo vzdevek "polprofesionalno". Zaradi svojevrstnega prepletanja profesionalnih sodelavcev in članov, volonterjev, pa predvsem

predstavlja neko posebnost, nekakšen "hibrid" med amaterizmom in profesionalizmom, kar sami vsekakor sprejemamo kot prednost. (Čeprav se nas včasih otepajo eni in drugi.)

Že od nekdaj, danes pa še posebej, predstavlja ŠGL nekakšno kalilnico za mlade gledališke ustvarjalce, diplomante ljubljanske AGRFT, saj jim velikokrat pomeni prvo postajo na njihovi poklicni poti. Po drugi strani pa mnogim mladim predstavlja odskočno desko in svojevrstno pripravo za naskok na to našo edino tovrstno izobraževalno ustanovo.

Ob tem ne gre zanemariti tudi pomebne socialno-vzgojne vloge, ki jo ima ŠGL v lokalnem in tudi širšem družbenem prostoru, saj s svojim programom dela ponuja možnosti kakovostnega in ustvarjalnega preživljanja prostega časa, predvsem mlajši populaciji.

Zelo aktivno sodelujemo z JSKD RS, nekaterimi sorodnimi društvi in organizacijami (Glej, Škuc, E.P.I. Center, KUD FP, KZ Kult, Društvo Studio Biti), LGL-jem (s katerim si delimo isto stavbo), Festivalom Ljubljana, ZDUS-om in že omenjeno AGRFT.

Ključne težave pri delovanju izvajalca v obdobju 2004-2007

V organizacijskem smislu je to vsekakor prav ljubiteljski status članov gledališča, saj zaradi vse obsežnejših obveznosti v "privatnem" življenju le redki zmorejo še odgovorno in zahtevno udeleževanje na ljubiteljskem gledališkem področju. Vendar je prav to žlahtno ljubiteljstvo bistvo in smisel obstoja tega gledališča, zato ga kljub vsem težavam in naporom velja negovati tudi v prihodnje.

Druga velika težava je financiranje. Zadnja leta vseskozi životarimo nekje na robu preživetja, kar se odraža predvsem na programsko-umetniškem področju, ko bi za dodaten kvalitativni preskok potrebovali večji vložek tako v kadre kot v materialno opremo predstav. Posledično zaradi tega trpi tudi prepoznavnost gledališča tako v ožjem, lokalnem, kot tudi širšem kulturnem prostoru. Omenjenih težav bi se delno lahko lotili z bolj "komercialno" produkcijo, kar pa znova vpliva na umetniško in izrazno profiliranost gledališča. Tako se že nekaj let vrtimo v začaranem krogu iskanja tistega umetniškega in uprizoritvenega izraza, ki bi dajal maksimalne rezultate (presežke) ob minimalnih materialnih vložkih.

Še en problem, ki je ob zdajšnji količini produkcije zelo pereč, je prostorska stiska. Tudi ta je v veliki meri povezana z našim statusom, saj se člani našega igralskega ansambla vaj v glavnem lahko udeležujejo le v pozno popoldanskem in večernem času. Kljub temu, da nam MOL velikodušno zagotavlja stalne prostore v 1. nadst. stavbe na Krekovem trgu 2, pa bi za nemoteno produkcijo v sedanjem obsegu potrebovali vsaj še en večji vadbni prostor. Zadeve nekako poskušamo reševati v sodelovanju z našimi sosedi LGL, vendar odkar potekajo dela v dvorani pod zvezdami tudi to ni mogoče.

Predlog prednostnih razvojnih usmeritev na področju delovanja izvajalca v obdobju 2008-2011

- Cilji: jasna in trdna umestitev ŠGL v ožji in širši kulturni prostor; utrditev in povečanje prepoznavnosti in profiliranosti ŠGL skozi redefinicijo t.i. "ljudskega gledališča"; izboljšanje oziroma ohranitev umetniške ravni posameznih uprizoritev; nadaljnje zagotavljanje možnosti ustvarjanja predvsem mlajšim, še neafirmiranim gledališkim ustvarjalcem; skozi aktivnejše sodelovanje z drugimi sorodnimi organizacijami tudi formalno (p)ostati vodilna ljubiteljska gledališka institucija v mestu in državi; povečati prepoznavnost na širšem območju (v regiji in Evropi); povečati ali vsaj obdržati število uprizoritev in obiskovalcev na sedanji ravni; pomnožiti udeležbe na odmevnih gledaliških festivalih in sorodnih srečanjih doma in v tujini;
- Ukrepi: potrebno je zastaviti jasno programsko politiko na daljši rok, z upoštevanjem finančnih in organizacijskih zmožnosti ter specifičnosti lokalnega ter širšega kulturnega prostora; s povezavo s sorodnimi institucijami doma in v tujini uspešneje

pridobivanti sredstva iz evropskih virov; še povečati aktivnosti v zvezi s pridobivanjem sredstev iz drugih virov (sponzorstva, donacije); dolgoročno poizkusiti (predvsem pri komercialno uspešnejših produkcijah) vpeljavo neke vrste "javno-zasebnega partnerstva"; še aktivnejše povezovanje s sorodnimi društvi, zavodi in zvezami; prevzeti še aktivnejšo vlogo na področju kluturno-gledališkega ustvarjanja in izobraževanja nepoklicnih ustvarjalcev;

- pričakovani učinki: povečanje prepoznavnosti in nadaljnje dvigovanje ugleda ŠGL v ožjem in širšem kulturnem in družbenem prostoru; nadaljnje dvigovanje umetniške ravni in kakovosti produkcije; prodor izven meja ožje domovine;
- kazalci uspešnosti: utrditev ugleda ŠGL v strokovni in širši javnosti; odmevnost produkcij v medijih ter ožjem in širšem kulturnem prostoru; število udeležb na gledaliških festivalih in srečanjih doma in v tujini; število gostovanj doma in v tujini; nagrade in priznanja gledališču in njegovim članom; število predstav in obiskovalcev; zanimanje za uprizoritve ŠGL;

Utemeljitev:

(možne ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev)

Za nadaljnje uspešno uresničevanje svojega poslanstva ŠGL nujno potrebuje jasno začrtano programsko in vsebinsko usmeritev, ki bo čim bolj natančno definirala njegovo mesto in vlogo v lokalnem in širšem kulturnem prostoru. (ŠGL mora ostati vodilna ljubiteljska gledališka inštitucija v Ljubljani in Sloveniji.) Pri tem ne more biti dvoma, da je potrebno ohranjati tradicijo žlahtnega amaterizma, čeprav je to, zaradi vse večjih obveznosti članov na drugih, vsakdanjih področjih življenja, vse težje. Danes je potrebno ogromno truda in organizacijsko-tehničnih naporov že samo za ohranjanje doseženega kvalitativnega in kvantitativnega nivoja uprizoritev, kar pa lahko pripelje do stagnacije in nekakšnega vrtenja v začaranem krogu. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev za odmevnejšo promocijo gledališča in posameznih produkcij, ostaja najboljša (in mnogokrat edina) "reklama" produkcija sama. Iz tega pa se poraja vprašanje, kako zadovoljiti množičen okus publike in hkrati zadostiti postavljenim (in že doseženim) umetniškim kriterijem. In, seveda, kaj je zdaj tisto, kar šteje več: polne dvorane ali odmevi v strokovni javnosti. (Čeprav bi se v idelanem smislu omenjena kriterija morala čim bolj poklapljati).

Kot največje ovire pri uresničevanju zastavljenih ciljev tako lahko izpostavimo tri stvari: ne dovolj premišljeno in definirano programsko politiko, nezadosten in premalo fleksibilen kadrovski potencial in preskromna finančna sredstva za realizacijo zastavljenega, oziroma načrtovanje smelejšega programa.

IV. Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategij kulturnega razvoja mesta, raziskovalni projekt, Mirovni inštitut, 2005-2006

KONČNO POROČILO

RAZISKOVALNEGA PROJEKTA

KULTURA KOT DEJAVNIK DRUŽBENEGA RAZVOJA:
ANALIZA KULTURNE PRODUKCIJE V LJUBLJANI IN PRIPRAVA IZHODIŠČ ZA
OBLIKOVANJE STRATEGIJE KULTURNEGA RAZVOJA MESTA

AVTORJA POROČILA:

dr. Maja Breznik in mag. Aldo Milohnič

ŠTEVILKA PROJEKTA:

17/05

NAROČNIK:

Mestna občina Ljubljana, Mestna uprava, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost

IZVAJALEC:

Mirovni inštitut, Inštitut za sodobne družbene in politične študije

NOSILEC:

mag. Aldo Milohnič

RAZISKOVALNA SKUPINA:

dr. Maja Breznik, mag. Aldo Milohnič, mag. Bratko Bibič

Trajanje projekta: junij 2005 – oktober 2006

Ljubljana, 30. 10. 2006

K A Z A L O

1.	UVOD
2.	STRATEGIJA KULTURE MESTNE OBČINE LJUBLJANA (<i>Avtorica poglavja: M. Breznik</i>).....
2.1.	Kultura v strategiji »oživljanja mest«
2.2.	Kultura v strateških dokumentih Mestne občine Ljubljana
2.3.	Pregled stanja kulturne ponudbe v Ljubljani leta 2004
2.4.	Izhodiščne točke za strategijo kulture Mestne občine Ljubljana
2.5.	Literatura
3.	PRIMERI STRATEGIJ KULTURNEGA RAZVOJA NEKATERIH MEST V SOSEDNJIH DRŽAVAH (<i>Avtor poglavja: A. Milohnič</i>)
3.1.	Linz
3.2.	Salzburg
3.3.	Gradec
3.4.	Dunaj
3.5.	Zagreb
3.6.	Reka
3.7.	Benetke
3.8.	Nekatere splošne ugotovitve
3.9.	Literatura.....
4.	PRIPOROČILA
5.	KLJUČNE BESEDE
6.	POVZETEK
7.	ABSTRACT
8.	SEZNAM GRAFIČNIH PRIKAZOV
9.	PRILOGE
9.1.	Povzetek prvega posveta (12. april 2006)
9.2 .	Povzetek drugega posveta (12. oktober 2006)

1. UVOD

Raziskovalno poročilo *Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategije kulturnega razvoja mesta* je nastalo med letoma 2005 in 2006 po naročilu Oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL. Pripravila ga je raziskovalna skupina Mirovnega inštituta, ki so jo sestavljali dr. Maja Breznik, mag. Aldo Milohnič in mag. Bratko Bibič. Osrednji del raziskovalne naloge je bila pilotna analiza stanja v kulturi v mestu Ljubljana na vzorčnem primeru leta 2004 (poglavje 2.3. *Pregled stanja kulturne ponudbe v Ljubljani leta 2004*). Poleg tega je raziskovalna skupina analizirala tudi vprašanja, ki se zastavljajo v zvezi s pripravo kulturne strategije: analizirala je, denimo, že obstoječe strateške dokumente Mestne občine Ljubljana in Ljubljanske urbane regije (poglavje 2.2. *Kultura v strateških dokumentih Mestne občine Ljubljana*), poskušala povezati lokalne dileme s splošnim teoretskim kontekstom in s praksami drugih mest (poglavje 2.1. *Kultura v strategiji »oživljanja mest«*) in analizirati priprave kulturnih strategij v sosednjih mestih (poglavje 3. *Primeri strategij kulturnega razvoja nekaterih mest v sosednjih državah*). Raziskovalna skupina je pripravila tudi dve delavnici, predstavitev raziskave aprila 2006 za predstavnike raznih oddelkov MOL in sklepno delavnico oktobra 2006 za predstavnike kulturnih institucij MOL in predstavnike oddelkov MOL. Poročili obeh delavnic sta tudi sestavna dela raziskovalnega poročila (glej poglavje 9. *Priloge*).

Ker je raziskovalna skupina dobila skromna sredstva za izvedbo raziskave, se je lahko oprla le na že obstoječe vire podatkov. Za analizo stanja v kulturi je zajemala podatke o kulturnih prireditvah v Ljubljani iz rubrike »Deloskop« časopisa *Delo*, kjer so objavljene najave dogodkov brezplačno na dan prireditve. Podatke o financiranju kulturnih organizacij, obisku prireditev, gostovanjih in podobno je dobila z združevanjem podatkov iz poročil, ki so jih kulturne organizacije pripravile za MOL o dejavnostih v letu 2004 (vendar le poročil 42 programsko financiranih zavodov in društev, ki so morali oddati poročilo, medtem ko 195 drugih organizacij in

posameznikov tega ni bilo treba, zato nismo imeli na voljo podatkov za ta del kulturne produkcije), letnega poročila Ministrstva za kulturo RS, Statističnega letopisa Ljubljane in publikacij Statističnega urada RS. Nekatere dvoumnosti so pomagali pojasniti predstavniki nekaterih ljubljanskih kulturnih institucij, ki so prijazno posredovali besedila internih raziskav ali interna poročila.

Finančna sredstva za izvedbo raziskave žal niso dopuščala terenske raziskave, ki smo jo spočetka načrtovali. S statističnimi podatki smo lahko zajeli le nekatera področja kulturne produkcije v Ljubljani in tudi ta le v določenih segmentih. Iz podrobnejše analize so izpadli producenti kulturnih prireditev v obmestnih skupnostih, knjižnična dejavnost, filmski program in podobno, za katere bi morali uporabiti drugačne prijeme, denimo intervjuje raznih skupin udeležencev v kulturni produkciji. Terenska analiza, na primer, bi lahko prodrla globlje v problematiko kulturne ponudbe v Ljubljani in ponudila boljše rešitve, ki jih je pričujoča raziskava lahko včasih le nakazala. Kljub tem pomanjkljivostim, ki se jim nismo mogli izogniti zavrlo pomanjkanja finančnih sredstev, pa bo raziskovalno poročilo dobra osnova za načrtovanje novih raziskovalnih projektov, kot spodbuda in pilotna raziskava pa tudi za pripravo kulturne strategije mesta Ljubljana in zahtevnih projektov, kot je evropska kulturna prestolnica v letu 2012. Vseh teh ciljev seveda ni mogoče doseči le z raziskovalnimi projekti, zato je pričujoče poročilo mogoče razumeti le kot prvi korak v to smer in spodbudo za širšo javno razpravo. Zahteven strateški dokument in projekt evropske kulturne prestolnice bo mogoče doseči le s soglasjem in sodelovanjem kar največjega števila kulturnih institucij in kulturnih delavcev v Ljubljani in celo v širši regiji. Sklepna delavnica oktobra 2006 v okviru raziskave je bila prvi poskus, da privadimo kulturne institucije na dejstvo, da bo medsebojno povezovanje nujno za uspešno uveljavitev ljubljanske kulturne sfere v lokalnem in evropskem kontekstu. Namen raziskave je bil, da rabi kot spodbuda za začetek širše javne razprave, skozi katero bi pripravili dober razvojni načrt kulture in pripravili dober projekt Ljubljane kot evropske kulturne prestolnice.

2. STRATEGIJA KULTURE MESTNE OBČINE LJUBLJANA

(Avtorica poglavja: dr. Maja Breznik)

2.1. Kultura v strategiji »oživljanja mest«

Da je lahko mesto pomemben nosilec kulturnega razvoja z vsemi stranskimi ekonomskimi in socialnimi učinki, so uradniki, ekonomisti in kulturni delavci začeli razmišljati nedavno. Ta premislek se je v ZDA, Evropi in drugje strnil v akademsko gibanje za »pomladitev mest« (*urban regeneration*) ali »oživljanje mest« (*urban revitalisation*). Kultura je na videz sicer v ospredju teh premislekov, a v njihovih izpeljavah in argumentacijah so »stranski učinki« kulture, ekonomski in socialni učinki, dejanski cilji strategij kulturnega razvoja. Kultura naj bi v teh premislekih služila ekonomskemu in socialnemu razvoju: kultura naj bi, skratka, v teh strategijah rabila kot sredstvo za doseg zunaj-kulturnih ciljev. Novi razvojni načrti kulture naj bi zato pomagali:

- da se obubožana okolja, iz katerih se je povlekla industrija in pustila za sabo revščino in industrijsko opustošenje spet prebijejo do spodbudnega ekonomskega okolja;
- da odpravijo socialne konflikte in revščino z odpiranjem novih delovnih mest;
- da z večjo privlačnostjo mestnega okolja spodbujajo razvoj turizma in privabljajo visoko izobraženo delovno silo in podjetja...

Avtorji študij in priročnikov o »oživljanju mest« svobodno naštevajo cilje, kakor jih vodi domišljija, zato ciljev ne moremo nikoli do kraja opisati. Vendar vsi blagodejni učinki niti niso pomembni; pomembno je zaničevanje umevanja kulture, po katerem naj bi bil namen kulture in umetnosti v njima samih. To umevanje se je uveljavilo kot sramotno in če se je je kultura hotela otresti, je morala na svoja pleča prevzeti odgovornosti, ki so veliko onkraj njenih možnosti in za katere bi kvečjemu lahko

odgovarjali ekonomisti in politiki. Ekonomisti in politiki, nasprotno, pa pravijo, da se je kultura končno postavila na stvarna tla in da je poskrbela za ekonomsko upravičenje. Zgodovinsko se je vprašanje »urban regeneration« pojavilo v 80. letih 20. stoletja, kot trdi Franco Bianchini.⁴ Isti tudi trdi, in druge študije kulturnih politik v Evropi ga podpirajo, da je »urban regeneration« tretji pomembnejši kulturno-politični koncept po 2. svetovni vojni. Boter prvega koncepta decentralizacije je francoski kulturni minister André Malraux, ki je zagovarjal širjenje fizične kulturne infrastrukture iz evropskih metropol v manjša mesta. Francoski kulturno-politični projekt decentralizacije se je v glavnem opiral na produkcijo tradicionalne reprezentativne umetnosti. Ideja decentralizacije fizične infrastrukture je bila, da pomanjšane pakete kulturne ponudbe (sestavljene iz orkestra, muzeja, galerije, gledališča, opere, knjižnice ipd.) prenese iz evropskih metropol v manjša mesta. Kljub konzervativnemu pogledu na umetnost in kulturo pa se je ta politični projekt opiral na napredno politično idejo, da ima vsak posameznik pravico dostopa do kulturnih dobrin in storitev ne glede na kraj prebivanja in njegove dohodke.

V 70. letih je francoski model nadomestil kulturno-politični cilj, ki se je zavzemal za čim širšo participacijo. Ta cilj je bil že nekako vključen v francoski model, spremenilo se je le umevanje kulture, ki se je odprlo še za druge kulturne produkcije. Do državne podpore ni bila več upravičena le visoka tradicionalna kultura, temveč tudi druge oblike kulturne produkcije – alternativa, avantgarda, subkultura, kulture etničnih skupin in kulture manjših skupnosti, ki jih združujejo naključne značilnosti (geografske in ekonomske okoliščine, družbeni položaj...).

Tretji koncept kulturne politike se je pojavil pod imenom »urban regeneration« v 80. letih. Tedaj so se kulturne strategije zaobrile od fizične infrastrukture proti urbani dinamiki, kot pravi Charles Landry, avtor priročnika o »kreativnem mestu«.⁵ A na tem mestu moramo Bianchinija in Landryja malce strezniti ob proslavljanju zgodovinskega preobrata. Da je ta koncept doživel tolikšen uspeh, je zasluga splošnega političnega zasuka od socialne odgovorne politike k neoliberalni politiki.⁶ Ta zasuk je povzročil, da so kulturni politiki ocenili državne podporne programe za kulturo kot neuspešne,

⁴ *Culture and Neighbourhoods*, zv. 1, Council of Europe Publishing, 1995, str. 80.

⁵ Charles Landry, *The Creative Cities. A Toolkit for Urban Innovators*, London, Comedia, 2000.

⁶ Cf. Maja Breznik, *Kulturni revizionizem. Kultura med neoliberalizmom in socialno odgovorno politiko*, Ljubljana, Mirovni inštitut, 2004.

ker naj ne bi bili dovolj spodbudni in naj bi bili vzdrževali stanje pasivnosti v kulturi. Politiki so hoteli izsiliti boljše vsesplošne rezultate (rast obiska, gospodarnost upravljanja, umetniški dosežki ipd.) tako, da bi kulturne institucije delovale na ekonomski osnovi. Ko kulturne institucije ne bi več samodejno dobivale državnih subvencij, bi se morale boriti za občinstvo; tedaj pa bi se participacija v kulturi, ekonomski učinki kulture, ustvarjalnost in drugo povečali in izboljšali sami od sebe. Statistike sicer to predpostavko spodbijajo,⁷ ostala pa je vendarle zahteva, da morajo kulturne institucije poskrbeti za ekonomsko upravičenje.

Govorjenje o »subvencijah« je postopoma nadomestilo govorjenje o »investicijah« in novo ekonomsko »upravičenje« se je pojavilo v načrtovanju mnogih mestnih kulturnih politikah. Tisti, ki so sprejemali odločitve v mestih, so videli v kulturi pomembno orodje, da se izboljša lokalna gospodarska dejavnost, ki naj bi posredno ustvarjala ugodne socialne učinke (družbena kohezija, tolerantnost, nenasilnost...). Izpolnitev teh pričakovanj so poskušali doseči s tako imenovanimi »rastočimi ekonomskimi dejavnostmi«, kot so prosti čas, turizem, kultura, mediji in »zabavne industrije« z modo in oblikovanjem vred, zato da bi nadomestili izgubljena delovna mesta v tradicionalni industriji. S tako kulturno-ekonomsko politiko naj bi mesta izboljšala »samo-podobo« mesta z vzbujanjem vtisa svetovljanskega mesta, mešanico visoke tehnologije in izbrane kulture.

V 80. letih so se razna mesta med prvimi lotila projektov, ki so nameravali privabiti turiste in investitorje, spodbuditi porabo s pomočjo kulturne ponudbe. Sharon Zukin daje za primer SoHo v New Yorku, kjer je živahna likovna scena z umetniškimi ateljeji privabila stanovalce z višjimi dohodki in potem tudi investicije. Nazadnje je bila vrednost nepremičnin tako visoka, da so se slikarji morali izseliti. Znani so tudi primeri Baltimorja z akvarijem in trgovinami, Boston s sejmi in akvarijem, San Antonio z oživljanjem dejavnosti ob reki in drugi. Mesto duhov Aspen se je razvilo v cvetoče

⁷ Izrazito stalno rast obiska imajo med slovenskimi kulturnimi institucijami le knjižnice: v letu 2003 že več kot 18 milijonov. Tudi v gledaliških institucijah obisk postopoma raste (leta 1990 so imele 395.000 gledalcev, leta 2003 pa že 539.000), a nikakor ne doseže obisk iz leta 1956, ko so gledališča imela kar 681.000 gledalcev. Vztrajno se niža obisk muzejem: 1979 so imeli 2,5 milijona obiskovalcev, leta 2003 pa 1,5 milijona. Obisk kinematografov se je v zadnjih desetletjih ustalil pri 2,8 milijona gledalcev, vendar je v primerjavi z obiskom iz leta 1960 (več kot 17 milijonov) boren. Cf. http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=8&leto=2005&jezik=si (stran pregledana 1. 2. 2006). Upadanje obiska pa je prizadelo celo zelo priljubljene multikine, v letu 2005 kar za deset odstotkov. Boštjan Koritnik, »V multikinih lani precej slabši obisk«, *Delo*, 13. januarja 2006, str. 15.

mesto le s tem, da je spodbudilo umetniško ponudbo.⁸ Mesti Lowell v Massachusettsu in Lancaster v Angliji sta spremenili opustele industrijske stavbe iz 19. stoletja v muzeja, ki predstavljata industrijsko preteklost teh mest. Poznamo pa tudi spodletela primera: mesto Flint v Michiganu s parkom *Autoworld*, tematskim parkom, ki naj bi prikazoval svet avtomobilov in Camden (New Jersey), ki je postavil akvarij, a ni mogel tekmovati z akvariji na vzhodni obali, tudi z Baltimorskim.⁹ Četudi sta mesti vložila velik delež javnih sredstev v kulturni turizem, nista uspela privabiti turistov.¹⁰ Zukin in Kasinitz zato takim projektom najprej očitata veliko gospodarsko tveganje. A tudi v primeru, da projekt uspe, pravita Zukin in Kasinitz, je za prebivalce predvidena vloga nekvalificiranih storitvenih delavcev (turističnih delavcev, prevoznikov, prodajalk in podobno), zato s stališča prebivalcev in mesta taki projekti niso ugodna prihodnost za prebivalstvo.

Podobno kakor ameriška mesta so tudi evropska začela tekmovati med seboj s projekti, ki naj bi povečali turistično privlačnost mesta, spodbudili razvoj kreativnih industrij, odpirali nova delovna mesta, blažili družbene napetosti, polepšali zunanjo podobo mesta in podobno.¹¹ Najbolj razvpita med njimi so španska in angleška mesta: Glasgow s festivalom in novimi arhitekturnimi projekti; Valenzia z veličastnim kompleksom »Mesto umetnosti in znanosti« (s palačo umetnosti, akvarijem in drugo), Bilbao z muzejem Guggenheim, preureditvijo (letališkega, pristaniškega,

⁸ Anthony J. Radich, *Twenty Years of Economic Impact Studies of the Arts*, Washington, National Endowment of the Arts, 1992, str. 41.

⁹ Sharon Zukin, *The Cultures of Cities*, Malden - Oxford - Carlton - Berlin, Blackwell Publishing, 1995, str. 82-83.

¹⁰ Prav zaradi škode, ki so jo nekatera ameriškega mesta utrpela z »oživljanjem mest«, sta se Zukin in Kasinitz lotila analize velikopoteznega kulturnega projekta za mesto North Adams. Morda še bolj kot drugje je to mesto prizadela deindustrializacija v 80. letih s propadom elektronske industrije (prvo krizo je mesto prizadelo v 20. letih s propadom tekstilne, čevlarske in papirne industrije). Tedaj je v mesto z visoko brezposelnostjo prišla ideja, da bi opuščena tovarniška poslopja preuredili v največji muzej sodobne umetnosti v ZDA. Za *Massachusetts Museum of Contemporary Art (Mass MoCA)* se je zavzel tudi muzej Guggenheim iz New Yorka kot partner in po dolgih pripravah od leta 1986 je bil muzej odprt za javnost leta 1999. Projekt je mesto North Adams sprejelo odprtih rok, saj ni več videlo rešitve, kako rešiti umirajoče industrializirano mesto, v muzeju pa so mestne oblasti videle priložnost, da bi lahko privabili turiste in rešili mesto. Časopis *The Boston Globe* je projekt označil kot »študijo za urbanologe in politike, ki iščejo načine, kako oživeti propadajoča mesta«. (Glej internetno stran: www.massmoca.org.) Na spletni strani se muzej hvali morebitnim sponzorjem in donatorjem, da je najcenejši v ZDA, ne najdemo pa podatkov o številu obiskov, kar verjetno kaže na stisko muzeje pri privabljanju obiskovalcev, saj je tri ure vožnje proč od večjih mest New Yorka in Bostona. Glej Sharon Zukin in Philip Kasinitz, »A Museum in the Berkshires«, v: Sharon Zukin, *The Cultures of Cities*, *ibidem*, str. 78-108. Mass MoCA je stala 31,4 milijona dolarjev: 70% je prispeval Commonwealth of Massachusetts, ostalo zasebni viri.

¹¹ Med seboj so tekmovala že srednjeveška mesta, kateri bo imel večjo in lepšo katedralo, vendar pa si niso domišljali, da z gradnjo katedral rešujejo svoje ekonomske probleme.

tramvajskega in metrojskega) prometa, kulturnim centrom [*Euskalduna Palace*](#) itn.; Barcelona z muzejem sodobne umetnosti (1987-95), s kulturnim centrom CaixaForum (2002) v bivši tovarni in tržnico Santa Caterina (2005); Rotterdam z raznimi festivali; Helsinki s centrom za informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in digitalno kulturo ter raznimi festivali... Ta mesta so dajala na nakovalo kulturnih strategij svoje identitete, ki naj bi jih naredile drugačne v primerjavi z drugimi mesti (v sodobnem žargonu »konkurenčne«), zlasti pa prepoznavne v očeh turistov in poslovnežev. De bi delovala čim bolj ustvarjalno in napredno, so oblačila propadle industrijske objekte v postmoderne arhitekturne lupine in jih spremenila v kulturne ustanove, oživila mestna središča, postavila nove kulturne, informacijske in tehnološke centre, spodbudila kulturne industrije in storitvene dejavnosti. Med takšnimi evropskimi pobudami je Charles Landry zlasti izkazal občudovanje zasebnemu svetovalnemu podjetju *Internationale Bauaustellung Emscher Park*, ki se je med letoma 1989 in 1999 ukvarjal z razvojem industrijskega območja, širokega kar 70 km s kroničnimi problemi onesnaževanja, brezposelnosti in opuščenih industrij jeklarstva in rudarstva. Podjetje je razvijalo in vlagalo javni denar v znanstvene in tehnološke centre, zelene površine, okolje, kulturno in turistično infrastrukturo. Landry med vsemi projekti opiše kot najpomembnejše razstavnici center v mestu Oberhausen in največji nakupovalni center v Nemčiji CentrO, konferenčni in zabaviščni center s centrom za industrijsko oblikovanje v največjem evropskem rudniku premoga in pokrajinski park Duisburg Nord na področju nekdanje jeklarske proizvodnje, ki je, med drugim, tudi nekakšen industrijski muzej.¹²

Našteta mesta tekmujejo med seboj, katero bo imelo najbolj izvirno strategijo »oživljanja mesta«, kako bodo podprla »kreativne« industrije, podjetniške inkubatorje in tehnološke centre. Nekatera mesta poskušajo premišljeno usmeriti razvoj v modo in dizajn (Torino in Arnhem), arhitekturo, medije in zabavo (Rotterdam), kulturni turizem (La Spezia) ali se uveljaviti kot »tržna znamka« (Madrid). Če beremo privatne zgodbe teh mest, so si zelo podobne: vsa mesta so doživela gospodarsko krizo v 80. letih, hudo jih je prizadela gospodarska recesija in umik gospodarskih podjetij v tretji

¹² *Ibid.*, str. 90-98.

svet, zdaj pa po odkritju »kreativnih industrij« napovedujejo novo renesanso s kreativno industrijo.¹³

Akadska in managerska ideja »oživljanja mest« je našla pot tudi skoz javne podporne programe, zlasti skoz evropske podporne sheme, ki so spodbudila mesta za idejo kreativnega mesta. Evropska komisija je leta 1990 ponudila mestom podporni program *Urban Pilot Projects*. Do leta 1996 je razdelila 108 milijonov € med 33 mest in leta 1997 spet 70 milijonov € 26 mestom.¹⁴ V načrtih strukturnih in kohezijskih skladov za obdobje 2007-2013 je med programi tudi revitalizacija mest. Pri ogrevanju za idejo »oživljanja mest« so torej pomembna tudi znatna sredstva Evropske komisije, ki je mestom ponudila podporo, če so dokazala, da so »kreativna«. K podobnemu razmišljanju pa so napeljevali tudi drugi evropski prestižni projekti, kot sta *Kulturna prestolnica Evrope* in *Kulturni mesec Evrope*, ki jih mesta navadno izkoristijo za investicije v nove objekte in za celostno »revitalizacijo« mest.

Nova renesansa

Ob tem pa se nam poraja vprašanje, zakaj se tretja paradigma kulturne politike izvaja na ravni mesta, ne več na ravni države. To naj bi se, trdijo zagovorniki revitalizacije mest, zgodilo s prenosom politične oblasti na lokalne skupnosti, k čemur naj bi prispevalo tudi razočaranje nad nacionalnimi politikami, ki niso mogle zagotoviti državljanom participacije v javnem političnem življenju. Lokalne skupnosti naj bi imele pri tem več uspeha, ker so manjše. »Četudi se demokracija širi, ni vselej izpolnila pričakovanja s participacijo. Moč se seli, zlasti v smeri navzdol od države na regije in pokrajine, znotraj njih pa na sodelovanje med javnimi, privatnimi in prostovoljnimi organizacijami, v smeri navzgor pa na naddržavne institucije kot je EU. Vse bolj glasno je mnenje, da je vzpon mestnih držav podoben tistemu iz renesančne Italije.«¹⁵ Primerjava sodobnih mest z renesančnimi mesti ni redka med zagovorniki

¹³ Študije primerov so na spletni strani združenja »International Society of City and Regional Planners, 41. konferenca v Bilbao, <http://www.isocarp.org/pub/events/congress/2005/platform/index.htm> (stran pregledana 16. 2. 2006).

¹⁴ Charles Landry, *The Creative Cities. A Toolkit for Urban Innovators*, London, Comedia, 2000, str. 98-104.

¹⁵ »Though democracy is spreading, its promises of participation are not always fulfilled. Power is shifting, particularly towards subsidiarity from the state to regions and districts and within them to partnerships between the public, private and voluntary sectors, and upward towards supranational bodies such as the EU. There is increasing discussion of the rise of the city states matching that of Renaissance Italy.« Charles Landry, *The Creative Cities. A Toolkit for Urban Innovators*, str. 37-38. Ta premisa pa je bila vpisana tudi v cilj evropskih kulturnih politik funkcionalne decentralizacije, ki

»oživljanja mest«, ki poudarjajo številne vzporednice med renesančnimi in sodobnimi mesti. Najprej način upravljanja mest, o kateri govori šolska modrost kot o drugi florentinski demokraciji.¹⁶ Potem iščejo podobnosti v umetniškem in znanstvenem razcvetu tedanjih mest, ki so ustanavljale univerze in akademije, umetniške zbirke, knjižnice, gledališča in podobno. Nenazadnje pa naj bi bila vzporednost, sicer manj poudarjena, v vlogi mesta kot nosilca gospodarskega razvoja: Benetke, denimo, so vzdrževale trgovsko in vojaško ladjevje, vzdrževale trgovske kolonije na Bližnjem vzhodu in ob Črnem morju in podobno. Primerjave z renesanso kažejo na spremembo političnega in ekonomskega statusa mesta v sodobnosti. Ob prestavljanju političnih odločitev, na eni strani, z nacionalnih držav na nadnacionalne (EU, STO, SB, OECD...) in, na drugi strani, na lokalne institucije (na regije, province, občine...) so mesta nenadoma prepuščena, da se sama bodejo z ekonomsko recesijo in problemi družbene neenakosti, ki se od 80. let naprej vedno bolj zaostrejejo. S procesi globalizacije so nacionalne države izgubile nadzor nad gospodarskimi intervencijami, mesta pa so izgubila oporo v »državi kot upraviteljici, ki je preprečevala ekscese kapitalizma zato, da bi lahko kapitalizem živel naprej«. Mesto ni moglo več zagotavljati le javne blaginje svojim prebivalcem, temveč se je vrglo v tekmo z drugimi mesti za podjetja in delovna mesta. Mestna oblast je zato postala prvi kapitalist v mestu. Hkrati se je spremenil status meščana: postal je »delničar«, kar pomeni, da se je začel obnašati do mesta kot »investitor«, celo v okoljih, ki niso gospodarska. »Nad [...] izvoljenimi organi se vselej najdejo skupine predanih posameznikov, ki so pripravljeni kaj narediti, da bi bilo življenje v mestu boljše. S tem dobiva ideja *delničarske demokracije* na veljavi in opogumlja nove oblike odločanja v mestni strukturi.«¹⁷ Ideja delničarske demokracije predpostavlja, da so meščani »produktivni«, zato koncept delničarske demokracije postane problematičen pri tistih meščanih in meščankah, ki prenehajo biti »produktivni«, v veliki meri celo ne po svoji krivdi. V tem primeru se jim ukine mesto v »delničarski demokraciji« in pravica do sodelovanja pri odločanju. *Medtem ko moč*

zagovarja, da, bolj naj bi se odločanje premikalo od centralizirane uprave na lokalno raven, bolj demokratično naj bi postajalo, saj naj bi bilo bližje ljudem.

¹⁶ In se, mimogrede, opira na zmotno zgodovinsko umevanje, da je bilo v upravljanje renesančnih komun vpleteno kar največje število prebivalstva in zatorej res demokratično. Kaj podobnega bi bilo mogoče trditi le za pozne srednjeveške komune in le za kratka obdobja.

¹⁷ »Beyond such elected bodies there are always groups of committed individuals willing to contribute to making urban life better, which is allowing the concept of stakeholder democracy to gain currency, in turn leading to new forms of municipal departmental structures being set up.« Charles Landry, *ibid.*, str. 38, mi podčrtujemo.

»neproduktivnega prebivalstva« blede, raste vpliv »investitorjev« v organih odločanja. Pod vplivom delničarske demokracije je mogoče videti razvoj mesta le kot »investicijo«, ki naj bi predvsem spodbudila gospodarsko rast. Končni izkrivljeni učinek je, da se nazadnje okrepi gospodarska in politična vloga samih »investitorjev«, pomen obče blaginje prebivalcev pa se zmanjša. Podobno se je zgodilo renesančnim mestom: v procesih, ki so v renesančnih mestih pripeljali finančne oligarhije na oblast in izrinili nižje cehe in sloje prebivalstva iz svetov odločanja, je mogoče iskati primerjavo med obema tipoma mest, manj v samem razcvetu umetnosti in znanosti.

Demokracija na lokalni ravni še ne jamči, da je delovanje bolj demokratično kakor v političnih institucijah, ki zajemajo večje družbene skupnosti. Še manj drži, da bi imela meščan in meščanka več možnosti, da uveljavita voljo in pravico, ki ju nista mogla doseči kot državljan in državljanka. Da so lokalne skupnosti bolj dovzetne kakor države za demokratično odločanje, je bolj stvar splošne vere kot pa res »demokratičnega« delovanja lokalnih uprav.

Drugi razlog za nastanek akademskega gibanja »oživljanja mest« pa je domnevni prehod razvitih držav iz industrijskega obdobja v post-industrijsko. Konec industrijskega obdobja so videli v opuščenih industrijskih obratih tekstilne industrije, rudarstva ali jeklarstva in v množicah brezposelnih, ki so jih te industrije pustile za sabo. Ob propadanju delovno intenzivnih podjetij pa so, nasprotno, vednostno intenzivne panoge (informacijska in zabavna industrija, storitvene panoge...) doživljale gospodarsko rast. Za mesta je bila torej samodejna rešitev, da poskušajo opuščene industrijske stavbe in brezposelne množice nekako preusmeriti v panoge, ki (še) prinašajo dobiček – turizem, zabavna industrija, storitvene dejavnosti itn. Svetovna trgovina na področju »kulturnih« industrij naj bi se v 90. letih povečala za štirikrat.¹⁸ Zato v panogah, kot so zabavna industrija, turizem in mediji, mesta iščejo razvojne spodbude in nadomestilo za izgubljena delovna mesta.

Zavoljo »kulturne« narave teh panog so videli v kulturi rešiteljico, ki lahko pomaga k ekonomski obnovi mesta in razvoju dobičkonosnih industrij. To predpostavko je

¹⁸ Cf. *Culture, Trade and Globalisation*, Pariz, Unesco publishing, 2003.

spodbujala tudi kultura sama. V 70. in 80. letih so se v ZDA in pozneje tudi drugod razmahnile študije, ki so proučevale ekonomske učinke umetnosti na lokalno okolje.

Ekonomski učinki umetnosti

Z vedno bolj ostrimi očitki o neracionalni porabi javnega proračuna se je kultura odzvala tako, da je poskušala s »trdimi« ekonomskimi študijami dokazati, da ima kultura ugodne učinke na ekonomijo lokalnega okolja. »V zadnjih dvajsetih letih je umetnostna industrija razvila in pilila študije o ekonomskem učinku umetnosti kot sredstvo za zagovarjanje umetnosti. Take študije so opravili v 34 državah in v več kot 100 mestih in regijah, kar kaže na razširjenost uporabe tega sredstva.«¹⁹ Trdi ekonomski podatki, s katerimi študije prepričujejo vlade in lokalne skupnosti, da še naprej podpirajo umetnost, je bila 1. stalna rast števila kulturnih organizacij in obiskovalcev (kar je bilo (*sic!*) učinek povečevanja javnih sredstev za kulturne institucije) in 2. število delovnih mest, ki jih ta dejavnost nudi lokalnemu prebivalstvu. A pravi vtis na državne uradnike in finančnike je naredil tretji argument: ta je meril multiplikacijski učinek porabe, ki naj bi nastajal z obiskom kulturnih prireditev. Ugotovitev raziskav je bila, da naj bi bil multiplikacijski učinek tudi do trikrat večji od sredstev, ki jih državne oblasti porabijo za kulturo, meril pa naj bi se s porabo, ki jo obiskovalci kulturnih prireditev opravijo za prenočitve, gostinske usluge, prevoze, dodatne nakupe ipd. Takšne raziskave so prepričale celo liberalne uradnike, kot je bil župan mesta New York Rudolph Giuliani, da je sfera kulture produktivna ekonomija in da je »investiranje« v kulturo racionalna odločitev iz ekonomskih razlogov: najprej zaradi multiplikacijskega učinka kulture in potem z davčnimi prihodki, ki naj bi bili celo večji od državnih izdatkov za kulturo.²⁰ *Mamljive ideje, da lahko kar denar sam proizvaja več vrednosti in še več denarja, niso mogli odpraviti niti ekonomisti, ki so spodbijali utemeljenost takšnih raziskav.* Ti argumenti so bili za zagovornike kulture tako zelo priročni, da se jim niso hoteli zlahka odpovedati. Tudi slovensko ministrstvo za kulturo je pozno, leta 2003, naročilo raziskavo, ki naj bi izračunala multipikacijski

¹⁹ Anthony J. Radich, *ibid.*, str. 1.

²⁰ Rudolph Giuliani se je opiral pri tem na študijo, ki sta jo izpeljala Port Authority in Cultural Assistance Center v letu 1983. (Cf. Françoise Benhamou, *L'économie de la culture*, Pariz, La Découverte, 2003, str. 93.) Rezultat študije je bil, da direktni ekonomski vpliv kulture znaša 2.7 bilijona dolarjev. Študije za druge kraje so pokazale podobne »impresivne« številk: v šestih državah New England naj bi znašal direktni vpliv kulture 1 bilijon dolarjev (študija iz 1988), v državi Wisconsin 91.8 milijonov dolarjev (1987), v državi Oregon 42 milijonov, v Coloradu 97 milijonov (1989), v Marylandu 167 milijonov dolarjev (1989). Radich, *ibid.*, str. 18.

učinek kulture in se tako poskušalo ubraniti pred pritiski za zmanjšanje državnih izdatkov za kulturo.

Medtem ko Anthony Radich nasprotuje nekaterim raziskovalnim postopkom, a načelno pritrjuje pravilnosti njihovih splošnih ugotovitev, sta avtorja van Puffelen in Madden veliko bolj kritična. Tem raziskavam dejansko oporekata, da bi bile verodostojne.²¹ Van Puffelen v omenjenem članku zavrača predpostavke študij o ekonomskih učinkih umetnosti drugo za drugo:

1. Študije, ki prikazujejo obseg neke industrije, nimajo nikakršne relevantnosti za politično odločanje. Če je industrija »velika«, še ni razlog, da bi jo subvencionirali.
2. Vprašanje dodatne porabe ob obiskovanju kulturnih prireditev: poraba, ki se poveča na lokalni in regionalni ravni (in torej vodi v ekonomsko rast), se ne poveča na nacionalni ravni (s prebivalstvom iz drugih regij, ki trošijo v glavnih mestih, na primer), saj povečanje porabe na enem koncu zmanjša porabo na drugem.
3. Dokazi, da država dobi več davčnih prispevkov, kot je sama vložila v kulturo, se opirajo na zmotno predstavljanje, ki združuje nekomercialne in komercialne dejavnosti. Državno podporo za nekomercialne umetnosti primerjajo z davčnimi prihodki iz dejavnosti, v katere je vključena tudi zabavna industrija.
5. Učinki na kvaliteto življenja prebivalcev so lahko veliko bolj dragoceni kakor učinki porabe, ki jih te študije ocenjujejo. To naj bi bil tudi v okviru ekonomskih znanosti veliko primernejši način ocenjevanja vpliva umetnosti.
6. Študije ekonomskega vpliva, ki ga imajo umetnosti na okolje, še ne potrjujejo, da je podpora umetnosti najbolj racionalna izbira. Če ocenjujemo ekonomski vpliv, obstajajo gotovo bolj racionalne odločitve kakor podpiranje umetnosti. Če bi država naložila denar v banko, bi prek investicij ta denar ravno tako pomagal pri odpiranju delovnih mest, gospodarski rasti in podobno, verjetno celo bolj učinkovito kakor s podpiranjem umetnosti. Razlogi za podpiranje umetnosti naj bi bili torej drugje.

²¹ Na to literaturo me je opozoril Aldo Milohnič, za kar sem mu zelo hvaležna. Aldo Milohnič jo je kritično predstavil v spremni besedi »Kultura v primežu ekonomske racionalnosti« h knjigi *Kultura d.o.o.* (A. Milohnič, M. Breznik, M. Hrženjak, B. Bibič), Ljubljana, Mirovni inštitut, 2006, str. 7-13. Cf. Radich, *ibid.*; Frank van Puffelen, »Abuses of conventional impact studies in the arts«, *European Journal of Cultural Policy*, let. 2, št. 2, 1996, str. 241-254; Christopher Madden, »Using 'Economic' Impact Studies in Arts and Cultural Advocacy: a Cautionary Note«, *Media International Australia incorporating Culture and Policy*, št. 98, februar 2001.

Frank van Puffelen je napadel vse predpostavke, ki so potrebne za magični izračun multiplikatorja, ki je privlačil zagovornike umetnosti in državne finančnike, saj je prikazoval, da je mogoče iz denarja narediti še več denarja in da lahko denar sam poraja nov denar. Van Puffelen ni napadel samega alkimističnega postopka, četudi je spodnesel skoraj vse predpostavke, na katere se je postopek opiral. To nalogo je opravil podiplomski študent ekonomije Christopher Madden, saj očitno le mladost premore toliko pronicljivosti in zagnanosti. »Multiplikatorji so bili zasnovani le za to, da merijo učinek povečane porabe na BDP, ki ni v škodo drugega sektorja. V ekonomskih merilih se to meri kot učinki porabe, ki so jo povzročila povečanja bogastva *od zunaj* (*»exogenous increases in wealth«*), kot so prilivi bogastva v ekonomski sistem od zunaj.«²² Madden zato opozarja, da kadar uporabljamo učinek multiplikatorja za to, da bi branili podpiranje umetnosti iz javnega proračuna, se moramo zavedati tega dejstva. »Ko uporabljamo multiplikator, da bi branili umetnost, se sklicujemo na argument, da lahko vlade s stroški iz proračuna povečajo porabo v neki industriji in torej povečajo BDP (*»ustvarijo«* bogastvo) z vsoto multiplikatorja. A proračunski izdatki niso od zunaj.«²³ Vsakokrat jih vzamemo od nekod: bodisi jih vlade vzamejo enemu področju in dajo drugemu bodisi jih dobijo z večjimi davki. Ko vlada nameni proračunske izdatke enemu področju, prikrajša drugo, ki bi tudi delovalo z *»multiplikativnim učinkom«*, zato je *»čisti učinek«* odvisen od nasprotnih vplivov na področje, ki so mu bila sredstva odtujena. Iz teh razlogov Madden pravi, da je edino področje, kjer res lahko merimo multiplikativen učinek, turizem, ker je edino področje, kjer je mogoče meriti učinke *»sredstev od zunaj«* (se pravi, dodatno porabo, ki nastaja z obiski tujih gostov). Vendar pa so pri povezanih globaliziranih gospodarstvih tudi ti učinki relativni, saj lahko vplivajo na razmerje med uvozom in izvozom.²⁴ Iz vseh zgornjih argumentov Madden izpelje sklep, da študije o ekonomskih učinkih umetnosti niso prepričljive in so celo zavajajoče. Hkrati pa dodaja, da bi bilo mogoče javno porabo za umetnosti uspešno braniti tudi s stališča ekonomije, vendar le v primeru, če bi vzeli za podlago javne blaginje ne gospodarsko

²² Christopher Madden, *ibid.*, str. 167.

²³ *Ibidem.*

²⁴ Poleg vseh razlogov študije ekonomskih učinkov umetnosti kažejo, da se turisti zelo redko odločajo za obisk nekega mesta ali regije zgolj zaradi ponudbe kulturnih prireditev. Niso kulturne prireditve tiste, ki *»vlečejo«* turiste, temveč so prej učinek povečanih turističnih dejavnosti (poslovni sestanki, počitnice in podobno). Raziskava Zavoda za turizem Ljubljana, predstavljena v *Strateških usmeritvah Zavoda za turizem Ljubljana 2005 – 2008*, kaže, da se je le slabih pet odstotkov vseh turistov odločilo za obisk Ljubljane z avtorja *»kulturnih znamenitosti in prireditev«*.

rast, temveč razvoj. Umetnost in kultura ne moreta bistveno prispevati h gospodarski rasti, sta pa bistvena dejavnika gospodarskega razvoja.

Študije o ekonomskih učinkih umetnosti (ki so imele sprva le namen, da v času razprav o varčevanju in racionalizaciji javne porabe opravičijo javni strošek za kulturo in se potegujejo za povečanje ali ohranjanje javnih izdatkov za umetnost) so nazadnje proizvedle učinke, ki so presegli cilj, zavoľo katerega so študije nastale – politično lobiranje.²⁵ S študijami o ekonomskih učinkih umetnosti se je krepilo akademsko gibanje »oživljanja mest«, ki je jemalo predstavljanja »trdih« ekonomskih dokazov za »golo resnico« in zastavilo kulturo in umetnost kot produktivno ekonomijo. Umetnostna produkcija in kulturna sfera sta postali obljubljena deŹela, ki naj bi pomagali mestom iz ekonomske depresije in blaŹili druŹbena nasprotja.²⁶ Študije o ekonomskih učinkih umetnosti niso bile veĉ le v zagovor javne porabe za umetnost, temveĉ podlaga za oblikovanje razvojnih strategij mesta, ki se v veliki meri opirajo na umetnost in kulturo. Med primeri, ki smo jih našteli zgoraj, je nekaj primerov mest, ki so uspeli potegniti nekaj koristi zase, med njimi pa so tudi tista, ki so jim naĉrti in investicije Źalostno propadli na zmotnih postavkah univerzitetnikov. To je dejansko nujni uĉinek razvojnih strategij, ki se opirajo izkljuĉno na porabo. Dobiĉek enega je vselej izguba drugega: ĉe eno mesto pritegne porabo iz okolice, jo izgubi drugo mesto. Zato na tem principu ni mogoĉe utemeljiti gospodarskega in druŹbenega razvoja.

Strategije »oživljanja mest«

»Kulturne strategije v resnici kaŹejo, da mesta nimajo nobenih industrijskih strategij za gospodarsko rast, to je, da nimajo lokalnih strategij, s katerimi bi lahko upala na kakrŹenkoli uspeh, da pritegnejo produktivne dejavnosti.«²⁷ S Sharon Zukin, ki je napisala to izjavo, se ne bi strinjali preroki *know-how* »oživljanja mest«. Priroĉnik

²⁵ Da je cilj opraviĉeval sredstva, kaŹe izjava avtorja dveh študij o ekonomskih učinkih umetnosti v Baltimoru (1977) in v Źestih ameriŹkih mestih (1981; obe študiji je naroĉil National Endowment for the Arts), ki sta rabili kot osnova za poznejŹe raziskave. David Cwi je pisal: »If the purpose of the effort is to indicate the order of magnitude of arts impact, then virtually all the studies are fine. From a technical standpoint, they can be improved, but most made acceptable stabs at the task given budgetary and other restriction.« Citirano po Radich, *ibid.*, str. 83; citat iz David Cwi, »Improving the Design and Policy Relevance of Arts Impact Studies« (*Economic Impact of the Arts: a Sourcebook*, Anthony J. Radich (ur.), Denver, National Conference of State Legislature, 1987, str. 124.

²⁶ Dodatna prednost teh industrij je, da so ĉiste in ne obremenjujejo okolja, kar je bilo v uniĉenih industrijskih okoljih prav gotovo pomemben argument.

²⁷ Zukin, *ibid.*, str. 274.

Charlesa Landryja pripisuje kreativnim razvojnim strategijam, nasprotno, mnoge pozitivne učinke:

- ustvarjanje novih delovnih mest,
- razvijanje turizma,
- odpravljanje kulturnih in ekonomskih nasprotij,
- dvigovanje ravni kvalitete življenja in
- kompetitivnost.

Za cilji, ki jih našteva Landry, je predpostavka, da naj bi gospodarska rast prinesla mestu blaginjo (z razvojem kulturne industrije in storitvenih dejavnosti), družbene napetosti pa naj bi odpravila z novimi delovnimi mesti v turizmu in večjo kompetitivnostjo. A njegova zastavitev se ne ozira na protislovja, ki jih poraja: da večja kompetitivnost ne odpravlja kulturnih in ekonomskih napetosti, temveč jih, ravno nasprotno, še povečuje. Za nameček so zaposlitve v turizmu in kulturnih industrijah slabo plačane in delodajalci lahko zaradi »posebnih potreb po delu« sklepajo neugodne delovne pogodbe z delovno silo (sezonsko delo, začasne in delne zaposlitve, delavci nimajo možnosti ne napredovanja ne dodatnega izobraževanja...).²⁸ To velja v obeh primerih, četudi turizem zaposluje v glavnem neizobraženo delovno silo, kulturne industrije pa visoko izobražene delavce. Kar zadeva delovno silo, industriji ne delata razlike med delavci in visoka izobrazba posamezniku še ne zagotavlja, da bo deležen ugodnejših pogojev zaposlovanja. Prebivalstvo, ki je večinoma odvisno od začasnih delovnih razmerij, za katere dobiva majhno plačilo in živi v stalni negotovosti, za mesto ne more predstavljati dobre osnove za blaginjo.

Več občutljivosti za probleme, ki se porajajo z načrtovanjem »oživljanja mest«, je pokazal Franco Bianchini. Ta opozarja, da je problematiko »oživljanja mest« potrebno umestiti v širši kontekst in zagovarja, da bi bilo potrebno razmišljati o kulturnih strategijah skupaj s problemi, ki niso ne »kulturni« ne »ekonomski« po svojem značaju:

- vprašanje nezaposlenosti,

²⁸ Oktobra 2005 je bila najnižja neto plača v Mestni občini Ljubljana ravno v gostinstvu 135.654 SIT, šele nato v gradbeništvu (145.604) SIT. Cf. <http://www.ljubljana.si/file/376109/file.html>. Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (2002) dopušča zaposlitve za določen čas na področju kulture celo v primerih, ki jih delovna zakonodaja prepoveduje.

- stanovanjsko politiko (preseljevanje prebivalstva iz centra, kjer se naseljujejo pisarne, turistični objekti in stanovanja za ljudi z visokimi dohodki),
- revščina,
- družinske spremembe (zaposlovanje žensk ipd.),
- slabo zdravje,
- depresija,
- puščobno okolje,
- pomanjkanje zabave,
- stigmatizacija mestnih okolic,
- odmaknjenost perifernih območij od centra (slab javni prevoz).

Oblikovanje mestnih kulturnih strategij bi se torej moralo ozirati na dejavnike, ki niso zgolj ekonomski, temveč, nasprotno, upoštevajo mnoge socialne dejavnike: revščino, družinsko problematiko, zdravstveno oskrbo, javni transport, stigmatizacijo naselij in podobno. *Seveda pa se poraja pomembno vprašanje, ali je mogoče pripeljati vse te problematike v kulturno strategijo, če jih kulturna sfera sama ne more reševati kot ekonomska dejavnost.*

Gentrifikacija...

Sharon Zukin in Franco Bianchini sta opozorila tudi na pomembno značilnost, da se strategije »oživljanja mest« navadno obrnejo v reprezentativne projekte, ki se imenujejo tudi admiralski projekti (*»flagship projects«*). Če kulturne strategije razvijajo kulturni turizem, prepoznavnost mest (tako imenovana »kulturna identiteta mest«) in trženje kulturnih storitev le z reprezentativnimi projekti, se še bolj oddaljujejo od realnih potreb prebivalcev mesta. Bianchinijeva kritika strategij »mestnega oživljanja« je zato uperjena proti razvojnim strategijam, ki dajejo prednost prestižnim kulturnim institucijam in dogodkom, postavljajo zahtevne arhitekturne objekte in podpirajo drage festivale, muzeje in parke, ki naj bi proslavili mesto in privabljali turiste. Takšni projekti morda za določen čas res prinesejo mestu blaginjo, saj kot velike investicije začasno nudijo zaposlitev in dohodke mnogim prebivalcem.²⁹ Ko pa so objekti

²⁹ So podobno koristne kot so lahko po Keynesu koristne investicije v "nekoristne namene": "Ancient Egypt was doubly fortunate, and doubtless owed to this its fabled wealth, in that it possessed two activities, namely, pyramid-building as well as the search for the precious metals, the fruits of which, since they could not serve the needs of man by being consumed, did not stale with abundance. The Middle Ages built cathedrals and sang dirges. Two pyramids, two masses for the dead, are twice as

končani, se na javni proračun zgrne breme vzdrževanja stavbe in rednega programa. To resnico so izkusili Francozi z velikimi »predsedniškimi projekti« *Centre George Pompidou* in *Bibliothèque nationale de France*, ki sta po končanih investicijah ostala velika porabnika proračunskega denarja. Cankarjev dom, ki je bil dokončan leta 1981, je bil največja investicija v kulturo v Sloveniji po 2. svetovni vojni (53,3 milijonov €). Za sezono 2005-2006 Cankarjev dom, denimo, načrtuje 2.562 milijonov SIT prihodkov, od česar naj bi Ministrstvo za kulturo prispevalo 52% sredstev ali 1.362 milijonov SIT (približno 5,5 milijonov €). Četudi je Cankarjev dom sposoben zagotoviti 48% lastnih sredstev (25% iz kongresne dejavnosti, 19% iz prodaje vstopnic, 4% sponzorjev in donatorjev), mora kar polovico stroškov pokrivati država.³⁰ A kar velja za kulturne institucije, velja tudi za festivale. V zadnjem času so se festivali razmahnili z argumenti, da prispevajo k razvoju turizma. Vendarle pa Françoise Benhamou ugotavlja, da skorajda ni festivala v Evropi, ki bi lahko deloval brez podpore javnih sredstev.³¹ Javna podpora za festivale se je, nasprotno, povečala, kot v primeru Salzburškega festivala in festivala Aix-en-Provence. V nasprotnem primeru, če so se javna sredstva za festivale zmanjšala, so se zredčili tudi festivalski programi ali jim je celo grozila ukinitvev.

Admiralski projekti pa vrh vsega malo koristijo prebivalcem, razen z neposrednimi ekonomskimi učinki (turizem, dodatna poraba, delovna mesta...), ki so jih kritiki študij o ekonomskih učinkih umetnosti (Radich, van Puffelen, Madden) postavili na tako trda tla, da jim ni več mogoče pripisovati magičnih blagodejnih učinkov. Medtem ko je mesto Glasgow, denimo, doživljalo renesanso v času Evropske prestolnice kulture in prirejalo veličastne kulturne prireditve, zavoľjo katerih naj bi turisti drli v mesto, so imele mestne četrti zunaj centra kar 40% brezposelnost. Zato se je v času *Evropske prestolnice kulture* oblikovala skupina pritiska, ki se je predstavljala kot »Delavsko mesto« [»Workers' city«] in protestirala proti zanemarjanju interesov prebivalcev. Valenzia je zato, da bi naredila prostor za veličastni arhitekturni kompleks »Mesto umetnosti in znanosti«, ki so ga gradili v 90. letih in na začetku 21. stoletja, vzela prebivalcem stanovanja, ne da bi jim zagotovila odškodnino. Zavoľjo tega so

good as one; but not so two railways from London to York..” J. M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*.

³⁰ V pretekli sezoni (september 2004 – junij 2005) je imel Cankarjev dom 334.048 obiskovalcev, med katerimi je bilo 114.260 obiskovalcev kongresov in podobnih dejavnosti. Cf. http://www.cd-cc.si/_Cankarjev_Dom/prvastran/informacije.php?id_htmlji=58 (stran pregledana 13. 1. 2006).

³¹ Françoise Benhamou, *L'économie de la culture*, Pariz, La Découverte, 2003, str. 39-40.

oškodovanci sprožili proteste in zahtevali svoje pravice pri institucijah Evropske unije, potem ko so jih neuspešno iskali v Španiji. Zadeva še vedno ni zaključena in jo zdaj obravnavajo evropska sodišča.

Pretirano razkošni in prestižni umetnostni projekti imajo negativne učinke na družbo tudi iz razlogov, ki jih opisuje Madden, da visoki proračunski izdatki za eno dejavnost prikrajšajo druge. Zato Franco Bianchini predlaga, da se kulturne strategije ravna po principih, s katerimi bodo upoštevale kompleksne potrebe prebivalcev: da bodo razvijale kulturne prireditve za turistično promocijo kraja in podpirale tradicionalno reprezentativno kulturo, vendar hkrati vzdrževale kulturno ponudbo po mestnih soseščinah, spodbujale izobraževanje in kulturne aktivnosti prebivalcev, stregle potrebam raznih starostnih skupin, upoštevale raznolikost kulturnih vsebin ipd. Vendar pa je ta klic k uravnoteženi kulturni strategiji šibek glas, ki se ne more prebiti do ušes tistih, ki o teh strategijah odločajo.

Ti, ki odločajo o mestnih razvojnih strategijah in proračunskih izdatkih, so navadno investitorji ali njihovi zagovorniki, ki nimajo interesov, da bi razvijali projekte v splošno korist, še manj da bi odpravili gospodarske razlike in konflikte. V Prostorski zasnovi Ljubljane iz leta 2002, denimo, ni načrta, kako naj bi se razvijala javna kulturna infrastruktura. Bratko Bibič je v knjigi *Hrup z Metelkove* odkril odgovor. Načelnik Oddelka za urbanizem je razložil, da njegov oddelek namenoma ni vključil kulture v prihodnji infrastrukturni razvoj mesta. Kulturi sami naj bi škodilo, pravi načelnik, če jo zapiramo v zaprte prostorske komplekse. Za pripravljavce prostorskega načrta je bila zato bistvena »prepletenost [kulture] z vsakdanjim življenjem in mestom kot celoto«.³² V konkretnih rešitvah Potniške postaje, Šišenskega centra in BTC so si urbanisti ta »preplet« kulture z vsakdanjim življenjem predstavljali kot razvedrilni program v infrastrukturnem okolju, ki je najprej namenjen trgovski in gostinski dejavnosti. Kultura bi se morala po mnenju urbanistov preseliti na kraje, kjer so ljudje in kjer je premikanje prebivalstva najgostejše (postaje in komercialni centri) in kjer naj bi zasebni investitorji videli priložnost za zaslužek v razvedrilu in kulturi. Take vrste zgostitve interesov je »javno-zasebno partnerstvo«, ki mora najprej plemeniti blagajne zasebnikov in občine, potem šele pa izpolnjevati kulturne cilje.

³² Navajamo po: Bratko Bibič, *Hrup z Metelkove*, Mirovni inštitut, Ljubljana, zbirka Politike, 2003, str. 38-39.

Podobno politiko je imela že mestna oblast New Yorka v 70. letih, ki je tedaj, ko bi se bila morala spoprijeti z učinki ekonomskih problemov v mestu (brezposelnost, kriminal, nasilje, umazanija...), ustanovila zasebna podjetja (BID, *business improvement district*, podjetja za izboljšanje okolja), tako imenovano »javno-zasebno partnerstvo«. Tem podjetjem je prepustila nadzor, skrb in upravljanje mestnih površin. Podjetja so zgodaj pokazala pravo naravo javno-zasebnega partnerstva, ki naj bi bila v strategijah »oživljanja mest« glavni protagonisti. Skrbeti so morala za javno dobro, kot podjetja, ki so bila na borzi, pa tudi za ustvarjanje dobička. Javnim površinam in parkom, ki so jih ta podjetja prevzela, so naredila lepši videz (pregnali brezdomce, ki so jih deloma zaposlili kot varnostnike ali čistilce za minimalno plačilo, poskrbeli za javno čiščenje, razsvetljavo ipd.), hkrati pa so dobili pravico do izkoriščanja javnih površin v komercialne namene (ki so jih oddajali gostinskim lokalom, trgovinam...). Pod pretvezo varnosti so omejili dostop do javnih površin, okrepili nadzor z zasebnimi varnostniki in podobno.³³ Podjetja so sicer vzpostavila »red in čistočo«, v zameno pa so privatizirala javne površine, prepustila ceste zasebnim varnostnikom, izrekala celo kazni majhnim prestopnikom in jim odredila prisilno delo, spreminjala zelene površine v zabaviščne parke, pregnala brezdomce in podobno. »Pacifikacija«, ki so jo izpeljala zasebna podjetja, je bila v resnici zadušitev nasprotij in utrditev socialne stratifikacije z namenom, da bi vzpostavili harmonično podobo mesta. Kar opisuje Sharon Zukin v New Yorku, spominja na foucaultovsko »veliko zapiranje« iz 18. stoletja, na čas čiščenja mestnih ulic (odstranjevanje beračev, norcev, brezdomcev, prestopnikov...) in zapiranja pouličnih prebivalcev v institucije. Po čiščenju ulic so podjetja naredila iz javnih prostorov »zabaviščne parke«: poskrbela so za zabavo, ugodno vzdušje, uniformirane uslužbenke (čistilci, varnostniki, prodajalci...) in podobno. Ker je moral biti prostor, s katerim so podjetja upravljala, rentabilen kot trgovske površine, so bile vse te spodbude usmerjene v obiskovalca na način, da ga spodbudijo h konzumpciji. Perverzni učinek »javno-zasebnega partnerstva« je, da izkorišča javno premoženje in subvencije za opravljanje svojih nalog, delujejo pa kot komercialno podjetje, zato

³³ Medtem ko je mesto zaposlovalo delovno silo za nedoločen čas, ki so uživali vse pravice sindikalizirane delovne sile, so zasebna podjetja bistveno zbila stroške vzdrževanje javnih površin s tem, da so sklepala z delavci neugodne delovne pogodbe in jih plačala manj kakor prej.

nima obveznosti kot druga javna podjetja. Javno dobro je zanje sentimentalna fraza.³⁴

Zukinova celo zlobno primerja »oživljanje mest« z Disneyevimi parki. ustrežna. Prav Disneyevi parki naj bi bili nedosegljiv zgled strategij »mestnega oživljanja«.³⁵ Območje, ki si ga mesto izbere kot turistični in reprezentativen del, najprej očisti neprijetnosti, ki motijo videz: brezposelnih, nesnage, neurejenosti, kriminalitete, družbenih razlik ipd. Potem uredijo fizično infrastrukturo, nošnjo in vedenje delavcev v teh »tematskih parkih« tako, da je povsem podrejena kulturni strategiji, ki mora doseči koherentnost predstavljenega in popolno doživetje obiskovalcev. Prepustitev zabavi ne smejo motiti družbeni konflikti, ki jih je v mestih sicer težko prikriti. Obiskovalec se mora sicer pustiti voditi po parku, a zato lahko uživa v varnosti in v gotovosti izpolnitve svojih pričakovanj. S takimi posegi mestni načrtovalci vzamejo mestu prihodnost in ga podredijo načrtovani predstavi za prebivalce in obiskovalce mesta. V skrbno načrtovani predstavi, kjer so izključeni nepredvidljivi stiki in izkušnje, iz katerih bi se porajale nove rešitve, pa tudi ni prihodnosti.³⁶

Gentrifikacija in periferija

Nenazadnje je tudi v Ljubljani prišlo do podobnih učinkov »gentrifikacije« centra kot v New Yorku. Dvig vrednosti nepremičnin v centru je zadoščal, da se je nezadržno sprožil proces »gentrifikacije« centra. Trgovske dejavnosti so se začele umikati na mestno obrobje. Potem ko so se oblikovala velika nakupovalna središča (zlasti BTC), so se jim pridružili tudi zabaviščni centri (multikino, vodni park, športni in rekreativni centri, adrenalinski park...), ki so imeli povratni učinek na center mesta, da se je preživljanje prostega časa začelo umikati iz centra na mestno obrobje. Iz ekonomskih razlogov so se morale izseliti iz centra trgovine, ki niso mogle pokrivati visokih najemnin s prodajo živil in tehničnih izdelkov, zevajoče luknje ob pločnikih pa so zapolnile mednarodne trgovske znamke z dragimi luksuznimi izdelki. Center mesta je

³⁴ Eno tako podjetje iz Brooklyna, denimo, je plačalo v letu 1993 malo manj kot 4 milijone dolarjev raznih davkov, štiri podjetja na Manhattnu pa več kot štiri milijone dolarjev davkov vsako, medtem ko je imel izvršni direktor enega takega podjetja dvakrat večjo plačo kakor župan mesta. Iz teh razlogov so imela podjetja interes, da prevzamejo upravljanje mestnega središča, se pravi, prej Manhattna kakor Harlema, ker je vrednost nepremičnin večja in več priložnosti za ustvarjanje dobička.

³⁵ Prvi v Anaheimu v Kaliforniji leta 1955, drugi leta 1971 v mestu Orlando na Floridi, tretji v Tokiu leta 1983, potem EuroDisney v Parizu leta 1992 in nazadnje park v Hongkongu leta 2005.

³⁶ Cf. Richard Sennett, *The Uses of Disorder. Personal Identity and City Life*, New York-London, W.W. Norton, 1970.

zato izgubil komercialni značaj, izložbe po centru mesta pa so se spremenile v razstavo izdelkov multinacionalk (MaxMara, Benetton, Sisley, Bata, Zara, McDonald's...) in spremenile podobo centra v tipsko globalno mesto. Center se je zato spremenil v mestno enklavo za petične poslovneže, tuje obiskovalce in lastnike stanovanj z visokimi dohodki.³⁷ Medtem ko obmestni zabavišni centri nudijo zabavo z nezahtevnimi vsebinami množične kulture, je center mesta postal kavarniški kvartir z Ljubljansko riviero. Z oblikovanjem dveh tipov kulturne ponudbe, množične na robovih mesta in gentrificirane v centru, se je razvila razredna stratifikacija. Občasno to delitev zamajejo prireditve v centru mesta (Noč na Ljubljani, novoletno praznovanje...), ki prinesejo v center vonj po pleskavicah in zvoke alpske poskočnice, ker naj bi bila po splošnih predstavah to zabava, ki naj bi privabila ljudstvo v center mesta.

Z družbenim razločevanjem centra in periferije sta veliko izgubila oba: postala sta, vsak na svoj način, odvisna od multinacionalnih industrij (filmska in glasbena produkcija, kulinarika, moda in oblikovanje...) in zato sovražni vsemu avtentičnemu in posebnemu (domača obrt in industrija, alternativa, subkultura...). V centru je ta učinek tako rekoč nujen v ekonomskem smislu, saj si manj dobičkonosne umetnosti, obrti in industrije ne morejo privoščiti trgovine ali prostora v centru, ker je zahteva po donosnosti trgovskih površin v centru previsoka. V drugih »časovno-prostorskih lokalizacijah«³⁸ konzumpcijskih centrov pa ne najdejo prostora, saj je proces potrošnje tu organiziran na neposreden način od avta do trgovine ali zabavišča nazaj k avtu.

Podobno krizo doživlja tudi vsa kulturna ponudba v centru mesta, ki ni neposredno povezana z reprezentativnimi nacionalnimi institucijami. Od desetih kinodvoran (Bežigrad, Šiška, Mojca, Komuna, Kompas, Vič, Union, Poljane, Sloga in Kinoteka) v 80. letih so preživele le štiri (Komuna, Vič, Kinoteka in Kinodvor), od katerih se kar dve vzdržujeta z javnimi sredstvi. Površine knjigarniških prodajaln so se bistveno zmanjšale, z denacionalizacijo objektov v 90. letih pa mestne knjižnice v centru

³⁷ Prebivalstvo se je v resnici zelo zmanjšalo v centru od leta 1948, ko so našli 38.362 prebivalcev, do leta 1991, ko so našli 28.351 prebivalcev. Cf. http://www.ljubljana.si/si/mol/cetrne_skupnosti/center/predstavitev/statistika/default.html (pregledano 24. 1. 2006).

³⁸ Marjan Hočevár, »Ljubljana: konec ali začetek urbanosti?«, v: *Sociološke podobe Ljubljane*, Drago Kos (ur.), Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2002.

mesta trpijo finančne težave zavrlo visokih najemnin in prostorskih težav. Razmeroma dobro je poskrbljeno za kulturno ponudbo za najmlajše, ko pa otroci postanejo najstniki, imajo na izbiro na pol porušeno Metelkovo ali reprezentativne institucije nacionalne kulture. Na robu mesta jim ponujajo svoje skrpucane izdelke globalne in lokalne zabavne industrije. V kinodvorani z devetimi dvoranami *Kolosej* skorajda izključno prevladuje ameriški holywoodski filmski program. Z jugoslovansko diasporo v Sloveniji so se na robu Ljubljane odprli klubi, ki ponujajo proizvode lokalne kulturne industrije (turbo-folk glasbo). Tu so še zabaviščni parki, diskoteke in koncertne dvorane (Lipa, Orto klub, Kodeljevo, Media park...). Kulturna ponudba z razločevanjem centra in periferije nazadnje ni postala bolj raznolika, temveč še bolj homogenizirana in še bolj odvisna od zabavnih industrij, hkrati pa je ostro ločila publiko glede na statusno in etnično pripadnost.

Po industrijski družbi post-industrijska?

Kulturne razvojne strategije so po svoji notranji logiki nujno pripeljale do učinkov, ki jih je opisala Sharon Zukin za mesto New York ali kar smo mi lahko ugotovili za Ljubljano. Interes urbanistov in investorjev ni, da bi odpravili vzroke, zavrlo katerih so socialni konflikti v mestih vse bolj moteči in grozeči. Njihov interes je, da naredijo konflikte nevidne, mesta pa oblečejo v »kulturne identitete«, s katerimi bi prodajali mesto domačim in tujim potrošnikom. »Zdaj ko so sindikati in politične stranke brez moči, da bi se uprle družbenemu razslojevanju, kultura nastopi kot »skupni življenjski stil« v vlogi polno pomenskega (in pogosto konfliktnega) vira reprezentacije. Kultura se pojavi kot nekaj, kar naredi iz implicitnih vrednot nekaj vidnega in je, kakorkoli že, pogosto le skupek podob, ki jih je mogoče prodajati. Je orodje, predmet potrošnje, zabaviščni park in fetiš: kultura je nekaj, kar je mogoče *prodati* in kar je mogoče *videti*.«³⁹

Brž ko je tretja paradigma pripeljala na piedestal kulturne politike argumente, ki branijo umetnost zgolj z ekonomskimi merili, je postavila umetnost kot ekonomsko vrednoto in odpravila nazore, s katerimi bi bilo mogoče umetnost in kulturo ceniti še iz kakšnih drugih razlogov. Pri tem je izpeljala prav nenavaden preobrat: *študije o ekonomskih učinkih umetnosti naj bi sprva rabile le kot zagovor, na dokaj sumljiv*

³⁹ Zukin, *ibid.*, str. 263.

način, da države in lokalne oblasti še naprej podpirajo umetnost navkljub ekonomski krizi, te raziskave pa so v akademskem gibanju za »oživljanje mest« postale dokaz o pomembnosti umetnosti in kulture za ekonomsko rast. Iz študij o ekonomskih učinkih umetnosti so izpeljali sklep, da te dejavnosti niso le pomemben člen ekonomskega razvoja, temveč kar najpomembnejša ekonomska dejavnost, ki lahko spodbudi ekonomsko rast s kulturnimi industrijami in kulturnim turizmom. Akademiki so skratka nasedli laži, ki so jo sami ustvarili z raziskovalnimi študijami o ekonomskih učinkih umetnosti v politične namene.

Pri »produkciji laži« so se ujeli z mnogimi iluzijami zahodnega sveta. Prva med njimi je ideja »nove ekonomije«, ki naj bi odpravila »materialno delo« industrijskega sveta in se preusmerila k »nematerialnemu delu« storitvenih dejavnosti. Za nameček naj bi »nematerialna produkcija« prinašala še večjo dodano vrednost kakor industrijska produkcija. Za idejo »nove ekonomije« stoji predstava o ekonomsko politični delitvi sveta na sever in jug ter zahod in vzhod, v kateri naj bi severozahod obdržal donosno »nematerialno produkcijo« in storitvene dejavnosti, ostali del sveta pa »manj donosno« proizvodno industrijo. Tak pogled na svet pa je zgrešen iz več razlogov. Najprej se opira na predpostavko, da bo zahodni svet obdržal razmerja svetovnih sil iz kolonialnih časov in da se ostali del sveta ne bo poskušal ekonomsko in politično emancipirati.⁴⁰ Vsaj gibanje kapitala se ne ozira na geostrateške interese, ko sledi profitom, kakor je sledil blagovni industriji v 70. in 80. letih, ko se je začela seliti v azijska in južnoameriška gospodarstva. V zahodnem svetu se je kapital tedaj preusmeril v storitvene dejavnosti, ki so še omogočale relativno visoke dobičke, vendar se tudi te dejavnosti zdaj selijo drugam. Z razvojem informacijske tehnologije in krepitvijo drugih gospodarstev izginjajo ovire, da se tudi storitvene dejavnosti ne bi mogle seliti iz zahodnih držav.⁴¹

⁴⁰ Prav na tej iluziji so padle italijanske države v 16. stoletju, ki so poskušale ohraniti ekonomsko dominacijo s produkcijo luksuznih blag, medtem ko naj bi produkcijo blag za splošno rabo prepustile drugim. Nizozemska in Velika Britanija sta jih hitro izrinili na periferijo svetovne ekonomije s produkcijo cenejših blag za splošno rabo. Zdi se, da se ideja »nove ekonomije« zahodnega sveta opira ravno na podobno razvojno strategijo.

⁴¹ Primer selitve storitvenih dejavnosti je bil prenos klicnega centra British Airways za rezervacije letalskih kart iz Anglije v Indijo. Center je zaposloval precejšnje število ljudi in s prenosom dejavnosti povzročil pretres. Razvoj informacijskih tehnologij je omogočil padanje stroškov za mednarodne telefonske pogovore, zato je bila cena telefonskega pogovora z Indijo podobna ceni v Angliji, delovna sila, ki tekoče govori angleški jezik, pa veliko cenejša v Indiji. Zato rezervacije odslej urejajo indijski uslužbenci.

Gospodarski pomen »kreativnih industrij« je tudi pretiran, saj ga po prometu še vedno bistveno prekašajo stare tradicionalne industrije: avtomobilska industrija, naftne družbe, trgovska podjetja in druge multinacionalke.⁴² Kljub temu pa imajo korporacije »kreativnih industrij« tolikšen vpliv na mednarodne institucije in vlade, da so jih uspele prepričati o sebi kot najbolj rastoči gospodarski dejavnosti. Nacionalne vlade in mednarodne institucije so kreativnim industrijam omogočile gospodarsko rast tudi s privatizacijo in komercializacijo kulturne sfere, ki so jo pogosto dopustile v nasprotju z javnim interesom. Odprtje evropskih držav privatnim televizijam v 90. letih in privatizacija telekomunikacijskih podjetij, denimo, je povzročila veliko koncentracijo industrije na avdiovizualnem področju, v založništvu, glasbeni industriji in drugod. *Zato je v argumentih kulturnih industrij napoved, ki se sama izpolnjuje: privatizacija javnih storitev jim je omogočila gospodarsko rast, zato zahtevajo še več privatizacije in ekonomske svobode, da bodo kulturne industrije dosegle še večjo gospodarsko rast.*

Ker zahodni svet nima načrta gospodarskega razvoja zase in za ostali svet, se oklepa sanj o »nematerialni ekonomiji«. Namesto da bi razvijal strategijo produktivne ekonomije, beži od te možnosti in se ovija v ideologijo »zlate kreativne dobe«. Tiste pa, ki ji nasprotujejo, proglašajo za urbane in kulturne pesimiste. Richard Florida, avtor *The Rise of the Creative Class*, in David Hesmondhalgh, avtor *The Cultural Industries*, poskušata v svojih knjigah dokazati kulturnim pesimistom, da »kreativni delavci« uživajo ob koncu 20. stoletja več umetniške svobode kakor kdajkoli prej. Prvi jih poskuša pobiti z argumentom, da je svoboda »kreativnih delavcev« v sredstvih za delo, nad katerimi imajo nadzor, saj naj bi bila sredstva za delo kar v njihovih glavah.⁴³ Drugi pa trdi, da organizacijsko delo kulturnih industrij temelji na ločitvi kreativnega dela od reprodukcije in distribucije, zaradi česar naj bi kulturne industrije sprostile nadzor nad kreativnim delom in pustile več svobode ustvarjalcem, medtem

⁴² Cf. David Hesmondhalgh, *The Cultural Industries*, Sage Publications, London-Thousand Oaks-New Delhi, 2002.

⁴³ Richard Florida, *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, New York, 2002, str. 37. Richard Florida celo vztraja pri družbeni pomembnosti »kreativnega razreda«, kljub temu da statistika pobija njegovo tezo. Po statistiki naj bi bil delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih veliko večji kakor delež zaposlenih v kreativni industriji. Ker v »kreativni razred« lahko prištevamo le njegovo skupino »super-creative core« (arhitekta in inženirje, znanstvenike, profesorje in učitelje, umetnike, novinarje...) z njegovega prikaza, poklice »kreativnega razreda« (poslovneži, managerji, odvetniki, zdravniki, trgovci...) pa med storitvene dejavnosti, bi bila ta razlika še večja.

ko naj bi nadzor povečale le pri reprodukciji in distribuciji.⁴⁴ Ker kreativne industrije, po svoji naravi, združujejo obrtniški del produkcije, ki ga ni nikoli mogoče povsem industrializirati (pisanje besedil in glasbe...) in industrijski del (razmnoževanje in distribucija), iz tega še ni mogoče izpeljevati dokazov o večji umetniški svobodi. Pač pa pritiski, da bi se znižali stroški dela »kreativnih delavcev« in povišala storilnost, zmanjševanje kreativnih delavcev v kreativnih industrijah v korist managerjev potrjujejo nasprotno, da se prostor ustvarjalne svobode oži. Še bolj nerodni pa so dokazi, da »kreativni delavci« uživajo umetniško svobodo, ker se slabo oblačijo (v nekonvencionalna oblačila, s katero izražajo odpor do normativne kulture), več delajo (uveljavljajo fleksibilen delovni čas in zavračajo socialne pravice, ki izhajajo iz delovnega razmerja) in se prostovoljno potegujejo za slabša plačila (zavračajo redne plače in rajši sklepajo občasne pogodbe ali plačila s tantiemi).⁴⁵ Kulturne industrije resda proizvajajo »tekste«, ki imajo spoznavne učinke, kot bi rad dokazal Hesmondhalgh, vendar te tekste ne ustvarja »umetniška svoboda«, temveč ekonomske racionalnosti, ki so racionalnosti zalezovanja profita.

Lahko razumemo, da mesta, ki so morala prevzeti od države gospodarske naloge, poskušajo razviti korist iz dejavnosti, kar so jim samodejno na voljo. Podeželje gospodari z zemljo in gozdovi, mesta lahko ponudijo druženje, zabavo in kulturo. Zato se ideja »oživljanja mest« samodejno povezuje s kulturo. Vendarle pa so ekonomije, ki se opirajo na pavperizacijo (predvsem izobražene) delovne sile in na privatizacijo javnih storitev, slaba naložba.

Pomembno vprašanje v zvezi z idejo »oživljanja mesta« je tudi, zakaj so te razvojne strategije nagnjene k temu, da si nadenejo videz elitnosti in prestižnosti s prav tolikšno verjetnostjo kakor verjetnost, da bo mačka padla na tace. Kakor smo ugotovili, prvič, kulturne institucije izgubljajo občinstvo zavoljo upada splošne kupne moči, zato se morajo, če se hočejo ravnati po ekonomski racionalnosti, obračati na občinstvo, ki še ima kupno moč, torej na zgornje družbene sloje. To naj bi bil sicer

⁴⁴ »The point about creative autonomy is absolutely crucial for an understanding of the cultural industries in the late twentieth century.« Hesmondhalgh, *ibidem*, str. 55.

⁴⁵ Pravni koncept intelektualne lastnine je sicer res razširil koncept lastnine na nematerialne produkte, ki jih proizvajajo »kreativni delavci«, a levji delež pravic iz naslova intelektualne lastnine gredo investitorjem in producentom. S tem pa so pravne uredbe intelektualne lastnine odprle novo polje ekonomske eksploatacije, ki omogoča dodatno gospodarsko rast kulturnim industrijam in še težji ekonomski položaj »kreativnih delavcev«.

argument, da naj mestna uprava popravi ta gibanja in, kakor predlaga Bianchini, razvije kulturno politiko, ki bo predvsem služila potrebam prikrajšanih prebivalcev, a mestne uprave preprosto nimajo ušes za Bianchinijeve ideje.⁴⁶ Takšna karitativna dejavnost bi bila v ekonomskem smislu neracionalno početje in tudi sporno početje v političnem smislu. Zato se strategije »mestnega oživljanja« oblačijo v prestižne umetniške in kulturne projekte, ki kažejo moč denarja in mesta. Ker takšni dragi projekti bremenijo javni proračun, njihovi ekonomski učinki, kot smo videli, pa so medli, ti projekti spraznijo javno blagajno za druge projekte in še zaostrijo konflikte med prebivalci. Zato so ti projekti groteskno tragični, saj jih žene usodna zmota, da naj bi kultura samodejno dvignila civilizacijsko raven prebivalstva in s čarobno paličico odpravili gorje in hudo kri, a v resnici vrže prebivalstvo še globlje v barbarstvo, ker poglobi socialne in ekonomske razlike med prebivalci.

Ekonomska rast ali ekonomski razvoj

Doslej smo pokazali, v kakšno zmoto so pripeljale študije o ekonomskem učinku umetnosti, ki verjamejo v znanstveno natolcevanje za potrebe političnega lobiranja. Akademsko gibanje »oživljanja mest« je nasedlo tudi vnemi nad postindustrijsko revolucijo, s katero naj bi postale storitvene dejavnosti glavna ekonomska panoga razvitih držav, med katerimi so identificirali tudi umetnost in kulturo. »Kreativna industrija« naj bi imela, denimo, v Veliki Britaniji leta 1998 8% gospodarsko rast, ostala ekonomija pa le 2.6%.⁴⁷ A impresivne številke so manipulacija, ker mečejo v isti koš zabavno industrijo, oglaševanje in modo, na eni strani, ter »periferno kulturne industrije«, kot so gledališča, muzeji, knjižnice in podobno, na drugi strani, ki niso industrije.⁴⁸ Naštete dejavnosti nimajo nič skupnega, razen da se jim na silo pritika pridevnik »kulturne« in da vse uživajo pravice iz naslova intelektualne lastnine. Ko uporabljamo ekonomske kriterije za področje »kreativnih industrij« nasploh, je to še nekako prepričljivo, ko pa jih uporabimo za ožje področje »perifernih kulturnih industrij«, je smešno. V tem tonu je tudi izzvenela polemika, ki jo je imel ekonomist

⁴⁶ To nam pokaže Zukin na primeru New Yorka in zasebnih podjetij BID: medtem ko morajo mestne uprave še vedno deklarativno podpirati sindikate in sindikalne pravice, je mestna uprava skoz »javno-zasebno partnerstvo« odpravila sindikalne pravice in sindikatom spodnesla politično moč. Skoz ta nazoren primer vidimo dvoličnost javne uprave, ki deklarativno zagovarja interes svojih prebivalcev, hkrati pa se v svoji notranji strukturi spreminja v »podjetnika in investitorja«.

⁴⁷ Inga Tomić-Koludrović in Mirko Petrić, »Creative Industries in Transition: Towards a Creative Economy«, v: *The Emerging Creative Industries in Southeastern Europe*, Nada Švob-Đokić, Culturelink, Zagreb, 2005.

⁴⁸ Izraz »periferno kulturne industrije« je skoval Hesmondhalgh, *ibidem*, str. 13.

Mičo Mrkaić s kulturniki.⁴⁹ Kako bi lahko zahtevo po gospodarski rasti razširili na gledališče, muzeje, knjižnice in arhive, ne da bi bila smešna, ker te dejavnosti sploh nimajo pogojev za ekonomsko eksploatacijo ali pa je zelo šibka?

Ali moramo potem izpeljati ugotovitev, kakršno so izpeljali kulturniki v polemiki z Mrkaičem, da je sfera umetnosti in kulture neodvisna družbena sfera, ki je neprimerljiva z drugimi družbenimi sferami, zlasti pa s sfero ekonomije. Z njihovega stališča umetnosti ni mogoče meriti z ekonomskim učinkom ne z eksternalijami (s katerimi bi kultura dokazovala, da so učinki umetnosti na družbo ugodnejši kakor, denimo, gradnja avtoceste ali gradnja zdravstvenega doma): *družbeni učinek* umetnosti je, pravijo, nepomemben, ker je le *estetski učinek* tisti, s katerim lahko merimo vrednost umetnosti. Odziv kulturnikov kaže, da je »norček« Mrkaić zadel v družbeno boleče mesto, kar je nasploh funkcija norcev, saj so se kulturniki lahko ogorčeno branili le z estetsko vrednostjo svojega poslanstva. Ta polemika kaže na pomanjkanje razmisleka o družbeni vlogi kulture in umetnosti, ki je lahko podlaga za razmišljanje o razvojnih strategijah.

Kultura, prvič, ni tako tuja sferi ekonomije, kakor mislijo kulturniki, a je njena vpetost v ekonomijo vsekakor artikulirana drugače, kakor meni ekonomist Mrkaić. Umetnosti in kulture vsekakor ni mogoče povezovati z ekonomijo na osnovi *ekonomske rasti* (kar so poskušale dokazati študije o ekonomskih učinkih umetnosti, da umetnost in kultura lahko ustvarita še več bogastva). Umetnost nikakor ne more sodelovati v tekmi za gospodarsko rast.⁵⁰ Nasprotno pa sta umetnost in kultura del sfere ekonomije, če ekonomijo razumemo kot *ekonomski in družbeni razvoj*. Celovit ekonomski razvoj, ki se zaveda posebne narave človeka in ga zato ne obravnava le kot sredstvo ustvarjanja nove vrednosti in novega bogastva, namenja umetnostim in kulturi pomembno vlogo. Za konec torej lahko ugotovimo, da je potrebno kulturno strategijo razvoja umestiti v širši kontekst ekonomskega razvoja, ne le v kontekst ekonomske rasti, kar zagovarja akademsko gibanje »oživljanja mest«. V tem primeru je umevanje umetnosti in kulture dovolj široko, da lahko vzame pod perut tudi estetski

⁴⁹ Cf. Aldo Milohnič, »Mladoekonomisti proti kulturniškem lobiju«, v: *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti 04*, Ljubljana, Mirovni inštitut, 2005, str. 106-123; in Bojan Radej, »Kulturni diferencial«, spletna stran *Index prohibitorum*,

⁵⁰ To je tudi stališče dokumenta odbora za reforme Jožeta P. Damjana iz leta 2005, ki med ukrepe ni uvrstil kulture, ker »s stališča gospodarske rasti in zaposlovanja ukrepi na teh področjih niso osrednjega pomena...«. Cf. Slavko Pezdir, *Smeri kulturnega razvoja*, Delo, 23. 12. 2005.

učinek, to, zaradi česar naj bi bile umetnosti posebne in povsem drugačne od drugih družbenih sfer.

2.2. Kultura v strateških dokumentih Mestne občine Ljubljana

Razprava o kulturi in njeni vlogi v razvoju mesta Ljubljana je mogoče najti v strateških dokumentih Mestne občine Ljubljana:

- Trajnostni razvoj Mestne občine Ljubljana – strategija, 2002;
- Prostorski plan Mestne občine Ljubljana, Prostorska zasnova, 2002;
- Ekonomski potenciali Mestne občine Ljubljana, 2002;
- Strateške usmeritve Zavoda za turizem 2005 – 2008;
- Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2007-2013 (osnutek).

Najbolj splošni razvojni dokument, ki je podlaga za vse druge dokumente, je Strategija trajnostnega razvoja mesta Ljubljana. Splošne ugotovitve tega razvojnega dokumenta se zelo dobro ujamejo s splošnimi ugotovitvami in izhodišči, do katerih smo se prebili s kritičnim pregledom strokovne literature. Vizije razvoja mesta Ljubljana dokument povzema s pomembno splošno ugotovitvijo, ki jo zato citiramo v celoti:

»Razvoj v sodobnem svetu postaja čedalje bolj odvisen od človeka – njegovega znanja, zdravja, vrednot, kulture, družbene organizacije – in vse manj od fizičnega kapitala. Pri tem človeški kapital ni pomemben le za gospodarsko rast, ampak predvsem za človeka samega – za kakovost njegovega življenja. Tak pogled na družbo daje drugačen poudarek gospodarskim dejavnostim in ciljem družbenega razvoja: temeljni cilj ni tako čim večja gospodarska rast, ampak izboljševanje človekovega življenja. To seveda ne zanika potrebe po gospodarski rasti. Nasprotno. Gospodarska rast je v vsaki družbi nujno potrebna za izboljševanje kakovosti življenja. Toda ne vsaka. Pomembni sta njena struktura in kakovost. Le gospodarska rast, ki pripomore k izboljšanju blaginje ljudi, zmanjševanju revščine in neenakosti

med ljudmi in ki ne uničuje okolja, je rast, h kateri mora biti usmerjen nadaljnji razvoj mesta Ljubljane. Pri tem je treba izpolniti tri osnovne pogoje: da imajo ljudje dolgo in zdravo življenje, da so izobraženi in informirani in imajo dostop do temeljnih virov, potrebnih za primeren življenjski standard. To pomeni predvsem ustvarjanje takih političnih, ekonomskih in socialnih razmer, ki omogočajo, da je posameznik ustvarjalen, da uživa samospoštovanje, da čuti pripadnost skupnosti in da se počuti varnega v vseh pogledih. Posameznikov dohodek je pomembno sredstvo za kakovost življenja in blaginjo, vendar ne edini. Pri tem imajo pomemben vpliv tudi človekove pravice, razmerje med kolektivno in individualno blaginjo, enakost in trajnostni razvoj.»

Ta odlomek smo citirali v celoti, ker ga tudi drugi strateški načrti (načrti turistične strategije, prostorske zasnove, regionalnega razvoja regije) povzemajo kot ključno usmeritev za pripravo področnih dejavnosti. Strateški dokumenti torej ne bi smeli izhajati iz cilja *gospodarske rasti*; cilj je, nasprotno, da se izboljša življenje prebivalcev in prebivalk, k čemur gospodarska rast prispeva, ne more pa biti sama sebi namen. *Ekonomski razvoj* naj bi razumeli kot tisti, ki v nasprotju z gospodarsko rastjo upošteva celovit razvoj okolja in človeka (problem nenadomestljivih naravnih virov in naravnega ravnovesja; ogrožene živalske in rastlinske vrste; biotska raznovrstnost; socialne, ekonomske in kulturne človekove pravice; človekovo dostojanstvo; kolektivno blaginjo), kar je nenazadnje poudarjeno tudi v naslovu z izrazom »trajnostni razvoj«.

Dokument strateškega razvoja pa vendarle skali to splošno zastavitev s posamičnimi ukrepi, ki so nasprotne ciljem »trajnostnega razvoja«, za nameček pa ne sodijo v pristojnosti mestnih oblasti. V poglavju Scenarija razvoja predlagajo sestavljavci strateškega načrta ukrepe, kot so reforma davčnega in pokojninskega zavarovanja, deregulacija trgov, zmanjšanje pravic iz državnega pokojninskega sklada, spodbujanje migracije..., ki vsekakor niso v pristojnosti mestnih oblasti. Strateški dokument torej pogosto meša to, kar je v pristojnosti mestnih oblasti in posameznih oddelkov, s tem, kar zahteva širše družbene odločitve. Problematičnost teh ukrepov pa je tudi vsebinska, saj se nekateri med njimi odmikajo od ciljev »trajnostnega razvoja« in bi verjetno povečevali revščino, neenakost, spodbijali oblike solidarnost, če bi jih uresničili. Te pripombe niso nepomembne. Ker je dokument *Trajnostnega*

razvoja Mestne občine Ljubljana ključna opora pri pripravi nadaljnjih področnih strategij, te nedoslednosti lahko škodijo jasnosti ciljev in učinkovitosti ukrepov strategij, ki naj bi bile izpeljane iz temeljnega dokumenta. Da je dokument nasprotujoč in kontradiktoren, kažejo trditve v dokumentu, ki si preprosto nasprotujejo. V poglavju Stanje in težnje dokument pravi:

»Iz pregleda dohodkovne, starostne in stanovanjske strukture je razvidno, da je v Ljubljani že opazna prostorska socialno-ekonomska diferenciacija. Ugoden socialni položaj je značilen za dele mestnega središča, severno obrobje in zahodni del Ljubljane, slabše pa je stanje v delavskih predmestjih, vzhodno od mestnega središča in v večjem delu južnega obrobja. Manj izrazita je prostorska segregacija neslovenskega prebivalstva, ki po zadnjem popisu prebivalstva dosega kar 22 odstotkov. Na splošno velja za vse države v tranziciji, da se bo socialno-ekonomska diferenciacija z večjo uveljavitvijo trga s stanovanji in zemljišči nujno povečala. Prevelika socialna segregacija zmanjšuje možnosti družbene integracije socialno ogroženih skupin prebivalstva in povečuje socialno konfliktnost v mestu.«

V poglavju Vizije pa sestavljavci dokumenta zagovarjajo ravno nasprotno trditev:

»Brezposelno prebivalstvo prebiva na ožjem mestnem območju, kjer so cenejša stanovanja v slabo vzdrževanih zgradbah. Tako so vse bolj izolirani od uspešnejšega dela prebivalstva na obrobju Ljubljane in v LUR. Ostali prebivalci se selijo na privlačnejša zunajmestna območja (suburbanizacija), kjer so tudi manjše možnosti za negativne učinke socialnih konfrontacij. Zaradi slabega vzdrževanja in prenove hiš mestno središče ni deležno ugodnih učinkov gentrifikacije oziroma priseljevanja uspešnejšega prebivalstva.«

Trditvi se opirata ne le na nasprotujoče podatke (da v centru živi bodisi premožno bodisi revno prebivalstvo), temveč predlaga tudi nasprotujoče rešitve problemov (po prvi razlagi je gentrifikacija negativen pojav, po drugi pozitiven). Takšne nasprotujoče trditve spodmikajo dokumentu verodostojnost in otežujejo pripravo izpeljanih strategij razvoja. Za področje kulture pa je ravno vprašanje gentrifikacije ključno pri pripravi strateškega razvoja kulture. Od odločitve za gentrifikacijo ali proti je odvisna smer razvoja, ki bo bodisi dajala prednost reprezentativnim kulturnim institucijam bodisi

razvijala raznoliko kulturno ponudbo. Z vprašanjem gentrifikacije je povezana, denimo, usoda Metelkove, KUD France Prešeren, neodvisnih ustvarjalcev in podobno.

Ugotovitve strategije trajnostnega razvoja MOL so, da lahko k učinkovitemu približevanju temeljnim ciljem prispeva le usklajeno sodelovanje središča mesta Ljubljane in odmaknjenih delov mesta z ljubljansko urbano regijo. Prav vsi dokumenti opozarjajo na nujnost odpravljanja raznolikih problemov (socialno-ekonomska diferenciacija na določenih mestnih področjih; upadanje komercialnih dejavnosti v centru mesta (zmanjšanje števila živilskih trgovin z 200 trgovin leta 1996 na 42 leta 2000...); prometne težave (dnevne migracije v mesto okoli 110.000 ljudi, kar povzroča nevzdržne razmere v prometu, hkrati pa se zmanjšuje število uporab mestnega potniškega prometa (leta 1986 jih je bilo 170 milijonov, 2003 le še 93 milijonov); pomanjkanje stanovanj (približno 450 novih stanovanj na leto, morali pa bi jih zgraditi najmanj 1700 na leto); zaostajanje izobrazbene ravni za razvitimi evropskimi regijami...). Dokumenti ugotavljajo, da k odpravljanju teh težav lahko prispeva le mestna uprava kot celota. Tudi področje kulture je prizadeto zaradi teh ovir (zlasti dostopnost kulturnih prireditev v smislu javnega prevoza in cenovne dostopnosti), hkrati pa lahko prispeva k odpravljanju nekaterih ovir (zviševanje izobrazbene ravni, »pozitivna kulturna podoba«, integracija mestnih okolišev, prebivalcev in prebivalk...).

Ravno nasprotno pa so usmeritve dokumenta *Prostorski plan MOL – prostorska zasnova*, ki deklarativno govori o področju kulture v splošnih ciljih (»skladen civilizacijski in kulturni razvoj posameznika in skupine«, »ohranjanje kulturnih vrednot«), kultura kot samostojno področje pa nima mesta v prihodnjem urbanističnem načrtu. Nejasna stališča o gentrifikaciji v strategiji trajnostnega razvoja so v tem dokumentu pripeljane na čistino. Kljub temu, da dokumenta področje kulture na videz ne zanima, pa je vloga kulture v urbanističnem načrtu mesta zelo jasno načrtovana in ima dve možnosti razvoja. Prva možnost je vloga kulture v gentrifikaciji mestnega središča na način ohranjanja kulturne dediščine, kamor so všteti srednjeveški del mesta (stara Ljubljana in grad), srednjeveško predmestje (Šempeter, Poljanska in Karlovško predmestje) in Krakovo z Eipprovo. Dokument opredeljuje »gentrifikacijo središča« kot cilj prostorskega načrtovanja tudi v smislu

»prestrukturiranje rabe v smeri čim večje 'odličnosti'«, iz česar naj bi izhajalo, da na območju mestnega središča ni dopustno razvijati proizvodne dejavnosti. Drugi projekti, ki pa naj bi se razvijali na tem območju, pa bi morali biti »admiralski (*flagship*) projekti«, ⁵¹ se pravi, izključno reprezentativni projekti elitističnega značaja. S tem je ta zasnova urbanističnega načrta pometla z mize ideje o raznoliki kulturni ponudbi in otežila razvoj aktualnih in potencialnih kulturnih centrov, kot so Metelkova mesto, KUD France Prešeren in center sodobnih umetnosti. Poleg monolitne kulturne ponudbe prostorska zasnova MOL predvideva še obliko kulturne ponudbe, ki naj bi bila tesno povezana s komercialnimi dejavnostmi. Dokument na več mestih predstavlja načrte, ki predvidevajo »mešano trgovsko, poslovno, športno rekreativno in kulturno-zabaviščno dejavnost«. V največjih ljubljanskih trgovskih središčih BTC in Rudnik naj se, denimo, spodbuja »umeščanje športno-rekreacijskih dejavnosti, prostočasnih dejavnosti – zabavišča (npr. igralnice, diskoteke, vodni parki, lunaparki, cirkusi...), poslovne dejavnosti, vezane na trgovino, osrednje dejavnosti in kultura«. ⁵² Kljub temu, da se *Prostorski plan MOL – prostorska zasnova* ne ukvarja posebej s kulturo, pa ji ni prizanesla z vizijo razvoja. Zanj je predvidela bodisi okvir reprezentativne elitistične kulture bodisi okvir profitnih dejavnosti, kjer so kulturna blaga in storitve podrejena ustvarjanju dobička. S tako zastavitvijo kulturne ponudbe med elitistično in komercialno je dokument radikalen, ni pa samovoljen, ker izrablja ravno nedorečenosti temeljnega strateškega dokumenta.

Drugi strateški dokumenti se obračajo na področje kulture tudi s konkretnimi cilji. Strategija trajnostnega razvoja Mestne občine Ljubljana navaja vsaj dva cilja, v katerih bi se mestna kulturna politika morala prepoznati:

- »Ohranjanje in povečanje identitete mest, tako da ponovno ustvarimo povezave med posameznimi kraji in njihovo zgodovino.« [To načelo naj bi poskrbelo za »spoštovanje značilnosti posameznega dela mesta, in to ne samo v zgodovinskem delu mesta, marveč tudi v okolici«. Kulturna politika naj bi poskrbela za večjo prepoznavnost posamičnih delov mesta in integracijo tamkajšnjih prebivalcev v kulturno življenje z upoštevanjem specifičnih potreb]. (Poglavje Vizija razvoja, str. 30.)

⁵¹ *Prostorski plan MOL – prostorska zasnova*, str. 36.

⁵² *Ibidem*, str. 55.

- Usmerjanje razvoja poselitve na slabo izrabljena mestna območja, na primer, opuščene industrijske cone, nekdanje vojaške objekte in območja z zastarelo infrastrukturo [Kulturna politika naj bi poskrbela, da se del teh objektov nameni za potrebe kulture.] (Poglavje Vizija razvoja, str. 30.)
- V zvezi z informacijskimi tehnologijami pa dokument zastavlja cilj, da naj se zagotovi »zagotavljanje pravice do dostopa in sodelovanja vsakemu posamezniku ne glede na socialno stanje in izobrazbo«. [Področje kulture bi lahko prav tako bolj aktivno kot doslej poseglo v to področje.] (Poglavje Razvojni programi in projekti, str. 32.)

V okviru dokumenta pa se pojavi področje kulture tudi kot ločeno področje, kjer so navedeni naslednji cilji:

1. »weekend turizem«
2. enotna kulturna ponudba v mestih regije Alpe-Jadran;
3. ustanovitev centra sodobnih umetnosti (Mostovna);
4. celovita informacijska podpora kulturni ponudbi in uvedba »mestne karte«;
5. ureditev Botaničnega vrta v Ljubljani;
6. podpora mednarodnim kulturnim projektom;
7. zaključek obnove Ljubljanskega in Fužinskega gradu;
8. ureditev prostorskih problemov ljubljanskih knjižnic;
9. ureditev ateljejev za likovne ustvarjalce.

Med predlaganimi cilji je bil doslej uresničen le cilj pod številko 4. Drugi bodisi še potekajo (obnovitvena dela, ureditev prostorskih problemov ljubljanskih knjižnic), bodisi so še vedno le predlogi (center sodobnih umetnosti, ureditev ateljejev) bodisi so po naravi dolgoročnejši ali težje preverljivi (podpora mednarodnim kulturnim projektom). Trije cilji so neposredno povezani s turizmom, pet z investicijskimi dejavnostmi in le eden s samim sistemom financiranja kulturnih dejavnosti. Le en cilj lahko reši Oddelek za kulturo sam, vse ostale cilje mora reševati skupaj z drugimi oddelki ali mestno upravo kot celoto.

Strateški dokument *Regionalne razvojne agencije ljubljanske urbane regije* za obdobje 2007-2013 je še osnutek, zato je možno, da se bo samo besedilo še

spreminjalo. V dokumentu je področju kulture namenjeno posebno poglavje, kjer so natančno predstavljeni kulturni projekti s stališča ljubljanske regije. Splošna zastavitev ciljev, ki jih agencija namerava doseči na področju kulture, se sicer bistveno ne razlikuje od drugih strategij. Dokument poudarja pomembnost »ohranjanja in razvijanja kulturne identitete z ustvarjanjem pogojev za kulturno ustvarjalnost in raznolikost, trajnostnega razvoja kulturne dediščine in dostopnosti do kulturnih dobrin v razvojnih regijah«. Osnutek pa zajema tudi več zelo konkretnih programov, ki jih bo agencija poskušala uresničiti skupaj s partnerji:

- povezovanje kulturne produkcije v regiji in trženje;
- vzpostavitev knjigarn kot informacijskih točk;
- pisateljski tabori;
- knjiga v javnem interesu, ki meri zlasti na lociranje knjižnic na kraje, kjer prebivalci in prebivalke živijo ali se pogosto gibljejo (domovi za ostarele, nakupovalni centri...), in na večjo prilagajanje knjižničnih storitev bralcem in bralkam.

Seznam ciljnih projektov agencije je jasen in konkreten, vendar pa ni jasno, zakaj je agencija izbrala ravno te projekte in ne kakšnih drugih. Primerjava projektov iz strategije trajnostnega razvoja in iz strategije regionalnega razvoja pa tudi pokažeta, da med institucijama ni usklajenega delovanja, še manj skupnih programov. Prvi cilj, ki je verjetno najpomembnejši s stališča regionalnega razvoja (povezovanje kulturne produkcije v regiji in trženje), je premalo razdelan in določen, četudi je ravno to verjetno najšibkejša točka v širšem regijskem kontekstu. Povezovanje kulturne ponudbe in storitev, skupno predstavljanje v turistični dejavnosti in podobno bi nedvomno okrepilo kulturno dejavnost v regiji in mestu. Ciljni projekti se opirajo skoraj izključno na literarno in bralno kulturo, drugih umetnostnih zvrsti in kulturnih praks ne omenja. Četudi se strategije v splošnih določilih ujemajo, pa vidimo, da se pri konkretnih projektih ne podpirajo ali prepletajo. Medsebojna pomoč in podpiranje bi nedvomno prispevalo k uspešni izpeljavi posamičnih projektov.

Kot poseben problem se zastavlja vprašanje kulture v odnosu do turizma, kot ga prikazuje dokument *Strateške usmeritve Zavoda za turizem 2005 - 2008*. Četudi ta dokument in druge strategije poudarjajo, da so kulturna dediščina in kulturne prireditve pomemben dejavnik turistične dejavnosti (*t.i.* kulturni turizem), pa »trda

empirična dejstva te trditve« ne potrjujejo. Anketa Zavoda za turizem je pokazala, da le manj kot 5% vseh tujih obiskovalcev pride v Ljubljano zaradi »kulturnih znamenitosti in prireditev« (glej *Strateške usmeritve Zavoda za turizem...*, str. 9-10). Velika večina turistov pride v Ljubljano iz poslovnih razlogov, na kongrese ali izobraževanje. V Ljubljani ostanejo povprečno manj kot 3 dni, stari pa so približno od 30 do 49 let. V tako kratkem času bivanja v Ljubljani je verjetno priložnosti za obiskovanje kulturnih prireditev malo. Ti podatki opozarjajo, da bi bilo razvijanje kulturnih prireditev zgolj v namene turizma verjetno zgrešeno. Zato bi bilo morda bolj smiselno razmišljati o kulturnem razvoju, ki bi bil zlasti usmerjen na potrebe lokalnega prebivalstva, isto ponudbo pa opremiti tako, da bo dostopna tujim gostom (prevodi, predstavitve, turistične akcije, kot so turistična kartica Ljubljane, turistične poti...). Še zlasti je v zvezi s turizmom pomembna kulturna dediščina, ki jo je potrebno primerno vzdrževati, omogočiti dostop do nje in jo predstaviti gostom. Že na tem področju bodo imeli turistični delavci in kulturne institucije obilo dela (povezovanje in usklajevanje institucij, predstavitve in organiziranje akcij...). Strategija turističnega razvoja potem opozarja še na posebno populacijo začasnih prebivalcev mesta iz Slovenije in tujine - študentsko populacijo, ki šteje okoli 50.000 ljudi. S stališča turizma je tuja študentska populacija, ki se je z evropskimi podpornimi programi že začela zgrinjati v Ljubljano in bo še naraščala, pomembna skupina uporabnikov turističnih uslug in kulturne ponudbe. Ta skupina bo tudi pomemben glas za Ljubljano kot turistični cilj v prihodnosti in pozneje sama potencialna skupina gostov. Kulturna ponudba bi se torej morala prilagoditi potrebam tudi te populacije.

2.3. Pregled stanja kulturne ponudbe v Ljubljani leta 2004

Za analizo kulturne ponudbe v Mestni občini Ljubljana smo izbrali vzorčno leto 2004, zadnje leto, za katerega smo lahko zagotovo pridobili podatke o številu prireditev, subvencijah, obisku in podobno. Podatke o prireditvah smo zbrali s pomočjo napovedi kulturnih prireditev v prilogi Deloskop dnevnega časopisa Delo. To je sicer najbolj zanesljiv vir o kulturnih dogodkih, saj so objave na dan prireditve brezplačne, vendar pa so nam nekateri delavci v kulturi zaupali, da vsi njihovi dogodki niso bili najavljeni v prilogi. Časopis si pridržuje pravico do izbora dogodkov in naj bi po njihovem mnenju dajal prednost rednim oglaševalcem, zato moramo do predstavljenih podatkov ohraniti malce zadržan odnos. Podatke o subvencijah in obisku nam je posredoval Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL, vendar le za 42 organizacij, ki jih Oddelek za kulturo programsko financira in ki so v letu 2004 morali pripraviti letno poročilo. Nimamo pa podatkov za vse ostale fizične in pravne osebe, ki so v letu 2004 dobile javna sredstva za prirejanje kulturnih dogodkov, 195 skupaj za področje glasbe, intermedijskih umetnosti, vizualnih umetnosti, uprizoritvenih umetnosti in mladinsko kulturo. Dodatne podatke o financiranju in obisku smo dobili še v Statističnem letopisu Ljubljane, Uradu za statistiko, Ministrstvu za kulturo, Zavodu za turizem Mestne občine Ljubljana in drugje.

Kulturne prireditve v Ljubljani po najavah v Deloskopu

Sliki 1 in 2 prikazujeta število prireditev v letu 2004. Najmanj prireditev je bilo v poletnih mesecih juliju in avgustu, število prireditev pa se je potem postopoma povečevalo do decembra, ko jih je bilo največ. Na mesec je bilo povprečno 415 kulturnih prireditev, 14 prireditev na dan. Na dan so povprečno tri prireditve za otroke, pet glasbenih prireditev, štiri gledališče predstave in skoraj dve galerijski ali muzejski otvoritvi.

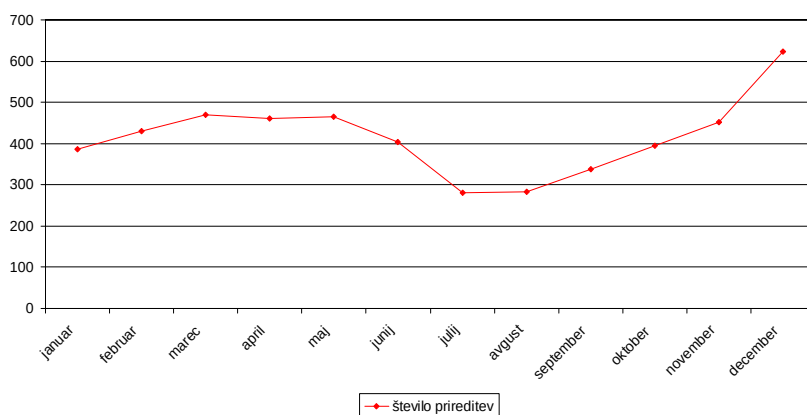
Slika 1:

Število prireditev v letu 2004

	PIREDITVE ZA OTROKE	GLASBENE PRIREDITVE	GLEDALIŠKE UPORIZITVE	RAZSTAVE
januar	80	95	162	50
februar	76	148	165	41
marec	92	167	161	50
april	103	176	125	57
maj	95	169	155	46
junij	68	191	84	60
julij	120 (zoo 57)	122	12	27
avgust	108	131	31	14
september	63	139	72	63
oktober	50	158	129	59
november	61	153	173	65
december	157	204	187	75

Slika 2:

Število prireditev po mesecih, 2004

I. Prireditve za otroke

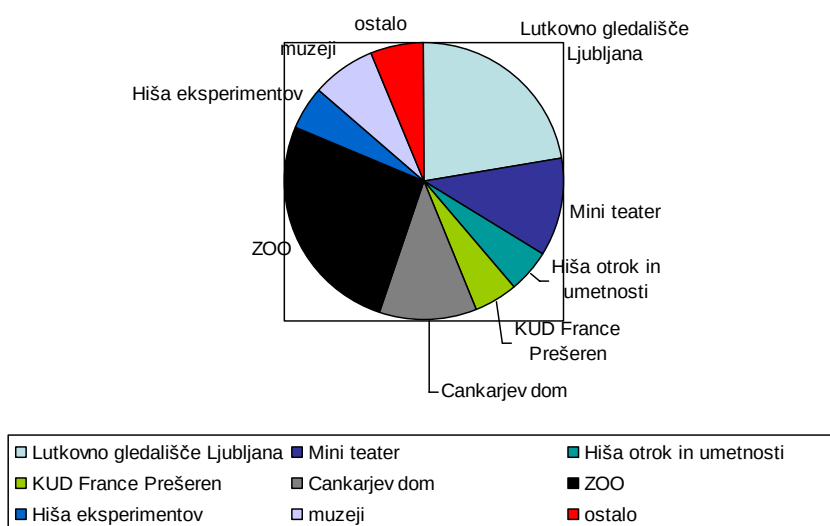
Prireditve za otroke, kakor jih prikazujejo slike 3-7, zajemajo gledališke predstave in razne delavnice v kulturnih institucijah ali na drugih javnih krajih. V pregledu otroških prireditev nismo zajeli prireditev za otroke v ljubljanskih knjižnicah, ki so pomemben prireditelj prireditev za otroke, ker jih *Deloskop* navadno ne navaja. Z rednimi pravilničnimi uricami in delavnicami opravljajo splošne knjižnice pomembno vlogo na

tem področju, še toliko bolj, ker nudijo svoje storitve v krajih, ki so blizu bivališčem samih otrok in so brezplačne, zato so zlahka dostopne večini otrok. Slike 3-7, ki prikazujejo otroške prireditve za naključno izbrane mesece januar, maj, avgust in december, prikazujejo široko ponudbo prireditev za najmlajše otroke. Najpomembnejši organizatorji prireditev za otroke so Lutkovno gledališče Ljubljana, Mini teater, KUD France Prešeren, Hiša otrok in umetnosti, Hiša eksperimentov, razni javni muzeji, KD Španski borci, Sezam in drugi. Poleti se prizorišča prestavijo na prosto, na mestne trge, pred slaščičarno Pločnik, na Emonsko promenado, v ZOO in druge lokacije. Decembra so bile zelo prizadevne pri organizaciji prireditev za otroke institucije, ki sicer program za otroke ni njihov prednostni program: Cankarjev dom in Slovensko mladinsko gledališče.

Prireditev za otroke je povprečno 79 na mesec, se pravi, da je ponudba kulturnih prireditev za najmlajše zelo ugodna in enakomerno razporejena skozi vse leto. Pri tako odlični ponudbi bi bilo potrebno skrbeti le, da se taka ponudba ohrani še naprej.

Slika 3:

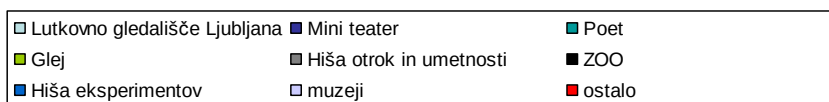
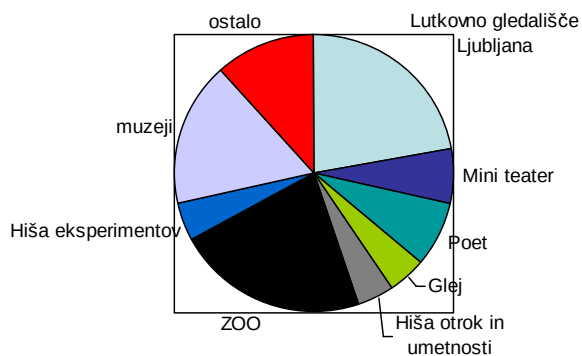
Prireditve za otroke, januar 2004 (več kot 2 predstavi)

Slika 4:

Prireditve za otroke, maj 2004

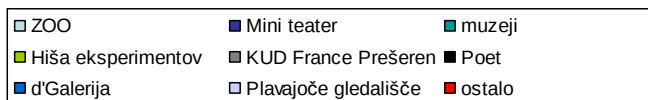
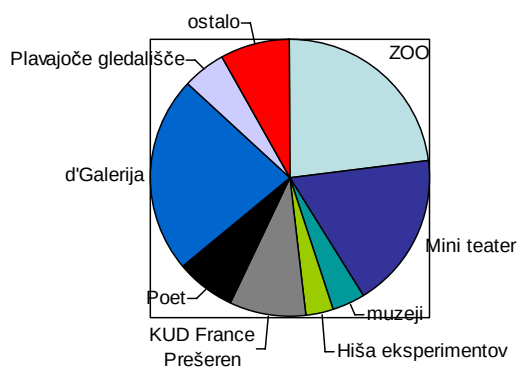
(več kot 2 predstavi)

Slika 5:

Prireditve za otroke, avgust 2004

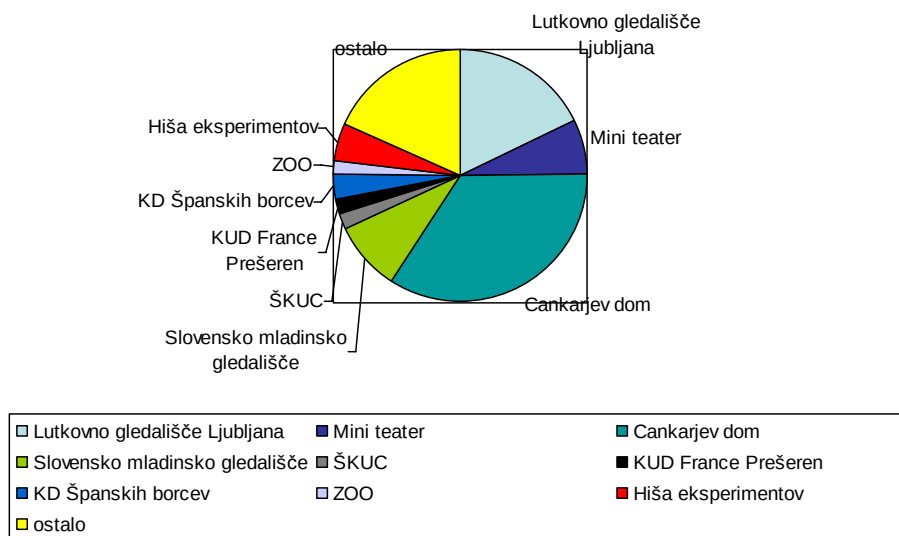
(več kot 2 predstavi)

Slika 6:

Priveditve za otroke, december 2004

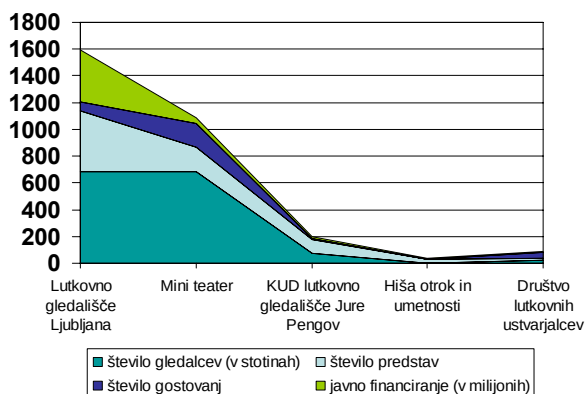
(več kot 2 predstavi)

Slika 7:

Gledališča za otroke, 2004

(Podatki za Hišo otrok in umetnosti so pomanjkljivi.)

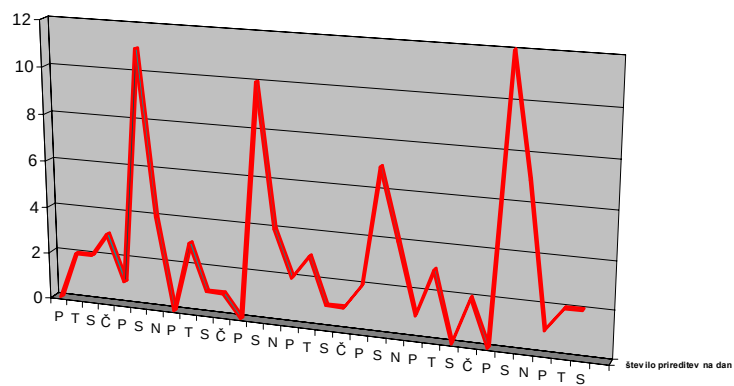

Sliki 8 in 9 prikazujeta prireditve za otroke v mesecu marcu in oktobru. Sliki kažeta, da so prireditve številčnejše ob koncu tedna, zlasti v soboto. V času delovnega tedna jih skoraj ni ali so zelo redke. Razporeditev prireditev ima verjetno svojo logiko – da so otroci med tednom zasedeni, ob koncu tedna pa imajo več prostega časa - vendar pa bi bilo vredno razmisliti, ali naj se prireditve bolje razporedijo.

Slika 8:

Prireditve za otroke, marec 2004

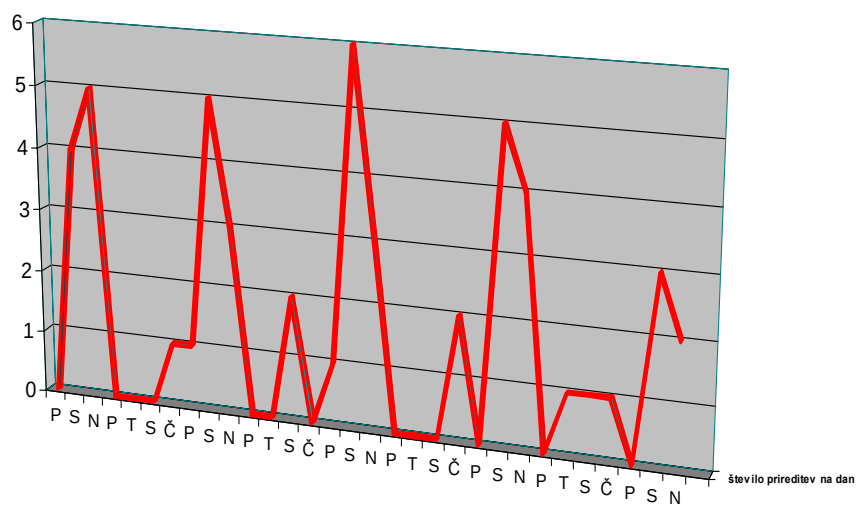
(število prirediteljev 19, število prireditev skupaj 92)

Slika 9:

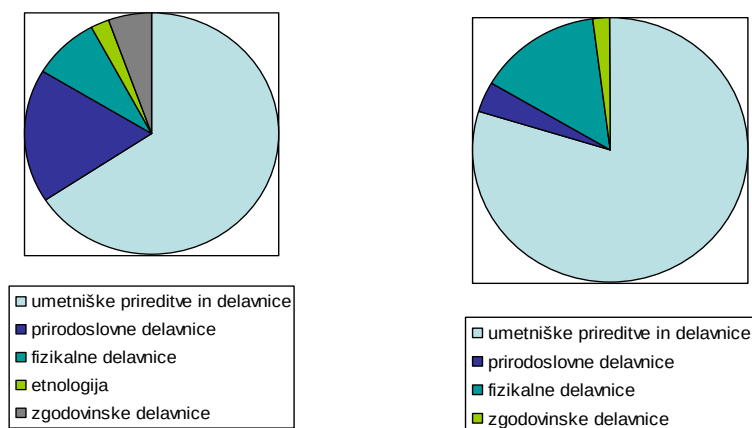
Prireditve za otroke, oktober 2004

(število prirediteljev 12, število prireditev skupaj 50)

Slika 10:

Prireditve za otroke po vsebini, marec in oktober 2004

Slika 10 prikazuje prireditve za otroke glede na in kaže na slovenski fenomen dominacije umetnostnih vsebin v kulturni vzgoji otrok. Med prireditvami za otroke prevladujejo prireditve in delavnice z umetnostno vsebino, medtem ko so naravoslovne delavnice redke. Zato bi bilo potrebno bolj kot doslej spodbujati prireditve z naravoslovno vsebino in tematske delavnice, saj imajo te prireditve veliko izobraževalno vrednost za najmlajše.

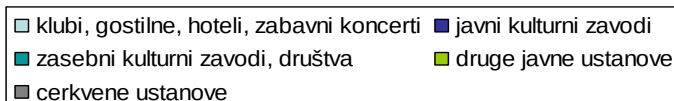
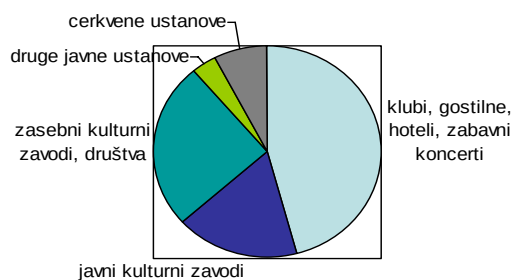
II. Glasbene prireditve

Slike 11-15 prikazujejo glasbeno ponudbo v mestu Ljubljana. Skoraj polovica vse ponudbe je nastala v gostinskih ali turističnih lokalih (restavracijah, hotelih, gostilnah, barih na prostem...). Med njimi so Orto klub, Jazz klub Gajo, Klub K4, Jazzbina, hotela Slon in Union, v poletnih mesecih pa kavarna Pločnik, grad Kodeljevo, vrt Društva slovenskih pisateljev... Več kot javni zavodi (Slovenska filharmonija, Radio Slovenija, Cankarjev dom, Festival Ljubljana in drugi, ki predstavljajo malo več kot 15% ponudbe) so priredili koncertov zasebni zavodi (Metelkova mesto, KUD France Prešeren in drugi, ki predstavljajo okoli 25% ponudbe). Ostali pomembnejši organizatorji so razni glasbeni festivali, javne institucije (Mestna hiša, muzeji) in verske ustanove (zlasti zavod sv. Stanislava).

Glasbeni koncerti v jesensko-zimskem in pomladnem času

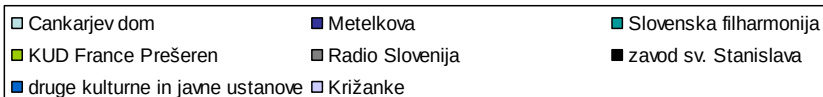
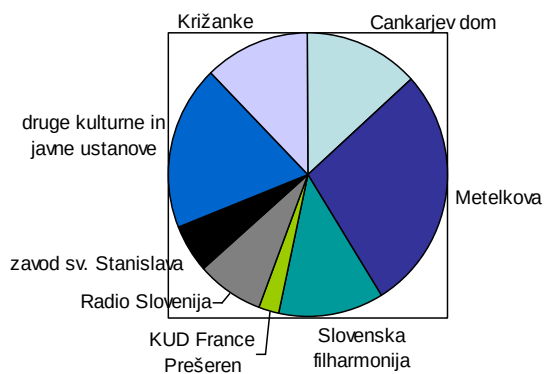
Slika 11:

Glasbeni koncerti, maj 2004

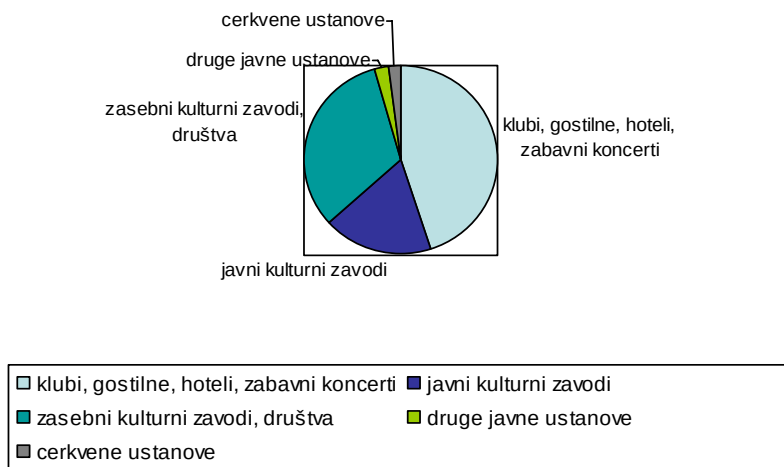
Slika 12:

Glasbeni koncerti, maj 2004 (kulturne ustanove)

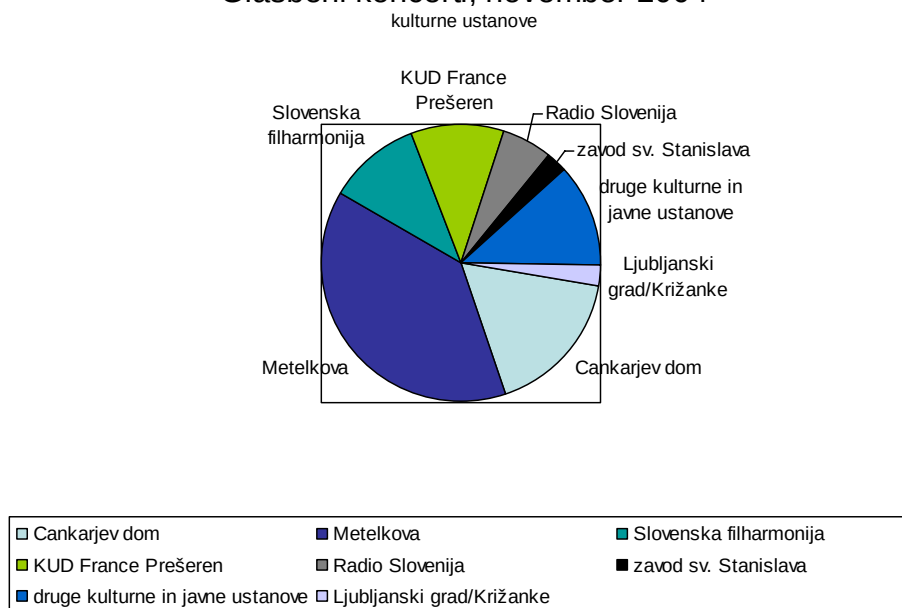
Slika 13:

Glasbeni koncerti, november 2004

Slika 14:

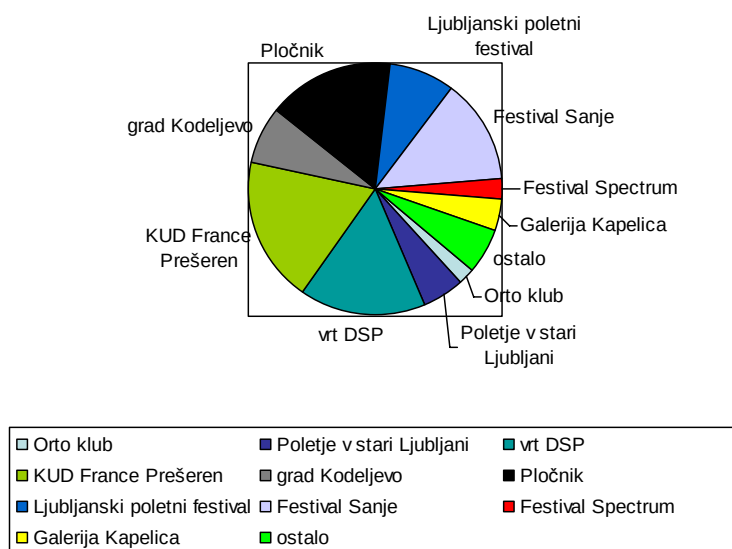
Glasbeni koncerti, november 2004

Glasbene prireditve v poletnih mesecih

Slika 15:

Glasbeni koncerti, avgust 2004 (več kot 2 prireditvi)

Slike 11-15, ki prikazujejo ponudbo glasbenih prireditev v sezonskem in poletnem času, kažejo na raznoliko kulturno ponudbo. Med glasbenimi prireditvami je najštevilčnejša ponudba v gostinskih lokalih in hotelih, kar nenazadnje podpira turistično ponudbo mesta. Javni zavodi večinoma pokrivajo področje klasične glasbe (Slovenska filharmonija, Radio Slovenija, Cankarjev dom, Festival Ljubljana...), Cankarjev dom deloma tudi jazz glasbo in glasbe sveta. KUD France Prešeren in Metelkova strežeta potrebam mlajšega občinstva in predstavljata pomemben delež glasbene ponudbe. Metelkova (glej sliko 13 in 15) zajema v zimskih mesecih tudi do 40% vseh glasbenih prireditev, KUD France Prešeren pa s festivalom Trnfest (glej sliko 15) petino vse glasbene ponudbe v mesecu avgustu. Četudi Metelkova predstavlja najbolj zajeten delež glasbene ponudbe, pa v primerjavi z drugimi javnimi in zasebnimi zavodi dobiva neprimerno manj subvencij za program in dela v neugodnih pogojih. Sešteli smo sredstva, ki jih dobivajo razna društva z Metelkove - Teater Gromki, Društvo Kapa, KUD Mreža, Zavod Automatacrossconversatoncut, KUD Channel Zero in Društvo za zaščito ateističnih čustev – in skupaj dobili 41 milijonov za vse dejavnosti in vzdrževanje stavbe. To dejstvo opozarja na pomembno anomalijo v ljubljanski kulturni politiki. Doslej smo videli, da znamo dobro poskrbeti za

najmlajše otroke, ko pa ti odrastejo v najstnike, jim ne pustimo več svobode združevanja in ustvarjanja. KUD France Prešeren in Metelkova sta podfinancirana, prostori in infrastruktura Metelkove pa v nemogočem stanju. To je nerazumljivo, saj sta instituciji zavetje za mlade pred komercialno kulturo in pomemben instrument kulturnega ozaveščanja in intelektualnega zrenja. Sta tudi pomembni spodbudi h kreativnosti in inovativnosti, zato sta segment kulturne produkcije, ki bi potreboval več pozornosti in naklonjenosti.

III. Gledališke uprizoritve

Slike 16-18 prikazujejo ponudbo gledaliških in opernih predstav v Ljubljani. Znatni delež vseh uprizoritev imata nacionalni instituciji SNG Drama in SNG Opera in balet, potem pa Mestno gledališče Ljubljana, Cankarjev dom in tudi Slovensko mladinsko gledališče. V poletnih mesecih so gledališke predstave redke, odvisne od poletnih festivalov: Ana Desetnica, Ljubljanski poletni festival, Trnfest in Mladi levi. Če ne štejemo dveh poletnih mesecev, je v Ljubljani povprečno 4.5 gledaliških prireditev na dan ali dobra tretjina vseh dnevnih prireditev.

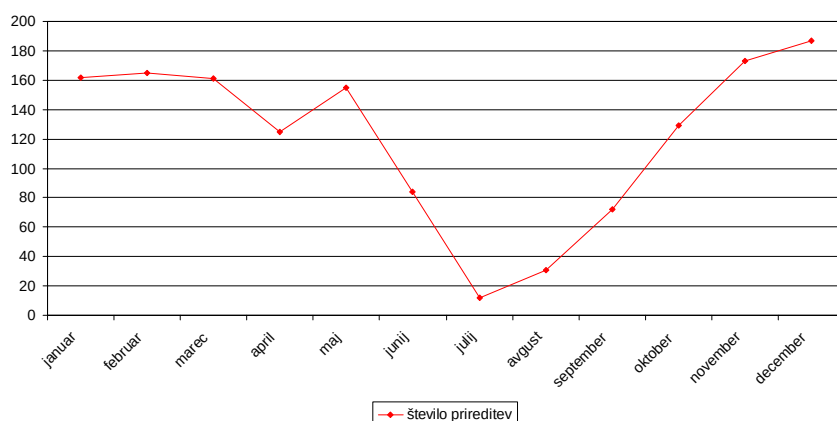
Spodnji sliki prikazujeta ponudbo gledaliških predstav, ki se že vizualno deli na "velike odre" (SNG Drama, MGL, SNG Opera in balet) in "male odre". Zadnji se razlikujejo od velikih bodisi po ljubiteljskih ustvarjalcih (Šentjakobsko gledališče), komercialnem programu (Teater 55, Kavarna Union), lokalnosti (KD Španski borci), ugledni preteklosti avantgardnih gledaliških praks (Gledališče Glej, SMG) ali uprizoritvenemu žanru (PTL). Kljub tem razlikam pa naj bi bila temeljna struktura in delovanje "malih odrov" podobna tisti z "velikih odrov" z razliko, da program ni repertoaren.

Dve instituciji med njimi, KUD France Prešeren in Cankarjev dom delujeta kot kulturna centra, se pravi, imata mešan program: glasbeni, razstavni, otroški in tudi gledališki program. Delujeta kot posrednika: KUD France Prešeren ima delno lastno produkcijo (Improliga, Šila, Improklub), program Cankarjevega doma pa je zasnovan skoraj izključno na koprodukcijah z zunanjimi organizatorji in ustvarjalci kulturnih prireditev. Slika 19 prikazuje razporeditev javnih finančnih sredstev za gledališče.

Ker sliki 17 in 18 prikazujeta gledališko produkcijo glede na kraj predstavljanja, smo izgubili producente in ustvarjalce, ki nimajo lastne infrastrukture in zato nastopajo v programih drugih institucij. Po podatkih *Bele knjige* Asociacije nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev naj bi bilo teh prireditev okoli 329 v letu 2001 (odšteli smo Glej, Kapelica, Mini teater in PTL) in v letu 2000 okoli 251 prireditev. Te številke so zgolj grobe ocene, vendar pa prikazujejo približen obseg produkcije, to je petina vseh prireditev v Ljubljani. Slika 19 prikazuje financiranje gledaliških institucij, s katere se jasno kaže, da se večina javnih proračunskih sredstev porabi za javne zavode, medtem ko manjši zavodi dobivajo po en odstotek.⁵³

Slika 16:

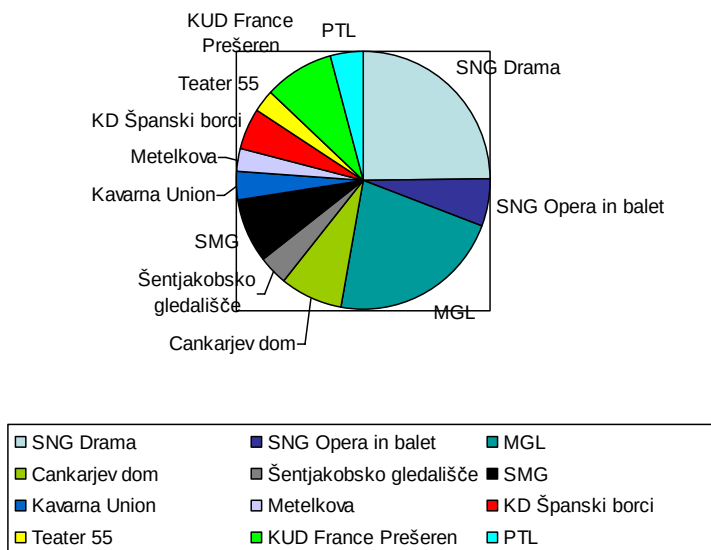
Število gledaliških predstav po mesecih, 2004

⁵³ Delež javnih sredstev za uprizoritvene umetnosti je iz *Poslovnega poročila Cankarjevega doma za leto 2004* (Ljubljana, Cankarjev dom, februar 2005).

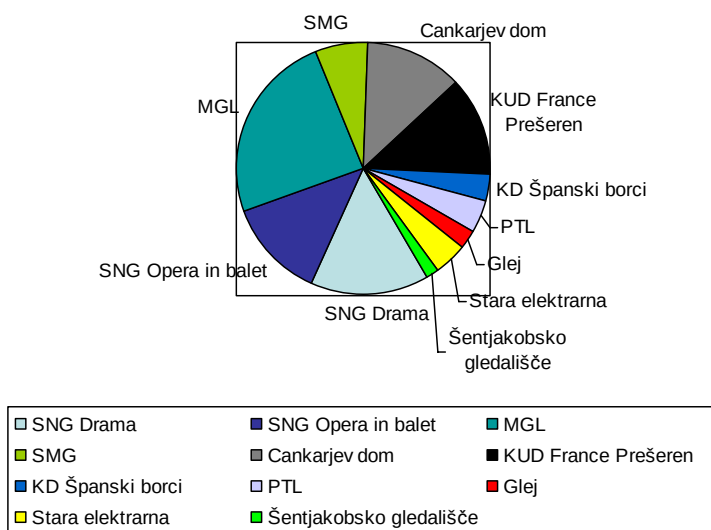
Slika 17:

Gledališke predstave, marec 2004 (več kot 2 predstavi)

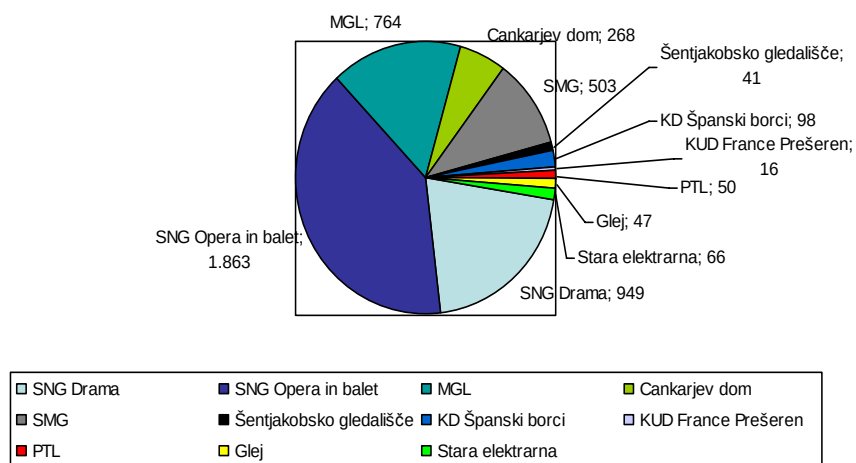
Slika 18:

Gledališke predstave, oktober 2004 (več kot 2 predstavi)

Slika 19:

Javno financiranje gledaliških institucij v letu 2004 (v milijonih SIT)

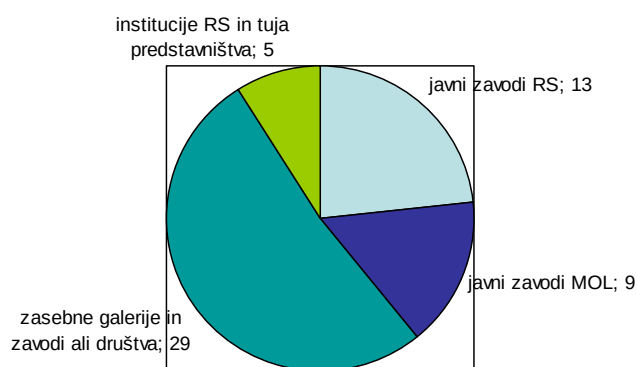
III. Likovne razstave

Javni zavodi MOL z muzejskega ali galerijskega področja so Arhitekturni muzej, Mestni muzej (v obeh muzejih sta leta 2004 potekala obnovitvena dela), Mestna galerija in MGLC. V to skupino smo prišteli tudi razstave v Mestni hiši in na Ljubljanskem gradu. Javni zavodi, ki jih je ustanovila vlada RS pa so: Slovenski etnografski muzej, Muzej novejšje zgodovine, Tehniški muzej Slovenije, Narodna galerija, Moderna galerija in Narodni muzej. Od polovice do tri četrtine vseh otvoritev likovnih razstav pripravijo zasebne galerije in zavodi ali društva. Med njimi so: Galerija TR3, Galerija Hest 35, Galerija Kompas, Finžgarjeva galerija, Novi paradoks 27, Poslovni center Mercator, Galerija Žula, Galerija Krka, Galerija 22, Galerija Kresija, Galerija Lek, Galerija Sončnica, Galerija Kapelica, Vodnikova galerija, Galerija P74, Škuc, Avla NLB, Galerija Ars, Galerija Equrna, Galerija ZDSLJU, Galerija Fotografija, Galerija Zala, Galerija Dessa, Galerija Photon, Galerija Loterija Slovenije, Jelovškov likovni salon, Galerija Kralj, Dom borcev NOB Črnuče, Galerija Kolizej, Galerija Luwigana, Galerija ISLS, Zavod sv. Stanislava, KiberPipa, Galerija Schwarz, Galerija Interart, Galerija doma gospodinjstva, Galerija Pasaža (Visconti Fine Art), Kavarna Pločnik, Tobačni muzej, Galerija Polje, Galerija in vinoteka Breg, Galerija Imprima, Galerija Cicero, Galerija Commerce, Galerija Dvorni trg,

Galerija Hypo, Galerija Kolizej... Iz tega lahko sklepamo, da je trg umetniških del razmeroma razvit v Ljubljani, če ga ocenjujemo s številom zasebnih galerij in muzejskih zbirk.

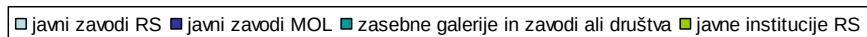
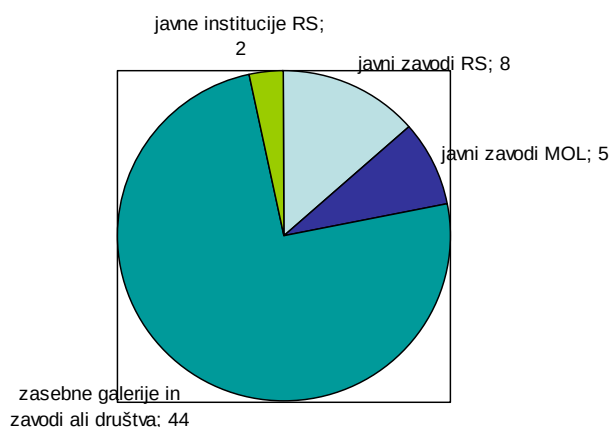
Slika 20:

Likovne razstave, april 2004

Slika 21:

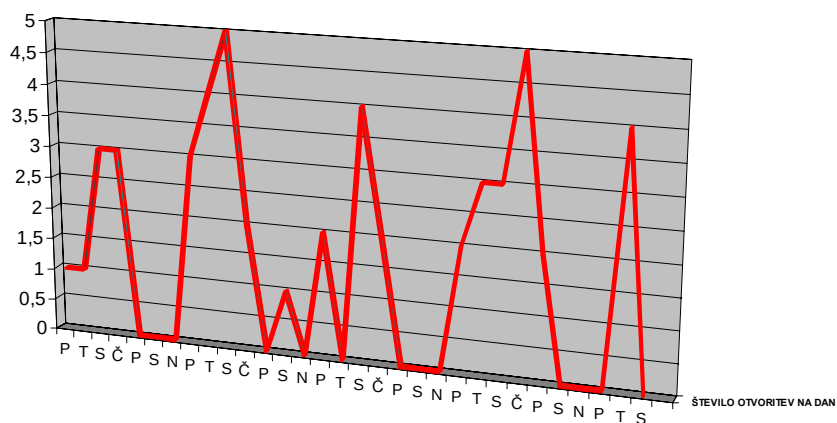
Likovne razstave, oktober 2004

Slike 22-24, ki prikazujejo pogostost muzejskih in likovnih otvoritev, kažejo, da so otvoritve praviloma zgoščene v dneh od ponedeljka do četrтка, medtem ko jih v času

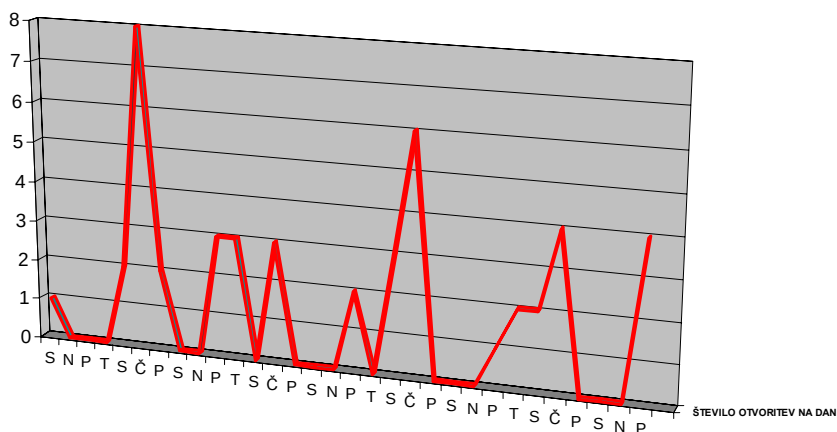
Slika 22:

(število prireditev 37, število otvoritev skupaj 50)

Slika 23:

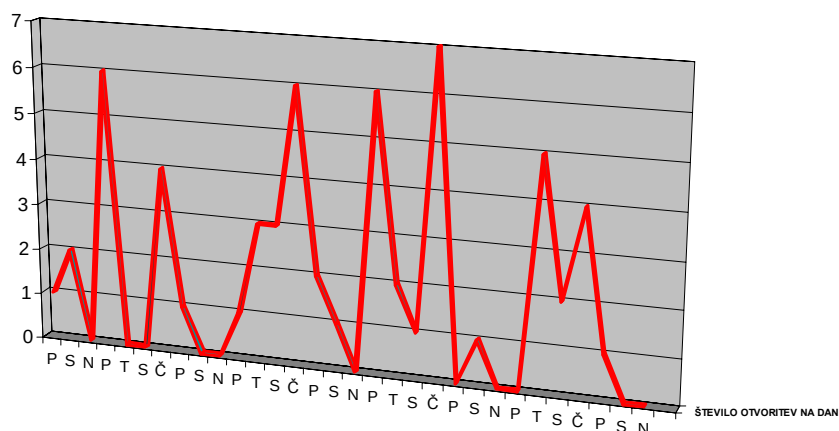
(število prireditev 39, število otvoritev skupaj 46)

Slika 24:

Pogostost likovnih in muzejskih razstav, oktober 2004

(število prirediteljev 43, število otvoritev skupaj 59)

V. Festivali

Spodnji seznam zajema 54 festivalov v letu 2004. Nekateri pomembni bienalni festivali manjkajo (Mednarodni likovni grafični bienale, Gibanica) ali pa jih tisto leto ni bilo (Break). Festivali izbruhnejo v večjem številu meseca maja, ne zaradi ugodnejšega vremena, temveč zaradi prvih nakazil iz javnega proračuna. Po vsebini so raznovrstni, kar prispeva k pestrosti splošne kulturne ponudbe. Večina festivalov poteka v centru mesta razen treh: festival September v Črnučah, Bienale industrijskega oblikovanja v Fužinah in Trnfest z Emonsko promenado v Trnovem. To dejstvo kaže, da se posamezni mestni kraji ne vključujejo v mestno življenje skozi festivalsko ponudbo. Pri velikem številu festivalov pa je vprašanje, ali festivalske dejavnosti vendarle niso preveč razdrobljene. Ob takem stanju jim tudi druge storitve (medijska podpora, turistične dejavnosti in podobno) ne morejo stati ob strani. Iz teh razlogov so festivali postali kar del redne kulturne ponudbe in več ne ustrezajo pravi definiciji festivala, ki naj bi prekinil vsakdanji tok življenja kot posebna slovesnost.

JANUAR

FESTIVAL HIP HOPA (22. – 24. januar)

FEBRUAR

MAREC

FESTIVAL DOKUMENTARNIH FILMOV (15. - 22. marec)

RDEČE ZORE, Metelkova (12. – 16. marec)

FESTIVAL KULTURE ZAHODNE AFRIKE: POLMESEC REKE NIGER (22. april – 18. julij)

APRIL

FESTIVAL PRIMADONA (1. in 2. april)

SLOVENSKI GLASBENI DNEVI (19. - 23. april)

DNEVI SLOVENSKE KNJIGE (19. - 23. april)

MAJ

MAJSKE IGRE (3. – 19. maj)

FESTIVAL TRANSGENERACIJE (10.- 15. maj)

FESTIVAL RAČUNALNIŠKIH UMETNOSTI (11. -18. maj)

POLITIČNO NEKOREKTNI FILMSKI FESTIVAL (11. – 15. maj)

FESTIVAL POMLADI (13. – 16. maj)

EXODOS (15. – 23. maj)

FESTIVAL MLADINSKIH KULTUR, Metelkova (20. -21. maj)

FABULA – FESTIVAL EVROPSKE KRATKE ZGODBE (24.- 29. maj)

FESTIVAL KOMORNIH SKUPIN MLADIH (24. – 29. maj)

DRUGA GODBA (30. maj - 11. junij)

JUNIJ

FESTIVAL ŠANSONOV: LA VIE EN ROSE (7. – 10. junij)

MINI POLETJE V LJUBLJANI (30. junij – 5. september)

POLETJE V STARI LJUBLJANI (25. junij - 28. avgust)

JULIJ

JAZZ FESTIVAL (1. – 3. julij)

ANA DESETNICA (1. – 3. julij)

LJUBLJANSKI POLETNI FESTIVAL (8. julij – 19. avgust)

TRNFEST (27. julija – 31. avgusta)

AVGUST

FESTIVAL SPECTRUM, festival klasične komorne glasbe (20. – 22. avgust)

FESTIVAL SANJE (3. – 28. avgust)

MLADI LEVI (20. – 29. avgust)

EMONSKA PROMENADA (27. – 31. avgust)

NOČI V STARI LJUBLJANI (24. avgust – 28. avgust)

SEPTEMBER

FESTIVAL ČRNUŠKI SEPTEMBER (2. – 30. september)

LJUBLJANSKE SERENADE (7. – 10. september)

LJUBLJANSKI MEDNARODNI FESTIVAL PANTOMIME (17. september)

MEDNARODNI LUTKOVNI FESTIVAL (9 – 14. september)

FESTIVAL SREDNJEVEŠKE IN RENESANČNE GLASBE (10. – 12. september)
EX PONTO (15. – 27. september)
19. BIENALE INDUSTRIJSKEGA OBLIKOVANJA grad Fužine (15. september – 15. oktober)
DNEVI EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE (22. – 23. september)

OKTOBER

MESTO ŽENSK (1. – 7. oktober)
FESTIVAL UNICUM, festival sodobne glasbe (2. – 9. oktober)
CON SABOR LATINO: SLOVENSKO-MEHIŠKI FESTIVAL (4. – 16. oktober)
FESTIVAL SLOWIND (6. oktober – 30. november)
FESTIVAL GOLI ODER, KUD France Prešeren (26. – 30. oktober)

NOVEMBER

FVFestival (5. november)
DNEVI SLOVENSKEGA FILMA (7. – 9. november)
LIFFe (10. – 24. november)
6. SLOVENSKI BIENALE ILUSTRACIJ (15. - 16. november)
FESTIVAL SLOVENSKEGA JAZZA, Hotel Lev (18. november)
FESTIVAL VZHODNOEVROPSKE ELEKTRONIKE, Stara elektrarna (24. – 26. november)

DECEMBER

DNEVI GEJEVSKEGA IN LEZBIČNEGA FILMA (28. november – 5. december)
MULTIMEDIJSKI FESTIVAL (1. – 5. december)
KNJIŽNI SEJEM (1. – 5. december)
MEDNARODNI FESTIVAL ANIMIRANEGA FILMA – ANIMATEKA (14. -18. december)
CIKLUS BOŽIČNIH KONCERTOV (13. december – 30. december)
ZIMA V STARI LJUBLJANI (20. december – 30. december)

Financiranje in obisk v javnih in zasebnih zavodih ali društvih

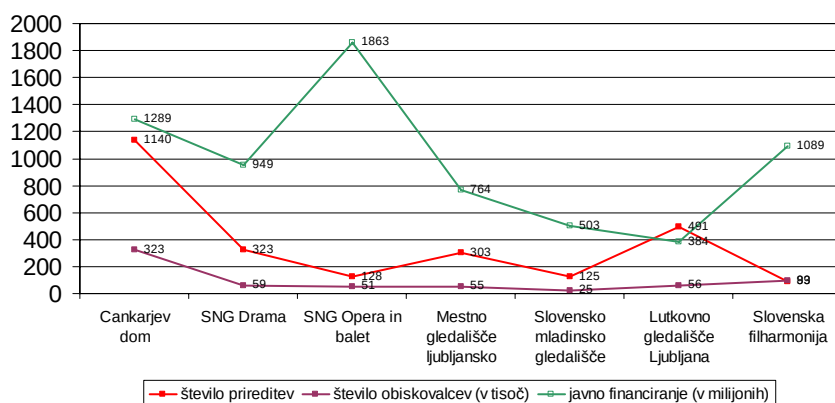
Podatke za ta del smo zbrali iz letnih poročil Oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL. Te podatke smo združevali s podatki Statističnega letopisa Ljubljana, letnim poročilom Ministrstva za kulturo. Podatke smo lahko žal lahko pridobili le za javne zavode in za 42 programsko financiranih zasebnih zavodov in društev, ne pa za druge projektno financirane fizične in pravne osebe (skupaj 195 z glasbenega, vizualnega, intermedijskega, uprizoritvenega in mladinskega področja, ki so v letu 2004 prejele subvencijo Oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL, in druge ljubiteljske kulturne organizacije).

Slike 26-32 prikazujejo splošne ugotovitve za razne vrste kulturnih institucij. Slika 26 kaže podatke za državne kulturne institucije, ki smo jih določili za "državne", če jih večinoma financira država, četudi je njihova ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana.

Po podobnem kriteriju smo zbrali tudi »mestne kulturne organizacije«. Ni nam bilo pomembno, ali so po pravnem statusu javne ali zasebne, temveč da jih večinoma financira MOL in da imajo na voljo lastne prireditvene prostore.

Slike 28-32 prikazujejo produkcijo raznih neodvisnih producentov z raznih področij, ki nimajo lastnih prostorov in pripravljajo svoje prireditve na improviziranih krajih, na javnih mestih ali s koprodukcijami z drugimi institucijami. Neodvisni producenti ustvarijo skupaj tri četrte programa, kolikor jih ustvarijo »mestne institucije« in tretjino programa državnih kulturnih institucij. Pri tej oceni smo lahko upoštevali le podatke 42 programsko financiranih zavodov in društev, ki so oddali leta 2004 morali oddati poročilo Oddelku za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL, nismo pa mogli upoštevati vseh drugih 195 fizičnih in pravnih oseb, za katere nismo imeli podatkov. V oceni tudi nismo upoštevali gostovanj. Lokalne kulturne institucije s svojimi uprizoritvenimi prostori so prejele 850 milijonov SIT, državno financirane kulturne institucije pa 6.841 milijonov SIT, obakrat le za »scenske umetnosti« brez muzejev in galerij. Za primerjavo: mestne knjižnice so dobile 1.660 milijonov SIT v letu 2004. Iz slik 28-32 vidimo, da so neodvisni producenti, za katere smo uspeli dobiti podatke, dobili iz mestnega in državnega javnega proračuna skupaj 564,5 milijonov SIT.

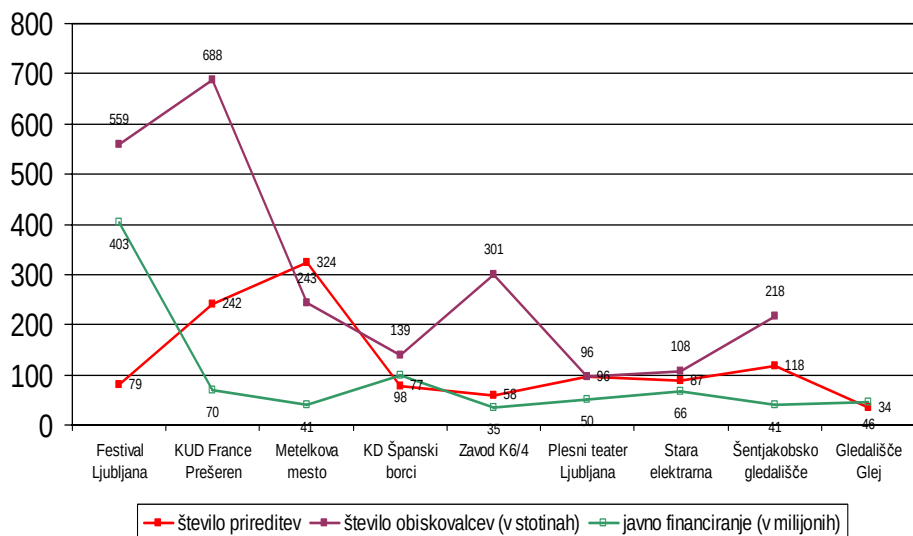
Slika 26: Javni zavodi v Ljubljani, ki jih večinoma financira Ministrstvo za kulturo ne glede na ustanovitelja (glasba in scenske umetnosti)
(Število prireditev 2.599, obiskovalcev 662.000, javno financiranje 6.841 milijonov)

Vir: Statistični letopis Ljubljane, 2005 (za sezono 2003/2004, brez gostovanj).

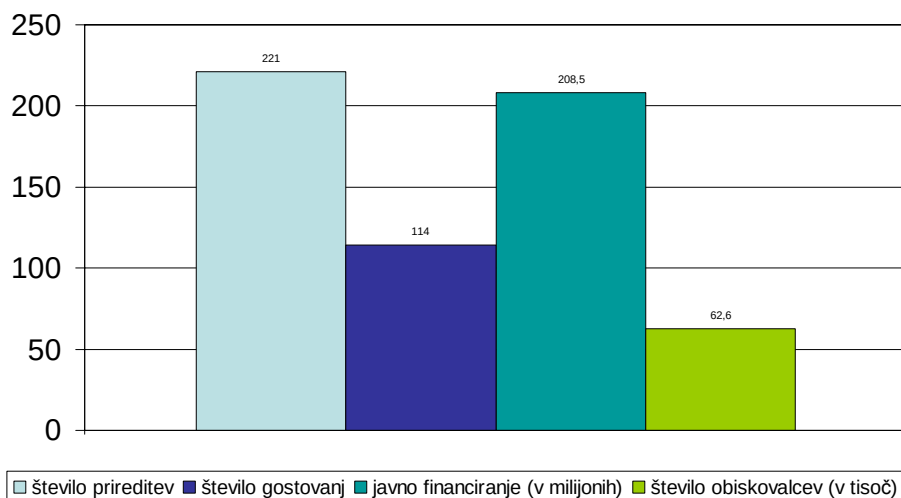
Slika 27: Druge kulturne organizacije z lastnimi prireditvenimi prostori v Ljubljani

(1.115 števil prireditev, 235.200 obiskovalcev, javno financiranje 850 milijonov)

Slika 28: Neodvisni producenti gledaliških predstav, 2004

(skupaj predstav 221, gostovanj 114, javno financiranje 208 milijonov, obiskovalcev ok. 63000)

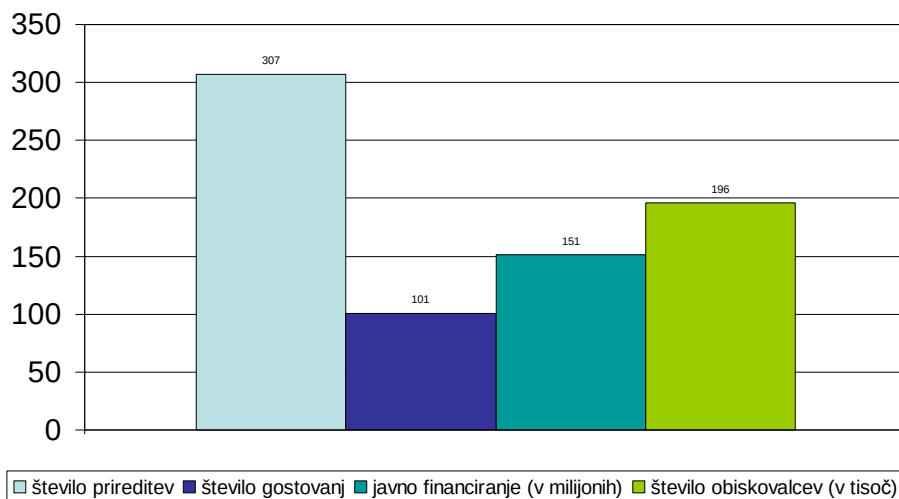

Združeni podatki producentov: Zavod Exodos, OPS! Zavod Ljubljana, Muzeum, Vitkar, Gledališče Ane Monro, Sensorium, EN-KNAP, E.P.I., Cafe teater, Zavod Atol.

Slika 29:

Neodvisni glasbeni producenti, 2004

(skupaj predstav 307, gostovanj 101, javno financiranje 151 milijonov, obiskovalcev ok. 196.000)

Združeni podatki producentov: Glasbeno društvo Slowind, Glasbena mladina ljubljanska, FV, Jazz klub Gajo, MMPZ Veter, Društvo za oživljanje Ljubljane, Društvo Tartini Quartet, Druga godba, Društvo slovenskih skladateljev.

Slika 30:

Producenti raznih področij ustvarjanja

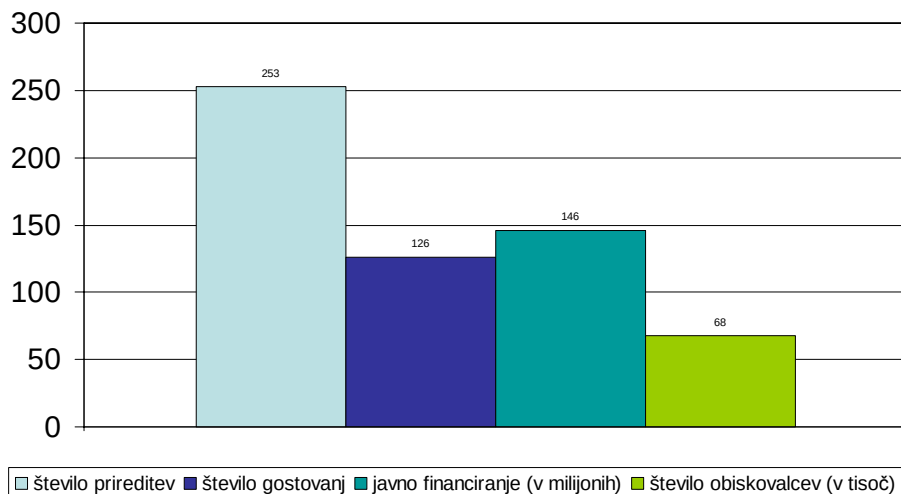
	SKUPAJ
vizualne umet.	32
uprizoritvene umet.	102
intermedijske	23
glasbene umet.	36
mladinska kultura	32
gostovanja	126

Združeni so podatki producentov: Društvo ŠKUC, Forum Ljubljana, Društvo umetnikov DUM, Mesto žensk in B-51.

Slika 31:

Producenti raznih področij ustvarjanja, 2004

(skupaj prireditev 253, gostovanj 126, javno financiranje 146 milijonov, obiskovalcev ok. 68.000)

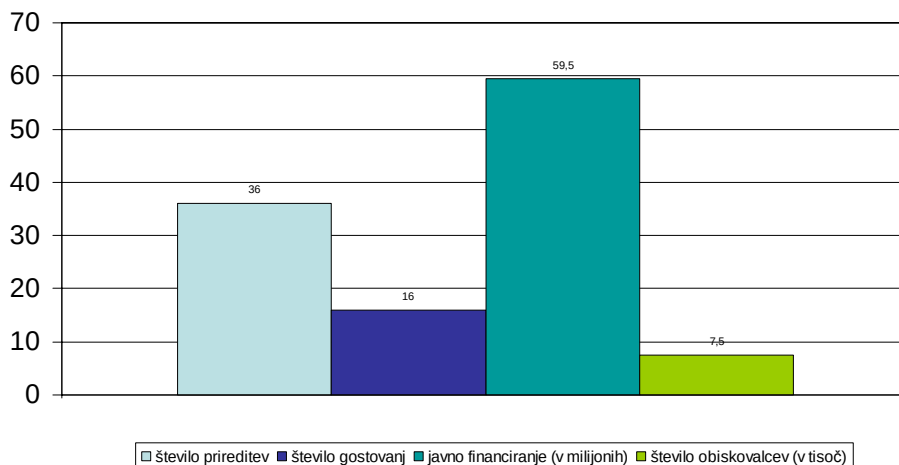

Združeni so podatki producentov: Društvo ŠKUC, Forum Ljubljana, Društvo umetnikov DUM, Mesto žensk in B-51.

Slika 32:

Producenti s področja vizualnih umetnosti, 2004

(skupaj otvoritev 36, gostovanj 16, javno financiranje 59,5 milijonov, obiskovalcev ok. 7500)

Združeni so podatki producentov: Društvo likovnih umetnikov Ljubljana, SCCA, Emzin, Zavod P.A.R.A.S.I.T.E.

Neodvisni producenti gledaliških predstav (slika 28) so pripravili 221 predstav, delež javnega (mestnega in državnega) financiranja je bil 208 milijonov SIT. To so zgolj zelo okvirni podatki, saj smo lahko upoštevali le organizacije, za katere smo imeli na

voljo podatke in tudi podatki so lahko le informativni.⁵⁴ Delež javnega financiranja bi bil nedvomno večji, če bi imeli primerljive podatke še za druge organizacije s tega področja, saj z avtorji pomanjkanja podatkov nismo mogli vključiti v pregled Zavod Maska, Zavod Plavajoče gledališče, Zavod Aksioma, Zavod Zank, Fičo balet, Zavod Masa, Via negativa, Društvo baletnih umetnikov, Stara gara, Kulturno društvo Samosvoj in 29 drugih uprizoritvenih projektov.

Neodvisni glasbeni producenti (slika 29) so imeli 307 prireditev, iz javnega proračuna pa so dobili 151 milijonov SIT.⁵⁵ V pregled smo zajeli le devet organizacij.

Producenti (sliki 30 in 31), ki združujejo več področij ustvarjanja (Škuc, Forum Ljubljana, Društvo umetnikov DUM, Mesto žensk, B-51) so imeli skupaj 225 prireditev in 126 gostovanj, za svoje dejavnosti pa so dobili 146 milijonov SIT iz javnega proračuna.

Producenti s področja vizualnih umetnosti (slika 32) so pripravili 36 otvoritev, iz javnega proračuna pa so dobili 59,5 milijona.

Neodvisni producenti so imeli skupaj torej 797 prireditev (in 357 gostovanj) in so dobili 564,5 milijonov iz mestnega in državnega proračuna.

⁵⁴ Število prireditev, denimo, je lahko le informativno, saj nimamo natančnih podatkov. Vprašalnik, ki ga je delil Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL, so si namreč razlagali zelo različno: nekateri so vpisovali število prvih uprizoritev, drugi skupaj prve uprizoritve s ponovitvami. Podatki, ki smo jih s težavo zbrali, so vrh vsega precej nezanesljivi, zato bi bilo v prihodnje vredno več truda vložiti v bolj zanesljivo zbiranje podatkov.

⁵⁵ Podatke za Društvo za oživljanje kulturne podobe starega mestnega jedra so iz *Statistične analize projektov v Ljubljani v letu 2004* istega društva.

2.4. Izhodiščne točke za strategijo kulture Mestne občine Ljubljana

Peter Hall v študiji *Cities in Civilisation* ugotavlja, da bo blaginja na strani tistih mest v prihodnosti, ki bodo pozorna na celovit ekonomski razvoj mesta.⁵⁶ Na področju kulture in izobraževanja Peter Hall poudarja dva elementa, ki naj bi bila med vsemi najpomembnejša: 1. vsestransko izobraževanje, dostop do informacij in poznavanje novih informacijskih tehnologij; 2. odsotnost družbenih nasprotij in konfliktov. Prva točka se zdi enostavna samo na papirju. Pravno priznanje pravic, ki izhajajo iz intelektualne lastnine, so v konfliktu s pravicami uporabnikov teh dobrin in ovirajo dostop do znanja in informacij. Z gospodarsko krizo se povečujejo ekonomske ovire za dostop do teh dobrin, zato lahko javna politika v tej smeri izboljša dostop do virov, ki so bistveni za vse procese izobraževanja. Za drugo točko smo zgoraj ugotovili, da prevladujoče politike »oživljanja mest« konfliktne prej spodbujajo kakor odpravljajo. Konflikti so postali prej »normalni« in se jih le redki še zavedajo kot problemov. Stanje na področju kulture v mestu Ljubljani bomo analizirali skozi točki, ki ju je poudaril Peter Hall tako, da bomo identificirali in analizirali najbolj kritične kraje konfliktov, najšibkejške člene v verigi.

Medgeneracijska nasprotja

Prvo žarišče nasprotij je v samem mestnem središču in bi ga bilo mogoče imeti za medgeneracijski konflikt. Povezan je s samim nastankom Metelkova mesto in z nasilno vselitvijo članov Mreže za Metelkovo po samovoljni rušitvi vojaških objektov na tej lokaciji. Če gremo nazaj dobrih deset let; če bi nas zanimala starejša zgodovina, bi videli, da ima represiven odnos mesta in države do mladinske kulture in subkulture že predzgodovino v ŠKUC, Klub FV, Galerija ŠKUC, K4 ipd. Tudi v novejši zgodovini Metelkove so odgovorni partnerji pokazali zelo malo pripravljenosti za dogovor.⁵⁷ Metelkova mesto še vedno deluje v ilegali, komunalne in infrastrukturne razmere pa so primerne razmeram ilegalne vselitve. Črno kroniko

⁵⁶ Peter Hall, *Cities in Civilisation*. Culture, Innovation, and Urban Order, London, Weidenfeld & Nicolson, 1998.

⁵⁷ Sogovorniki iz raziskave Pogledi na Ljubljano najpogosteje omenjajo nujnost, da se mesto loti obnove severnega dela Metelkove. Predlog je bil v Prostorski zasnovi in drugih dokumentih potem preprosto preslišan.

Metelkove je natančno in analitično opisal Bratko Bibič v knjigi *Hrup z Metelkove*.⁵⁸ Po zasedbi Metelkove leta 1993 je bil severni del Metelkove brez elektrike in vode vse do leta 1996, a tudi potem pritiski za izpraznitev niso popustili. Nadaljevale so se grožnje z rušitvami, stavbo Šola so dejansko porušili leta 1997 in Malo šolo 2006, investicije v infrastrukturno ureditev severnega kompleksa pa so bile skromne (obnova stavbe Lovci) ali pa so zaobšle potrebe dejansko delujočih skupin in posameznikov (mladinski hotel Celica). Po trinajstih letih vztrajajo na severnem delu Metelkove nevladne organizacije, ki so nastanjene v stavbi Lovec, v drugih objektih pa Klub Gromka, Društvo Kapa, KUD Mreža, Zavod Automatacrossconversatoncut, KUD Channel Zelo in drugi. Po pregledu kulturnih prireditev je Metelkova ponudila leta 2004 največ glasbenega programa v Ljubljani v primerjavi z drugimi javnimi in zasebnimi zavodi: 30% maja 2004, denimo, in 40% novembra 2004. V primerjavi s programskim deležem pa je delež istih organizacij pri javnih subvencijah neprimerno manjši in predstavlja skupaj za vse dejavnosti in vzdrževanje stavb 41 milijonov, če ne štejemo dohodkov nevladnih organizacij v stavbi Lovec.

Ljubljana kot univerzitetno mesto, ki premore okoli 50.000 študentov, prihajalo pa jih bo še več iz tujine, goji mladinsko kulturo v duhu sovraštva. Medgeneracijskih nasprotij ni nikoli mogoče povsem zgladiti in odpraviti (razen v protofašističnih sterilnih družbah, ki odpravijo tudi svobodo izražanja in združevanja), saj so normalni pojav osebnostne rasti, vendar pa stalnih pritiskov in kriminaliziranje obiskovalcev Metelkove ni mogoče imeti za navadne medgeneracijske napetosti. KUD France Prešeren občuti podobne pritiske z časovnimi omejitvami prireditev v okviru *Trnfesta*, saj se morajo vse prireditve zaključiti ob 22. uri.⁵⁹ Kar 50% obiskovalcev teh prireditev to dejstvo najbolj moti.⁶⁰ Metelkova mesto in KUD France Prešeren sta pomembna ponudnika kulturnih prireditev v mestu Ljubljana, hkrati pa tudi redka, ki strežeta potrebam mladinske populacije s pasivno in aktivno udeležbo v kulturi in izobraževanju.⁶¹ To sta kraja, kjer se študentje in študentke, najbolj številčna skupina začasnih prebivalcev Ljubljane, spoznavajo z mestom in njegovim odnosom do

⁵⁸ Bratko Bibič, *Hrup z Metelkove*, Mirovni inštitut, Ljubljana, zbirka Politike, 2003.

⁵⁹ Takšnih omejitev ne pozna festival *Ljubljanski poletni festival*, ki poteka istočasno in v istem delu mesta, zato verjetno tudi moti okoliške prebivalce. A v enem primeru so mestne oblasti pritožbe uslišali, v drugem ne.

⁶⁰ Cf. Neda Galijaš, *Pogledi sem, tja in čez*, KUD France Prešeren, Ljubljana, poglavje »Pogledi s Trnfesta«, str. 9-10.

⁶¹ Po raziskavi, ki jo je naredil KUD France Prešeren, je skoraj 60% njihovih obiskovalcev starih od 21 do 30 let. Cf. Neda Galijaš, *Pogledi sem, tja in čez*, poglavje »Pogledi od zunaj«, str. 2.

kulturne raznoličnosti, strpnosti in svobode. Ker je med njimi vedno več tujcev, ki prek evropskih študijskih programov prihajajo na študijsko prakso v Ljubljano, iz katerih se bodo rekrutirali evropski izobraženci, je podoba Metelkove tista, ki bo živela v spominu teh ljudi na Ljubljano. Oba kraja pa sta pomembna ne le kot ponudnika kulturne ponudbe, ki prispeva h kulturni raznoličnosti, temveč bi lahko bila tudi pomembnejša nosilca dejavnosti, ki temeljijo na aktivni udeležbi v procesih izobraževanja, informiranja, seznanjanja z novimi tehnologijami, političnega življenja... Za generacijo mladih so te dejavnosti zelo pomembne pri politični emancipaciji in intelektualnem zrenju.

Center – periferija

Drugo žarišče se manj kaže v konfliktnosti, temveč bolj v razpadu skupnosti. Problem izjemno dobro opisuje knjiga *Družbena neenakost in socialni kapital* Srečo Dragoša in Vesne Leskošek, ki je nastala na podlagi raziskave treh mestnih, treh primestnih in štirih obrobniških ljubljanskih skupnosti.⁶² Prebivalci vseh skupnosti dosledno opozarjajo na problem, ki je nastal z razpustitvijo krajevnih skupnosti: s to institucijo so lokalne skupnosti pogosto izgubile skupne prostore, v katerih so nekoč potekale skupne dejavnosti (dejavnosti upokojencev, mladinske dejavnosti, praznovanja, kulturne prireditve, predavanja, sestanke, seminarje, pogovore...), z izgubo prostorov pa so praviloma poniknile tudi skupne dejavnosti, saj jih niso imeli več kje prirejati. Ker je oblikovanje socialnega prostora, pravita avtorja, pogosto odvisen od fizičnih prostorov, je izguba skupnih prostorov prizadela lokalne skupnosti. Četudi so se v peščici skupnosti pojavile nekatere dejavnosti na novo, pa se prebivalci praviloma čutijo bolj osamljeni in se pritožujejo nad pomanjkanjem skupnih dejavnosti, bistveno večjim kakor prej, ko so še imeli skupne prostore. Dve skupnosti izmed desetih sta izgubili skupne prostore zaradi denacionalizacije in sta morali odstopiti prostore župnišču, »preostale pa zaradi pridobitništva, saj so mestne oblasti prostore oddale različnim najemnikom, med katerimi so najbolj priljubljeni klubi za fitnes«.⁶³ Zaradi razpada lokalnih skupnosti sta raziskovalca tudi opazila, da sta se poslabšala informiranost in dostop do storitev. Podobno kakor avtorja omenjene študije je tudi naš enoletni pregled kulturnih prireditev v Ljubljani pokazal, da je kulturno življenje v

⁶² Srečo Dragoš in Vesna Leskošek, *Družbena neenakost in socialni kapital*, Ljubljana, Mirovni inštitut, zbirka Politike, 2003.

⁶³ *Ibidem*, str. 49.

mestu izrazito centripetalno in da institucije zunaj centra oblikujejo ponudbo po vzoru institucij v centru. To zlasti velja za instituciji širšega mestnega središča, KD Španskih borcev (preimenovan v Gledališče za otroke in mlade) in KUD France Prešeren, ki sta se spremenila iz centrov lokalne skupnosti v specializirane ponudnike kulture. Program delajo ljudje, ki niso iz skupnosti, kjer je institucija, za ljudi, ki prihajajo iz vseh delov mesta. Kljub negativnim posledicam za lokalno skupnost pa je prispevek KUD France Prešeren za del mesta, v katerem deluje, da je razširil kulturno privlačnost tistega dela mesta za domače prebivalce kakor tudi za turiste. V širokem mestnem obroču pa smo med napovedmi kulturnih prireditev (v prilogi Deloskop leta 2004) našli Kulturni dom Črnuče in Dom borcev NOB Črnuče z najbolj pestrim programom, potem Zadružni dom Zalog, bivša KS Vižmarje-Brod, Ljudski dom Šentvid in Župnijska dvorana Koseze. Najbolj aktivno primestno območje so Črnuče. Prireditve so zajemale gostovanja profesionalnih komercialnih gledališč - Špas teater, Gledališče Koper, Radio Ga Ga Show, Gledališče Satirikon -, poleg tega pa še zborovski koncertni program in božično-novoletni program. Dom borcev NOB Črnuče je priredil pet otvoritev razstav. Mestna četrt Črnuče pa prireja tudi svoj festival »September v Črnučah«, eden izmed treh festivalov, ki niso v mestnem centru. Bivša KS Vižmarje-Brod je redno prirejala gledališke predstave, sedem v letu 2004, decembra pa še fotografsko razstavo. Zadružni dom Zalog je priredil gostovanja štirih gledaliških predstav ljubiteljskih skupin, *Škrlatno damo* (Calderona de la Barca) pa je uprizoril KUD Svoboda Zalog. Ljudski dom Šentvid naj bi bil po napovedih v Deloskopu manj aktiven kot prejšnji (tri predstave in en koncert), v župnijski dvorani Koseze pa je bila napovedana ena predstava meseca marca. Naštete kulturne domove upravlja Oddelek za lokalno samoupravo MOL, ki oddaja prostore neprofitnim društvom in v komercialne namene (v Zadružnem domu Zalog je nameščeno ping-pong igrišče, v Ljudskem domu Šentvid plesna šola Bolero ipd.). Analize delovanja kulturnih domov v širšem mestnem obroču žal ne moremo dati, ker nismo dobili finančnih sredstev za ta del raziskave. Pretekle raziskave in skopi podatki, ki smo jih dobili iz Deloskopa, nakazujejo odnos centra in periferije, vendar so preskopi. Da bi lahko izpeljali tehtne sklepe, bi bilo potrebno opraviti temeljito analizo.

V primerjavi s kulturno ponudbo centra je ponudba širokega mestnega obroča skromna, komercialna ali ljubiteljska, a vendar izhodišče, da bi bilo mogoče

spodbuditi posamezne mestne četrti k bolj aktivnemu vključevanju v mestno življenje, v povezovanje mestnih predelov med seboj in, nenazadnje, k povezovanju z mesti v regiji. Regionalna razvojna agencija ljubljanske urbane regije, denimo, ugotavlja, da je v Ljubljani in v regiji na voljo zadostna kulturna infrastruktura, ni pa izkoriščena. Agencija tudi ugotavlja, da se kulturne institucije premalo povezujejo in s tem delajo kulturo manj dostopno, kot bi sicer lahko bila. Pomemben prispevek k decentralizaciji kulturne ponudbe in ustvarjalnosti pa prispeva tudi Zveza kulturnih društev Ljubljana, ki združuje ljubiteljske kulturne skupine s področja mesta Ljubljana in je v letu 2004 razdelila približno 90 milijonov SIT med svoje člane. Med njimi so najpogostejše pevski zbori, nekaj folklornih skupin in likovnih društev ter društva tujih etničnih skupin.⁶⁴

Dostop do kulturnih dobrin in storitev

Ob pregledovanju splošnih statističnih podatkov smo prišli do zanimivih ugotovitev, ki rahlo razbijejo samovšečno podobo o Ljubljani in njeni prednosti pred drugimi slovenskimi mesti. Država je prispevala povprečno 34.353 SIT na prebivalca iz osrednje slovenske regije z Ljubljano, v ostalih osrednjih regijah pa je namenila le 4.637 SIT na prebivalca. Delež skupnih odhodkov državnega in občinskih proračunov, ki je namenjen osrednji slovenski regiji z Ljubljano, je zato znašal kar polovico vseh sredstev (53,8%).⁶⁵ Vendar pa prispevki občin osrednje slovenske regije (8.404 SIT) še zdaleč niso kos državnim, saj te občine prispevajo v kulturo manj kakor, denimo, občine regij jugovzhodne Slovenije, Goriške in obalnokraške.⁶⁶ Ljubljana kot glavno mesto ima pred drugimi prednost, da so v njej nastanjene institucije nacionalnega pomena, ki gojijo predvsem visoko reprezentativno kulturo. Ob razmeroma manjšem deležu občinskih prispevkov pa se nam zastavlja vprašanje, ali ne trpijo tiste kulturne dejavnosti, ki so po 66. členu Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo v pristojnosti občin (splošna knjižnična dejavnost, kulturne in umetniške dejavnosti ter ljubiteljska kultura, varstvo premične in nepremične kulturne dediščine ter drugi kulturni programi lokalnega pomena).

⁶⁴ Cf. <http://www.zkdj-zveza.si/>

⁶⁵ Cf. Brigita Lipovšek, *Kultura kot razvojni dejavnik države in regij*, Ljubljana, UMAR, 2003, str. 31.

⁶⁶ *Ibidem*, slika 10.

Ker mesto Ljubljana morda premalo pozornosti namenja potrebam lokalnega prebivalstva, je tretji morebitni povzročitelj konfliktov tisti del kulture, ki oblikuje kompleksno mrežo ponudbe kulturnih storitev in omogoča dostop do informacij vse življenje in zlasti potem, ko je formalno izobraževanje že zaključeno. Ljubljana se morda lahko pohvali z višjo izobrazbeno raven kakor drugi deli Slovenije, vendar pa krepko zaostaja za razvitejšim delom Evrope, zato so napor v tej smeri upravičeni in nujni, da bi postala mednarodno konkurenčna. Ta del ponudbe kulturnih storitev je pomembna za vse, kajti noben posameznik ne more hraniti tolikšnega števila informacij kakor te institucije, zlasti pa je pomembna za tiste, ki si zaradi ekonomskih težav ne morejo privoščiti naročin na časopise in revije, internet, kupovanje knjig, izobraževanja ipd. Knjižnice, muzeji, časopisi, televizijski in radijski programi, izobraževalne organizacije in drugo omogočajo in spodbujajo izobraževanje, vedoželjnost in učenje skozi vse življenjsko obdobje. Za najmlajše in mlade pa so te institucije pomemben del vzgojnega procesa.

S procesi globalizacije dostop do teh dobrin ni več samoumeven, ker stopa v konflikte s pravicami iz intelektualne lastnine. Razni režimi varovanja intelektualne lastnine (male avtorske pravice, knjižnično nadomestilo, tehnične ključavnice...) zdaj bolj ali manj ovirajo dostop do kulturnih, izobraževalnih in znanstvenih dobrin. Nekateri poznavalci napovedujejo, da se bo konfliktnost teh dveh vrst interesov še zaostila v prihodnosti, zagotovo pa drži, da mednarodne pogodbe dajejo prednost varovanju pravic iz naslova intelektualne lastnine pred pravicami do kulture, izobrazbe in uživanja znanosti. Mesto Ljubljana sicer nima vpliva na odločanje o teh vprašanjih, učinki pa ga bodo vseeno prizadeli. Omogočanje dostopa do izobrazbe, znanosti in kulture, kot smo videli zgoraj, je eden temeljnih pogojev za celovit ekonomski razvoj in za »gospodarsko konkurenčnost«. Ker bodo zunanje okoliščine nenaklonjene spodbujanju občega dostopa do izobrazbe, znanosti in kulture, se bodo tista mesta, ki ne bodo odločno oblikovala svoje politike v tej smeri, znašla pod valjem napredka.

Ta razmislek se kaže v Ljubljani pomemben ob dveh primerih, ki sta občutljivi mesti ljubljanske kulturne politike. Prvič, dolgo neuspešno reševanje prostorskega vprašanja enot knjižnice Otona Župančiča. Drugič pa je ta premislek pomemben pri informatizaciji, ob kateri, pravi Franc Trček, Ljubljana deluje kot Potemkinova vas, ne

pa kot info-urbani habitat.⁶⁷ Načrtovanje digitalno opremljenega mesta bi moral biti podoben naporom ob načrtovanju javnega potniškega prometa, Ljubljana pa nasprotno samovšečno uživa v prednosti, ki jo ima pred drugimi deli Slovenije v informacijski opremljenosti in pismenosti.

Neodvisna kultura

Ljubljana, nenazadnje, že desetletja meša karte z odločitvijo, kaj bo storila z »neodvisnimi« kulturalnimi institucijami, producenti, umetniki in umetnicami. Vsaj deloma je uredila finančni položaj 42 zasebnih zavodov in društev, ki jim je v letu 2004 dala povprečno 11.278.667 subvencij za program in tekoče stroške delovanja. Med njimi so institucije, ki razpolagajo z lastno infrastrukturo za prireditve (KUD France Prešeren, Zavod K6/4, Mini teater, Plesni teater Ljubljana, zavod Bunker, ŠKUC, Društvo Cafe teater, Gledališče Glej, Ana Monroe, Metelkova, Jazz klub Gajo), ostali si pomagajo s koprodukcijami z javnimi zavodi (zlasti s Cankarjevim domom) in z medsebojno pomočjo.

Na področju glasbe je MOL, Oddelek za kulturo financiral 46 zavodov in društev ter 12 posameznikov in posameznic v povprečni vrednosti 381.929 SIT na dogodek, ki jih je bilo skupaj 77.⁶⁸ Na področju intermedijskih umetnosti so dobili subvencijo 17 pravnih ali fizičnih oseb v povprečni vrednosti 362.500 SIT na dogodek (24 skupaj). Na področju vizualnih umetnosti je dobilo subvencijo 33 pravnih ali fizičnih oseb v povprečni vrednosti 693.159 SIT na dogodek. Na področju uprizoritvenih umetnosti pa je 53 pravnih in fizičnih oseb prejelo povprečno subvencijo v višini 491.763 SIT na dogodek (93 skupaj). S področja mladinske kulture je prejelo subvencije 29 fizičnih in pravnih oseb v povprečni vrednosti 223.000 SIT na dogodek. To financiranje, v katero niso zajeti javni zavodi, vključuje skupaj približno 217 pravnih in fizičnih oseb.

⁶⁷ Franc Trček, *Ljublj@na: iz vasi kablov v info-urbani habitat*, v: *Sociološke podobe Ljubljane*, Drago Kos (ur.), Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2002.

⁶⁸ Društva in zavodi, ki delujejo na severnem delu Metelkove (Teater Gromki, Društvo Kapa, KUD Mreža, Zavod Automatacrossconversatoncut, KUD Channel Zero) smo združili v eno enoto.

Tabela 1: financiranje MOL, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost, leto 2004

	Število fizičnih in pravnih oseb	Število dogodkov	Povprečna višina subvencije v SIT
Glasba	63	77	381.929
Intermedijske umetnosti	17	24	362.500
Vizualne umetnosti	33	33	693.159
Uprizoritvene umetnosti	53	93	491.763
Mladinska kultura	29	42	223.000
Programsko financiranje	42	-	11.278.667

Kot lahko vidimo iz tabele, so povprečne subvencije zelo nizke, financiranje pa razdrobljeno. Iz tega se zastavlja vprašanje, kako kvalitetne so lahko te prireditve ob tako nizkih subvencijah in ob pomanjkanju prostorske in tehnične infrastrukture. Producenti, avtorji in avtorice skušajo te težave premagati tako, da sklepajo koprodukcijske pogodbe z javnimi institucijami, ki imajo na voljo prostore in tehniko, s Festivalom Ljubljana in Cankarjevim domom, denimo. Z odvisnostjo producentov, avtorjev in avtoric od javnih institucij nastajajo veliki in majhni baroni, ki živijo od sadov dela drugih in se okoriščajo s programom, ki ga »brezplačno« - za oder in dvorano - prinašajo v njihove ustanove. Po podatkih *Bele knjige* Asociacije nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev naj bi bilo teh prireditev okoli 329 v letu 2001 (odšteli smo Glej, Kapelica, Mini teater in PTL, ki imajo svoje odre) in v letu 2000 okoli 251 prireditev. Te številke so zgolj grobe ocene na podlagi hitrih intervjujev in prikazujejo le približen obseg produkcije.⁶⁹ Pri izbranih neodvisnih producentih, za katere smo dobili podatke, smo našli 797 prireditev. Njihova produkcija predstavlja približno četrtno prireditev mestnih in državnih institucij, iz javnega proračuna pa dobijo trinajstino teh sredstev.

⁶⁹ *Bela knjiga. Statistični podatki o delovanju članov Asociacije nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev s področja kulture in umetnosti v obdobju med 1998-2001*, poročilo pripravila Simona Semenič, uvod Emil Hrvatin, september 2002.

Neurejenost produkcijskih pogojev dela to kulturno produkcijo kaotično, vsakdo rešuje svoje težave kakor zna in skregan z drugimi, ker so mu vsi morebitni tekmeči za subvencijo in dvorano. To stanje se na koncu vidi tudi pri publiki. Prireditve se selijo po mestu kot kulturna gverila, občinstvo in »kritiška infrastruktura« pa jo poskušata po svojih močeh dohajati. Post-produkcija v tej sferi kulturnega ustvarjanja praktično ne obstaja, ne podpira je kritiški premislek razen apologetskega. V zvezi s tem kulturnim ustvarjanjem bi bilo zato potrebno temeljito premisliti načine podpore: infrastrukturna opora, sistem subvencioniranja, vprašanje tehnične opreme, prostorska podpora (ateljeji, pisarne...), morebitne skupne storitve (računovodske storitve...) in podobno.

Podobno kot bi bilo potrebno združiti napore pri kulturni produkciji, bi bilo potrebno razmišljati tudi o festivalski ponudbi v mestu, ki je prav tako razdrobljena. Četudi je število festivalov v Ljubljani zelo visoko, pa je festivalska ponudba ravno zavoljo razdrobljenosti premalo prepoznavna. Tudi javna podpora je neusklajena s splošnimi učinki festivalov. Četudi se festival *Trnfest* KUD France Prešeren, denimo, postavlja ob bok *Ljubljanskemu poletnemu festivalu* po številu obiskovalcev in odmevnosti prireditev, Festival Ljubljana uživa neprimerno večjo finančno in politično podporo. Poleg tega, da Festival Ljubljana razpolaga s precejšnjimi finančnimi sredstvi za organizacijo poletnega festivala, upravlja tudi s pomembno infrastrukturo za poletne prireditve (Ljubljanski grad in Križanke)⁷⁰ in je celo skrbnik sredstev za obnovo gradu. Zato bi bilo vredno premisliti, da mesto dodatno podpre programsko ponudbo še drugih organizatorjev poletnih in festivalskih prireditev (KUD France Prešeren, Druga godba in Metelkova), da s še kvalitetnejšim programom prispevajo k raznolikosti kulturne ponudbe v Ljubljani. Ob izrazito elitnem klasičnem programu *Ljubljanskega poletnega festivala* so prireditve drugih prirediteljev tiste, ki širijo krog ponudbe, oblikujejo drugačne prostore socialnosti in delajo kulturno ponudbo mesta Ljubljana drugačno od tiste v drugih evropskih mestih.

Kulturne dejavnosti etničnih skupin

⁷⁰ Festival Ljubljana je, denimo, v letu 2004 ustvaril skoraj 40 milijonov tolarjev dobička z oddajanjem prostorov.

Peti vir morebitnih družbenih konfliktov v mestu Ljubljana izhaja iz strukture prebivalstva. Etnična mešanost prebivalstva bi lahko bila tudi velika prednost mesta, vendar se v kulturi prikazuje prej skozi nasprotja kot bližino. Več kot petina (22 odstotkov⁷¹) prebivalcev mesta Ljubljana sodi med neslovenske etične skupine, med katerimi zlasti prevladujejo narodnosti bivše Jugoslavije. Med »slovensko« populacijo in »jugoslovanskimi« manjšinami v Ljubljani so se že razvnela huda nasprotja v primeru gradnje islamskega verskega objekta, ki se še niso pomirila in so torej morebiten vir sporov tudi v prihodnje. Četudi so občine dolžne po 66. členu Zakona o izvrševanju javnega interesa na področju kulture financirati »manjšinske skupnosti in priseljence«, pa je Oddelek za kulturo namenil tej populaciji nepomembna sredstva (Bošnjaški kulturni zvezi 95.000 SIT; Romskemu društvu Amala 300.000 SIT; prek ZKD Ljubljana pa prejemajo podporo še Arabski klub, Društvo srpska zajednica, KDA »Migjeni« in MKD Makedonija). Pri raziskavi se je kulturna ponudba etničnih skupin v Ljubljani pokazala kot zanimiva, ker za širšo javnost ne obstaja. Ko smo pripravljali empirično analizo kulturne ponudbe v Ljubljani (vzeli smo najave kulturnih prireditev v prilogi Deloskop časopisa *Delo*), smo ugotovili, da priloga ne vključuje napovedi takih kulturnih prireditev. Deloskop sicer najavlja kulturne prireditve gostinskih lokalov (Orto klub, Jazz klub Gajo...), kljub temu med najavami nismo našli prireditev gostinskih lokalov z zabavno ponudbo, ki pokrivajo manjšinske etnične skupine (Portal, Jovo, Tramontana, Klub 12...). To kaže na ločenost socialnih krogov glede na etnično pripadnost, saj je način obveščanja o prireditvah ločen. Informacije o prireditvah v omenjenih gostinskih lokalih je mogoče dobiti z internimi stiki. Poleg segregacije neslovenskih etničnih skupin je zaskrbljujoče tudi, da se kulturno življenje teh skupin vedno bolj povezuje z verskim življenjem in verskimi voditelji, kar vodi v verske nestrpnosti. Nenazadnje zapleti ob gradnji muslimanskega verskega objekta kažejo ravno na zaostrovanje takšnih napetosti. Zato bi v kulturnem razvoju mesta Ljubljana bilo vredno premisliti tudi na večje vključevanje »jugoslovanskih« etničnih skupin v skupno kulturno življenje mesta.

⁷¹ Citirano po *Trajnostni razvoj MOL – strategija*, str. 11.

2.5. Literatura

Françoise Benhamou, *L'économie de la culture*, Pariz, La Découverte.

Bratko Bibič, *Hrup z Metelkove*, Mirovni inštitut, Ljubljana, zbirka Politike, 2003.

Maja Breznik, *Kulturni revizionizem. Kultura med neoliberalizmom in socialno odgovorno politiko*, Ljubljana, Mirovni inštitut, 2004.

Culture and Neighbourhoods, zv. 1, Council of Europe Publishing, 1995.

Culture, Trade and Globalisation, Pariz, Unesco publishing, 2003.

Srečo Dragoš in Vesna Leskošek, *Družbena neenakost in socialni kapital*, Ljubljana, Mirovni inštitut, zbirka Politike, 2003.

Richard Florida, *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, New York, 2002.

Neda Galijaš, *Pogledi sem, tja in čez*, KUD France Prešeren, Ljubljana.

Peter Hall, *Cities in Civilisation. Culture, Innovation, and Urban Order*, London, Weidenfeld & Nicolson, 1998.

David Hesmondhalgh, *The Cultural Industries*, Sage Publications, London-Thousand Oaks-New Delhi, 2002.

Marjan Hočevar, »Ljubljana: konec ali začetek urbanosti?«, v: *Sociološke podobe Ljubljane*, Drago Kos (ur.), Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2002.

J. M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, srh. prevod: *Opća teorija zaposlenosti, kamate i novca*, Zagreb, Cekade, 1987.

Boštjan Koritnik, »V multikinih lani precej slabši obisk«, *Delo*, 13. januarja 2006.

Charles Landry, *The Creative Cities. A Toolkit for Urban Innovators*, London, Comedia, 2000.

Brigita Lipovšek, *Kultura kot razvojni dejavnik države in regij*, Ljubljana, UMAR, 2003.

Christopher Madden, »Using 'Economic' Impact Studies in Arts and Cultural Advocacy: a Cautionary Note«, *Media International Australia incorporating Culture and Policy*, št. 98, februar 2001.

Aldo Milohnić, »Mladoekonomisti proti kulturniškemu lobiju«, v: *Poročilo skupine za spremljanje nestrpnosti 04*, Ljubljana, Mirovni inštitut, 2005.

Aldo Milohnić, »Kultura v primežu ekonomske racionalnosti«, objavljeno v knjigi: *Kultura d.o.o.* (A. Milohnić, M. Breznik, M. Hrženjak, B. Bibič), Ljubljana, Mirovni inštitut, 2006.

Slavko Pezdir, *Smeri kulturnega razvoja*, Delo, 23. 12. 2005.

Frank van Puffelen, »Abuses of conventional impact studies in the arts«, *European Journal of Cultural Policy*, let. 2, št. 2, 1996.

Bojan Radej, »Kulturni diferencial«, spletna stran *Index prohibitorum*, http://www.ljudmila.org/index/index.php/Bojan_Radej%2C_KULTURNI_DIFERENCIAL (stran pregledana 18. 8. 2006).

Anthony J. Radich, *Twenty Years of Economic Impact Studies of the Arts*, Washington, National Endowment of the Arts, 1992.

Richard Sennett, *The Uses of Disorder. Personal Identity and City Life*, New York-London, W.W. Norton, 1970.

Franc Trček, *Ljublj@na: iz vasi kablov v info-urbani habitat*, v: *Sociološke podobe Ljubljane*, Drago Kos (ur.), Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2002.

Inga Tomić-Koludrović in Mirko Petrić, »Creative Industries in Transition: Towards a Creative Economy«, v: *The Emerging Creative Industries in Southeastern Europe*, Nada Švob-Đokić, Culturelink, Zagreb, 2005.

Sharon Zukin, *The Cultures of Cities*, Malden - Oxford - Carlton - Berlin, Blackwell Publishing, 1995.

Dokumenti

Trajnostni razvoj Mestne občine Ljubljana – strategija, Ljubljana, MOL, 2002.

Prostorski plan Mestne občine Ljubljana, Prostorska zasnova, Ljubljana, Oddelek za urbanizem, 2002.

Ekonomski potenciali Mestne občine Ljubljana, Ljubljana, Oddelek za urbanizem, 2002.

Strateške usmeritve Zavoda za turizem 2005 – 2008, Ljubljana, Zavod za turizem, 2004, <http://www.ljubljana.si/si/turizem/ztl/default.html> (stran pregledana 18. 8. 2006).

Regionalni razvojni program Ljubljanske urbane regije 2007-2013 (osnutek), Ljubljana, Regionalna razvojna agencija – ljubljanska urbana regija, 2006, http://www.rralur.si/html/rrplur_2007_2013/rrplur_2007_2013_osnutek.htm (stran pregledana 18. 8. 2006).

Viri

Bela knjiga. Statistični podatki o delovanju članov Asociacije nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev s področja kulture in umetnosti v obdobju med 1998-2001, poročilo pripravila Simona Semenič, uvod Emil Hrvatin, september 2002.

Cankarjev dom,
http://www.cd-cc.si/_Cankarjev_Dom/prvastran/informacije.php?id_htmlji=58 (stran pregledana 13. 1. 2006).

Cankarjev dom, *Poslovno poročilo Cankarjevega doma za leto 2004*, Ljubljana, Cankarjev dom, februar 2005.

Četrtna skupnost MOL,
http://www.ljubljana.si/si/mol/cetrtna_skupnosti/center/predstavitev/statistika/default.html (pregledano 24. 1. 2006).

Društvo za oživljanje kulturne podobe starega mestnega jedra, *Statistična analiza projektov v Ljubljani v letu 2004*, Ljubljana.

Urad RS za statistiko, Statistični letopis, 2005,
http://www.stat.si/letopis/index_vsebina.asp?poglavje=8&leto=2005&jezik=si (stran pregledana 1. 2. 2006).

Statistika MOL,
http://www.ljubljana.si/si/mol/cetrtna_skupnosti/center/predstavitev/statistika/default.html (stran pregledana 24. 1. 2006).

Zveza kulturnih društev Ljubljana, <http://www.zkdj-zveza.si/> (stran pregledana 24. 1. 2006).

3. PRIMERI STRATEGIJ KULTURNEGA RAZVOJA NEKATERIH MEST V SOSEDNJIH DRŽAVAH

(Avtor poglavja: Aldo Milohnić)

Pred drugo svetovno vojno je živel v Ljubljani le okrog 60.000 prebivalcev, po vojni pa je začelo število prebivalcev močno naraščati. Drugi večji val priseljevanja se je zgodil v 70. letih, deloma zaradi dotoka ljudi iz drugih republik nekdanje skupne države, zlasti iz Bosne in Hercegovine, ki so iskali zaposlitev v tukajšnjih podjetjih. Po podatkih iz zadnjega popisa prebivalstva živi v Ljubljani nekaj manj kot 266.000 prebivalcev. To Ljubljano uvršča med srednje velika mesta. Mesta s podobnim ali nekoliko manjšim številom prebivalcev, ki se nahajajo v naši neposredni okolici (območje regije Alpe-Jadran), so Gradec (240.000), Linz (203.000), Salzburg (144.000), Trst (216.000), Benetke (270.000), Reka (144.000), nekoliko večja pa sta Zagreb (780.000) in Dunaj (1.600.000), ki sta tudi glavni mesti dveh sosednjih držav.

Ljubljana je glavno mesto in hkrati najpomembnejša urbana regija v Sloveniji. Zavoljo relativne majhnosti države (poleg Ljubljane je le še eno mesto srednje veliko, t.j., Maribor s 145.000 prebivalci), je prav čezmejna regija Alpe-Jadran tisti geografski okvir, na katerega najprej pomislimo, ko razmišljamo o možnih primerjavah urbanih značilnosti slovenske prestolnice in drugih primerljivih mest. Ta mesta lahko primerjamo glede na številne značilnosti,⁷² med katerimi je tudi kultura. Ker se v tej projektni nalogi ukvarjamo s problematiko razvoja kulture v mestu, bomo v nadaljevanju na kratko predstavili primere strategij kulturnega razvoja nekaterih mest v sosednjih državah (z izjemo Madžarske). Največ bomo povedali o avstrijskih mestih (Gradec, Linz, Salzburg, nekaj manj Dunaj), kar ni povsem arbitrarna izbira, saj so prav ta srednje velika mesta naredila nekaj pomembnih korakov na področju strateškega načrtovanja kulture. Hrvaška primera (Reka in Zagreb) sta zanimiva zaradi poskusa, da bi spodbudila pripravo razvojnih načrtov s podporo Evropske

⁷² Primer tovrstne analize je, denimo, študija Nataše Pichler Milanović in Marjana Hočevarja na temo nadnacionalnega položaja in konkurenčnosti Ljubljane v primerjavi z drugimi mesti v regiji. Cf. njun članek »Konkurenčne prednosti srednjeevropskih mest v čezmejni regiji Alpe-Jadran«, *Urbani izziv*, let. 13, št. 2 / 2002, str. 45-59.

kulturne fundacije iz Amsterdama. V sosednji Italiji je za nas nemara najbolj zanimiv primer Benetk. Mesto sicer še ni izdelalo lastne strategije razvoja kulture, ima pa splošni razvojni načrt, v katerem ima kultura pomembno vlogo.⁷³

Podrobna vsebinska analiza številnih strateških dokumentov bi zahtevala zelo veliko prostora, ki smo ga v tem poročilu raje namenili pilotni analizi položaja kulture v Ljubljani in obstoječim strateškim dokumentom, skratka, kulturnemu in družbenemu razvoju slovenske prestolnice. Nekatere vsebinske poudarke bomo sicer tudi omenili, vendar bo poudarek na postopkih in protokolih, ki so pripeljali bodisi do nastanka že obstoječih načrtov razvoja kulture v teh mestih ali pa ti postopki še tečejo. Tovrstna primerjalna analiza bi lahko prispevala k premisleku o možnih proceduralnih prijemih, s katerimi bi mesto Ljubljana postopoma prišlo do lastnega strateškega dokumenta, ki bi bil strokovna podlaga za izvajanje lokalne kulturne politike v določenem obdobju.

3.1. Linz

V Linzu so najprej izvedli nekaj raziskav o kulturnem razvoju mesta, s katerimi so temeljito pretehtali novejšo zgodovino, aktualni položaj in perspektive kulturne produkcije v mestu. Potem so imenovali delovno skupino za pripravo načrta kulturnega razvoja mesta, ki je v jeseni leta 1997 predstavila osnutek temeljnih izhodišč za pripravo strategije. Naslednje leto (1998), ko je mesto gostilo evropski mesec kulture, so spodbudili široko javno razpravo o predlaganih izhodiščih. Na podlagi delovnega osnutka in predlogov za izboljšave, ki so jih zbrali v javni razpravi, je ekspertna skupina izdelala končno verzijo načrta. Ko so strokovnjaki opravili svoje delo, so prišli na vrsto politiki: dokument je obravnaval in na koncu tudi soglasno sprejel mestni svet 2. marca 2000. S tem sklepnim dejanjem je strategija razvoja kulture dobila poleg strokovne razsežnosti tudi politično, ki je *sine qua non*, »pogoj možnosti« za uresničitev vizij slehernega strateškega načrta. Kljub temu, da se je s sprejetjem razvojnega načrta v mestnem svetu sklenila pomembno obdobje

⁷³ Kot nam je znano, Trst nima izdelane strategije kulturnega razvoja. Kulturno-razvojne vsebine lahko zasledimo le v nekaterih splošnih dokumentih, a tudi v teh primerih le skope in nerazvite. S to oceno se strinja tudi poznavalec lokalnih kulturnih politik v Italiji, Pier Luigi Sacco, profesor kulturne ekonomije na beneški univerzi (navajamo na podlagi osebne korespondence z dne 25. oktober 2006). Po njegovem mnenju je v primerjavi z drugimi italijanskimi mesti eden najboljših strateških dokumentov razvojni načrt mesta Torino.

strateškega načrtovanja razvoja kulture, so avtorji povabili prebivalke in prebivalce Linza, da še naprej dajejo predloge, kajti načrt naj bi bil »work in progress«, to je, dokument, ki se nenehno razvija in dopolnjuje.⁷⁴ Kaj bi lahko pričakovali od mesta, ki časti elektroniko in umetnost novih medijev, kakor to, da temeljno besedilo o razvoju lokalne kulture razglasi za svojevrstni »open source« projekt?

Dokaz, da ni šlo za prazne obljube, je nova izdaja Kulturnega razvojnega načrta mesta Linz, ki je izšla sredi leta 2004.⁷⁵ Tej izdaji je namreč dodano novo poglavje, ki ima naslov »Work in progress 2000-2004«. V njem so zajete spremembe in dopolnitve načrta, ki so se zgodile od takrat, ko je bil dokument sprejet v mestnem svetu, leta 2004. Poglavje je strukturirano v obliki niza slovarskih gesel, ki si sledijo po abecednem vrstnem redu in dokumentirajo spremembe, ki so se zgodile v vmesnem obdobju. K rednemu spremljanju in spodbujanju razprav o nekaterih ključnih sestavinah razvojnega načrta je prispeval tudi kulturni sosvet, ki so ga ustanovili v jeseni leta 2001, v začetku leta 2004 pa so ga reformirali tako, da znotraj sosveta delujejo delovne skupine za določena tematska področja.

Poudarek na načrtu mestnega kulturnega razvoja je – po pričakovanjih, bi lahko rekli – na razvoju novomedijske umetnosti in »tehnokulture«. Linz je namreč zaslovel s svojim festivalom Ars electronica, zato se iznajdljivi formuli, ki povezuje kulturo z novimi tehnologijami, ne bo zlahka odrekel. Poleg tega sta, vsaj na deklarativni ravni, za mesto Linz pomembna še odprtost in razvoj neodvisne scene. Slogan, s katerim so v načrtu strnjeno orisali zgodovinski razvojni lok mesta, je »od mesta jekla do mesta kulture«. Ali z drugimi besedami (iz uvoda v novo izdajo načrta), »od industrijskega mesta do mesta kulture in tehnologije«. Sicer pa bo največji izziv za kulturno administracijo in obenem test vitalnosti tamkajšnje kulturne projekt evropske kulturne prestolnice, ki bo potekal v Linzu leta 2009 in na katerega se to mesto že intenzivno pripravlja.

⁷⁴ Tako namreč pravita vodji projekta v uvodnem besedilu k Načrtu razvoja kulture v mestu Linz. Cf. *Kulturentwicklungsplan der Stadt Linz*, Kulturdirektion der Stadt Linz, 2000. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu: http://www.linz.at/Kultur/kultur_27599.asp (v nemščini) in www.linz.at/kultur/kep/E-Inhalt.htm (v angleščini).

⁷⁵ *Kulturentwicklungsplan der Stadt Linz – Zweite Auflage*, Kulturdirektion der Stadt Linz, 2004. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu: http://www.linz.at/images/KEP-Version_2004.pdf

3.2. Salzburg

Linzu je sledil Salzburg. Leta 1999, ko je v Linzu ekspertna skupina že intenzivno delala na končni verziji načrta, se je tudi v Salzburgu pojavila politična pobuda za nastanek načrta kulturnega razvoja mesta. V letu 2000 je potekala javna razprava, ki je v glavnem potekala na treh ravneh: prvič, ustanovili so tematske delovne skupine (umetnice in umetniki, kulturniki itn.); drugič, organizirali so delavnice s člani odbora za kulturo pri mestnem svetu; in tretjič, potekale so tudi delavnice s sodelavci in sodelavkami oddelka za kulturo pri mestni upravi. Proces se je sklenil leta 2001, ko je bil dokument *Vizija in načrt razvoja kulture v mestu Salzburg*⁷⁶ sprejet v mestnem svetu. Od leta 2002 mesto objavlja tudi redna letna poročila o razvoju in financiranju kulture.

Načrt razvoja kulture v Salzburgu je nastajal postopoma, po principu »bottom-up« in kot moderirani proces javnih razprav, skupinskega ekspertnega dela in nenehnega vključevanja lokalne kulturne administracije v sam proces. Izhodišča za javno razpravo so bila tale vprašanja:

- Kako bo videti kulturni in umetniški profil mesta čez 10 let?
- Katere funkcije imata kultura in umetnost za mesto in njegove prebivalce?
- Kakšne so možnosti za financiranje umetnosti in kulture v prihodnje?
- Kako definirati kakovost v umetnosti in kulturi in kdo naj jo definira?
- Kakšen bo v prihodnje pomen umetnosti in kulture za Salzburg v smislu gospodarskega in konkurenčnega dejavnika?⁷⁷

V načrtu so razčlenjene razne zvrsti kulturne in umetniške produkcije, potrebe posameznih skupin uporabnikov, povezovanje in sodelovanje akterjev v kulturi, financiranje kulturne produkcije in potrebne izboljšave splošnega položaja kulture v mestu. Določene so tudi prioritete ter roki za izvedbo ključnih projektov. Načrt vsebuje poglavje z osnovnimi podatki o kulturnih organizacijah, številu obiskovalcev, financiranju ipd. Salzburg je mesto Mozarta, zato si načrtovalci razvoja kulture v

⁷⁶ *Kulturleitbild und Kulturentwicklungsplan der Stadt Salzburg*, Stadt Salzburg, 4. julija 2001. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu:

<http://www.stadt-salzburg.at/pdf/kulturleitbild.pdf>

⁷⁷ Ibid., str. 38.

mestu želijo povezati tradicionalne (klasične) zvrsti umetniške produkcije s sodobnimi. Pričakovan poudarek je tudi na razvoju kulturnega turizma, ki je že od nekdaj pomembna sestavina turistične ponudbe Salzburga. Med prioritetami kulturne strategije mesta so tudi ukrepi, ki spodbujajo enakost spolov, razvoj kulturne ponudbe za vse starostne skupine prebivalcev, skrb za manjšine in priseljence itn.

3.3. Gradec

Gradec je zanimiv primer mesta, ki sicer (še) nima izdelanega načrta kulturnega razvoja, a kljub temu zgledno skrbi za permanentno javno razpravo o položaju in razvojnih perspektivah kulture na lokalni ravni. Brez pretiravanja lahko trdimo, da bi se Ljubljana morala učiti pri sosednjem Gradcu, kako se lotiti tega zahtevnega procesa. Poleg geografske bližine in podobne velikosti oziroma števila prebivalcev, mesti povezuje tudi marsikaj drugega. Gradec je, denimo, leta 1993 gostil evropski mesec kulture (Ljubljana leta 1997) in je bil leta 2003 evropska kulturna prestolnica (Ljubljana pa si želi to postati leta 2012).

Od leta 2003 poteka v Gradcu široka in kontinuirana javna razprava o položaju kulture, ki naj bi skozi stalni dialog kulturne sfere in mestne politike pripeljala do »dinamičnega kulturno-razvojnega načrta«.⁷⁸ Ta permanentna javna razprava sicer poteka pod skupnim imenom »Graški kulturni dialog« (Grazer Kulturdialog) in je letna javna razprava o ključnih vprašanjih kulturne politike mesta Gradec. Odgovorni za izvedbo javnih razprav pisno poročajo o razpravah odboru za kulturo pri mestnem svetu. Projekt »Graški kulturni dialog« se lahko pohvali z nekaterimi konkretni dosežki, med katerimi bi lahko izpostavili vsaj štiri:

Prvič, **ustanovitev kulturnega sosveta** (Kulturbeirat) in devetih področnih sosvetov (Fachbeiräte). Sistem sosvetov je nastal kot odziv na zahtevo graških kulturnih delavcev, da mestna uprava zagotovi »pluralnost kriterijev« za odločanje o pomenu in vrednosti določenih zvrsti kulturne in umetniške produkcije. Kulturni sosvet mesta

⁷⁸ Cf. dokument »Zweiter Grazer Kulturdialog – Informationsbericht an den Gemeinderat«, Kulturamt, Stadt Graz, 2. december 2004, str. 2. Dokument je dostopna tudi na spletnem naslovu www.kulturserver-graz.at/pdfs/informationsbericht_kulturdialog.pdf.

Gradec sestavlja med 19 in 22 kompetentnih osebnosti, ki prihajajo iz vrst kulturnih ustvarjalcev, producentov, prirediteljev, posrednikov, učiteljev in obiskovalcev. Njihova naloga je, da kot kolektivni posvetovalni organ sporočajo svoja mnenja in priporočila svetnikom in svetnicam v mestnem svetu, kadar morajo ti odločati o zadevah, ki so v domeni kulturne politike in razvoja kulture v mestu. Njegova poglobljena naloga je opisana v poglavju »Kulturni razvoj« publikacije *Umetnostno in kulturno poročilo mesta Gradec za leto 2004*, kjer je med drugim zapisano, da kulturni sosvet »spodbuja in podpira ukvarjanje s kulturnimi zadevami in usmeritvami deželne prestolnice Gradec ter svetuje pri glavnih usmeritvah pospeševanja napredka kulture in pri obsežnih prireditvah«. ⁷⁹ Poleg tega določa kulturni sosvet tudi teme letnih »Graških kulturnih dialogov«, ki so, formalno gledano, javna zasedanja sosveta, vendar z neposredno udeležbo zainteresirane javnosti in medijev. Od članic in članov kulturnega sosveta se pričakuje, da pri svojem delu v sosvetu odmislijo svoje ozke interese oziroma interese institucij, iz katerih prihajajo, ter se posvetijo izključno skupnim interesom in blaginji mestne skupnosti kot celote. Kljub temu, da njihova naloga ni v tem, da bi zagovarjali interese posameznih sektorjev kulturne produkcije (npr. gledališče, glasba, vizualne umetnosti, kuratorstvo, producentstvo ipd.), je poskrbljeno, da je sestava sosveta uravnotežena tudi glede na te okoliščine. Kot rečeno, poleg kulturnega sosveta deluje še devet **področnih sosvetov** (Fachbeiräte). Njihove člane in članice predlaga mestni svetnik za kulturo in znanost, o njegovih (ali njenih) predlogih pa razpravlja kulturni sosvet. »Predlogi področnih sosvetov so podlaga za podelitve subvencij in druge podporne ukrepe, ki jih izvajajo bodisi svetnik za kulturo ali pa drugi organi mesta Gradec«, je še zapisano v letnem poročilu za leto 2004. ⁸⁰

Drugič, pobuda za **večjo transparentnost porabe javnih sredstev za kulturo**, ki je privedla do tega, da lokalna uprava od leta 2003 redno izdaja podrobna letna poročila o dosežkih in financiranju kulture v mestu. Poročila izdelujejo po sistemu, ki se skrajšano imenuje LIKUS, pomeni pa »Pobuda dežel za kulturno statistiko«

⁷⁹ *Kunst- und Kulturbericht der Stadt Graz 2004*, Kulturabteilung der Stadt Graz, Graz 2005, str. 33. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu

www.kulturserver-graz.at/pdfs/kunst_kulturbericht_2004.pdf.

⁸⁰ Ibid., str. 33.

(LänderInitiative KULTurStatistik).⁸¹ Sicer je od avstrijskih večjih mest z izdajanjem letnih poročil začel Dunaj leta 1988, sledila sta mu Salzburg (2002) in Gradec (2003), Linz in Innsbruck pa s to prakso še nista začela. Letno kulturno poročilo mesta Gradec je pregledno, sistematično in zgledno urejeno, poleg vseh osnovnih podatkov o subvencijah in osnovnih statističnih kazalcev zajema tudi nekaj zanimivih primerjav z drugimi avstrijskimi deželami in večjimi mesti ter dodatna besedila z razlagami in definicijami uporabljenih kategorij. Poročilo vsebuje tudi poglavje »Učinki kulturnega turizma«, kjer so med drugim predstavljeni podatki o vplivu projekta evropske kulturne prestolnice leta 2003 na povečano število turističnih obiskov. Podatki kažejo, da se je število nočitev v mestu leta 2003 povečalo za rekordnih 23% v primerjavi z letom prej. V letu 2004 se je to število po pričakovanjih spet zmanjšalo, a tudi v tem letu je v Gradec prišlo več obiskovalcev kot v letu 2002 (razlika je bila približno 5%), kar bi morda lahko pomenilo, da je Gradec tudi v letu po evropski kulturni prestolnici (2004) še vedno privabil nadpovprečen turistični obisk.⁸²

Tretjič, pobuda za izvedbo **študij** o nekaterih prioritetnih vprašanjih kulturne politike v mestu. Takšna je, denimo, najnovejša študija o prostorski infrastrukturi producentov kulture v Gradcu in o načinih vodenja oziroma upravljanja te infrastrukture.⁸³ Študija je zajela kulturne organizacije različnih velikosti, ki imajo tudi različne programske usmeritve ter poizkusila poiskati možne sinergične učinke in možnosti za boljšo izrabo obstoječih prostorskih kapacitet. Študija vsebuje tudi nekaj primerov kulturnih centrov v drugih avstrijskih mestih in v drugih državah.⁸⁴ Na koncu so še priporočila za prihodnje ukrepe na tem področju.

⁸¹ LIKUS sistem je nastal na podlagi pobude, ki se je zgodila leta 1993 na zasedanju vodilnih ljudi avstrijskih dežel. Cilj pobude je bil, da se vzpostavi skupni sistem za spremljanje kulturne statistike, ki naj omogoči primerljivost podatkov o proračunski porabi in razvojnih kazalcih za kulturo v vseh devetih deželah. Sistem LIKUS je izdelal Institut za kulturni management Univerze za glasbo in scenske umetnosti iz Dunaja in v uporabi je od leta 1997. V osnovi ga sestavlja 16 ključnih kategorij (1. muzeji, arhivi, znanost; 2. grajena kulturna dediščina; 3. skrb za kulturno izročilo in običaje; 4. literatura; 5. knjižničarstvo; 6. tisk, 7. glasba; 8. scenske umetnosti; 9. vizualne umetnosti in fotografija; 10. film, kino, video, medijska umetnost; 11. radio, televizija; 12. kulturne pobude in centri; 13. izobraževanje, specializacije; 14. izobraževanje odraslih; 15. mednarodna kulturna izmenjava; 16. festivali, velike manifestacije) in ena dodatna, 17. kategorija (drugo, socialne dejavnosti). Cf. *Kunst- und Kulturbericht der Stadt Graz 2004*, *ibid.*, str. 2-4.

⁸² Zanimivo je, da so glede na države, iz katere so prišli obiskovalci, rekordni porast nočitev zabeležili prav pri obiskovalcih iz Slovenije. Teh je bilo v letu 2003 za 124% več kot leto prej. Cf. *Kunst- und Kulturbericht der Stadt Graz 2004*, *ibid.*, str. 40.

⁸³ *Integriertes Kulturstättenkonzept für Graz*, Arbeitsgruppe Barnert, Bernard, Obernosterer, Rapp, Rosegger, Kulturstättenkonzept für Graz, Gradec, januar 2006. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu www.kulturserver-graz.at/pdfs/IKK_17.01.2006.pdf.

⁸⁴ Kot zanimivost lahko omenimo, da je med njimi navedena tudi ljubljanska Metelkova. *Ibid.*, str. 21.

Četrtrič, **vzpostavitev »kulturnega strežnika«** mesta Gradec. Zahvaljujoč pobudam »Graškega kulturnega dialoga« je mestna uprava poskrbela za vzpostavitev internetnega portala, ki ponuja sveže informacije o kulturnem dogajanju v mestu, o kulturnih ustvarjalcih in organizacijah ter o dejavnostih mestne uprave na področju kulture (razpisi, letna poročila, povzetki dosedanjih razprav na »Graških kulturnih dialogih« itn.). Spletni naslov tega izjemno koristnega in zgledno oblikovanega »kulturnega strežnika« je www.kulturserver-graz.at.

3.4. Dunaj

Dunaj je največje med mesti, ki smo jih zajeli v pregledu razvojnih dokumentov izbranih mest iz neposredne okolice. Mesto še nima izdelanega kulturno-razvojnega načrta,⁸⁵ čeprav je kultura predstavljena v splošnih razvojnih dokumentih. Glede izdajanja letnih poročil o subvencijah in stanju kulture v mestu so Dunajčani krepko prehiteli vsa druga avstrijska mesta. Že od leta 1988 namreč izhajajo zelo izčrpna redna letna poročila, v katerih so dokumentirana vsa ključna dogajanja v mestu, popisane subvencije itn.⁸⁶ Kakor Gradec se tudi Dunaj lahko pohvali s povečanjem turističnega obiska, kar v uvodu poudari dr. Andreas Mailath-Pokorny, vodilna osebnost Mestnega sveta za kulturo in znanost: »Kulturno ponudbo našega mesta ne občudujejo le Dunajčani in Dunajčanke, marveč tudi številni obiskovalci in obiskovalke. V letu 2005 smo z 8,8 milijonov nočitev dosegli največje število vse od takrat, ko potekajo tovrstna štetja. Od Mozartovega leta pa lahko pričakujemo vnovični rekord v številu nočitev.«⁸⁷ Na koncu je tudi obsežno »žensko kulturno poročilo« (Frauenkulturbericht), ki razne podatke (npr. o prejetih subvencijah, o odkupih umetnin z denarjem iz javnih skladov, o sestavi raznih svetov in komisij, intendantskih, kuratorskih in drugih položajih itn.) analizira glede na enakost možnosti

⁸⁵ Kakšno je stanje glede izdelave tega strateškega dokumenta smo nazadnje preverili v začetku oktobra 2006. Iz dunajskega magistrata so nam 6. oktobra sporočili le to, da kulturno-razvojnega načrta žal še nimajo.

⁸⁶ Kot primer lahko navedemo zadnje tako poročilo (za leto 2005), ki je dolgo 174 strani A4 formata. Cf. *Kunst- und Kulturbericht der Stadt Wien 2005*, Kulturabteilung, Magistrat der Stadt Wien, 2006. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu www.wien.gv.at/kultur/abteilung/pdf/kunstbericht2005a.pdf.

⁸⁷ Ibid., str. 7.

in uravnoteženo zastopanost spolov v političnem, družbenem, ekonomskem in kulturnem življenju avstrijske družbe.

Dunaj je nemara primer *sui generis*, zato bi si zaslužil bolj poglobljeno analizo. Da Dunaj nima izdelanega kulturno-razvojnega načrta, še ne pomeni, da razvoj kulturne ponudbe ni brez zrnca soli. Museumsquartier, v novejšem času največja investicija mesta v prostorsko infrastrukturo, se je, denimo, izkazala kot dobra poteza lokalne kulturne politike. Veliko se je govorilo tudi o gledališki reformi in drugih sistemskih spremembah. Dunaj je premožno mesto, samo za kulturo letno porabi približno 160 milijonov evrov (za primerjavo: v Gradcu porabijo za kulturo trikrat manj, nekaj čez 50 milijonov evrov). A nekateri politični akterji, denimo stranka zelenih, zahtevajo pravičnejšo distribucijo sredstev. V svojem programu navajajo, da le 27 institucij porabi 71% celotnega kulturnega proračuna, preostalih 542 kulturnih institucij pa se mora zadovoljiti z le 29% teh sredstev.⁸⁸ Zato zahtevajo, da lokalna oblast končno začne pripravljati kulturno-razvojni načrt, pri katerem bi sodelovali vsi, ki jih to zanima in so kakorkoli povezani s kulturo v mestu.

3.5. Zagreb

Hrvaški mesti Zagreb in Reka sta sodelovali v programu Evropske kulturne fundacije in partnerskih organizacij »Policies for Culture«. Program je bil namenjen spodbujanju lokalnih kulturnih politik in akcijskim projektom za nastanek načrtov kulturnega razvoja mest v jugovzhodni Evropi.⁸⁹ A kljub temu ne v Zagrebu ne na Reki še nimajo svojih razvojnih načrtov kulture.

Na pobudo ECF so tako leta 2002 v Zagrebu začeli s projektom »Participativno odločanje v kulturi: kulturna strategija mesta Zagreb«. Ključni akter je bil Oddelek mestne uprave za kulturo v sodelovanju z Delavnico kulturne konfrontacije, kulturnim

⁸⁸ Cf. *Die Grünen Wien: Kulturprogramm 2005*, Grüner Klub im Rathaus, Dunaj, 2005, str. 6. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu

<http://static.twoday.net/marieringler/files/wiener%20kulturprogramm%202005.pdf>

⁸⁹ Vključenih je bilo 9 držav: Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna gora, Makedonija, Albanija, Bolgarija, Romunija in Moldavija. Slovenija v program ni bila vključena. Več o programu na spletnem naslovu www.policiesforculture.org.

časopisom *Zarez* in oddelkom za kulturne študije tamkajšnje Filozofske fakultete.⁹⁰ Projektna skupina je organizirala nekaj razprav in pripravila strukturo (ključna področja) prihodnjega strateškega dokumenta, a pri tem je tudi ostalo. Struktura tega fantomskega dokumenta je bila videti približno takole:⁹¹

UVOD: 1. Razlogi in cilji projekta; 2. Teoretski okvir: kulturna politika, kulturne študije; 3. Nacionalna strategija in lokalne strategije; 4. Rezultati projekta

STATISTIČNI PODATKI: 1. Infrastruktura: institucije, nevladne organizacije, število zaposlenih; 2. Proračun in financiranje

PODROČJA: knjižnice – založništvo in distribucija knjig – gledališče – ples in sodobno gledališče – glasba – galerije in vizualna umetnost – muzeji – filmska industrija in filmska kultura – kulturni centri – ljubiteljska umetnost – urbana in mladinska kultura

ZAKONODAJA: Strategija razvoja infrastrukture (stavbe, novi muzeji ipd.); Regionalno in mednarodno sodelovanje; Komunikacije in nove tehnologije; Kulturni management

SODELOVANJE MED PODROČJI: 1. Kultura in turizem; 2. Kultura in izobraževanje.

V letu 2003 so poskusili z novo pobudo, tokrat usmerjeno bolj na lokalno raven. Oddelek za kulturo je namreč zahteval od mestnih kulturnih institucij, da izdelajo svoje strateške načrte. Ta pobuda se je delno uresničila, nekaj institucij je izdelalo svoje načrte, vendar to seveda ni mogla biti osnova za nastanek celovitega načrta razvoja kulture v Zagrebu.

3.6. Reka

Na Reki so šli po nekoliko drugačni poti, saj je projekt vodila in koordinirala nevladna organizacija »Drugo more«, oddelek za kulturo pri mestnem svetu pa je projekt le

⁹⁰ Več o projektu v dveh člankih Andreje Zlatar, koordinatorke projekta in načelnice oddelka za kulturo pri mestni upravi: »Premrežavanje grada. O projektu Participativno odlučivanje u kulturi: Kulturna strategija Zagreba«, *Zarez*, št. 96-97/2003, 30. 01. 2003 in »Planning the Cultural Strategy of Zagreb«, dostopno na spletnem naslovu http://www.policiesforculture.org/project_home.php?grup=see&id=12#.

⁹¹ Navajamo iz besedila »Planning the Cultural Strategy of Zagreb«, *ibid.*, brez navedbe strani. Osnutek predvidene strukture dokumenta je iz leta 2002.

podprl. Organizirali so pet tematskih javnih razprav: splošna (konceptualna) razprava o kulturni strategiji, izobraževanje v kulturi, prostorska infrastruktura, financiranje kulture in programske usmeritve akterjev v kulturi. Kot so pozneje samokritično poročali organizatorji javnih razprav, želenega učinka niso dosegli zaradi številnih pomanjkljivosti: razprave so bile slabo obiskane, razpravljavci so nastopali subjektivno, prevladovali so vtisi in ne dejstva, razpravljavci so govorili v imenu lastnih interesov in ne problemsko, nekatere razprave so se sprevrgle v »terapevtske skupine« itn. Po končanem projektu je izšla tudi publikacija *Prilozi kulturnoj strategiji Rijeke*,⁹² v kateri so dokumentirane razprave in nekateri individualni prispevki.

V razpravah so ugotovili, da obstaja potreba po boljši izrabi obstoječih in izgradnji novih prostorov (vključno s spremembo namembnosti starih industrijskih obratov, npr., nekdanja tovarna papirja, tovarna Torpedo ipd.). Udeleženci v eni izmed razprav so se pritoževali, da v mestnem proračunu ni dovolj sredstev za kulturo, poleg tega pa so ta sredstva neracionalno razporejena: od sredstev, ki jih mesto namenja kulturi, se le 17% porabi za projekte, 83% pa za vzdrževanje in plače zaposlenih. Kot zanimivost lahko navedemo podatek iz omenjene publikacije in se nanaša na področje kulturnega turizma: celotni kulturni sektor (vključno z bogato kulturno dediščino, ki je na Hrvaškem res ne primanjkuje) ne presega 5% med razlogi turistov za obisk Hrvaške

3.7. Benetke

Benetke nimajo načrta razvoja kulture, obstaja pa splošni razvojni načrt mesta iz leta 2004, v katerem je eno poglavje posvečeno kulturi.⁹³ Politična podlaga za izdelavo tega načrta je bil sklep mestnega sveta iz leta 2003. Izdelavo splošnega strateškega načrta je vodila interna skupina (Ufficio di piano), ki je bila sestavljena iz uslužbencev oddelkov mestne uprave v sodelovanju z univerzo, gospodarsko zbornico, sindikalnimi in strokovnimi organizacijami itn. Za tematska področja so ustanovili

⁹² *Prilozi kulturnoj strategiji Rijeke*, Drugo more, Rijeka, 2004.

⁹³ *Piano strategico di Venezia*, Comune di Venezia, oktober 2004. Publikacija je dostopna na spletnem naslovu www.comune.venezia.it/pianostrategico.

strokovne delovne skupine. V letu 2004 so organizirali 25 delovnih srečanj, v katerih je bilo vključeno približno 250 lokalnih strokovnjakov za določena tematska področja.

K nastajanju splošnega razvojnega načrta so pomagali tudi nekateri mednarodni razvojni projekti, pri katerih so sodelovale tudi Benetke. Vodilna skupina (Ufficio di piano) je bila tako vključena v evropski projekt INTERACT (INTEgrated uRban governAnce for City of Tomorrow), ki je trajal 3 leta, financirala pa ga je EU (5. okvirni program). V projektu je sodelovalo 12 evropskih mest. Poleg tega so bile Benetke vključene v projekt EUROCULT21 (Urban Cultural Profile Exchange Project in the 21st Century, 2003-2005), prav tako v okviru 5. okvirnega programa. Namen tega projekta je bil, da okrepi lokalne kulturne politike v 21 evropskih mestih (primerljive statistike, izmenjava izkušenj, nove zamisli, priporočila itn.).

Vodilni slogan splošnega razvojnega načrta je bil: »Benetke, metropolitno mesto – kakovost, delo, kultura«. Strategija je razdeljena na A) strukturne pogoje in B) strateške usmeritve [le linee strategiche]. Predvideni so tudi politični in drugi ukrepi, ki so potrebni za implementacijo strateškega načrta. Benetke, »mesto kulture« je ena izmed strateških usmeritev (nekatero druge so, npr., mednarodno mesto, mesto voda, mesto turizma, mesto visokega šolstva, raziskovanja in inovacij itn.). Ključni poudarki v poglavju, ki se nanaša na kulturo, so tile: (1) produkcija novih kulturnih dobrin, (2) valorizacija kulturnega sektorja skozi njegovo učinkovitost in inovativnost ter (3) razvoj srednjega in visokega šolstva na področju kulture. Kulturo najdemo tudi v nekaterih drugih poglavjih, npr., v poglavju o turizmu, kjer je eden izmed treh ključnih poudarkov razvoj »kulturnega turizma«. Tako kot v primeru nekaterih avstrijskih mest, naj bi bil tudi razvojni načrt Benetk »work in progress«, odprt za izboljšave in dopolnitve.

3.8. Nekatere splošne ugotovitve

Analiza obstoječih načrtov razvoja kulture v sosednjih mestih, vključno s tistimi, ki šele nastajajo, je lahko zelo koristna za Ljubljano, če bo seveda v mestu dozorelo spoznanje, da Ljubljana potrebuje lastno strategijo razvoja kulture. Kandidatura Ljubljane za evropsko kulturno prestolnico leta 2012 bi morala biti tista spodbuda, ki

bi lahko povezala številne akterje, brez katerih ne bo kakovostnega načrta ali bi bil le mrtva črka na papirju. Predvsem pa bi morala obstajati politična volja, saj brez podpore lokalne politike, predvsem župana in mestnega sveta, ni mogoče izpeljati tako zahtevnega projekta.

V nadaljevanju bomo izpostavili nekaj poudarkov, ki so le preliminarne ugotovitve o določenih vzorcih in/ali posebnostih strateških načrtov razvoja kulture v izbranih mestih. Nekatere izkušnje drugih – dobre ali slabe – bi morali upoštevati pri morebitnem pripravi načrta kulturnega razvoja Ljubljane, da vzamemo tiste rešitve, ki so se izkazale kot dobre in se izognemo tistim poskusom, ki so se izkazali za neuspešne.

Velike manifestacije, kot sta evropska kulturna prestolnica in evropski mesec kulture, so lahko priložnost za razvoj lokalnih kulturnih politik. Nekatera avstrijska mesta (Linz, Gradec) so imela daljnosežne koristi za razvoj lokalne kulture zavoljo mobilizacijskega učinka velikih evropskih manifestacij, zlasti evropske kulturne prestolnice. Primer Gradca pokaže, da tovrstne manifestacije ne pustijo za sabo le novih prostorov za kulturne prireditve, ki potem morda samevajo ali pa niso dovolj izkoriščeni, pač pa lahko prinese pozitivne premike v načrtovanju in izvajanju javnih politik. Zato bi bilo smiselno, da se že zdaj, ko se Ljubljana pripravlja na kandidaturo za evropsko kulturno prestolnico leta 2012, začne pripravljati načrt vključevanja vseh kreativnih in mislečih organizacij in posameznikov, ki bi jih lahko mestna uprava povabila k sodelovanju v javnih razpravah, v morebitnem kulturnem sosvetu in drugih kolektivnih telesih ali strateških skupinah. Če bi, denimo, že zdaj začeli s postopkom izdelave strateškega načrta, bi se lahko kot prelomnica določilo prav tisto leto, v katerem bi naj Ljubljana postala evropska kulturna prestolnica. V tem letu, ko bo v mestu zelo intenzivno kulturnega dogajanje, ko bo veliko obiskovalcev iz tujine, in, nazadnje, tudi bistveno več sredstev na voljo za kulturne vsebine, bi lahko potekala tudi razprava o poročilu oziroma evalvaciji uresničitve ciljev in nalog mestne kulturne politike iz predhodnega obdobja ter na podlagi tega tudi razprava o razvojnem načrtu za prihodnje obdobje.

V vseh načrtih in drugih dokumentih avstrijskih mest je zelo poudarjena enakost in uravnotežena zastopanost spolov. Nič nenavadnega ni, da mesto, poleg splošnega

letnega poročila o položaju kulture, objavi tudi poročilo o zastopanosti spolov, npr., v primeru sestave ekspertnih skupin, ansamblov, materialnih ugodnosti (plače, odkupi umetnin iz javnih sredstev) in podobno.⁹⁴

Za razliko od avstrijskih mest, ki so izdelala svoje kulturno-razvojne načrte (ali pa so ti načrti še v nastajanju) na podlagi široke javne razprave, sodelovanja številnih strokovnjakov, politične podpore itn., so projekti, ki so jih razvijali v mestih jugovzhodne Evrope v okviru programa Evropske kulturne fundacije »Policies for Culture«, pogosto obtičali na pol poti. Raziskave in analize lokalnih razmer, na katere bi se lahko ti strateški dokumenti oprli, so v teh okoljih prava redkost. Vprašljiva je bila tudi politična podpora, ki so jo nevladne organizacije lahko zagotovile za te projekte v svojih okoljih. Vrh vsega se mnogim ni posrečilo pritegniti dovolj izkušenih strokovnjakov, brez katerih tako zahtevnega strateškega dokumenta preprosto ni mogoče narediti. Zato so rezultati v okviru programa »Policies for Culture« zelo različni – od še kar solidnih izhodišč za pripravo (prihodnjih) celovitih razvojnih načrtov, do zelo stereotipnih in metodološko popolnoma zgrešenih poskusov.

Izkušnje drugih mest nas učijo, da je v procesu sprejemanja kulturno-razvojnega načrta potrebno zagotoviti čim širšo podporo strokovnjakov, političnih strank, producentov, uporabnikov, najširše javnosti. Konsenzualna ali vsaj čim širša podpora načrtu bo zavarovala implementacijo načrta pred oviranjem, npr., v primeru, če se zamenja lokalna oblast. Primer takega oviranja na državni ravni je bilo, denimo, pomanjkanje politične volje za izvajanje že sprejetega Nacionalnega programa za kulturo po zadnjih državnoborskih volitvah.

V mnogih načrtih sosednjih mest je zapisano, da so ti dokumenti »work in progress«, tako rekoč »odprta dela«, ki vabijo k izboljšavam in dopolnitvam. S tem mesta pravzaprav želijo poudariti, da je njihov cilj in interes nadaljevati javno razpravo o položaju in perspektivah kulture v njihovem okolju, namreč tisto razpravo, ki je v večini primerov bistveno pripomogla k nastanku »živih« načrtov, to je strateških

⁹⁴ Za Dunaj glej npr. *Kunst- und Kulturbericht der Stadt Wien 2005*, Kulturabteilung, Magistrat der Stadt Wien, 2006, drugi del: »Frauenkulturbericht«. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu www.wien.gv.at/kultur/abteilung/pdf/kunstbericht2005a.pdf. Za Linz glej poročila o »simetričnosti spolov« na spletnem naslovu www.linz.at/Kultur/kultur_28502.asp.

dokumentov, ki jih ključni akterji lokalnih kultur ne razumejo kot mrtvo črko na papirju, marveč jih sprejemajo kot svoje, kot del lastnih razvojnih načrtov.

Nemara bi bilo za Ljubljano izjemno koristno, če bi v bližnji prihodnosti gostila mednarodni posvet na temo načrtovanja lokalnega kulturnega razvoja, na katerega bi bilo potrebno povabiti nosilce podobnih projektov iz mest, ki so primerljiva z Ljubljano, zlasti iz regije Alpe-Jadran, kakor tudi razne strokovnjake in raziskovalce.

Kratko predstavitev izbranih primerov načrtovanja kulturnega razvoja mest bomo sklenili z vprašanjem, ki bi si ga morda morali postaviti že na začetku: zakaj je sploh potreben načrt razvoja kulture v nekem mestu, če ima mesto že splošen razvojni načrt? Nekateri primeri (npr., Dunaj, Benetke, pa tudi Ljubljana) namreč kažejo, da se v splošnih razvojnih načrtih mest kultura sicer pojavi, ni pa je mogoče dovolj natančno razčleniti. Spišejo se sicer seznami želja, ne pa realističen in natančen načrt. Vendarle drži, da je, po drugi strani, nujno potrebno kulturno-razvojni načrt povezati s splošnimi razvojnimi načrti in s strateškimi načrti, ki pokrivajo druga področja (npr., prostorski načrti, strategije razvoja turizma, izobraževanja itn.). Le tako bo namreč kulturno-razvojni načrt uspešen in bo dosegel svoj poglobitni cilj: večja kakovost življenja v mestu in blaginja za vse njegove prebivalce in prebivalke.

3.9. Citirana literatura

Die Grünen Wien: Kulturprogramm 2005, Grüner Klub im Rathaus, Dunaj, 2005. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu <http://static.twoday.net/marieringler/files/wiener%20kulturprogramm%202005.pdf>

Integriertes Kulturstättenkonzept für Graz, Arbeitsgruppe Barnert, Bernard, Obernosterer, Rapp, Rosegger, Kulturamt der Stadt Graz, Gradec, januar 2006. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu www.kulturserver-graz.at/pdfs/IKK_17.01.2006.pdf.

Kulturentwicklungsplan der Stadt Linz, Kulturdirektion der Stadt Linz, 2000. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu: http://www.linz.at/Kultur/kultur_27599.asp (v nemščini) in www.linz.at/kultur/kep/E-Inhalt.htm (v angleščini).

Kulturentwicklungsplan der Stadt Linz – Zweite Auflage, Kulturdirektion der Stadt Linz, 2004. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu: http://www.linz.at/images/KEP-Version_2004.pdf

Kulturleitbild und Kulturentwicklungsplan der Stadt Salzburg, Stadt Salzburg, 4. julija 2001. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu: <http://www.stadt-salzburg.at/pdf/kulturleitbild.pdf>

Kunst- und Kulturbericht der Stadt Graz 2004, Kulturabteilung der Stadt Graz, Graz 2005. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu www.kulturserver-graz.at/pdfs/kunst_kulturbericht_2004.pdf.

Kunst- und Kulturbericht der Stadt Wien 2005, Kulturabteilung, Magistrat der Stadt Wien, 2006. Publikacija je dostopna tudi na spletnem naslovu www.wien.gv.at/kultur/abteilung/pdf/kunstbericht2005a.pdf.

Pichler Milanović, Nataša in Marjan Hočevar, »Konkurenčne prednosti srednjeevropskih mest v čezmejni regiji Alpe-Jadran«, *Urbani izziv*, let. 13, št. 2 / 2002, str. 45-59.

Piano strategico di Venezia, Comune di Venezia, oktober 2004. Publikacija je dostopna na spletnem naslovu www.comune.venezia.it/pianostrategico.

Prilozi kulturnoj strategiji Rijeke, Drugo more, Rijeka 2004.

Zlatar, Andrea, »Planning the Cultural Strategy of Zagreb«, dostopno na spletnem naslovu http://www.policiesforculture.org/project_home.php?grup=see&id=12#.

Zlatar, Andrea, »Premrežavanje grada. O projektu Participativno odlučivanje u kulturi: Kulturna strategija Zagreba«, *Zarez*, št. 96-97/2003, 30. 01. 2003

»Zweiter Grazer Kulturdialog – Informationsbericht an den Gemeinderat«, Kulturamt, Stadt Graz, 2. december 2004. Dokument je dostopna tudi na spletnem naslovu www.kulturserver-graz.at/pdfs/informationsbericht_kulturdialog.pdf.

4. PRIPOROČILA

1. Glavna priporočila smo razvili že med analizo stanja v kulturi s »šibkimi mesti« v mestni kulturni politiki. Šibka mesta se nanašajo predvsem na področja, ki sodijo na področje mestne kulturne politike, s predpostavko, da bo probleme državnih javnih zavodov prej ali slej reševalo Ministrstvo za kulturo, kot napoveduje *Nacionalni program za kulturo* iz leta 2004 (obnovitev SNG opere in baleta, SNG Drame...). Kot šibka mesta mestne kulturne politike so izpostavljena v analizi stanja tale vprašanja, ne nujno v tem vrstnem redu:

- Najprej vprašanje splošnega dostopa do informacij, ki bo verjetno ključno za razvoj mesta in njegovih prebivalcev. Del te problematike uspešno pokrivajo splošne javne knjižnice, vendar prostorsko vprašanje Knjižnice Otona Župančiča, denimo, ki se po poldrugem desetletju še vedno ni uredilo, kaže na podcenjevanje področja. Pomemben del vprašanja splošnega dostopa do informacij je tudi dostop do informacijske tehnologije in povezav, ki je v Ljubljani boljši kot drugje v Slovenije, pa vendarle ne razlog za zadovoljstvo.
- Drugič, periferne mestne četrti, ugotavlja analiza stanja, so izključene iz vzajemnega kulturnega življenja mesta. Kulturna ponudba je zgoščena v centru mesta, zunaj centra pa so redke kulturne dejavnosti. Mestna kulturna politika bi morala zato razviti načine kulturne ponudbe, ki bo zadovoljila potrebe lokalnega prebivalstva in morda privabila obiskovalce iz drugih delov mesta. Soočiti bi se morala z vprašanjem, kako te dele mesta vključiti v kulturno mestno življenje in jih povezati med seboj, kot so Črnuče, Šentvid, Zalog, Fužine ipd.
- Analiza stanja je pokazala, da je ponudba kulturnih prireditev dobra za otroke in odrasle, pri mladostnikih pa šibka. Pregled je pokazal, da je javna podpora mačehovska do te starostne skupine, kar je za Ljubljano kot univerzitetno mesto, ki šteje kakšnih 50.000 študentov in študentk, še toliko bolj nerazumljivo. Ponudba se pri tej starostni skupini tudi preveč koncentrira na

glasbene prireditve, s katerimi je najlažje doseči potrebo po druženju te družbene skupine, medtem ko so vse druge interesne dejavnosti, pri katerih bi bilo potrebno malce več naporov in finančnih sredstev, odrinjene na stran (delo z novimi tehnologijami, mediji, civilno-družbenimi iniciativami...). Te dejavnosti bi vzpodbudile aktivnost, vedoželjnost in samozavestnost mladih družbenih skupin, ki jih sicer hegemoni zabavne industrije potiskajo v pasivno vlogo.

- Pregled kulturne ponudbe je tudi pokazal, da četrtno (verjetno pa veliko več, če bi imeli podatke za vse druge organizacije in samostojne delavce v kulturi) vseh kulturnih prireditev pripravijo organizacije brez svojih uprizoritvenih prostorov. Morda so koprodukcije s posredniki kulturnih prireditev način delovanja, ki tem organizacijam ustreza, vendar jih dušijo drugi problemi (razdrobljeno javno financiranje te produkcije, administrativni stroški, vadbena prostori, priprava projektne dokumentacije...). Na problem razdrobljenosti javnega financiranja opozarja tudi število festivalov, ki se v Ljubljani približuje številu 60. Po poldrugem desetletju zanemarjanja te problematike bi bil verjetno potreben temeljit premislek o tej produkciji. Še zlasti, ker se kreativno ustvarjalci stalno selijo od institucije do institucije. Za sabo puščajo institucije, ki so ustvarjalno prazne, vendar se po nekakšni rutini vzdržujejo še naprej z javnim proračunom, medtem ko ustvarjalci trpijo pomanjkanje.
- Še eno šibko mesto so kulturne dejavnosti drugih etničnih skupin, ki v Ljubljani predstavljajo petino prebivalstva. Javno financiranje njihovih prireditev je skromno, mediji pa njihove prireditve redkokdaj napovedujejo. Bolj kot oboje pa je verjetno problem v mestni kulturni politiki premajhna vključenost teh skupin v skupno mestno kulturno življenje, s čimer bi se vnaprej odpravljale sovražnosti, ki so privrele na dan ob primeru islamskega verskega objekta.

2. Raziskava je pokazala in razpravljavci na sklepni delavnici potrdili, da je potrebno urediti vprašanje zbiranja statističnih podatkov. Zavoljo pomanjkanja finančnih sredstev se je raziskava morala opreti zgolj na obstoječe vire informacij. Dokler se ne uredi zbiranje statističnih podatkov na republiški ravni, predlagamo, da Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL uredi zbiranje podatkov za svoje območje.

Vprašalniki, ki jih je Oddelek za kulturo doslej pošiljal kulturnim organizacijam, so nejasni, zato so odgovori nezanesljivi. Pripravljalci poročil, denimo, niso vedeli, ali morajo pisati število otvoritev (ali premier) ali število vseh prireditev. Niso tudi vedeli, ali naj poročajo samo za dejavnosti, ki jih je so-financiral Oddelek za kulturo MOL, ali za vse njihove dejavnosti in podobno. Oddelek za kulturo MOL bi moral zato najprej pripraviti tak vprašalnik, ki bi odpravil vse dvoumnosti. Potem pa bi moral ugotovitve zbirati in obdelati tako, da bi bile pri roki za sprotno spremljanje stanja v kulturi in tudi na voljo najširši javnosti.

Raziskava in sklepna delavnica pa sta opozorili tudi na potrebo po terenski raziskavi, s katero bi bilo mogoče raziskati področja in probleme kulturne produkcije, ki jih s statističnimi podatki ni mogoče zajeti. Terenska raziskava glavnih skupin v kulturni produkciji (med producenti, javnimi in zasebnimi zavodi ali društvi, ustvarjalci, uporabniki kulturnih storitev in dobrin ipd.) bi lahko prodrla globlje v problematiko »šibkih mest« mestne kulturne politike in ponudila izdelane rešitve, ki jih je pričujoča raziskava lahko le nakazala. Drugi smiselni korak se zato kaže v pripravi bolj obširne terenske raziskave stanja v kulturi, ki bi bila tudi finančno bolj podprta kot pričujoča raziskava.

3. Vzporedno s terensko raziskavo pa bi moral Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL spodbuditi kulturne institucije in delavce v kulturi k večjemu povezovanju. Mreženje kulturnih institucij in posameznikov bo v prihodnje potrebno za izdelavo kulturne strategije mesta Ljubljana, za pripravo projekta Kulturne prestolnice Evrope leta 2012 (prvi rok je februar 2007, ko se izteče razpis Ministrstva za kulturo za slovenske morebitne kandidate) in za kandidiranje na mnogih razpisih za finančna sredstva, ki bodo potrebna za izpeljavo projekta Kulturne prestolnice Evrope (kot, denimo, razpisi za strukturne in kohezijske sklade ali razpis Kultura 2007, kjer so sredstva rezervirana za projekt Kulturne prestolnice Evrope). Širše javne razprave bi morale doseči soglasje o prihodnjih prioritetah mestne kulturne politike, nujnih podpornih programih, prihodnjih investicijah, ki bi tudi podprle projekt Kulturne prestolnice Evrope in podobno. Zgodnje priprave na zahtevne projekte bodo tudi zagotovile, da bo projekt Kulturne prestolnice Evrope primerno in pravočasno pripravljen in da bo sodelovanje kulturnih institucij in posameznikov kar najboljše.

4. Mesto Ljubljana bi se moralo ozreti tudi po dobrih praksah sosednjih in drugih mest, ki so jih uspele uresničiti s svojimi kulturnimi strategijami ali projekti Kulturne prestolnice Evrope. Najboljše rezultate na področju načrtovanja kulturnega razvoja so dosegla tista mesta, ki so si vzela dovolj časa za pripravo strategij, ki so v ta proces vključila številne strokovnjake, uslužbence lokalne uprave in najširšo zainteresirano javnost, ki so v pripravo razvojnih načrtov investirala dovolj finančnih sredstev ter zagotovila tudi zadostno politično podporo in sprejetje strateškega dokumenta v mestnem svetu. Vredno bi bilo razmisliti tudi, da Oddelek za kulturo MOL povabi predstavnike teh projektov v Ljubljano, da predstavijo svoje projekte širši javnosti, zlasti pa predstavnikom ljubljanskih kulturnih institucij. Obiske predstavnikov tujih mest bi bilo mogoče tudi izkoristiti za dogovore o trajnejšem sodelovanju Ljubljane s temi mesti v času Kulturne prestolnice Evrope in v obliki rednega sodelovanja.

5. KLJUČNE BESEDE

mesto Ljubljana

načrt (strategija) razvoja kulture

kulturna produkcija

oživljanje mest

ekonomija kulture

kulturne dobrine (storitve)

prireditve za otroke

glasba

gledališče

razstave

festivali

kulturne institucije (mestne, državne)

neodvisni producenti

kulturni turizem

gentrifikacija

gospodarska rast

gospodarski razvoj

6. POVZETEK

Kultura kot dejavnik družbenega razvoja:

Analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategije kulturnega razvoja mesta

Cilj raziskave je bil predstaviti trenutno stanje kulturne produkcije v Ljubljani in analizirati obstoječe strateške dokumente mesta Ljubljana in nekaterih izbranih mest v neposredni okolici. Raziskava je pilotna, t.j., predstavlja prvi korak v procesu, ki naj bi postopoma pripeljal do nastanka strategije razvoja kulture v Ljubljani. V uvodnem delu raziskovalnega poročila dr. Maja Breznik predstavi teoretski okvir s sodobnimi konceptualnimi prijemi, zlasti glede na strategije »oživljanja mest«, kulturne ekonomije, gentrifikacije itn. Uvod pokaže na dobre in slabe prakse, ki so se pokazale v zvezi z »oživljanjem« mest in premisleke, na katere bi morala biti priprava strategije kulture pozorna. Krajša analiza obstoječih strateških dokumentov Mestne občine Ljubljana potem umesti kulturo med sedanje obstoječe dokumente in analizira njihove ključne poudarke. Osrednji del raziskave predstavi in interpretira podatke (zvrsti, ciljno občinstvo, število obiskovalcev in prireditev, financiranje itn.) o kulturni produkciji v Ljubljani v vzorčnem letu 2004. V drugem delu raziskovalnega poročila mag. Aldo Milohnič predstavi ugotovitve pregleda strateških dokumentov nekaterih izbranih mest, ki so primerljiva z Ljubljano v čezmejni regiji Alpe-Jadran, t.j., iz sosednjih držav Avstrije (Linz, Salzburg, Gradec, Dunaj), Hrvaške (Zagreb, Reka) in Italije (Benetke). Predstavi zlasti kulturno-razvojne načrte teh mest, ki bodisi že obstajajo ali pa nastajajo, včasih pa tudi splošne razvojne načrte, če mesta (še) nimajo razvojnega načrta za kulturo in se postopek priprave tovrstnega dokumenta še ni začel. Poročilo je opremljeno še s priporočili, ključnimi besedami, povzetkom, seznamom grafičnih prikazov in povzetkom dveh posvetov, na katerih je raziskovalna skupina predstavila ugotovitve raziskave članom mestne uprave (12. april 2006) in zainteresirani strokovni javnosti (12. oktober 2006).

7. ABSTRACT

Culture as a Factor of the Social Development:

Analysis of the cultural production in Ljubljana and preparation of starting points for designing a strategy of the city cultural development

The main goal of the research project is a presentation of the current situation of cultural production in Ljubljana as well as an analysis of the existing strategic documents of Ljubljana and some selected cities in its neighbourhood. It is a pilot research, i.e. it represents a very first step within a long process of producing a strategy regarding the future cultural development in the city of Ljubljana. In the first part of the research report, Dr. Maja Breznik delineates a theoretical framework and presents academic approaches to questions, such as “city regeneration”, cultural economy, gentrification etc. A short analysis in the following subchapter shows how the culture is represented in existing strategic documents of the city of Ljubljana. Main part of this chapter is, however, an exhaustive presentation and interpretation of data on cultural production in Ljubljana (various fields of culture are included, audiences, number of visitors and events, public funds etc.) in the year 2004. In the second part of the research report, Aldo Milohnič, MA presents most important strategic documents of some selected cities which are located in the Alpe-Adria region and are, at the same time, comparable to the city of Ljubljana (in terms of their size, i.e. number of the inhabitants). These are some Austrian (Linz, Salzburg, Graz, Vienna), Croatian (Zagreb, Rijeka) and Italian cities (Venice). The author presents cultural development plans of the above mentioned cities, either already developed or in the process of preparation. In some cases (if no cultural development strategy paper exists), general development plans were discussed. Research report includes key words, abstract, an index of graphs and reports from two workshops which research team organized for local administration (April 12, 2006) and local cultural organizations (October 12, 2006).

8. SEZNAM GRAFIČNIH PRIKAZOV

- Slika 1: Število prireditev v letu 2004, str. 39
- Slika 2: Število prireditev po mesecih, 2004, str. 39
- Slika 3: Prireditve za otroke, januar 2004 (več kot 2 predstavi), str. 40
- Slika 4: Prireditve za otroke, maj 2004 (več kot 2 predstavi), str. 41
- Slika 5: Prireditve za otroke, avgust 2004 (več kot 2 predstavi), str. 41
- Slika 6: Prireditve za otroke, december 2004 (več kot 2 predstavi), str. 42
- Slika 7: Gledališča za otroke, 2004, str. 42
- Slika 8: Prireditve za otroke, marec 2004, str. 43
- Slika 9: Prireditve za otroke, oktober 2004, str. 43
- Slika 10: Prireditve za otroke po vsebini, marec in oktober 2004, str. 44
- Slika 11: Glasbeni koncerti, maj 2004, str. 45
- Slika 12: Glasbeni koncerti, maj 2004 (kulturne ustanove), str. 45
- Slika 13: Glasbeni koncerti, november 2004, str. 46
- Slika 14: Glasbeni koncerti, november 2004 (kulturne ustanove), str. 46
- Slika 15: Glasbeni koncerti, avgust 2004 (več kot 2 prireditvi), str. 47
- Slika 16: Število gledaliških predstav po mesecih, 2004, str. 49
- Slika 17: Gledališke predstave, marec 2004 (več kot 2 predstavi), str. 50
- Slika 18: Gledališke predstave, oktober 2004 (več kot 2 predstavi), str. 50
- Slika 19: Javno financiranje gledaliških institucij v letu 2004, str. 51
- Slika 20: Likovne razstave, april 2004, str. 52
- Slika 21: Likovne razstave, oktober 2004, str. 52
- Slika 22: Pogostost likovnih in muzejskih razstav, marec 2004, str. 53
- Slika 23: Pogostost likovnih in muzejskih razstav, maj 2004, str. 53
- Slika 24: Pogostost likovnih in muzejskih razstav, oktober 2004, str. 54
- Slika 25: Festivali, str. 55-56
- Slika 26: Javni zavodi v Ljubljani, ki jih večinoma financira Ministrstvo za kulturo
ne glede na ustanovitelja (glasba in scenske umetnosti), str. 57
- Slika 27: Druge kulturne organizacije z lastnimi prireditvenimi prostori v Ljubljani,
str. 58

Slika 28: Neodvisni producenti gledaliških predstav, 2004, str. 58

Slika 29: Neodvisni glasbeni producenti, 2004, str. 59

Slika 30: Producenti raznih področij ustvarjanja, str. 59

Slika 31: Producenti raznih področij ustvarjanja, 2004, str. 60

Slika 32: Producenti s področja vizualnih umetnosti, 2004, str. 60

Tabela 1: Financiranje MOL, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost, 2004,
str. 69

9. PRILOGE

V okviru projekta smo organizirali dva posveta. Prvi je bil namenjen članom mestne uprave. Na prvem posvetu sta svoj projekt predstavila tudi kolega N. Pichler Milanovič in M. Hočevnar. Drugi posvet je bil namenjen tudi članom mestne in državne uprave, predvsem pa predstavnikom ljubljanskih kulturnih organizacij. Oba posveta sta nastala v sodelovanju z naročnikom, t.j., Oddelkom za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL. Za pomoč in podporo pri organizaciji obeh dogodkov se zahvaljujemo prejšnjemu načelniku oddelka Blažu Peršinu in sedanji načelnici Jerneji Batič, zlasti pa Smilji Repič Burger, ki je opravila veliko delo pri organizaciji posvetov.

9.1. **Povzetek internega posvet »Priprava skupnih izhodišč MOL pri kandidaturi za Evropsko kulturno prestolnico in strateški okvirji kulturne politike MOL«** (Magistrat, 12. april 2006)

Seznam udeležencev posveta:

Blaž Peršin, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Milena Nunič, Predstavnica oddelka za gospodarjenje z nepremičninami
Aldo Milohnič, Mirovni inštitut
Marjan Hočevnar, Fakulteta za družbene vede
Maja Breznik, Mirovni inštitut
Nataša Pihler Milanovič, Filozofska fakulteta
Smilja Repič Burger, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Davor Buinjac, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Vesna Jurca Tadel, Ministrstvo za kulturo
Manja Ravbar, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Barbara Vajda, Zavod za turizem
Lilijana Resinovič, Regionalna razvojna agencija
Nada Nušič, Oddelek za predšolsko vzgojo, izobraževanje in šport
Boris Vičič, Zavod za varstvo kulturne dediščine, Območna enota Ljubljana
Nevenka Koprivšek, Zavod Bunker, Stara elektrarna
Bratko Bibič, Mirovni inštitut
Alma Selimovič, Zavod Bunker
Miloš Pavlica, podžupan
Emilija Lakota, Služba za mednarodne odnose, MOL
Zdenka Simonovič, Služba za mednarodne odnose, MOL
Tilka Klančar, Oddelek za zdravstvo in socialno varstvo, MOL
Demšič, Urad za mladino, MOL
Urad za mladino MOL (še en predstavnik)
Kosi, MOL odnosi z javnostjo
Polona Pagon, Inštitut za civilizacijo in kulturo
Jožko Pajer, Galerija ŠKUC
Miran Gajšek, Oddelek za urbanizem, MOL
Vanja Rangus, Oddelek za gospodarske zadeve in turizem
Danica Simčič, županja

[Seznam udeležencev je sestavljen na podlagi magnetograma, zato je možno, da nekateri udeleženci niso evidentirani. Iz magnetograma izhaja, da je bilo na internem posvetu navzočih 29 udeleženk in udeležencev.]

Povzetek razprave po predstavitvah raziskovalnih projektov, ki so jih imeli Maja Breznik, Nataša Pichler Milanovič in Marjan Hočevar:

Nevenka Koprivšek, avtorica ene izmed treh raziskav o evropski kulturni prestolnici, ki jih je naročilo Ministrstvo za kulturo:

Glede na konkurenco drugih slovenskih mest se bo morala Ljubljana zelo potruditi, da bo dobila kandidaturo za evropsko kulturno prestolnico (EKP), četudi je glavno mesto Slovenije. Po obsegu projekta je EKP podobna »olimpijskim igram«. To je priložnost, ko gre glas mesta daleč naokrog. Je tudi priložnost, da bi se lahko uredilo veliko stvari v kulturi, ki že dalj časa slabo delujejo, to so »šibka mesta«, ki jih je nakazala Maja Breznik. Veliko bi se dalo narediti tudi na področju infrastrukture za kulturo. Problemi danes bi lahko postali izzivi za pripravo EKP. Vendar bo potrebno usklajeno delovanje vseh dejavnikov.

V raziskavi, ki jo je pripravila njena skupina, so priporočili državi, da bi bila EKP v Ljubljani, ki bi bila povezana z drugimi mesti. Isto leto kot Slovenija bo EKP tudi na Portugalskem, zato bi bilo lahko programsko povezovanje zelo zanimivo (mediteranski bazen). Zdi se sicer, da je še veliko časa do EKP, vendar bi se morale priprave začeti takoj, saj je projekt izjemno zahteven.

Blaž Peršin, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL

Namen sestanka je poiskati sinergične učinke med oddelki MOL za projekt EKP in seznanitev s projektom. Čim prej bi morali imenovati skupino, ki bi pripravila vse potrebno za EKP.

Vesna Jurca Tadel, Ministrstvo za kulturo:

(Najprej je govornica napovedala razpis Ministrstva za kulturo za prijavo kandidatur za EPK, ki se bo iztekla februarja 2007.)

Za leto 2012 bodo veljala še »stara pravila« in država se bo morala sama odločiti, katero mesto bo kandidirala. Prijavo ali prijave bo morala oddati Evropski komisiji do konca leta 2007. Na Madžarskem, kjer bo prestolnica leta 2010, se je država odločila za manjše mesto Pecs, ker je imelo boljši program kot druga mesta, tudi glavno mesto. Kandidati bodo morali upoštevati cilje, ki jih postavlja Evropska komisija in MK. Projekt bo moral biti »vizionarski« in se umestiti v evropski kontekst. Pomembno je regionalno povezovanje, pa tudi povezovanje z drugo EPK na Portugalskem leta 2012 in z istočasnimi Olimpijskimi igrami v Londonu. Projekt bo priložnost za investicije v infrastrukturo, vendar pa mora biti poudarek na trajnostnem vidiku novih pridobitev. Za investicije bi se bilo potrebno opreti predvsem na strukturne sklade.

Vanja Rangus, Oddelek za gospodarske zadeve in turizem

Poudarek pri projektu bo moral biti na managementu. Oddelek zdaj razvija projekt razvoja turistične-kulturne marele – razvijanje produktov in povezovanje akterjev z namenom, da se doseže daljše bivanje gostov v Sloveniji. Pripravljajo se na prijavo za razpis za strukturne sklade 2007-2013. Pomaga jim tudi strokovnjakinja iz Umbrije in prav zdaj opravljajo sestanke s potencialnimi partnerji. Njihova tuja strokovnjakinja jim bo pripravila seznam mest z dobrimi praksami. Kultura je pomemben segment v njihovem projektu, zato vabijo vse potencialne partnerje.

Miran Gajšek, Oddelek za urbanizem

Da Ljubljana postane EPK, vidi dva problema – uravnoveženost in identiteta. Ljubljana je zgodovinsko neuravnovežena, zato se modernejši projekti slabo umeščajo v staro arhitekturo. Neuravnoveženost je potem v prepletu raznih kultur – alpske, Mediterana, Balkana in srednje Evrope, neuravnoveženost v razmerju med institucionalno in neinstitucionalno kulturo in v razmerju med ruralnim in urbanim. Umetniški direktor bo moral uravnovežiti ta neravnovesja in upamo na kompromis. V državnem razvojnem programu 2007-2013, ki se pripravlja, je kulturna mreža zelo pomembna in tu se bodo morale določiti prioritete. Ljubljana ima veliko kulturnih oblik. Mesto mora predvsem določiti, kaj želi postati – vsekakor bolj evropska prestolnica, kot je zdaj.

Zdenka Simonovič, Služba za mednarodne odnose, MOL

Septembra bo srečanje evropskih prestolnic in za to priložnost smo izbrali geslo »Ljubljana – kreativno mesto«. Ljubljana (MOL) dobro sodeluje z evropskimi mesti pri izmenjavi dobrih praks in pri lobiranju za urbano dimenzijo evropske politike. Kmetijska politika je v Evropi še vedno v ospredju in tja gre tudi večina sredstev. Oddelke MOL najbolj povezujejo konkretni projekti in eden takih je EPK. Želi si več takih skupnih delavnic, tudi z raziskovalci. Predlaga pa MK, da da mestom na voljo 9 mesecev za pripravo projektov zaradi jesenskih lokalnih volitev.

Davor Buinjac, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL

Kulturno strategijo mesta Ljubljana povezujemo s projektom EPK, ker sta tesno povezani. Noben politik na mestni ravni se ne zaveda, kakšen finančni zalogaj je ta projekt. Včeraj je bilo izbrano mesto Essen, ki bo za projekt EPK porabilo 48 milijonov evrov, od tega bo dala 39 milijonov evrov Nemčija, 9 milijon evrov bodo prispevali sponzorji in le 500.000 evrov bo dala Evropska unija. Se pravi, da gre pri tem projektu predvsem za javna sredstva in zato morajo politiki predvsem podpreti ta projekt.

Ljubljana bo morala konkurirati drugim mestom, da bi dobila EPK, zmagala pa bo lahko le z dobrim konceptom. Essen, denimo, je vzel za osnovo projekta prenovalno infrastrukturo vse regije. Koncept EPK Pecs je »stičišče kultur«, zlasti z Balkanom. EPK ni le kulturni projekt, temveč tudi turistični ipd.

Boji pa se, da ministrstvo za kulturo zanemari razvoj konceptov in kaže tendenco, da bo samo vodilo projekt.

Vesna Jurca, Ministrstvo za kulturo

»Ministrstvo za kulturo bo vodilo projekt do trenutka, ko bo izbran kandidat. Pričakujemo največ od 3 do 4 candidature, ker so projekti (zaradi zahtev po »sustainability, feasibility«) preveč zahtevni.«

Lilijana Resinovič, Regionalna razvojna agencija

»Regionalna agencija ima podobno stališče kot prejšnji govorec (Davor Buinjac). Mislim, da si moramo prizadevati, da Ljubljana postane EPK. Čas je, da lokalna raven prepozna ta projekt za svojega; regionalna agencija je to že storila. Regionalna agencija pa tudi razmišlja, kakšen naj bi bil koncept in kakšni bi lahko bili učinki takega projekta, kako bi lahko združili ideje in sredstva, uredili veliko problemov od dostopa do kulture do prometa. Ob tem bi lahko spremenili celo podobo Ljubljane in regije.«

Blaž Peršin, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL

Sklepne ugotovitve: »Izmenjali smo si veliko informacij na posvetu. Nadaljevati moramo z delom in si prizadevati, da Ljubljana postane EPK. Jeseni bosta raziskovalni skupini, ki sta danes predstavili svoja projekta, organizirali delavnice. Dobili bomo tudi študijo Berlage inštituta. Če se županja in podžupan strinjata, bi podobno srečanje priredili tedaj, medtem pa mrežno povezali oddelke MOL, raziskovalce ipd. Predvsem pa se moramo dobro pripraviti na razpis MK.«

*NA NASLEDNJIH STRANEH:
GRADIVO, KI JE BILO POSLANO UDEŽENCEM INTERNEGA
POSVETA*

MESTNA OBČINA LJUBLJANA

MESTNA UPRAVA

Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost

Mestni trg 15, 1001 Ljubljana, p. p. 25

☎ 306 46-00 , ☎ 306-46-02

Šifra: 631-34/05-5

Datum: 05.04.2006

VABILO NA POSVET

Spoštovani!

Vljudno vas vabimo na posvet z naslovom Priprava skupnih izhodišč MOL pri kandidaturi za Evropsko kulturno prestolnico in strateški okvirji kulturne politike MOL do leta 2012, ki bo v

sredo, 12.aprila 2006 ob 12.00 uri v Banketni dvorani na Magistratu.

Na posvetu bodo raziskovalci Filozofske fakultete, Fakultete za družbene vede in Mirovnega inštituta predstavili dva potekajoča raziskovalna projekta:

- Ljubljana – »kulturna prestolnica Evrope«: strateški okviri kulturne politike mesta v razmerah (nad)nacionalne razpoznavnosti in
- Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategije kulturnega razvoja mesta

V prilogi vam pošiljamo osnovne teze, ki se bodo obravnavale na tem posvetu, na katerem pričakujemo vašo aktivno udeležbo.

Glavni namen tega posveta je združiti moči različnih oddelkov Mestne uprave MOL in posameznih akterjev kulturne produkcije, saj gre pri projektih Evropske kulturne prestolnice za širše doživljanje mesta in sinergične učinke.

Lepo pozdravljeni!

Načelnik oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL:

Blaž Peršin, univ.dipl.prav.

Vabljeni:

- županja MOL, ga. Danica Simšič
- podžupan Mol, g. Miloš Pavlica
- direktor MU MOL, g. Marko Prijatelj
- Oddelki MU MOL: OU, OGD, OGZ, OGN, OPVIŠ, OZSV, ZVO, SMO, Zavod za turizem,
- RRA LUR
- LRZVNKD
- MK, ga. Vesna Jurca Tadel
- Zavod Bunker, ga. Nevenka Koprivšek
- ISH, ga. Alja Brglez
- FF , mag Nataša Pichler Milanović
- FDV, dr. Marjan Hočevar
- MI, mag. Aldo Milohnič

Raziskovalni projekt:
KULTURA KOT DEJAVNIK DRUŽBENEGA RAZVOJA:
analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategije
kulturnega razvoja mesta

Izvajalec:
Mirovni inštitut, Metelkova 6, Ljubljana

Raziskovalna skupina:
mag. Bratko Bibič, dr. Maja Breznik, mag. Aldo Milohnič

IZHODIŠČA ZA INTERNI POSVET (12. april 2006)

Priljubljeni urbanist Charles Landry poudarja v svojih študijah, da je za vsako uspešno mestno politiko, tudi takšno kot je kultura, potreben splošni konsenz, ker so področja mestne politike prepletena in medsebojno odvisna. Vprašanja kulture se zato ni mogoče lotevati brez povezave z načrtovalci urbanizma, javnega prometa, turizma, gospodarstva, regionalnega razvoja ipd. Predstavitev raziskovalne naloge o stanju na področju kulture v mestni občini Ljubljana bo pokazala nekaj teh vozlišč, kjer bo skupno odločanje in sodelovanje oddelkov MOL potrebno. Mesto Ljubljana se v bližnji prihodnosti nadeja dveh velikih dogodkov: predsedovanje Evropskih uniji leta 2008 in morebitno imenovanje Ljubljane za Kulturno prestolnico Evrope leta 2012. Pri obeh dogodkih bo imela kultura zelo pomembno vlogo, zato so raziskovalni prispevki in posveti uvod v temeljito pripravo na ta dogodka.

Raziskava, ki jo bomo predstavili, zajema: 1. pregled strateških dokumentov in literature; 2. empirična analiza kulturne ponudbe v Ljubljani in stanja na tem področju; 3. delavnice s predstavniki kulturnih institucij. Ker raziskava še poteka, ne moremo predstaviti končnih ugotovitev. Vendarle pa bi bilo na tej stopnji raziskovalnega dela (kakor tudi za pripravo na oba velika dogodka) koristno, da se sproži razprava na širši ravni oddelkov MOL in ljubljanske regije.

Vprašanja, ki jih na posvetu nameravamo obravnavati, najprej zadevajo doslejšnje strateške načrte MOL. Ugotovili smo namreč, da med raznimi strateškimi dokumenti MOL obstajajo kontradiktornosti, zaradi katerih je priprava strateškega načrta kulture za MOL, ki naj bi bila izpeljana iz splošnih dokumentov, težja. Odprte točke zajemajo vprašanja gentrifikacije mestnega središča, enakomernega kulturnega razvoja mesta in ljubljanske regije, vlogo kulture v turističnem razvoju mesta in podobno. To se navezuje na še bolj splošno konceptualno vprašanje, do katerega so strateški načrti prav tako dvomni: izbira med konceptom gospodarske rasti ali gospodarskega razvoja (i.e. trajnostnega razvoja) in vloga kulture v enem ali drugem konceptu. Skupni premislek o tem vprašanju skupaj z družbenimi učinki, ki jih prvi ali drugi koncept poraja, bi prispeval k bolj jasni poziciji pri pripravi strateških odločitev na področju kulture. Temeljno vprašanje za udeležence torej bo, kako okrepiti sodelovanje med oddelki MOL in doseči večjo usklajenost pri načrtovanju in izvajanju strategij, pri čemer bo poudarek na strategiji kulturnega razvoja mesta. Ob tem bi bilo

vredno premisliti nadaljnjo vlogo kulture v strateških načrtih prostorskega plana, turističnega razvoja, regionalnega razvoja in podobno.

Empirična analiza kulturne ponudbe in stanja v kulturi sicer še ni povsem zaključena, vendar so se že zdaj pojavila razna vprašanja, ki jih nameravamo predstaviti na posvetu. Ta zadevajo predvsem vprašanje uravnoteženosti ponudbe različnih zvrsti kulturne produkcije, se pravi, reprezentativne kulture, »neodvisne« kulture, mladinske kulture, subkulture in druge kulturne produkcije na območju MOL. To vprašanje je še zlasti pomembno v zvezi z usklajenostjo kulturne produkcije s potrebami lokalnega prebivalstva in povpraševanjem tujih obiskovalcev mesta. V zvezi s tem bomo predstavili nekatera pomembna izhodišča za razmišljanje o kulturni strategiji MOL in skupaj razpravljali, kako bi bilo mogoče ta prizadevanja okrepiti z močnejšim sodelovanjem med oddelki MOL, kakor tudi s sodelovanjem mestnih institucij z regionalnimi in državnimi. Interni posvet bo zelo koristen za končanje raziskovalne naloge. Zlasti si iz tega posveta obetamo koristne napotke za pripravo delavnic s predstavniki kulturnih institucij in za pripravo zahtevnih projektov, ki čakajo Oddelek za kulturo MOL v prihodnosti.

POVZETEK – NEKATERA KLJUČNA VPRAŠANJA ZA RAZPRAVO:

- Obstoječi strateški dokumenti porajajo splošno konceptualno vprašanje: kakšna je strateška usmeritev Ljubljane glede na izbiro med konceptom gospodarske rasti in konceptom gospodarskega (trajnostnega) razvoja in kakšna je vloga kulture v enem ali drugem konceptu?
- Kako okrepiti sodelovanje med oddelki MOL in tako doseči večjo usklajenost pri načrtovanju in izvajanju strategij, s poudarkom na strategiji kulturnega razvoja mesta?
- Ali lahko govorimo o uravnoteženosti ponudbe različnih zvrsti kulturne produkcije (reprezentativne, »neodvisne« in mladinske kulture, raznih subkultur in drugih oblik kulturne produkcije) na območju MOL? Ali je kulturna ponudba uravnotežena glede na časovno in prostorsko razporeditev kulturnih dogodkov v mestu, glede na zadovoljevanje specifičnih potreb socialnih skupin, povpraševanje tujih obiskovalcev mesta itn.?
- Kakšne so posredne in neposredne koristi od tako imenovanega »kulturnega turizma« za ustvarjalce kulturnih vsebin, za kakovost življenja v mestu, za lokalno gospodarstvo itn.?

Nataša Pichler-Milanović (FF-UL), Marjan Hočevar (FDV-UL)

Slovenija skupaj s Portugalsko izbira prizorišče za evropsko kulturno prestolnico v letu 2012. Ker ima mesto Ljubljana ambicije pri pridobitvi statusa evropske kulturne prestolnice, se del raziskovalne naloge nanaša tudi na konkretne predloge o zasnovi tega dogodka, ki je zasnovan kot proces povečevanja nadnacionalne (evropske in globalne) prepoznavnosti ter krepitve položaja in vloge v omrežju evropskih mest. S tega stališča je cilj predlagane naloge opredeliti: prednostne naloge mesta Ljubljane na področju kulturne politike, podati usmeritve za pripravo strategije »Ljubljana – evropska kulturna prestolnica 2012«, predstaviti oblike organiziranja, delovanja, in iskanja primerjalnih prednosti Ljubljane v mreži »konkurenčnih« in »vzorčnih« evropskih mest.

V predteklem desetletju se je močno spremenil položaj in vloga Ljubljane od mesta regionalnega pomena v evropsko prestolnico med dvema »globalno« uveljavljenimi mesti – Dunajem in Benetkami. Ljubljana je vedno »tekmovala« z bližnjimi (»zgodovinsko konkurenčnimi«) mesti v čezmejni regiji Alpe-Jadran (Zagreb, Trst, Gradec, Celovec). Po letu 1991 in s članstvom v EU v letu 2004, se Ljubljana povezuje in tudi tekmuje, ne le z glavnimi mesti držav članic EU, temveč tudi z drugimi bolj uveljavljenimi srednjeevropskimi prestolnicami (npr. Praga, Budimpesta, Varšava), ali z mestoma primerljive velikosti in vloge npr. Bratislavo in baltskimi prestolnicami (Tallin, Riga in Vilna).

Za Mestno občino Ljubljana (MOL) je ključno, da svoja strateška prizadevanja glede prostorske umestitve kulturne produkcije reflektivno uskladi z novjšimi trendi nadnacionalne konkurenčnosti mest, sodelovanja in povezovanja z drugimi evropskimi mesti. Mesto Ljubljana (MOL) in Ljubljanska urbana regija (LUR) sta trenutno edini v Sloveniji, ki sta sposobni tekmovali v sodelovanju z drugimi večjimi evropskimi mesti, ne samo z bližnjimi mesti v čezmejni regiji Alpe-Jadran ampak tudi s srednje- in jugovzhodnimi evropskimi prestolnicami, ter drugimi večjimi regionalnimi središči v Evropi. S tega vidika je namen raziskovalnega projekta opredeliti sestavine v procesu tekmovalnosti in povezovanja, ki so pomembne za politiko in strategijo kulturnega ter širše družbeno-prostorskega razvoja Ljubljane kot (nad)nacionalne, in evropske (kulturne) prestolnice v letu 2012.

Projekt sloni na nadgradnji dosedanjih spoznanj o položaju in vlogi mesta Ljubljane, upoštevajoč izhodišča novjših strateških načrtov na lokalni, regionalni in nacionalni ravni.⁹⁵

Predvideni neposredni učinek projekta je predlog smernic za izoblikovanje razvojne strategije »Ljubljana – kulturna prestolnica Evrope 2012« in nabor ključnih ukrepov, programov ter projektov za uresničevanje te strategije. Ti se ne nanašajo samo na ohranjanje kulturne identitete in prizoriščnosti v Ljubljani, temveč tudi na izboljšanje že dosežene nadnacionalne konkurenčnosti in uveljavljanja vloge mesta Ljubljane v globalnem, predvsem pa v evropskem omrežju mest. V tem primeru gre tudi za vprašanje tekmovalnosti v privlačnosti med mesti in celo znotraj njih v zvezi s privabljanjem kapitalnega in investicijskega vlaganja, zaposlovanja, turizma, zlasti pa kulturne produkcije v mestu in regiji.

⁹⁵ Izhodišča tega projekta predstavljajo predvsem rezultati raziskovalnega projekta: *Primerjalne in konkurenčne prednosti Ljubljane v procesu evropskih integracij (2000-2003)*, z upoštevanjem *Strategije trajnostnega razvoja Ljubljane (2002)* in *Zasnove prostorskega razvoja mesta Ljubljane (2002)*, mnenja strokovne javnosti predstavljena v *Pogledi na Ljubljano: ideje o razvoju (esejistična in urbanistična anketa iz leta 2001)*, ter sedanje kulturne politike mesta Ljubljane in Republike Slovenije (2004).

Prednostna področja obravnave raziskovalnega projekta so:

- opredeliti primerjalne prednosti Ljubljane na področju kulturne produkcije ter smernice za osnutek razvojne strategije mesta Ljubljane v okviru ugotovljenih konkurenčnih prednosti Ljubljane v odnosu do nekaterih bližnjih mest v čezmejni regiji Alpe-Jadran in do nekaterih drugih izbranih evropskih (kulturnih) prestolnic;
- v sodelovanju z Mirovnim inštitutom oceniti sedanje stanje na področju kulturne politike mesta in države, aktivne kulturne institucije, akterje in dogodke, ter razvojne programe in projekte pomembne za nadnacionalno uveljavitev kulturne identitete in razpoznavnosti mesta Ljubljane;
- zbrati in povzeti, tako pozitivne kot negativne izkušnje in dileme izbranih dosedanjih »evropskih prestolnic kulture« ter oplemeniti nekatere pretekle izkušnje načrtovalcev prostora v primerljivih tki. »kreativnih« mest v Evropi;
- predlagati smernice in ukrepe, ki bi vodili k uresničevanju prednostnih nalog mesta Ljubljane na področju kulturne produkcije v okviru omrežja evropskih mest«, in še posebej tistih, ki vodijo k uresničevanju razvojne strategije »Ljubljana – evropska kulturna prestolnica v letu 2012«.

Prednostna vprašanja na katera želimo dobiti odgovore ter ustvariti soglasje med politiko, stroko in kapitalom so naslednja:

- *Katere so najbolj pomembne nadnacionalne konkurenčne prednosti in razločljive lastnosti mesta Ljubljane v omrežju evropskih mest?*
- *Na kakšen način organizirati promocijo in trženje (kulturne) identitete dogodka, ki bi uokvirjal specifično podobo mesta Ljubljane v okviru sodobne uveljavitve in razpoznavnost mesta na temelju »dogodkovnosti in prizoriščnosti«?*
- *Kako krepiti povezave med kulturno politiko in kulturno produkcijo z drugimi razvojnimi programi v MOL ter prostorskim načrtovanjem v mestu in regiji?*
- *Kako kot proces, tj. »vzdržno« in ne le v eni časovni točki uveljaviti »prizoriščnost« in »dogodkovnost« v mestu v navezavi z nadnacionalnim tekmovanjem, sodelovanjem in mreženjem med evropskimi mesti?*
- *Kako se izogniti programskim napakam, neučinkoviti časovno-prostorski organizaciji in slabemu končnemu oz. bolj dolgoročnemu »iztržku« dogodka, ki so jim bili priča nekatera mesta, predhodne kulturne prestolnice Evrope?*

V zaključku želimo poudariti ključno strateško vprašanje:

Kako s pomočjo: a) celovite kulturne produkcije, ki sega tudi na druga področja kreativnosti: znanosti, športa, turizma in storitev in b) časovno osredotočenega dogodka »Ljubljana – kulturna prestolnica Evrope 2012«, narediti preskok v trajnejše in daljnosežnejše učinke, -

oz. iz »majhnega« narediti »svetovljansko« mesto, iz nacionalne v razpoznavno evropsko (in globalno) mesto?

9.2. Povzetek posveta »Prispevki za oblikovanje strategije razvoja kulture v Ljubljani« (Magistrat, 12. oktober 2006)

Seznam udeležencev posveta:

Blaž Peršin, Mestni muzej
Aldo Milohnič, Mirovni inštitut
Maja Breznik, Mirovni inštitut
Nataša Pichler Milanovič, Filozofska fakulteta
Smilja Repič Burger, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Davor Buinjac, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Jadranka Ljubičič, AKC Metelkova mesto, KUD Mreža
Sonja Juranovič, Zavod za turizem
Jerneja Batič, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Tadeja Primožič, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Lenart Zajc, Lutkovno gledališče Jože Pengov
Marija Kobal, Knjižnica Bežigrad
Melita Ambrožič, NUK
Darko Brlek, Festival Ljubljana
Mitja Rotovnik, Cankarjev dom
Barbara Repovš, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Vladimir Koprivnikar, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Vesna Čopič, Ministrstvo za šolstvo
Manja Ravbar, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Jasna Babič, AKC Metelkova mesto
Matej Zonta, Mednarodni grafični in likovni center
Terezija Krajcer, RRA LUR
Brigita Urbančič, RRA LUR
Dušan Dovč, SCCA Ljubljana
Klemen Ramovš, Ars Ramovš
Metka R. (*priimek neberljiv*), Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Saša Hren Koritnik, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Dario Seraval, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Sarival Sosič, Mestna galerija Ljubljana
Marinka Gombač, Glasbena mladina Ljubljana
Janoš Kern, Društvo za oživljanje kulturne podobe starega mestnega jedra
Vanda Straka, Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL
Uroš Korenčan, Ministrstvo za kulturo
Maks Soršak, Moderna galerija in Društvo Asociacija

(Na posvetu je sodelovalo 34 udeleženk in udeležencev.)

Povzetek razprave po predstavitev raziskovalnega projekta, ki sta ju imela Maja Breznik in Aldo Milohnič:

Jerneja Batič je komentirala podatke o kulturni ponudbi za otroke in za mladino, zlasti v smislu zajetja podatkov. Poleg tega je komentirala gledališko produkcijo neodvisnih gledaliških skupin v razmerju do prostorske infrastrukture, zlasti glede na boljšo izkoriščenost prostorov, s katerimi upravljajo nevladne kulturne organizacije.

Maja Breznik je pojasnila, da je pridobivanje podatkov lažje pri otroški populaciji, pri mladostnikih pa je to znatno težje, ker je kulturne ponudbe za mladostnike bistveno manj kot za otroke.

Aldo Milohnič je dodal, da je raziskava o strukturi obiskovalcev KUD F. Prešeren prinesla določene podatke, vendar se je treba zavedati, da manjše kulturne organizacije, kot so npr. KUD, Glej, PTL ipd., ne premorejo dovolj sredstev in kadrov, da bi lahko izvedli obsežnejše raziskave.

Namen raziskave je bil, da spodbudi začetek procesa, ki bi morda nekega dne pripeljal do nastanka kulturno-razvojnega načrta Ljubljane. Zato smo po eni strani zbirali in analizirali podatke o kulturni produkciji v mestu, analizirali obstoječe strateške dokumente glede na njihovo razmerje do kulture in, po drugi strani, pregledali kulturno-razvojne načrte nekaterih mest v sosednjih državah, ki so po velikosti primerljiva z Ljubljano.

Lenart Zajc meni, da bi bilo izjemno pomembno, da se oživijo manjše dvorane izven mestnega središča: Dravlje, Šentvid, Črnuče... Njihovo gledališče (Lutkovno gledališče Jože Pengov) je že večkrat poskusilo z odprtimi predstavami za izven, vendar ni bilo dovolj obiska. Potrebovali bi torej nove, sveže ideje, kako bi bilo mogoče oživiti te dvorane. Če bi, npr., amaterske skupine nastopale v njihovi dvorani, bi morda ljudi navadili, da prihajajo v dvorano, ki je blizu njihovega doma. S tem bi se morda spet spodbudilo družbeno življenje, ki v Ljubljani ni ravno razvito, zlasti v zimskih mesecih. Za dvorane in prireditelje izven mestnega središča je problem tudi javni prevoz.

Mitja Rotovnik je povedal, da pri snovanju strategije kulturnega razvoja treba izhajati iz dveh temeljnih strateških ciljev:

Prvič, da je Ljubljana glavno mesto Slovenije in kot taka tudi kulturna prestolnica Slovenije. Zelo težko je zgraditi strategijo mestne kulturne politike, ki ni usklajena z nacionalno kulturno politiko. Nacionalna kulturna politika ima boljši strateški program kulturnega razvoja Ljubljane kot ga ima Ljubljana in sicer iz preprostega razloga: mesto takšnega dokumenta sploh nima, medtem ko NPK obstaja in zajema zelo širok spekter kulturnega dogajanja v Ljubljani. Potrebno bi bilo doseči sinergijo med nacionalno in lokalno kulturno politiko. Na MK so že začeli pripravljati novo resolucijo o NPK in strategijo razvoja kulture v Ljubljani bi bilo nujno potrebno povezati s tem dokumentom, ki je v nastajanju.

Drugi strateški cilj bi moral biti, da se Ljubljana razvija kot ena izmed evropskih kulturnih prestolnic. Ta cilj bi lahko dosegli že leta 2012, v katerem bi Ljubljana lahko dobila naziv evropske kulturne prestolnice.

V tistem delu raziskave, v katerem so bili predstavljeni podatki o kulturni produkciji v mestu, g. Rotovnik pogreša podatke o filmskih prireditvah, zlasti Kinoteko, Kinodvor,

Kinoklub Vič, filmski program Cankarjevega doma itn. Raziskava prav tako ni zajela podatke o literarnih dogodkih, o kulturnih dogodkih v ljubljanskih knjižnicah, ki so prav tako pomembni za celovito sliko o kulturnem utripu mesta.

Delitev na javne in zasebne kulturne zavode, na neodvisno in nacionalno kulturo, po njegovem mnenju ni tako pomembna, da bi jo vzeli za izhodišče pri tovrstnih analizah, lahko je celo zavajajoča. Infrastruktura, ki jo upravljajo javni zavodi, je, denimo, v zelo slabem stanju; tudi to je potrebno upoštevati, ko se navajajo podatki o subvencijah itn. Stanje prostorske infrastrukture kulturnih javnih zavodov v Ljubljani je g. Rotovnik slikovito opisal takole: »Iz te analize stanja bi moralo izhajati tudi to, da sem v soboto zvečer prišel iz premiere v Drami premočen do kože! Ker skorajda nobena dvorana v Ljubljani nima klime: ne Drama, ne Opera, ne Narodni muzej. V Moderni galeriji je parket iz leta 1948, niti lakiran ni. To so dvorane iz predprejšnjih stoletij, to je vse sesuto, to več ni za nikamor. Če daš tri nove knjige v NUK, na drugi strani tri padejo ven skozi okno!«

Prav tako se mu zdi, da ni prav, če primerjamo število obiskovalcev tako različnih prireditev kot sta, na primer, Trnfest in Festival Ljubljana. Na Trnfestu so vse prireditve zastonj, karte za nekatere prireditve na Festivalu pa stanejo tudi 15.000 SIT. »Če bi danes odprli Cankarjev dom zastonj, bi bila pred vhodom kolona ljudi dolga dvesto metrov«, pravi.

Pri analizi je potrebno upoštevati tudi to, da je »Cankarjev dom trdnjava enega dela neodvisne kulture«, zato ne drži, da neodvisna kultura nima prostorov. Neodvisni producenti dobijo del sredstev posredno, ker jim iz lastnih sredstev ni potrebno financirati vzdrževanja dvoran, plačevati osebje, ki je potrebno za nemoteno delovanje teh dvoran; te stroške, pravi, pokrijejo institucije, ki so njihovi soproductenti. Tega dejstva se ne da razbrati iz podatkov, ki so bili predstavljeni.

Kultura je lahko dejavnik razvoja mesta, razvoja turizma itn., vendar »umetnost mora biti referenčna najprej sama sebi in mora imeti tudi pogoje, da se razvija kot umetnost«. Šele takrat bo kultura – in umetnost kot njen sestavni del – zadovoljevala potrebe meščanov, kar bi moral biti primarni cilj, medtem ko so njeni ekonomski in drugi učinki le stranski.

Aldo Milohnič je komentiral nagovor g. Rotovnika in ob tem povedal, da bo moral načrt razvoja kulture v Ljubljani upoštevati vse zvrsti in organizacijske oblike kulture v mestu. Glede vstopa t.i. »neodvisne kulture« v Cankarjev dom in druge institucije pa je povedal, da je uporaba teh prostorskih kapacitet izjemno pomembna za tiste producente, ki ne razpolagajo z lastnimi prostori, vendar je res tudi to, da neodvisni producenti tvorijo del programa Cankarjevega doma, ki je prav tako pomemben kot vsi drugi programi, ki jih ta institucija razvija, in torej tudi oni prinašajo korist tej instituciji.

Maja Breznik je še dodala, da število obiskovalcev nikakor ne more biti kriterij za vrednotenje katerega koli kulturnega dogodka, je pa kljub temu pokazatelj določenih potreb ljudi, ki na te prireditve hodijo, zato bi bilo potrebno te potrebe upoštevati. V zvezi s prostorsko infrastrukturo javnih zavodov in t.i. neodvisne produkcije je spomnila na vprašanje, ki ga je zastavila Jerneja Batič na začetku razprave in se je nanašalo na javno prostorsko infrastrukturo, ki jo upravljajo manjše kulturne organizacije, denimo Glej, PTL ipd. V 50. in 60. letih so se okrog teh malih odrov zbirale skupine, ki so tam nekaj časa razvijale lastno gledališko prakso in se potem odpravile na pohod skozi večje odre. Danes je situacija drugačna: ohranila se je struktura malih odrov, ki morda niti ne izrabijo dovolj lastne prostorske kapacitete, po

drugi strani pa so nastali številni mali producenti (npr., trend, da vsak režiser ustanovi svoj lasten zavod ali društvo za produkcijo svojih predstav). Ti producenti nimajo lastnih prostorov in iščejo niše, skozi katere bi lahko prišli do občinstva.

Mitja Rotovnik se je navezal na to razlago in poudaril, da bi prihodnja strategija razvoja kulture v Ljubljani morala odgovoriti natanko na to vprašanje. Njegovo mnenje je, da mesto daje premalo denarja za tisto kulturo, ki naj bi jo spodbujalo s svojo subvencijsko politiko.

Blaž Peršin se je strinjal s to oceno g. Rotovnika. Pri snovanju strategije bi morali preseči delitve na »neodvisno« in »institucionalno« kulturo, ker bi morali producenti sodelovati, zlasti pri izvedbi zahtevnejših projektov, ki jih vsak posebej ne more kvalitetno uresničiti. Nove prostorske vire bi bilo potrebno uskladiti s prostorskim razvojem Ljubljane, da prostorska infrastruktura ne bi bila zgoščena samo v centru mesta. Omenil je podatek, da MK približno 60% sredstev porabi v ljubljanski regiji.

Janoš Kern je opozoril, da bi bilo potrebno popraviti nekatere podatke, ki so bili predstavljeni v uvodni prezentaciji, ker je opazil, da v primeru njegovega društva niso dovolj natančni.

Maja Breznik je pojasnila, da je bil vir podatkov za njegovo društvo poročilo za leto 2004, ki ga je društvo oddalo mestni upravi. Raziskovalci smo za vzorčno leto 2004 pregledali letna poročila vseh 42 zasebnih kulturnih organizacij, ki so programsko financirana iz mestnega proračuna. Poročila so žal pomanjkljiva, ker poročevalci očitno niso dobro razumeli vprašanj: denimo, ali morajo posredovati podatke o številu prireditev, obiskovalcev itn. zgolj za tisti del programa, za katerega so prejeli sredstva iz mestnega proračuna, ali pa za program v celoti. Ni jim bilo jasno, ali morajo vpisovati podatke zgolj za premiere ali pa tudi za ponovitve, ali morajo poročati samo o prodanih vstopnicah ali pa o celotnem številu obiskovalcev itn. Pogosta so tudi posploševanja oziroma pavšalne ocene o številu obiskovalcev. Za javne zavode je lažje pridobiti podatke, ker so podatki o njihovi dejavnosti vključeni v Statistični letopis Ljubljane, iz katerega smo v tem primeru tudi črpali potrebne podatke.

Melita Ambrožič je poudarila, da bi mesto moralo izdelati enotni sistem zbiranja podatkov, ki bi omogočil systemske analize in dolgoročno planiranje. Poleg tega bi mesto nujno potrebovalo enotni kulturni portal, ki bi bil v veliko pomoč vsem, ki iščejo in posredujejo informacije.

Jerneja Batič je spomnila, da so na MK poskušali nekaj narediti na tem področju v sodelovanju z državnim uradom za statistiko.

Aldo Milohnič je dodal, da je na tem veliko delala Vesna Čopič [*ki je posvet žal morala predčasno zapustiti in zato v razpravi ni sodelovala*], ki je bila imenovana za predsednico sosveta za kulturo pri statističnem uradu, vendar po njegovih informacijah MK in urad za statistiko nista do konca uskladila svojih stališč glede reforme sistema zbiranja podatkov za področje kulture. Ker je Slovenija članica EU, mora naš urad za statistiko posredovati podatke evropskemu uradu za statistiko (EUROSTAT), torej podatki morajo biti primerljivi in zbrani oziroma obdelani po enotni metodologiji. Po njegovem mnenju bi bilo smiselno, da se tudi na lokalni ravni uporablja prav ta metodologija, ker bi to zagotavljalo večjo primerljivost podatkov.

Lenart Zajc je predlagal, da mestna uprava – zaradi težav pri obdelavi podatkov iz letnih poročil, o čemer je govorila Maja Breznik – poročevalcem da jasna navodila, kako morajo poročati glede posameznih kategorij podatkov. Poleg tega bi bilo zelo koristno, če bi bila poročila posredovana tudi v elektronski obliki, kar bi omogočilo enostavno in hitro obdelavo podatkov.

Jerneja Batič je povedala, da bodo na Oddelku za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL pospešili dogovore z MK glede uskladitve metodologije zbiranja podatkov. Potrdila je oceno g. Milohniča, da je usklajevanje z uradom za statistiko počasno in težavno, kajti takšne so bile tudi njene izkušnje z uradom za statistiko, ko so se z njimi usklajevali glede zbiranja in obdelave podatkov za področje kulturne dediščine.

Dušan Dovč je odprl temo izobraževanja v kulturi, ki bi morala biti vključena v prihodnjo strategijo. V kulturnih NVO je po njegovem mnenju premalo managerskega znanja, zato se ljudje učijo po metodi poskusov in napak. Izobraževati bi morali ljudi, ki ustvarjajo produkcijske pogoje (managerji, producenti). Pomanjkljivo je tudi izobraževanje novinarjev in kritikov; izobraževanje teh profilov je namreč sporadično, izvajajo ga večinoma manjši zasebni zavodi. Izpostavil je tudi potrebo po ozaveščanju občinstva, ki je prav tako povezano z izobraževanjem. Kot tretjo »mehko« vsebino je omenil zbiranje informacij, ki naj bi bile dostopne na enem mestu. Zdi se mu škoda, da oddelek za kulturo MOL nima možnosti sofinanciranja javnih del. S tem je povezana tudi možnost štipendiranja. Predlagal je, da se vse naštete vsebine vključijo v razvojni dokument.

Vladimir Koprivnikar je izpostavil kulturno vzgojo kot izjemno pomembno področje, ki ga strategija razvoja kulture v mestu nikakor ne sme prezreti.

Maja Breznik je spomnila, da je kulturna vzgoja eden glavnih ciljev nacionalne kulturne politike in zaseda pomembno mesto v Resoluciji o nacionalni politiki za kulturo. Žal pa v obeh poročilih o izvajanju NPK (za leto 2004 in 2005) o tem področju ni kaj dosti podatkov.

Mitja Rotovnik je dodal, da bo letošnje šolsko leto potekalo v znamenju kulture in kulturne vzgoje.

NA NASLEDNJIH STRANEH:

GRADIVO, KI JE BILO POSLANO UDEŽENCEM INTERNEGA POSVETA

MESTNA OBČINA LJUBLJANA

MESTNA UPRAVA

Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost

Mestni trg 15, 1001 Ljubljana, p. p. 25

☎ 306 46-00 , ☎ 306-46-02

Šifra: 631-38/05-7

Datum: 02.10.2006

VABILO NA POSVET

Spoštovani,

Raziskovalna skupina Mirovnega inštituta bo konec oktobra zaključila projekt »Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategije kulturnega razvoja mesta«, ki poteka v sodelovanju z Oddelkom za kulturo in raziskovalno dejavnost Mestne občine Ljubljana. Pred zaključkom raziskovalnega projekta bi vam radi predstavili ključne ugotovitve in prisluhnili vašim komentarjem, predlogom in kritičnim pripombam.

Zato vas vljudno vabimo na krajši posvet na temo »Prispevki za oblikovanje strategije razvoja kulture v Ljubljani«, ki ga prirejamo na Magistratu (»Vinska klet«), Mestni trg 1, **v četrtek, 12. oktobra 2006**. Posvet se bo začel **ob 10.00** in bo trajal predvidoma do 13.30.

Posvet bo potekal tako, da bodo najprej raziskovalci Mirovnega inštituta predstavili svoje ugotovitve in predlagali teze za razpravo, nakar bo po krajšem premoru sledila razprava, v kateri pričakujemo vašo aktivno udeležbo.

Najbolj izpostavljene predloge in ugotovitve iz razprave bodo potem raziskovalci vključili kot posebno prilogo v zaključno poročilo projekta, za katerega upamo, da bo prispeval k oblikovanju strateških dokumentov o prihodnjem razvoju kulture v Ljubljani.

Vljudno vas prosimo, da zaradi prostorskih omejitev svojo morebitno udeležbo predhodno najavite Smilji Repič Burger na naslov elektronske pošte <smilja.repic@ljubljana.si> in sicer **najpozneje do petka, 6. oktobra, do 12. ure**.

Z lepimi pozdravi,

Jerneja Batič
Načelnica oddelka za kulturo in
raziskovalno dejavnost MOL

Aldo Milohnič
Mirovni inštitut
nosilec projekta

Mirovni inštitut

Inštitut za sodobne družbene in politične študije

Peace Institute

Institute for Contemporary Social and Political Studies

Metelkova 6, SI-1000 Ljubljana, Slovenija, Tel.: 01 234 77 20, Fax: 01 234 77 22, E-pošta: info@mirovni-institut.si, <http://www.mirovni-institut.si>

Metelkova 6, SI-1000 Ljubljana, Slovenia, Tel.: + 386 1 234 77 20, Fax: + 386 1 234 77 22, E-mail: info@mirovni-institut.si, <http://www.mirovni-institut.si>

Ljubljana, 10. 10. 2006

VABILO NA POSVET

Spoštovani,

Prejšnji teden smo vam poslali vabilo na posvet »Prispevki za oblikovanje strategije razvoja kulture v Ljubljani«, zdaj pa vam pošljamo program posveta in nekaj izhodišč za razpravo. Če se posveta nameravate udeležiti in tega še niste sporočili, prosimo, da vašo morebitno udeležbo predhodno najavite Smilji Repič Burger na naslov elektronske pošte <smilja.repic@ljubljana.si>.

Posvet bo na Magistratu (t.i. »Vinska klet«), Mestni trg 1, v četrtek, 12. oktobra. Posvet se bo začel ob 10.00 in bo trajal predvidoma do 13.30.

Vljudno vabljeni!

Aldo Milohnič
Mirovni inštitut

Posvet

»PRISPEVKI ZA OBLIKOVANJE STRATEGIJE RAZVOJA KULTURE V LJUBLJANI«

Magistrat (»Vinska klet«), Mestni trg 1, Ljubljana
četrtek, 12. oktober 2006

PROGRAM POSVETA

- 10:00 Jerneja Batič, načelnica oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL:
Pozdravni nagovor
- 10:15 Maja Breznik: Stanje kulture v Ljubljani
- 10:50 Bratko Bibič: Kulturni turizem: »Ljubljana mesto kulture in umetnosti«
[prezentacija odpadla zaradi bolezni avtorja]
- 11:10 Aldo Milohnič: Primeri strategij kulturnega razvoja mest v sosednjih državah
- 11:30 Premor za kavo in napitke
- 11:45 Razprava
- 13:30 Predvideni zaključek posveta

IZHODIŠČA

Raziskovalna skupina Mirovnega inštituta bo konec oktobra zaključila projekt »Kultura kot dejavnik družbenega razvoja: analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategije kulturnega razvoja mesta«, ki poteka v sodelovanju z Oddelkom za kulturo in raziskovalno dejavnost Mestne občine Ljubljana. Pred zaključkom projekta bodo raziskovalci predstavili pomembnejše ugotovitve raziskave in dali udeležencem možnost, da ocenijo samo raziskavo in prispevajo izhodišča za prihodnji kulturni razvoj mesta Ljubljana. Iz ugotovitev in predlogov s posveta bo nastala posebna priloga k zaključnem poročilu projekta.

Empirična analiza kulturne ponudbe in stanja v kulturi v Ljubljani je odprla razna vprašanja, ki jih nameravamo predstaviti na posvetu. Ta zadevajo predvsem vprašanje uravnoteženosti ponudbe različnih zvrsti kulturne produkcije, se pravi, reprezentativne kulture, »neodvisne« kulture, mladinske kulture, subkulture in druge kulturne produkcije na območju MOL. To vprašanje je še zlasti pomembno v zvezi z usklajenostjo kulturne produkcije s potrebami lokalnega prebivalstva in povpraševanjem tujih obiskovalcev mesta.

Vprašanja, ki jih na posvetu nameravamo obravnavati, zadevajo tudi doslejšnje strateške načrte MOL. Odprte točke zajemajo vprašanja gentrifikacije mestnega središča, enakomernega kulturnega razvoja mesta in ljubljanske regije, vlogo kulture v turističnem

razvoju mesta in podobno. To se navezuje na še bolj splošno konceptualno vprašanje: izbira med konceptom gospodarske rasti ali gospodarskega (trajnostnega) razvoja in vloga kulture v enem ali drugem konceptu. Premislek o tem vprašanju skupaj z družbenimi učinki, ki jih prvi ali drugi koncept poraja, bi prispeval k bolj jasni poziciji pri pripravi strateških odločitev na področju kulture. Ob tem bi bilo vredno premisliti nadaljnjo vlogo kulture v strateških načrtih prostorskega plana, turističnega razvoja, regionalnega razvoja in podobno.

Statistični podatki o razvoju turizma v Ljubljani kažejo na nenehno rast števila tujih obiskovalcev mesta, kar prinaša določene koristi za lokalno gospodarstvo. Kultura je del celotne turistične ponudbe mesta, zato bi bilo potrebno ugotoviti, kakšne so posredne in neposredne koristi od tako imenovanega »kulturnega turizma« za ustvarjalce kulturnih vsebin, za kakovost življenja v mestu, za lokalno gospodarstvo in tako naprej. Po drugi strani, kako pozicionirati kulturo in umetnost v razmerju do tistih sestavin strateških načrtov razvoja turizma v Ljubljani (in Sloveniji), ki so pomembne za razvoj kulture? Ali se premislek tega razmerja lahko omeji le na problematiko »kulturnega turizma«? Nekatere druge klasifikacije znotraj turističnega sektorja (denimo »doživljajski tirizem«), zlasti pa splošni okvir »mestnega turizma«, namreč opozarjajo na številne vidike mestne kulture, ki se ne izčrpajo v konceptu »kulturnega turizma«.

S temi in podobnimi vprašanji se soočajo tudi mesta v naši neposredni okolici. Nekatera so že izdelala načrte razvoja kulture, druga jih pravkar pripravljajo, mnoga pa še niso niti začela z resnimi pripravami. Iz drugih izkušenj se lahko marsikaj naučimo, zato bomo na posvetu tudi predstavili, kako so nastali (ali nastajajo) načrti kulturnega razvoja nekaterih mest v Avstriji, Italiji in na Hrvaškem.

NEKATERA VPRAŠANJA ZA RAZPRAVO

- Obstoječi strateški dokumenti porajajo splošno konceptualno vprašanje: kakšna je strateška usmeritev Ljubljane glede na izbiro med konceptom gospodarske rasti in konceptom gospodarskega (trajnostnega) razvoja in kakšna je vloga kulture v enem ali drugem konceptu?
- Ali lahko govorimo o uravnoteženosti ponudbe različnih zvrsti kulturne produkcije (reprezentativne, »neodvisne« in mladinske kulture, raznih subkultur in drugih oblik kulturne produkcije) na območju MOL? Ali je kulturna ponudba uravnotežena glede na časovno in prostorsko razporeditev kulturnih dogodkov v mestu, glede na zadovoljevanje specifičnih potreb socialnih skupin, povpraševanje tujih obiskovalcev mesta itn.?
- Kakšne so posredne in neposredne koristi od tako imenovanega »kulturnega turizma« za ustvarjalce kulturnih vsebin, za kakovost življenja v mestu, za lokalno gospodarstvo itn.?
- S katerimi prijemi bi lahko izdelali načrt razvoja kulture v Ljubljani in kako doseči čim širšo podporo kulturnih ustvarjalcev, lokalnih politikov, gospodarstvenikov in nenazadnje prebivalcev mesta?

Posvet organizirata Oddelek za kulturo in raziskovalno dejavnost MOL in Mirovni inštitut v okviru raziskovalnega projekta

»KULTURA KOT DEJAVNIK DRUŽBENEGA RAZVOJA:
analiza kulturne produkcije v Ljubljani in priprava izhodišč za oblikovanje strategije kulturnega razvoja mesta«

Izvajalec:
Mirovni inštitut, Ljubljana

Raziskovalna skupina:
mag. Bratko Bibič, dr. Maja Breznik, mag. Aldo Milohnič

S podporo:
Oddelka za kulturo in raziskovalno dejavnost Mestne občine Ljubljana

KULTURA IN TURIZEM

Bratko Bibič

Nekaj problemskih izhodišč

Temeljna definicija turizma omejuje turistično gospodarstvo na storitve s področij transporta in nastanitve (oziroma gostinstva). Transport je temeljni del turizma zato, ker se mora turizem ukvarjati z gibanjem ljudi⁹⁶ in njihovo nastanitvijo. Transport in nastanitev sta po Bendixenu⁹⁷ osrednji storitvi, na katerih temelji in s katerimi proizvaja dobiček katerakoli vrsta turizma kot profitnega gospodarstva. Temu pa dodaja, da noben ponudnik ne bo komercialno uspešen samo na osnovi teh dveh osrednjih storitev: »Transport in nastanitev nista nič drugega kot goli produkt, ki bi ostal v tržnem svetu *showov* in estetsko dramatiziranega marketinga uboga Trnuljčica brez resnih obetov, da bo srečala svojega princa«.

Obstaja vrsta indicev, iz katerih lahko sklepamo, da postaja turizem nekakšen politično-ekonomski in kulturno-ideološki (mega) kompleks, ki si (selektivno) prisvaja in transformira tudi polje kulture.⁹⁸ Zdi se, kakor da se uresničuje napoved Richardsa, po katerem se bodo v prihodnosti, ko se bomo znašli v ovojnici »kulture turizma«, razlike med kulturo in turizmom postopoma brisale vse do točke, ko »kultura... ne bo več produkt, zapakiran za turistično potrošnjo – turizem bo postal kultura.«⁹⁹ Podobno izenačevanje kulture in turizma izhaja tudi iz trditve, da »moramo razmišljati o kulturnem turizmu zato, ker dejansko ne obstaja druge vrste turizem. *Turizem je kulturni turizem*«. ¹⁰⁰

⁹⁶ The Scottish Parliament – Information Center, Urban Tourism and Dispersal, SPICe Briefing, Produced for the Enterprise & Lifelong Learning Committee, 02/91, 21. avgust 2002.

⁹⁷ Bendixen 1997, bns.

⁹⁸ Po eni strani polje kulture v ožjem, umetnostnem smislu (arhitektura, kulturna dediščina, sodobne umetnostne in kulturne prakse...), na katerega se praviloma nanaša pojem »kulturnega turizma«, po drugi strani – še bolj ključno – polje kulture v širšem, antropološkem smislu besede (popularne kulture, gastronomija, zabava, »načini življenja«...).

⁹⁹ Richards 1999, str. 18.

¹⁰⁰ »We need to think about cultural tourism because really there is no other kind of tourism. It's what tourism is... People don't come to America for our airports, people don't come to America for our hotels, or the recreation facilities.... They come for our culture: high culture, low culture, middle culture, right, left, real or imagined – they come here to see America.« Garrison Keillor, nagovor na White House Conference on Travel & Tourism 1995, citirano v: The National Assembly of State Arts

Indikatorje, ki kažejo na to prisvajanje in njegov selektivni značaj, najdemo seveda tudi doma. V Strategiji slovenskega turizma 2002-2006 je Slovenija v pomenu *turistične destinacije* kar »vsa dežela«; turistični proizvodi oziroma storitve pa so kar »vse, s čimer se turisti srečujejo na svoji poti in pri vsakodnevnem bivanju v Sloveniji«. ¹⁰¹ A po drugi strani sta »vsa dežela« (destinacija) in »vse, s čimer se turisti srečujejo« (produkti, storitve) »vse« z neko omejitvijo (izključitvijo). Turizem namreč »mora« ponuditi turistu tiste proizvode in storitve, ki so »del uravnoveženega načina življenja ljudi na določenem prostoru«. ¹⁰² »Uravnovežen način življenja« je ideološka sintagma, ki ne odgovarja na vprašanje o tem, kaj naj bi bil *neuravnovežen* »način življenja«. Kaj mora na določenem prostoru potemtakem ostati skrito turističnemu pogledu in izkušnji?

Ker »je to, kaj je turizem, kaj pa kultura v splošnem smislu, relativno nejasno – užitki in bolečina so povsod, niso prostorsko koncentrirani na posebnih krajih« ¹⁰³, in ker »težko natančno razločimo, kaj je in kaj ni del turistične industrije,« ¹⁰⁴ naj bi bilo turistično gospodarstvo (zaradi svoje »poslovne širine«) dejansko »gospodarstvo vseh gospodarskih dejavnosti«. ¹⁰⁵ Turizem kot nekakšno meta-gospodarstvo opredeljuje tudi Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007-2011 (skrajšano: RNUST). Glede na RNUST »nov« pomen turistične industrije prinaša novo, spremenjeno razumevanje obsega in pomena te industrije. RNUST »ob navajanju turistične industrije« ne govori »zgolj o osnovnih organizacijah te industrije (letalska, hotelska, gostinska, agencijska...)«, temveč »tudi o usmerjanju v druge dejavnosti (ekologija, *urbanistično načrtovanje*, *arhitektura*, *notranji design*, inženiring, računalništvo, politika, stiki z javnostjo, marketing, objavlanje, telekomunikacije, finance, prehrabena in *kulturna industrija* ter drugo).« ¹⁰⁶ Turistični

Egencies (NASAA), Cultural Tourism, <http://www.nasaa-arts.org/artworks/cultour.shtml>, pregledano 02. 08. 2006.

¹⁰¹ Kovač et al. 2002, str. 4.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Urry 1990, str. 102.

¹⁰⁴ Ibid., str. 82.

¹⁰⁵ Kovač et al. 2002, str. 16.

¹⁰⁶ RNUST 2006, str. 133-134. Drugače rečeno: »Turistična dejavnost (kot sestavljena gospodarska dejavnost) obsega, poleg osnovnih turističnih dejavnosti (dejavnosti gostinskih prehrabnih in nastanitvenih obratov ter organiziranja in prodaje turističnih potovanj), tudi *dopolnilne turistične dejavnosti* (igralništvo, zabava, kongresi, *prireditve*, rekreacija itd.) ter dejavnosti javnega turističnega sektorja (turistična promocija, kakovost okolja, zagotavljanje informacij in tehnične pomoči turistom

posel, ki je »v nekem smislu tudi nepremičninski posel«, pri katerem »ne gre brez stalnih investicij,«¹⁰⁷ implicira dejavnosti na področju urbanističnega načrtovanja (lokacije) in arhitekture, oblikovanja. Za razumevanje razmerij moči med kulturo in turizmom, kakor se izraža v primerjavah investicij v turistično in v kulturno infrastrukturo, so zgovorni podatki, da EU za subvencioniranje investicij v turizmu nameni vsaj trikratnik sredstev, namenjenih subvencioniranju kulture,¹⁰⁸ ter da je investicija v en igralniško-zabavišni center v Sloveniji (150.000.000 evrov) večja od vsote vseh državnih investicij v javno kulturno infrastrukturo, ki jih načrtuje Ministrstvo za kulturo v obdobju 2002-2008 (približno 138.066.440 evrov).¹⁰⁹

Med povezavami razvoja kulture s storitvenim gospodarstvom je turizem na najbolj izpostavljenem, večinoma kar na prvem mestu prioritet tudi v sklopu razvojnih kulturnih projektov Ministrstva za kulturo RS v obdobju 2007-13, v katerih naj bi bili angažirani strukturni skladi EU.¹¹⁰ Tako je med razvojnimi prioritetami in prednostnimi usmeritvami OP ESRR v okviru prioritete »povezovanja naravnih in kulturnih potencialov« (1.2.) na prvem mestu dvig »konkurenčnosti turističnega gospodarstva« (pred »mreženjem kulturnih in naravnih potencialov« na 2. in »športno infrastrukturo« na 3. mestu). V prioritetnem (pod)razredu »mreženje kulturnih in naravnih potencialov« za razvoj »proizvodov in storitev« zaseda področje turizma spet prvo mesto med zaželenimi povezavami med kulturnimi viri razvoja storitvenih dejavnosti (sledijo mu področja informacijske družbe, izobraževanja, podjetništva, trgovine itd). Dejavnosti uresničevanja razvojne strategije kulture predvidevajo izgradnjo in modernizacijo javne kulturne infrastrukture prvenstveno »za razvoj proizvodov in storitev na področju turizma« (sledijo mu »storitvene dejavnosti« in »raziskovanje«). Tudi izgradnja in prenova objektov za »umetniške rezidenčne centre« je najbolj pomembna zaradi »razvoja kulturnega turizma« (še le potem zaradi »zagotavljanja

itd). Neposredni in posredni učinki turizma so očitni tudi v drugih gospodarskih dejavnostih (...) in *negospodarskih dejavnostih* (kultura, šport, zdravstvo, znanost, izobraževanje itd.). Pri tem ne smemo spregledati povratnega vpliva in učinkov teh dejavnosti (gospodarskih in negospodarskih) na turizem.« (RNUST 2006, str. 137 – poudarki so avtorjevi.)

¹⁰⁷ Igor Bavčar, direktor Istrabenza, *Delo* – Sobotna priloga, 7. januar 2005, str. 4.

¹⁰⁸ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o turizmu in kulturi: dejavnika rasti, Uradni list Evropske unije C110/2, 09. 05. 2006.

¹⁰⁹ Kovač et al. 2002, str. 90. Vse načrtovane investicije v turistično infrastrukturo za obdobje 2002-08 dosega skupaj 1.500.000.000 evrov.

¹¹⁰ Navajamo po Ministrstvo za kulturo, Sektor za evropske zadeve in kulturni razvoj, gradivo »Delavnica za pripravo razvojnih projektov s področja kulture v okviru strukturne in kohezijske politike 2007-2013«, 26. 06. 2006.

večje dostopnosti kulturnih dobrin različnim skupinam«). Oživitev objektov kulturne dediščine, dopolnjevanje mreže javne kulturne infrastrukture ter vzpostavljanje umetniških rezidenčnih centrov so spet namenjeni ustvarjanju delovnih mest »v povezavi z razvojem gospodarstva – turizma«. Kultura se z razvojnimi usmeritvami mreženja kulturnih in naravni potencialov vključuje v trajnostni razvoj podeželja in urbanih središč s prednostno usmeritvijo ESRR tako z »vzpostavitvijo mreže rezidenčnih centrov« na državni ravni, kakor tudi s »kulturno revitalizacijo mest« (na prvem mestu je seveda »obnova kulturnih spomenikov«).¹¹¹

¹¹¹ Temu lahko iz istega vira dodamo še predostne naloge razvojnega programa kohezijske regije Vzhodne in Zahodne Slovenije, kjer je na prvem mestu izgradnja in obnova »turistične infrastrukture«, na drugem pa celostno ohranjanje varovanih območij (izrecno varstvo in razvoj območij NATURA 2000) ter vzpostavitev »kulturnih poti kot turističnih produktov«. Med predvidenimi dejavnostmi je najprej »celostno ohranjanje varovanih območij in vzpostavitev tematskih kulturnih poti v povezavi z razvojem podeželja«, temu pa sledi »razvoj kulturnih turističnih produktov in storitev (izgradnja, obnova kulturne infrastrukture, aktivne politike zaposlovanja, trženje destinacij in razvoj kulturnih vsebin ter človeških virov na področju kulture)«.

Kulturni turizem

V RNUST med opredelitvami temeljnih razvojnih področij na državni ravni kulturnega turizma ne najdemo. Odsotnost kulturnega turizma kot temeljnega (strateškega) razvojnega področja turističnega gospodarstva je v nasprotju z ugotovitvijo v sami strategiji, da je namreč – ob športnem in poslovnem – prav kulturni turizem tista turistična dejavnost, ki se najhitreje razvija.¹¹² Ta ugotovitev seveda ni nova in se opira na podobne ocene številnih drugih akterjev, po katerih predstavlja kulturni turizem enega od ključnih trendov rasti v sodobnem svetovnem gospodarstvu.¹¹³ Implicitno vključitev kulture (v ožjem pomenu) v turistično ponudbo pa lahko razberemo iz shematske razdelitve področij turistične ponudbe v RNUST.¹¹⁴ Tako so, denimo, v »sektorju atrakcij« omenjeni spomeniki in kulturna dediščina, festivali in ostale prireditve.¹¹⁵ Med pomembnimi temeljnimi usmeritvami strategija turizma navaja »doživetje in izkušnje drugačnosti« ter »povzemanje drugih identitet in potrjevanje lastne identitete«¹¹⁶, a to so kompleksni kulturni, antropološki in navsezadnje tudi politični in ideološki (konfliktni) družbeni fenomeni. Njihove obravnave ni mogoče brez ostanka zamejiti v pojem *turistične potrošnje* kot specifičnega segmenta turističnega gospodarstva. Še več, te kategorije niso nekaj, kar bi lahko brez preostanka in nedvoumno uvrstili v turistični kompleks. Razen če drži izhodiščna predpostavka, da je turistični kompleks ekspanzivna kapitalska in

¹¹² V okviru razvojno pomembnih sprememb v strukturi turističnega povpraševanja navaja strategija *kulturno dediščino* kot eno od *aktivnih oblik turizma*, ki se kombinira(jo) s sicer še vedno prevladujočimi počitnicami kot obliko oddiha.

¹¹³ Omenimo le nekatere ocene, ki to potrjujejo: »Cultural tourism is growing faster than most other tourist segments and at a higher rate than tourism worldwide.« (Luigi Cabrini, Regional Representative for Europe, World Tourism Organisation, »Cultural heritage and tourism development«, Presentation, International Conference on »Heritage, New Technologies and Local development«, Ghent, 11.-13. september 2002); »Cultural tourism has also been considered by the tourism industry and by tourism researches as one of tourism's growth sectors.« (Hughes, H. & Allen, D., »Cultural tourism and tour operators in Central and Eastern Europe«, Cultural Policy, Criticism & Management, 2005, Issue 1, City University London, str. 2); »Over the last decade, travel industry research confirms that cultural and heritage tourism is one the fastest growing segments of the travel industry.« (U.S. Department of Commerce, The President's Committee on the Arts and Humanities 2005, »A Position paper on Cultural & Heritage Tourism in the United States« developed for the 2005 U.S. Cultural & Heritage Tourism Summit, 2005, str. 2); »Eden najhitreje rastočih turističnih sektorjev je kulturni turizem...« (Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o turizmu in kulturi: dejavnika rasti, Uradni list Evropske unije C110/2, 09. 05. 2006).

¹¹⁴ RNUST 2006, str. 106.

¹¹⁵ Sektor atrakcij pa vključuje še naslednje podskupine: tematski in zabavišni parki, igralnice, zdravilišča, zavarovana območja, športni centri, kongresni in razstavni centri, tematske poti... Kultura (v širšem pomenu) je torej navzoča v strateških dokumentih kot nekakšna imanentna, vseprežemajoča razsežnost turizma, ki vključuje – denimo v sektorju atrakcij – tudi kulturo in kulturni turizem v ožjem, umetnostnem smislu.

¹¹⁶ Poleg atraktivnosti in raznovrstnosti, znamenitosti in prepoznavnosti produktov.

ideološka formacija, ki ima tendenco k kolonizaciji tistega, čemur bi Habermas in Luckman rekla »svet življenja« (*Lebenswelt*). Nemara gre strategija turističnega razvoja še najdlje v to smer, ko navaja, da »postmoderno razumevanje turizma briše razliko med dejanskim in umišljenim, zato turistično potrošništvo istočasno trži predstave (iluzije) in realnost, doživetja in kakovostne nastanitvene kapacitete«. ¹¹⁷

Strategija turizma očitno izhaja iz že klasične predpostavke postmodernistične teorije o strukturalni *dediferenciaciji*, to je o preobratu dolgotrajnega procesa strukturalne diferenciacije, značilnega za moderne industrijske družbe (specializacija relativno samostojnih in različnih družbenih institucij/podsistemov za posebne družbene naloge in funkcije). V kontekstu postmodernističnega premisleka procesa dediferenciacije je tako »kultura«, po eni strani, postopoma zasedla vse bolj osrednji položaj v organizaciji sodobnih postmodernih družb, po drugi strani pa so se razpusstile meje ne le med tako imenovano »visoko« in »nizko« kulturo, temveč tudi med različnimi (v širšem pomenu) *kulturnimi formami*, kakršne so turizem, umetnost, izobraževanje, fotografija, televizija, glasba, šport, nakupovanje in arhitektura. V obdobju razmaha množičnih komunikacij se je transformiral »turistični pogled«, številne sestavine postmodernizma pa naj bi se deloma predhodno oblikovale že v obstoječih in tudi preteklih turističnih praksah, zlasti zaradi svoje posebne kombinacije vizualnega, estetskega in popularnega. ¹¹⁸

V 70. letih je bil kulturni turizem enačen z gentrifikacijo mestnih središč. Oba sta obljubljala urbano prenovu brez rušenj in obupa, ponovno ožvitev identitete skupnosti in državlanskega (občanskega) ponosa. Kulturne strategije *redevelopmenta* cenijo arhaične kraje bivanja in dela ter rehabilitirajo »vernakularno« arhitekturo. Vendar pri tem te kraje, ki predstavljajo bazo za vodene izlete, hotele in restavracije, porinejo globlje v preteklost in s tem ustvarijo »selektivne pokrajine potrošnje«: »Inkorporirajo (jih) v podobo lokalne identitete, obenem pa prikrijejo njihovo spornost oziroma kontradiktornost. S tem nadenejo tem prizoriščem 'srečen

¹¹⁷ Vse navedbe: Kovač et al. 2002, str. 18.

¹¹⁸ Urry 1990, str. 82. »Številne turistične prakse, celo v preteklosti, so preoblikovale nekatere od značilnosti postmodernizma« (str. 86–87).

obraz', ne glede na njihovo krvavo preteklost ali njihovo povezanost z aktualnimi socialnimi tenzijami.«¹¹⁹

Možnosti »dobrega ravnovesja« v razmerju med kulturo in turizmom oziroma turističnim gospodarstvom sicer načeloma ne moremo izključiti, obenem pa ne moremo zanikati »tveganja, da je ekonomsko mogoče uspeti tudi na račun kulture«.¹²⁰ Kulturni in dediščinski turizem se razlikuje od drugih množično tržnih potovalnih industrij na več načinov:

»Prvič, številne kulturne in dediščinske institucije so neprofitne organizacije, za katere je turizem samo ena od strategij uresničevanja njihovega poslanstva. Finančna sredstva so namenjena umetniškemu ali izobraževalnemu poslanstvu ali pa ohranjanju, interpretaciji in upravljanju virov, ne pa marketingu. Drugič, omejene kapacitete in občutljivost kulturnih, naravnih in dediščinskih virov in prizorišč (krajev) včasih omejujejo število obiskovalcev, ki jih je mogoče gostiti na letni ali sezonski ravni. Prekomerna raba kapacitet ima lahko negativne učinke na vire in zmanjšuje kvaliteto izkušnje obiskovalcev in prebivalstva. Čeprav številna kulturna in dediščinska prizorišča delujejo skozi vse leto, imajo nekateri viri – vključno z igralskimi in glasbenimi ansambli – omejene urnike delovanja. Končno, kulturne in dediščinske dobrine (*assets*) so tradicionalno 'enkratne' (*one of a kind*) in si prizadevajo preskrbeti izvirno izkušnjo, ki ni replicirana v nobeni drugi skupnosti. Umetnostno ali izobraževalno poslanstvo teh institucij kakor tudi interesi in delo umetnikov, performerjev in umetne obrti prispevajo k avtentičnosti kraja. Zato je avtentičnost ključna vrednost in dejavnik 'branding'-a določene destinacije, ki vključuje, vendar pa ni omejena na (kulturne) dogodke, arhitekturo, glasbo, ples, kulinariko, umetne obrti in umetniško tradicijo.«¹²¹

Čeprav (kulturni) turizem »kulturi« lahko preskrbi priložnosti za preživetje in za doseganje novih publik, v teh priložnostih prežijo na kulturo tudi nevarnosti. Te nevarnosti so povezane z vplivom (kulturnega) turizma na komodifikacijo kulture, denimo, v komercializaciji kulturne dediščine in v učinku »dušenja« (*»stifling« effect*) kulturne kreativnosti (npr. stagnacija kreativnosti gledališč v velikih mestih). Tudi zato se lahko zgodi, da se bo umetniški in kulturni management želel izogniti povezavam

¹¹⁹ Zukin 1996, 80–81. Zukinova v nadaljevanju opozarja, da »kulturne strategije delujejo samo znotraj določenih omejitev. Morajo meriti na pismen, mobilen in plačilno sposoben srednji razred. Umetnostni muzeji, historični deli mest in cone etnične dediščine so deležne vzpodbud takrat, ko zemljišča, na katerih stojijo, nimajo večje vrednosti za investitorje za druge namene.«

¹²⁰ Bendixen 1997, bns.

¹²¹ U.S. Department of Commerce, The President's Committee on the Arts and Humanities (2005), »A Position paper on Cultural & Heritage Tourism in the United States« developed for the 2005 U.S. Cultural & Heritage Tourism Summit, 2005, str. 3–4.

s turizmom.¹²² A zaradi naraščajočih finančnih pritiskov na kulturo naj bi bilo kulturnim in umetnostnim managerjem vse težje ignorirati »potencialne koristi turizma«. Zato naj bi bil izziv na tem področju prav v ohranitvi »kreativne integritete kulture«, ki bi hkrati privabljala izrazito »prehodno turistično publiko«. ¹²³ Vendar pa v obdobjih negotovosti in tveganih *developerskih* projektov kultura postane uporabna predvsem kot vmesna strategija *developmenta (interim development)*: »Umetniki so zaželeni kot 'premostitveni' gentrifikatorji in ne kot stalni prebivalci, ki zaslužijo zaščito najemnin, ko vrednosti posesti naraščajo. Kulturne cone in umetnostne instalacije vzpodbujajo takrat, ko propadejo načrti za gradnjo nebotičnikov ali pa ko jih sponzorirajo nepremičninski developerji. V splošnem sinergije med umetnostjo, financami in politiko koristijo institucijam visoke kulture in turistične industrije, medtem ko za neodvisne kulturne producente ustvarjajo samo občasne dobitke.«¹²⁴

¹²² Hughes & Allen 2005, str. 10.

¹²³ Ibid., str. 10.

¹²⁴ Zukin 1996, str. 111.

Mestni turizem, kulturni turizem, doživljajski turizem

Pri opredeljevanju razmerij med kulturo in turizmom z vidika strategije razvoja kulture v mestu Ljubljana je smiselno, da ju obravnavamo v povezavi s »kulturnim« in »mestnim« (»urbanim«) turizmom. Pri tem bi morali izhajati iz premise, da je kultura nosilec javnega življenja v mestu, s tem pa tudi »javne kulture«. Tista kultura, ki ni le »praznično« zborovanje, pač pa množica vsakdanjih (tudi nasprotnojuočih si) »načinov življenja« različnih skupin prebivalcev mesta, je lahko nosilec ali vsaj segment mestnega turizma.

Razvoj kulturnega turizma od enega izmed »turističnih produktov« do pomembnih in uveljavljenih turističnih trgov – in ne kot zgolj turistične niše ozkih socialnih in kulturnih elit – je potekal v 20. stoletju vzporedno z »demokratizacijo« obeh, tako turizma kot tudi kulture. Od 60. let prejšnjega stoletja je hitro naraščalo število ljudi, ki so lahko potovali, hkrati pa se je višala tudi stopnja izobrazbe popotnikov. Richards definira kulturni turizem kot »gibanje ljudi h *kulturnim atrakcijam* izven kraja njihovega stalnega bivanja z namenom, da pridobijo nove informacije in izkušnje, s katerimi zadovoljijo svoje kulturne potrebe«, ¹²⁵ Hughes in Allen pa pravita, da se kulturni turizem »običajno nanaša na turistično obiskovanje (začasni obiski, ki vključujejo prenočitev) široke raznovrstnosti *kulturnih atrakcij*, kakršne so muzeji, umetnostne galerije, zgodovinske stavbe in prizorišča, arhitektura, gledališče, ples, opera, koncerti, kakor tudi na izkušnjo 'eksotičnih kultur'«. ¹²⁶ Kulturni turizem se ne omejuje več samo na potrošnjo kulturnih produktov preteklosti (*heritage tourism*), pač pa zajema tudi potrošnjo *sodobne kulture* (*arts tourism*, ki se nanaša na sodobno kulturno produkcijo) in *način življenja* ljudi v določeni regiji. A kljub temu se zdi, da kulturna dediščina vztrajno zaseda dominantni položaj v razmerju do drugih, zlasti sodobnih oblik umetnosti in kulture.

Tako kot kultura sploh tudi kulturni turizem ni bil in tudi danes ni več v celoti in izključno vezan na urbana okolja. Navsezadnje, piramide so še vedno v egipčanski puščavi ali južnoameriški goščavi, gradovi pa »na oblakih«. Najmanj od 80. let

¹²⁵ Richards 1999, str. 17. Razlog za to vidi Richards na eni strani v tem, da so umetnostne institucije spoznale potencial turizma kot vira svojih dohodkov, na drugi pa v tem, da so nove tehnologije komunikacije in distribucije turistom povečale dostopnost do aktualnih umetnostnih dogodkov.

¹²⁶ Hughes & Allen 2005, str. 2.

prejšnjega stoletja so se kulturne dejavnosti in institucije kulture (v ožjem pomenu) začele vse bolj širiti iz velikomestnih, prestolničnih ali historično reprezentativnih mest na tista podeželska in malomestna območja, ki so jih lahko podpirala z ustrezno infrastrukturo (gradovi, posestva, komunalna kulturna ali večnamenska infrastruktura...). Tem procesom »decentralizacije« kulture smo, predvsem z razmahom glasbenih festivalov v 90. letih, priča tudi v Sloveniji.

Primat ali dominacija velikih mest in mestnih središč na področju produkcije in potrošnje kulture torej ni več samoumeven. Stopajo v konkurenco z manjšimi mesti, predmestji, z nakupovalnimi središči, multipleksi, kulturnimi festivali in drugimi kulturno-razvedrilnimi programi. Turizem kot del strategije (ekonomske) revitalizacije ruralnih in malomestnih območij je bil zgodovinsko in je še vedno pomemben generator promocije »sonca, morja, podeželja, narave, miru, oddiha...«, kar se pretežno nahaja izven urbaniziranih področij. Po drugi strani so turistični kompleksi, kakršni so hotelsko-kopalno-zabavišni ob morskih obalah, raznovrstni tematski in zabavišni parki kjerkoli že, nosilec nekakšne »urbanizacije« ruralnih ali podeželskih območij. Izhajajo iz paradigme, ki je nastala v kontekstu »sub-urbanizacije« in zanjo značilnim prostorskim, funkcionalnim itd. načinom organizacije prostora, kulture in gibanja ljudi. Ena od značilnosti tega modela je, da se artikulira v razmerju do urbane strukture tako, da jo prostorsko in organizacijsko »ponotranji«; eksterier, ki je temeljna poteza odprtega javnega mestnega prostora cest, ulic in trgov, transformira v interier, ki ga prostorsko in oblikovalsko organizira v »materialno podobo« mestnih ulic in trgov. Ali pa (sub)tropskih in podobnih ambientov v primeru vodnih parkov. Prostorska zapora je tudi simbolna zapora: zaprti turistični kompleksi, zlasti tisti, ki strežejo najelitnejšim gostom, imajo mnoge značilnosti tako imenovanih *gated communities*, ki izključujejo »neprave« družbene sloje iz teh območij.

Toda mesta ohranjajo ali pa znova pridobivajo pomembno vlogo na področju kulture tako iz zgodovinskih kot sodobnih razlogov. Kot zgodovinska in aktualna žarišča kulturnega in socialnega javnega življenja so mesta kraji koncentracije kulturnih spomenikov oziroma kulturne dediščine, sodobnih kulturnih producentov, kulturnih infrastruktur kakor tudi javnih in zasebnih, profitnih in neprofitnih organizacij, ter skupin in posameznikov. Vsi ti – v sicer različnih in nesimetričnih razmerjih, ko gre za dostopnost do prostorske infrastrukture in drugih resursov – delujejo bolj ali manj

neprekinjeno skozi vse leto *in situ*. To omogoča relativno stalna in dinamična koncentracija kritične mase uporabnikov, ki nastaja, se reproducira in narašča v interakciji s kulturno produkcijo. Tudi zato so mesta »visokega profila« v kontekstu turizma manj »nadomestljiva« od drugih turističnih destinacij na trgu »morja in sonca«; njihov »distinktivni značaj« je tisti, ki jih ohranja v programih *tour operatorjev*.¹²⁷

Za razliko od državnih strategij razvoja turizma, strategija razvoja turizma v Ljubljani izrecno opredeljuje kulturni turizem kot eno od štirih zvrsti turizma, od katerih sta odvisna razvoj mestnega turizma in mednarodna prepoznavnost Ljubljane (druge tri vrste ljubljanskega turizma so poslovni, igralniški in doživljajski turizem).¹²⁸

Ljubljanska strategija turizma¹²⁹ izhaja iz vse večjega pomena, ki ga pripisujejo kulturni ponudbi pri izbiri turističnih ciljev, kar zlasti velja za urbana okolja, ter iz tega, da se s kulturno ponudbo Ljubljana »že danes pozicionira kot mesto z bogato kulturno in zgodovinsko dediščino«, medtem ko velja »za mlado populacijo tudi kot središče alternativne in sodobne umetnosti«. Z naraščanjem stopnje izobrazbe popotnikov se povečuje zanimanje za umetnost, kulturo, zgodovino, dodatna izobraževanja in duhovnost, kar vodi k povečanemu povpraševanju po *specializiranih turističnih proizvodih*, ki vsebujejo zgoraj naštet elemente. Želja po širitvi znanj naj bi se v turistični industriji odrazila tudi kot »povečanje povpraševanja po destinacijah v srednji in vzhodni Evropi«.

Na strani povpraševanja se ljubljanska strategija opira na empirične ugotovitve, da je kulturni turizem v veliki meri relevanten za prav vse ciljne skupine (tujih) turistov, ki obiskujejo Ljubljano. Kulturo z enakovredno visoko stopnjo preferirajo »poslovni in kongresni«, »mladi« in »družinski« turisti (3 od 5. možnih točk), medtem ko največje kulturne preference izkazujejo »seniorji«, to je starejše generacije turistov (4-5 od 5. možnih točk). Zato naj bi bile seniorske skupine v veliki meri usmerjene v kulturni turizem kot primarni cilj potovanja in obiska, medtem ko naj bi bil pri mladih turistih poudarek na »prireditvah in zabavi, popotništvu in športnih aktivnostih«.

¹²⁷ Hughes & Allen 2005, str. 9.

¹²⁸ Zavod za turizem Ljubljana 2004, str. 21.

¹²⁹ V nadaljevanju navajamo iz Zavod za turizem Ljubljana 2004, str. 30-33 ff.

Po naši oceni so tovrstne delitve z vidika obravnave kulture in kulturnega turizma nekoliko preveč shematične. Tako, denimo, nastaja vtis, da je »kulturni turizem« domena interesa in povpraševanja starejših generacij turistov, zlasti zato, ker področje kulturnega turizma (implicitno) pokriva predvsem »kulturno dediščino«, ne pa v enaki meri tudi »sodobne umetnosti«, ki naj bi privabljale zlasti »mlade turiste«. To tezo vsaj deloma potrjujejo v strategiji predvideni posebni programi vzpodbujanja starejših »na področju različnih zvrsti umetniškega ustvarjanja,« ki bi jih morali razvijati »v povezavi z *našimi tradicionalnimi običaji* in posebnostmi iz *kulturno zgodovinske dediščine*«.

Iz zgodovinskih razlogov Ljubljana žal ne razpolaga s tolikšnim naborom reprezentativnih objektov kulturne in arhitekturne dediščine iz starejših zgodovinskih obdobj, ki bi ga lahko primerjali z razmerami v večjih mestih v njeni neposredni okolici (Benetke, Firence, Dunaj...), da o Parizu, Amsterdamu in drugih evropskih prestolnicah sploh ne govorimo. Že tako skromna zaloga se dodatno naglo zmanjšuje zaradi preteklih in aktualnih rušenj posameznih starejših objektov (Šumi, Kolizej, Cukrarna, objekti na Nazorjevi in Čopovi...). Tovrstni objekti so pomembni za »podobo« zaokroženih območij zgodovinskega nastajanja urbane/mestne Ljubljane predvsem zaradi svoje relativne redkosti (eksemplaričnosti) in ne toliko zaradi njihove enkratne umetnostno-arhitekturne vrednosti. Tako imenovana »Plečnikova Ljubljana« je v tem kontekstu sicer najbolj prepoznavna in tudi kulturnopolitično privilegirana, vendar poleg nje obstaja tudi Šubičeva, Vurnikova in še kakšna druga Ljubljana.¹³⁰

Podobno se z že uresničenimi in z napovedanimi rušenji in novogradnjami zmanjšuje zaloga objektov industrijske in modernistične arhitekturne dediščine. S tem se

¹³⁰ Četudi se Šubic po obsegu svojega ljubljanskega »opus« nemara ne more meriti s Plečnikom, pa je npr. njegov Nebotičnik – mati vseh ljubljanskih »nebotičnikov« – zagotovo eden od ključnih in mednarodno referenčnih arhitekturnih označevalcev zgodovinskega razvoja in sedanje podobe urbanega mestnega središča Ljubljane. (Več o Nebotičniku v tem kontekstu glej npr. v B. Bibič, Urbana javnost v Ljubljani – 2. del, Raziskovalno poročilo, Znanstveni inštitut filozofske fakultete, Ljubljana, 1995.) Obnova in kulturna revitalizacija Nebotičnika bi bila lahko neke vrste »admiralski projekt« na področju obnove kulturne dediščine. Z revitalizacijo gostinske, kulturne in umetniške dejavnosti v »kroni« Nebotičnika bi po desetletni zapori omogočili dostopnost domačim in tujim obiskovalcem. Glede na strategijo MOL bi se to lahko zgodilo do leta 2011, to je leto pred evropsko kulturno prestolnico 2012.

zmanjšuje tudi potencial Ljubljane na področju kulturnega turizma, kolikor ta izhaja iz kulturne nepremične dediščine. Ljubljana je izrazito deficitarna tudi na področju kulturnih konverzij bivših oziroma opuščenih industrijskih, infrastrukturnih, vojaških in podobnih objektov. V Ljubljani na tem področju ni bilo bistvenih premikov, zlasti če jo primerjamo s tako rekoč »trendovskim« vzorcem kulturnega konvertiranja industrijskih, vojaških ipd. infrastruktur v mestih ne le Zahodne, temveč vse bolj tudi Vzhodne in Srednje Evrope. Večina teh konverzij je namenjena sodobni živi kulturni produkciji. V Ljubljani se je večina maloštevilnih, a zato ne nepomembnih kulturnih konverzij realizirala skozi samoorganizacijo pobudnikov in, vsaj na začetku, brez podpore mestnih oblasti, v nekaterih primerih celo proti njihovi volji.¹³¹

Zaradi očitnega položaja na področju nepremične kulturne dediščine in kulturnih konverzij v Ljubljani bi moral biti strateški poudarek na razvijanju ponudbe in izboljševanju pogojev sodobne žive kulturne produkcije in programov toliko večji, ne glede na to, ali je ta razvoj povezan z nepremično kulturno dediščino ali pa od nje neodvisen.¹³² Prav tako bi v kulturno dediščino mesta Ljubljane morali uvrstiti tudi kulturne in umetnostne doneske preteklega stoletja, vključno z alternativno in sodobno umetnostjo. Na tem mestu se ne moremo podrobneje ukvarjati z natančnejšim opredeljevanjem alternativne kulture in sodobne umetnosti.¹³³ Zadoščata naj ugotovitvi, da sta, prvič, obe področji notranje kompleksno členjeni tako po kulturnih zvrsteh kakor tudi po estetskih izrazih in socialnem ter institucionalnem položaju akterjev¹³⁴ in drugič, da se tudi razmejitve znotraj obeh formacij in med njima pogosto zabrisujejo, bolje rečeno: da jih konkretne kulturne in umetnostne produkcije v soočanju z realnimi družbenimi razmerami in razmerami lastnega delovanja v mestu kreativno prestopajo in nadgrajujejo. Slednje izhaja iz

¹³¹ Orto bar in druga prizorišča v bivši tovarni Zmaj so, denimo, donesek zasebne iniciative, njihova usoda pa je vprašljiva zaradi *redevelopmenta* celotnega območja načrtovane nove potniške postaje in sklenitve notranjega mestnega cestnega *ringa*. V Stari elektrarni je neodvisna kulturna organizacija nedavno začela redno kulturno delovati pod časovnimi in finančnimi pogoji mesta, ministrstva za kulturo in javnega podjetja, ki ji ne zagotavljajo stabilne prihodnosti. Značilno je, da se je projekt kulturne konverzije kulturnega centra Metelkova mesto začel sočasno s trendi v svetu, vendar predčasno in proti volji velike večine vpletenih interesov doma. Tovarna Rog pa je, kar se bodočega položaja kulture v njej tiče, na široko odprto vprašanje.

¹³² V tem kontekstu bi med že tekočimi ali načrtovanimi projekti MOL morala dokončati prenovu bivšega Kina Šiška, ki je sicer primer modernistične arhitekture 60. let, in v sodelovanju z državo poskrbeti za osnovne pogoje njegovega prihodnjega programskega delovanja.

¹³³ Tovrstne teme so podrobneje obdelane v prispevku M. Breznik v sklopu te raziskave.

¹³⁴ Alternativne kulture ni mogoče neproblematično enačiti npr. z glasbo, te pa ne izključno z rock glasbo. Vključuje tudi free jazz, eksperimentalno elektronsko glasbo, gledališče, performance, prostorske intervencije...

specifičnega »zgodovinskega« razvoja in pogojev delovanja alternativne in sodobne kulturne produkcije v Ljubljani od 70. let prejšnjega stoletja do danes. Ena od značilnosti tega razvoja in stanja, ki je nemara posebej pomembna z vidika obravnave kulturnega turizma v Ljubljani, je tudi v tem, da sta obe področji že od nekdaj izrazito urbano in mednarodno usmerjeni. Ni torej naključje, da je Hostel Celica na Metelkovi donesek »zgodovine« alternativne in neodvisne kulture (Mreža za Metelkovo) in da je močno cenjeni dejavnik turistične sedanjosti Ljubljane, saj je zasnovan tako, da je »sam po sebi turistična zanimivost.«¹³⁵ Druga značilnost Metelkove mesta je v tem, da tako v primeru Celice kakor tudi na celotnem območju vojašnice, postavlja pod vprašaj samoumevnost samega pojma in kriterijev določanja (nepremične) kulturne dediščine.¹³⁶

To pa v primeru identifikacije kulturnih vsebin in ciljnih skupin na področju kulturnega turizma pomeni, po eni strani, potrebo po redefiniranju pojma in področja kulturne dediščine ter, po drugi strani, potrebo po redefiniranju razmerja med generacijami turističnih obiskovalcev Ljubljane. Čeprav naj bi »mladim turistom« še najbolj ustrezala ponudba »prireditve, zabave, popotništva in športnih aktivnosti« – kar bi prej kot v sklop »kulturnega« sodilo v sklop tako imenovanega »doživljajskega turizma« – bi jih morali identificirati kot *pomembno ciljno skupino* na področju »kulturnega turizma«, kolikor jim pomeni Ljubljana »središče alternativne kulture in sodobne umetnosti«. Po drugi strani pa bi tudi v primeru ciljne skupine seniorjev morali računati z določenim zanimanjem vsaj za »sodobno umetnost«, če ne tudi za »alternativno kulturo«.

¹³⁵ Zavod za turizem Ljubljana 2004, str. 7, 11.

¹³⁶ Podrobneje o tem cf. B. Bibič, *Hrup z Metelkove*, Mirovni inštitut, Ljubljana 2003.

»Umetniške rezidence« – kulturna produkcija med poslovnim in kulturnim turizmom

Če želi neko mesto postati in živeti kot »kulturna prestolnica«, se mora po Zukinovi¹³⁷ »urbani prostor« transformirati v »kulturni prostor«. Ta transformacija je odvisna od razvijanja »kulturnega kapitala« mesta in zahteva razvoj, po eni strani, »materialnega kapitala« (to je »poceni prostorov in privlačnih stavb, umetniške delovne sile in finančnih investicij v kulturne industrije«) in, po drugi strani, »simboličnega kapitala vizije« (to je »vizije mesta kot kraja, kjer so umetnost, kultura in oblikovanje tako rekoč v zraku«). »Kulturna prestolnica« ne more funkcionirati samo kot »zakladnica umetnosti« (v pomenu kulturne dediščine, muzejev...) in tudi ne samo kot kraj potrošnje in prodaje umetnosti (dobrin in storitev). Biti mora tudi in predvsem »kraj, kjer se umetnost tudi dejansko producira«. Še več: *temeljni pogoj*, ki ga mora po Zukinovi izpolniti mesto, da bi postalo »kulturna prestolnica« je »obsežna koncentracija kulturnih producentov«.

Umetniške, kulturne, izobraževalne... rezidence predstavljajo nekakšno presečno množico (ali »tretjo pot«) med kulturnim in poslovnim »turizmom« ter lokalno nastajajočo umetniško produkcijo in prezentacijo z mednarodnim dometom (glokalizacija). Daljše bivanje in delo umetnikov iz mednarodnega prostora v Ljubljani omogoča njihovo boljše seznanjanje z okoljem, v katerem delujejo, in z ljudmi, s katerimi sodelujejo, kakor pa praviloma krajši obiski (»city breaks«), motivirani s »čisto« kulturno ali poslovno-turistično potrošnjo »kulturnih atrakcij«. Gostujoči umetniki iz mednarodnega prostora so potencialni (neformalni) »ambasadorji« Ljubljane. Z informacijami o svojih izkušnjah in z »geografskim poreklom« v Ljubljani produciranih umetniških produktov ali storitev vz(pod)bujajo zanimanje za Ljubljano kot »kreativno mesto« pri različnih ciljnih skupinah v mednarodnem prostoru. Z umetniškimi rezidencami se Ljubljana lahko pozicionira kot eno od vozlišč v mednarodnih kulturnih mrežah.

¹³⁷ Zukin 1996, str. 150-151.

Ljubljana je primerna za umetniške rezidence tudi zaradi svoje razvpito ugodne geografske lege. Kot taka je lahko primerno izhodišče in postajališče za kulturno in profesionalno motivirana potovanja producentov in promotorjev kulture v kulturno pomembna mesta v njeni okolici (Benetke, Dunaj, Salzburg, München, Milano, Zagreb, Sarajevo, Beograd...) S stališča geografske lege so rezidence umetnikov v Ljubljani optimalne zato, ker ob ponujanju možnosti za produkcijo ter njeno prezentacijo v lokalnem okolju omogočajo gostujočim umetnikom: 1. da naredijo med bivanjem, vsakodnevnim življenjem in delom v Ljubljani nadvse koristen premor, ob tem pa 2. da imajo možnost relativno enostavnega dostopa do mednarodno pomembnih kulturnih središč.

Projekt umetniških rezidenc bi morali praktično zastaviti v sklopu infrastrukturnih in drugih potrebnih investicij in programov, ki bi jih razvijali postopoma do ključnega mejnika: Ljubljane – Kulturne prestolnice Evrope 2012. Projekti kulturne in umetniške produkcije gostujočih umetnikov in prezentacije njihove produkcije bi potemtakem bili že zastavljeni kot del programa Kulturne prestolnice Evrope 2012, in sicer kot tisti del programa ali kulturne strategije mesta, ki bi se nadaljeval tudi po zaključku tega dogodka. Tako je, denimo, Robyn Archer, umetniška voditeljica Liverpool – Kulturne prestolnice Evrope 2008, »poleg tehničnih investicij v mestno infrastrukturo, ki v Liverpoolu že raste prav za to priložnost, (...) zavestno ovrgla ambicije po pripravljanju dragih spektaklov in se odločila za program, ki bi tesno povezal gostujoče umetnike in mestno skupnost. (...) Njena vizija je namreč bila, da bi se izbrani umetniki iz tujine v kulturno življenje Liverpoola vključili za dlje časa in soustvarjali z britanskimi umetniki ali zainteresiranimi skupinami, kar bi bila dobra priložnost, da v življenju mesta pustijo svoj pečat in morda celo stkejo trajnejše vezi.«¹³⁸

¹³⁸ Cetinski, Uršula, »Veliko pričakovnaje. Kulturna prestolnica Evrope – blagoslov ali prekletstvo«, *Mladina*, št. 37, 09. 09. 2006, str. 59.

Namesto sklepa

Po Bianchiniju mesta ali regije ne moremo zlahka reducirati na »proizvode« ali »blagovne znamke«, čemur smo pogosto priča pri tako imenovanem »trženju kraja« (*place marketing*), saj je za »mesta in regije kot večplastne organizme značilna kompleksnost in distiktivnost številnih sfer: socialnih, okoljskih, kulturnih, političnih, ekonomskih in zgodovinskih. Zategadelj je bistveno, da strategije urbanega in regionalnega marketinga in turizma prežemajo takšno večdimenzionalno kompleksnost in distinktivnost. To se lahko zgodi samo, če te strategije zapopademo dejansko kot kreativne in ne mehanične, formulaične procese. Politiki ne bi smeli izkoriščati kulturnih resursov kot sredstev za doseg zunaj-kulturnih (*non-cultural*) ciljev, temveč morajo v stiku z lokalno kulturo dopustiti transformacijo lastnih miselnih nastavkov in domnev«. ¹³⁹

Zato je po Binchiniju za politike marketinga kraja in kulturnega turizma pomembno učenje iz petih ključnih skupin atributov mišljenja, ki naj bi bilo značilno za proces kulturne produkcije. Slednje teži k temu, da je:

1. holistično, interdisciplinarno, interkulturno in lateralno;
2. usmerjeno k inovaciji, originalno in eksperimentalno;
3. kritično, raziskovalno, izzivalno in vprašujoče;
4. humanistično in osredotočeno na človeka;
5. »kultivirano« in informirano, s kritičnim poznavanjem tradicij kulturnih izrazov.

Implikacije vsakega od teh petih skupkov atributov za razvoj strategij urbanega in regionalnega marketinga in turizma so naslednje:

1. Urbane in regionalne marketinške in turistične strategije bi morale biti bolj holistične, interdisciplinarne, interkulturalne in lateralne. Ta propozicija nakazuje potrebo po večjem sodelovanju med politikami, ki so dejavne v tem polju, ter večjem razponu vključenih disciplin in znanj, vključno z zgodovinarji urbanizma, sociologi,

¹³⁹ Bianchini 1999, str. 78-90.

antropologi, okoljevarstveniki, umetniki, politologi in psihologi. Učinkovite strategije marketinga mesta in turizma torej zahtevajo:

- redno timsko delo;
- preseganje meja med različnimi kulturnimi formami in akademskimi (profesionalnimi) disciplinami;
- preseganje delitev med zasebnim, javnim in prostovoljnim sektorjem.

2. Strategije marketinga mesta in turizma bi morale biti bolj inovativne, originalne in eksperimentalne. To nakazuje potrebo po pristopu na način R&D, z večjo uporabo pilotskih projektov in večjim obsegom posvetovanj o razvoju možnih strategij z delavnicami, idejnimi natečaji, razstavami in debatnimi skupinami.

3. Strategije marketinga kraja in turizma na urbani in regionalni ravni bi morale biti bolj kritične, izzivajoče in vprašujoče. Namen teh strategij ne bi smela biti konstrukcija ponarejenega konsenza z olepševanjem ali zanikanjem dejanskih konfliktov v lokalni skupnosti. Politike na tem polju so lahko veliko bolj učinkovite, ko odprto priznajo konflikte, delitve in probleme in jih raziskujejo z namenom, da bi našli dejanske rešitve zanje.

4. Strategije bi morale biti bolj humanistične in osredotočene na človeka, s slavljenjem (*celebration*) in dajanjem možnosti izraza domišljiji in interesom skupnostih v mestu ali regiji.

5. Te strategije morajo biti bolj »kultivirane«, poznavalske in kritično ozaveščene glede tradicij kulturnih izrazov, utemeljene v raziskavah o zgodovini, socio-ekonomskih realnostih, notranji in zunanji podobi, kulturnem življenju in kulturnih predstavah določenega kraja. Prav tako bi morale med politiki priti do rednih izmenjav mnenj o teoretičnih in praktičnih pristopih, ki jih uporabljata urbani in regionalni marketing in turizem v različnih državah.

Perspektiva kulturnega načrtovanja, temelječa na razumevanju lokalnih kulturnih resursov in mest ter regij kot kulturnih entitet – krajev, kjer se ljudje srečujejo, govorijo, posredujejo drug drugemu ideje in želje, kjer se formirajo identitete in življenjski stili – lahko pomaga načrtovalcem pri presoji potreb skupnosti,

zagotavljanju kulturnega pluralizma in konceptualizaciji bistvenih strateških vprašanj urbane in regionalne prihodnosti. V skladu s to perspektivo bi moralo prizadevanje k revitalizaciji kulturnega, socialnega in političnega življenja imeti prednost pred formulacijami strategij marketinga in turizma, namenjenega zunanjemu svetu, in biti slednjim v oporo. Relativna »depolitizacija« razprave o urbanih in regionalnih kulturnih politikah v zadnjih dveh desetletjih je pogosto vodila v izgubo politične imaginacije. Nastanek inovativnih strategij urbanega in regionalnega marketinga in turizma je verjetnejši, če kulturne politike lahko prispevajo k revitalizaciji inkluzivne lokalne sfere demokratične razprave, k odprtju lokalnih medijev, k krepitvi inovacij skozi interkulturni dialog in k izkoriščanju potencialov kulturnih projektov, da spodbujajo vizijo mesta in regije v prihodnosti.

Bibliografija

Bendixen, P. (1997), »Cultural Tourism – Economic Success at the Expenche of Culture?«, *The international Journal of Cultural Policy*, vol. 4, no. 1/1997, pp. 21 – 46, bns.

Bianchini, F. (1999), »The Relationship bewteen Cultural resources and Tourism Policies for Cities and Regions. Issues from European Debates«, v: Dodd, D. & van Hemel, A. (ur.), *Planning Cultural Tourism in Europe. A Presentation of Theories and Cases*, Amsterdam 1999, str. 78-90.

Bibič, B. (2003), *Hrup z Metelkove*, Mirovni inštitut, Ljubljana 2003.

Bibič, B. (1995), Urbana javnost v Ljubljani - 2. del, Raziskovalno poročilo, Znanstveni inštitut filozofske fakultete, Ljubljana 1995.

Cetinski, U. (2006), »Veliko pričakovanje. Kulturna prestolnica Evrope – blagoslov ali prekletstvo«, *Mladina*, št. 37, 09. 09. 2006, str. 59.

Dodd, D., van Hemel, A. (1999), *Planning Cultural Tourism in Europe. A presentation of Theories and Cases*, Amsterdam 1999.

European Commission. Directorate-General (2006), Regional Policy, Cities and the Lisbon Agenda: Assessing the Performance of Cities, <http://www.urbanaudit.org/index.aspx> - Assessment, 5. 04. 2006.

Hughes, H. & Allen, D. (2005), »Cultural tourism and tour operators in Central and Eastern Europe«, *Cultural Policy, Criticism & Management*, 2005, Issue 1, City University London, str. 1-12.

Kovač et al. (2002), (Ministrstvo za gospodarstvo, Vlada republike Slovenije), Strategija slovenskega turizma 2002-2006, avtor: dr. Bogomir Kovač s sodelavci, Ljubljana, julij 2002.

MacCannel, D. (1999/1976), *The Tourist. A new theory of the leisure class*, Berkeley, Los Angeles, London, 1999.

MacCannel, D. (1989), »The Tourist. Introduction to the 1989 Edition«, v: MacCannel 1999/1976, str. xvi – xxvi.

MacCannel, D. (1998), »The Tourist. Epilogue«, v: MacCannel 1999/1976, str. xvi – xxvi.

Ministrstvo za kulturo, Sektor za evropske zadeve in kulturni razvoj, gradivo »Delavnica za pripravo razvojnih projektov s področja kulture v okviru strukturne in kohezijske politike 2007-2013«, 26. 06. 2006.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o turizmu in kulturi: dejavnika rasti, Uradni list Evropske unije C110/2, 09. 05. 2006.

The National Assembly of State Arts Agencies (NASAA), Cultural Tourism, <http://www.nasaa-arts.org/artworks/cultour.shtml>, pregledano 02. 08. 2006.

Richards, G. (1999), »European Cultural Tourism. Pattern and Prospects«, v: Dodd, D., van Hemel, A. 1999.

RNUST (2006), Razvojni načrt in usmeritve slovenskega turizma 2007 – 2011, MG RS, Ljubljana 2006.

The Scottish Parliament – Information Center, Urban Tourism and Dispersal, SPICe Briefing, Produced for the Enterprise & Lifelong Learning Committee, 02/91, 21. august 2002.

Urry, J. (1990), *The Tourist Gaze*, London –Newbury Park –New Delhi, 1990.

U.S. Department of Commerce, The President's Committee on the Arts and Humanities (2005), »A Position paper on Cultural & Heritage Tourism in the United States« developed for the 2005 U.S. Cultural & Heritage Tourism Summit, 2005.

Zavod za turizem Ljubljana (2004), Strateške usmeritve Zavoda za turizem Ljubljana 2005 – 2008, Ljubljana 2004.

Zavod za turizem Ljubljana (2006), Strateški razvojni in trženjski načrt turistične destinacije Ljubljana 2007 – 2013, Ljubljana 2006.